જૈન ધર્મના સિદ્ધાંતોની વૈજ્ઞાનિકતા – સોપાન પહેલું

સર્વસિદ્ધિદાયક નમસ્કાર મહામંત્ર આરાધના

(મંત્રશાસ્ત્ર – યંત્રશાત્ર – તંત્રશાસ્ત્ર વિભાગ)

આધુનિક વિજ્ઞાનના નિયમો તથા ઇતર ધર્મશાસ્ત્રો સાથેના

પ્રાસ્તાવિક વિવેચન સાથે

[સચિત્ર]

(મહામંત્રના વિશ્વપ્રસિદ્ધ ભાષાઓમાં ભાષાંતર સાથે)

-: સંપાદક :-

સ્વર્ગસ્થ સારાભાઇ મણિભાઇ નવાબ

RUSSIAN

1. НАМО АРТХАНАНТАНАМ – ПОЧТЕНИЕ АРТХАНТАС(СПАСИТЕЛЯМ)
2. НАМО СТДДХАНАМ – ПОЧТЕНИЕ СИДДХАС(ОСВОБО-[illegible]ЕННЫМ ДУШАМ)
3. НАМО АЗЯРИННАМ – ПОЧТЕНИЕ А[illegible]АРЬЯС(ГЛАВМ КУЛЬТОВ)
4. НАМО УВАЖАННАМ – ПОЧТЕНИЕ [illegible] (НАСТАВНИКАМ)
5. НАМО ЛО САВВАСАХУНАМ – ПОЧТЕНИЕ ВСЕМ МОНАХАМ,ЖИВУЩИМ В(ЧЕТЫР- НАДЦАТОЙ) ЛОКЕ(МИРЕ)
6. ЭСО ПАНЧ НАМОККАРО – ПОЧТЕНИЕ, ОТДАВАЕМОЕ ЭТИМ ПЯТИ ПАРМЕСТХИС (ВЕЛИКИМ [illegible])
7. САРВА ПАПА ПАНАСАНО – УНИЧТОЖИТЬ ВСЕ ГРЕХИ
8. МАНГАЛАНАНЧА САВВЕСИМ – СРЕДИ ВСЕХ МАНГАЛАС(СВЯТЫЕ ГИМНЫ)
9. ПАДХАМАМ ХАВАЕ МАНГАЛАМ – ЭТО ПЕРВАЯ МАНГАЛА

અપ્રગટ નમસ્કાર મહામંત્ર આરાધના વિધી

(પરિશિષ્ટો સાથે)

સ્વર્ગસ્થ પંજાબકેસરી શ્રી વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજીના પ્રશિષ્ય મુનિ શ્રી ચંદ્રોદયવિજયજી

મેસર્સ સારાભાઇ મણિભાઇ નવાબ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧.

ગ્રંથ સ્વામિત્વના સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધીન
Copyright is reserved with Publisher

મૂલ્ય એકસો અગિયાર રૂપિયા

પ્રકાશક :
મેસર્સ સારાભાઈ મણિલાલ નવાબ
છીપામાવજીની પોળ, માંડવીની પોળ, અમદાવાદ–૩૮૦ ૦૦૧.

Publisher :
Messers Sarabhai Manilal Nawab
Chhipamavajini Pole, Mandvini Pole, Ahmedabad-380001 (India)

મુદ્રક :
પાર્શ્વ પ્રિન્ટરી, દોશીવાડાની પોળ, કાલુપુર, અમદાવાદ–૩૮૦ ૦૦૧.

ટાઇટલ તથા જેકેટના મુદ્રક :
કિરીટ જયંતિલાલ રાવત
દીપક પ્રિન્ટરી, ૨૭૭૬/૧, રાયપુર દરવાજા, અમદાવાદ–૩૮૦ ૦૦૧.

देवनागरी लिपि Devnagari Script	English Script	English Translation
(1) णमो अरिहंताणं	ṆAMO ARIHANTĀṆAM	Homages to Arihantas (Saviours)
(2) णमो सिद्धाणं	ṆAMO SIDDHĀṆAM	Homages to Siddhas (Liberated souls, From the Cycle of Birth-death and rebirth)
(3) णमो आयरियाणं	ṆAMO ĀYARIYĀṆAM	Homages to Āchāryas (Chief of the Cults)
(4) णमो उवज्झायाणं	ṆAMO UVAJJHĀYĀṆAM	Homages to Upādhyāyas (Preceptors)
(5) णमो लोए सव्वसाहुणं	ṆAMO LOE SAVVA-SĀHUṆAM	Homages to all monks.
(6) असो पंच नमुक्कारो	ESO PAÑCH NAMUKKĀRO	Homages being paid to these five 'Parmeṣṭhis' (Great Personalities)
(7) सव्व पाव पणासणो	SAVVA PĀVA PAṆĀSAṆO	Destroy all the sins.
(8) मंगलाणं च सव्वेसिं	MAṄGALAṆAM CA SAVVESIM	Among all Maṇgalas (Holy Hymns), It is fundamental and most holy hymn.
(9) पढमं हवइ मंगलं	PAḌHAMAM HAVAI MAṄGALAM	Those, who recite it regularly, achieve every sort of welfare.

URDU

(۱) میں ارہنت کو نمسکار ہوں   Urdu اردو

(۲) میں سدھ کو نمسکار کرتا ہوں

(۳) میں آچاریوں کو نمسکار کرتا ہوں

(۴) میں اپادھیاؤں کو نمسکار کرتا ہوں

(۵) میں مذہب کے تمام عالموں کو نمسکار کرتا ہوں

(۶) اور برتنے ہوئے پانچوں کو نمسکار

(۷) ان پانچوں کو نمسکار کرنے سے

(۸) خطائیں معاف ہوتی ہیں

(۹) یہ پہلا مذہبی گیت ہے اور عمدہ گیت ہے

PERSIAN

پارسی Persian

(۱) ارہنت را نمسکار میکنم

(۲) سدھ را نمسکار میکنم

(۳) آچاریان را نمسکار میکنم

(۴) اپادھیایان را نمسکار میکنم

(۵) تمام علماء مذهب را نمسکار میکنم

(۶) [illegible] پنج اصول را نمسکار میکنم

(۷) برای نمسکار [illegible] پنج است اول

(۸) خطا معاف میشود

(۹) اول همه نغمهٔ مذهبی است و

نغمه آوازه است

ARABIC

في العربي Arabic

(۱) انی اکرم الارہنت = والمراد من الارہنت ھو مستثنین مذھبنا

(۲) انی اکرم السدھ = والمراد من السدھ مشائخ مذھبنا

(۳) انی اکرم الآچاریہ = والمراد منہ کبار علماء مذھبنا

(۴) انی اکرم الاپادیہ = والمراد منہ الذین یدرسون مذھبنا

(۵) انی اکرم جمیع علمائنا

(۶) ھؤلاء الاصول الخمس

(۷) من یکرم ھؤلاء الخمسۃ المذکورۃ تمحو خطایاہ

(۸) ھذہ نغمۃ اولی

(۹) من یقرأ ھذا احصل المراد

ھذہ الاشیاء المذکورۃ یتعلق بفرقۃ من فرقۃ الھنود یقال لہ (جین)

German

Verehrung den Arhats,
Verehrung den Vollendeten,
Verehrung den Meistern,
Verehrung den Lehrern,
Verehrung allen Mönchen in der Welt !
Diese den Fünf geweihte Huldigung
vernichtet alle Sünden,
unter allen Segenssprüchen
ist sie der erste Segensspruch.

French

Hommage aux Arihaṇtas (Sauveurs) !
Hommage aux Siddhas (les saints) !
Hommage aux Āchāryas (les authorités religieuses) !
Hommage aux Upādhyāyas (les précepteurs) !
Hommage aux cinq éminences partout !
Détruisez tous les péchés !
Voila l'origine de tous les hymnes !

Spenish

Postraros ante los conquistadores de las pasiones
Postraros ante los seres liberados
Postraros ante los preceptores
Postraros ante los maestros
Postraros ante todos los santos del mundo.
Estas cinco postraciones perdonan todos los pecados
Y son el buen comienzo de todo lo bueno.

(A)(1) ナモー　アラハンターナム
(2) ナモー　シッダーナム
(3) ナモー　アーヤリヤーナム
(4) ナモー　ウワッジャーヤーナム
(5) ナモー　ローエー　サッワサーフーナム
(6) エーソー　パンチャナモッカーロー
(7) サッワパーワッパナーサノー
(8) マンガラーナム　チャ　サッウェーシム
(9) パダマム　ハーイ　マンガラム

(B)(1) 阿羅漢に帰依し奉る。
(2) 解脱者に帰依し奉る。
(3) 阿闍梨に帰依し奉る。
(4) 和上に帰依し奉る。
(5) 世界の全ての僧に帰依し奉る。
(6) この五つの帰依によりて、
(7) 諸々の罪障は滅し去らむ。
(8) これぞ一切の吉祥中、
(9) まさに第一の吉祥なり。

Russian

1. НАМО АРТХАНАНТАНАМ - ПОЧТЕНИЕ АРТХАНТАС(СПАСИТЕЛЯМ)
2. НАМО СТДДХАНАМ - ПОЧТЕНИЕ СИДДХАС(ОСВОБОЖДЕННЫМ ДУШАМ)
3. НАМО АЙЯРИЧНАМ - ПОЧТЕНИЕ А АРЬЯС(ГЛАВМ КУЛЬТОВ)
4. НАМО УВАЖАННАМ - ПОЧТЕНИЕ УПАДХАЙИС (НАСТАВНИКАМ)
5. НАМО ЛО САВВАСАДУНАМ - ПОЧТЕНИЕ ВСЕМ МОНАХАМ,ЖИВУЩИМ В(ЧЕТЫР-НАДЦАТОЙ) ЛОКЕ(МИРЕ)
6. ЭСО ПАНЧ НАМУККАРО - ПОЧТЕНИЕ, ОТДАВАЕМОЕ ЭТИМ ПЯТИ ПАРМЕСТХИС (ВЕЛИКИМ ЛИЧНОСТЯМ)
7. САРВА ПАПА ПАНАСАНО - УНИЧТОЖИТЬ ВСЕ ГРЕХИ
8. МАНГАЛАНАНЧА САВВЕСИМ - СРЕДИ ВСЕХ МАНГАЛАС(СВЯТЫЕ ГИМНЫ)
9. ПАДХАМАМ ХАВАЕ МАНГАЛАМ - ЭТО ПЕРВАЯ МАНАГАЛА

German Translation by H. V. Glasenapp : Der Jainismus Eine indische Erlosungsreligion. Berlin, 1925, p. 367.
French Translation by Mr. Achille Fowler – Allience Francise, Ahmedabad.
Spenish Translation by Father Vales, Ahmedabad.
Russian Translation is got from "Soviet Desh Karyalaya", Bombay.
Japanese Transcription and Translation done by Dr. Ohiro, Tokyo, Japan.
Urdu, Persian, Arabic Translation done by Scholars of Pirmuhammad Shah Roza, Ahmedabad.

આમુખ

શ્રી વર્દ્ધમાન સ્વામિને નમ:

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર એટલે.... ....

મહામંગલકારી જિન શાસનમાં આત્મશુદ્ધિના ઉચ્ચ પદ અને ઉચ્ચ ધ્યેયને વરેલા મહાપુરુષો તરીકે અનન્ય સાધારણ પંચ પરમેષ્ઠીઓને આરાધ્ય તત્ત્વ તરીકે જણાવેલ છે. આરાધના જગતમાં આ પાંચથી ઓછા નહિ અને વધુ નહિ એ રીતે બધા આરાધના તત્ત્વોના સમાવેશરૂપ આ પાંચ પરમેષ્ઠીઓ ખરેખર શાશ્વત તત્ત્વરૂપ છે. તેથી જ દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ અને ભાવ ના પરિવર્તનની અસર આ મહામંત્રને થતી નથી. તે કારણે દરેક જાતના હીન મધ્યમ કે ઉચ્ચ કક્ષાના વિવિધ આરાધકો ઉર્ધ્વ, અધો અને તિર્છાલોકના વિવિધ સ્થળોએ ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી કે નોઉત્સર્પિણી કે નોઅવસર્પિણીના દરેક કાળવિભાગો કે ઔદયિક કે ક્ષાયોપશમીક ભાવના દરેક અસંખ્ય પ્રકારોમાં પણ શ્રી પંચ પરમેષ્ઠીઓનું માત્ર શાશ્વત વર્ણયોગ રૂપે પ્રત્યક્ષ શ્રીનવકાર મહામંત્રના માધ્યમથી અવલંબન લેવાથી આપોઆપ મોહની અશુદ્ધિ ગળવા માંડે છે.

આવા મહા મહિમાશાળી શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રને સંસારની બધી અદ્વિતીય અપૂર્વ ઉપમાઓ પણ અન્ય-દર્શન-પ્રસિદ્ધ કૃષ્ણ કનૈયાને બાંધવા મથતી યશોદાના દરેક મોટા મોટા દોરડાઓની જેમ ટાંચી-અપૂરતી જ પડે એ સાહજિક છે.

જેના આલંબન-સ્મરણ-જાપથી આપણા અંતરની અશુદ્ધિનો જામ થઇ ગયેલ કચરો કીટ ચીકણો મેલ ઉખડવા કે પીગળવા માંડે તેવા અદ્ભુત પ્રભાવશાળી શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રને કલ્પતરૂ, ચિન્તામણી, કામધેનુ કે કલ્પવૃક્ષની ઉપમા ઝળહળતા જેઠ મહીનાના ધોમધખતા બપોરના સૂરજ આગળ નાનકડા સરાવળામાં પ્રગટાવેલ નાના દીવા કે નાનકડી સળગાવેલ મીણબત્તીની જેમ સાવ ઝાંખી પડે એવો શ્રી નવકાર મહામંત્રનો લોકોત્તર મહિમા છે.

કેમકે ચિંતામણી, કલ્પવૃક્ષ. કામધેનુ આદિ જગતના અચિન્ત્ય પ્રભાવશાળી શ્રી નવકાર મહામંત્રના અપૂર્વ વિચારાતીત દિવ્ય પ્રભાવ આગળ અસાર-તુચ્છ થઇ પડે છે, કેમ કે ચિંતામણી, કલ્પવૃક્ષ આદિ જગતના વિશિષ્ટ ઉત્તમ દિવ્ય પદાર્થો માત્ર આપણી પુણ્યાઇ મુજબ ઇહલૌકિક જ ફળરૂપે સુખ સમૃદ્ધિ આપે છે. આધ્યાત્મિક ઉન્નતિમાં તો જરા પણ સહાયક બનતા નથી. અને શ્રી નવકાર તો પાપોનો મૂળમાંથી ક્ષય કરી ઐહલૌકિક પારલૌકીક અનેક વ્યાવહારિક આધ્યાત્મિક ઉન્નતિના પગથારે લઇ જાય છે.

એટલે પુણ્યસાપેક્ષ રીતે ભજનાએ માત્ર ઐહલૌકિક ફળ આપવાની શક્તિવાળા કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ આદિ ઉત્તમ, ઉપમાઓ પણ સીમાતીત દિવ્ય-પ્રભાવ-સંપન્ન અને આધ્યાત્મિક વિકાસ પ્રગતિમાં પૂર્ણ નિશ્ચિત સહાયક અને વ્યવહારિક સફળતાઓને આપવા માટે ખૂટતા પુણ્યબળને ભરપુર કરી સંપૂર્ણ ઇષ્ટસિદ્ધિ કરી આપનાર શ્રી નવકાર-મહામંત્ર માટે અપૂરતી અને ટાંચી છે, એ નિર્વિવાદ હકીકત છે.

આવા શ્રી નવકાર મહામંત્ર અંગે જિનશાસનમા ઘણી જાતનો મહિમા ગવાયો છે પણ તે બધાનો પાયો વર્ણયોગ છે. પૂ. આ. શ્રી હરિભદ્રસૂરિ મહારાજશ્રીએ યોગવિંશિકામાં તથા પૂ. ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મહારાજશ્રીએ જ્ઞાનસારમાં યોગના પાંચ ભેદોમાં સ્થાનયોગ પછી વર્ણયોગનું પ્રાધાન્ય આગળના યોગના ત્રણ ભેદોને ફલીભૂત થવા માટે ખાસ જરૂરી વર્ણવ્યું છે.

એટલે શ્રી નવકાર મહામંત્ર અને એની ઉચ્ચાર પદ્ધતિ લિપિ-લેખ પદ્ધતિ વધુ શાશ્વત હોય એટલે અનાદિ કાલીન બ્રાહ્મી લીપિમાં શ્રી નવકારનું લેખન વર્ણયોગની દૃષ્ટિએ પણ મહત્વનું લેખાય.

તેમ છતાં બ્રાહ્મી લીપીનો પ્રચાર કાળક્રમે સાવ ઘટી જવાથી વિક્રમની ૧૦ મી સદીથી ૧૮ મી સદી સુધી જે બ્રાહ્મી લિપિની નિકટવર્તિ સમાનતાવાળી દેવનાગરી પડિમાત્રાવાળી લિપિમાં શ્રી નવકાર મહામંત્ર શાશ્વત તરીકે અનેક આરાધક પુણ્યાત્માઓને અધ્યવસાય શુદ્ધિના પ્રેરક નિવડે એ સ્પષ્ટ હકીકત લાગે છે.

આના બદલે આ પુસ્તિકામાં ભિન્ન ભિન્ન લિપિઓના શ્રી નવકારના લેખનોનો વિશિષ્ટ સંગ્રહ ભલે સ્થૂલ દૃષ્ટિએ સંગ્રાહ્ય, આવકાર્ય ગણાય પણ સાધનાની શાસ્ત્ર મર્યાદાની દૃષ્ટિએ તો દિવ્ય મંત્રાધિરાજ શ્રી નવકારની સાથે અનધિકાર ચેષ્ટા, અડપલુ કર્યું ગણાય.

છતાં આ રીતે શ્રી નવકારના ધ્યાનમાં લીનતા કદાચ કોઈને આમાંના વિવિધ લિપિવાળા શ્રી નવકારથી સરળતાથી આવે તો સંભવિત છે કે આ સંગ્રહ ઉપયોગી થઇ શકે. છેવટે આ સંગ્રહમાં શ્રી નવકાર મહામંત્ર ભિન્ન ભિન્ન લિપિઓમાં રજૂ થયો છે તે શાસ્ત્ર અને સાધનાની દૃષ્ટિએ અનુચિત છતાં શાખાચન્દ્ર ન્યાયે વર્તમાનકાળના બાળજીવોને કદાચ ઉપયોગી થાય તે અપેક્ષાએ શ્રી નવકાર મહામંત્રના મહિમાનું ટુંકુ આલેખન અહીં કર્યું છે.

સહુ વિવેકી આરાધકો ગુરૂગમથી બ્રાહ્મી લિપિ નિકટવર્તી વિક્રમની ૧૦ મી સદીથી ૧૮ મી સદી સુધી વિકસેલ દેવનાગરી લિપિના મૌલિક સ્વરૂપમાં શ્રી નવકારને આરાધે ભજે અને આત્મ કલ્યાણની ભૂમિકાએ દેવગુરુ કૃપાએ પહોંચે એ મંગળ કામના.

નિવેદક
પૂ. ઉપા. શ્રી ધર્મસાગરજીના
ચરણ સેવક
પં. અભયસાગર

વી. નિ. ૨૫૧૧
વિ. સં. ૨૦૪૧
આ. સુ. ૪
સાગર જૈન ઉપાશ્રય
પાટણ (ઉ. ગુ.)

પ્રસ્તાવના

વર્તમાન વિજ્ઞાનવાદના યુગમાં શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર સાર્થક છે, તેનું સ્મરણ–જાપ વગેરે વિજ્ઞાનના નિયમોને–સૃષ્ટિના નિયમોને તથા શાસ્ત્રના નિયમોને સુસંગત છે.

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર **જૈનશાસનનો પાયો** છે. અસંખ્ય આત્માઓ શ્રી પંચપરમેષ્ઠિના સ્મરણ માત્રથી ભવસાગર તરી ગયા છે, અને અસંખ્યાતા વર્ષો સુધી તરી જશે. આ એક જ મહામંત્ર એવો છે જે અનાદિ છે, તેના કોઇ રચયિતા નથી, જેના અંગે કોઇ વિવાદ નથી, જેના ક્યારેય વિપરિત પરિણામ આવતા નથી. પ્રસ્તુત ગ્રંથના આમુખમાં શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના આજીવન આરાધક, વિદ્વાન પૂજ્ય ગુરૂદેવ શ્રી અભયસાગરજીએ આધ્યાત્મિક મૂલ્ય ખૂબ જ મર્મગ્રાહી ધોરણે દર્શાવેલ છે. તેમાં સમગ્ર પરંપરાગત ગહન એવા શાસ્ત્રીય આમ્નાયોનો નિષ્કર્ષ આવી જાય છે.

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનો મહિમા ઈન્દ્રમહારાજા પણ વર્ણવી શકવા સમર્થ નથી, તો મારા જેવા **પામર જીવની** શી હેસિયત ? સ્થૂળ વિજ્ઞાનવાદને કલ્પવૃક્ષ સમાન મહામંત્ર સાથે સરખાવવાની ચેષ્ટા કેમ કરી ? આ પ્રશ્ન કોઇ પણ વિદ્વાન વાંચકને થશે જ ને ? સૌ પ્રથમ સકળ સંઘ સમક્ષ મારી **પામરતા, લઘુતા** કબૂલ કરીને માત્ર એટલું જ જણાવીશ કે વર્ત-માન વિજ્ઞાનવાદ અને ભૌતિકવાદના યુગમાં, ખાસ કરીને યુવાનવર્ગ–જેના શિરે ભવિષ્યમાં શ્રીસંઘની જવાબદારી છે, તેઓની **શ્રદ્ધાનું ઉંડાણ ઘટતું જાય છે.** તેની દૃષ્ટિ વિજ્ઞાનની ભૌતિક ઝાકઝમાળથી અંજાઇ ગયેલ છે. આથી તેવા વર્ગને તેમની અનુકુળ ભાષામાં શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું મુલ્ય, કાર્યપદ્ધતિ–ફલશ્રુતિ સમજાવી, શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું મહાત્મય વધારવાનો પ્રયાસ કરેલ છે. કોઇ પણ ધર્મ કે સંસ્કૃતિનું મૂળ **સમજણપૂર્વકની ઉંડી શ્રદ્ધા જ હોઈ શકે ને ?** આમ છતાં જાણતા–અજાણતા, જ્ઞાન અને વચની લઘુતાને કારણે જો કોઇ દોષ કે અધુરાપણું જણાતું હોય તો સકળ સંઘની ક્ષમા માંગી, વિદ્વાન વડીલોનું માર્ગદર્શન માંગું છું.

અત્રે વિચારણીય મુદ્દા એ છે કે (૧) શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના સ્મરણથી કેવી **વૈજ્ઞાનિક ઘટનાઓ** બને છે ? અન્ય મંત્રોની સાથે સામ્ય કેટલું ? (૨) આરાધકને **'ઇષ્ટ સિદ્ધિ'** કેવી રીતે મળે છે ? ઇષ્ટ સિદ્ધિની **વિજ્ઞાનવાદની કસોટી કઇ ? (૩)** શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રમાં ગર્ભિત રહેલા પંચપરમેષ્ઠિ સંપૂર્ણ સાત્વિક હોવા છતાં, તેમના નામાક્ષરોથી ગુમ્ફિત મંત્રબીજાક્ષરોના સ્મરણથી સાત્વિક અને નિષિદ્ધ પ્રયોગો કેમ ફળે છે ? વિજ્ઞાન સાથે તુલનાત્મક સંબંધ શો ? (૪) શું નમસ્કાર મહામંત્રના આરાધકની કસોટી કે ઉપસર્ગ થાય ખરા ?

મંત્ર એટલે અમુક વિશિષ્ટ પ્રકારના અક્ષરસમુહનું સંયોજન, જેનું બીજાક્ષર, સ્વર, વ્યંજન, હ્રસ્વ, દીર્ઘ, ગુરુ, લઘુ, પલ્લવ વગેરે વિભાગોમાં વિશિષ્ટ ગુણવત્તાના ધોરણે વર્ગીકરણ કરી શકાય. દરેક અક્ષરના ઉચ્ચારણની **ખાસ લય** હોય છે, આથી દરેક અક્ષર એકબીજાથી જુદો તરી આવે છે, ચાહે તે નમસ્કાર મહામંત્ર હોય, ભક્તામર કે ઉવસગ્ગહરં હોય કે 'ગાયત્રી મંત્ર' હોય. પ્રત્યેક અક્ષરના ઉચ્ચારણની લય અનુસાર ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારના '**ધ્વનિ**' સર્જાય છે. મંત્રશાસ્ત્રના ગ્રંથોમાં આ વિષયની વિસ્તૃત છણાવટ કરવામાં આવેલ છે.

આધુનિક વિજ્ઞાન આ '**ધ્વનિશક્તિ**'નું અસ્તિત્વ '**પેરાસોનિક સાઉન્ડ થિયરી**' વડે સમજાવે છે. વિજ્ઞાનના નિયમ અનુસાર કોઈ બે પદાર્થોના અથડાવાથી '**કંપનો**' પેદા થાય છે, જે ધ્વનિનું સર્જન કરે છે. આ કંપનોની તીવ્રતા અનુસાર નાનો મોટો, તીવ્ર–કર્કશ–કર્ણપ્રિય ધ્વનિ ઉદ્દભવે છે. પ્રતિ સેકંડ ૪૦,૦૦૦ કે તેથી વધુ તીવ્ર કંપનો પેદા થાય તો અતિતીવ્ર, અતિ ઝડપી, અશ્રાવ્ય, અતિ શક્તિશાળી ધ્વનિ કંપનો પેદા થાય છે, જેને વૈજ્ઞાનિક પરિભાષામાં 'પેરાસોનિક સાઉન્ડ એનર્જી' કહે છે. ઉપગ્રહ કે વિમાન કે સબમરીન સંદેશા વ્યવહાર આ પદ્ધતિ અનુસાર ચાલે છે. આ પદ્ધતિમાં કોઈ પણ વિઘ્ન નડતું નથી. વૈજ્ઞાનિકોએ આ એનર્જીથી છેદન–ભેદન–મારણ–સર્જન (વેલ્ડીંગ કે ઓપરેશન કે કીલીંગ) જેવા કાર્યો કર્યા છે.

મનુષ્યના સ્થૂળ શરીરની મર્યાદા પ્રતિસેકંડ આટલી તીવ્રતા સર્જવા માટે અશક્તિમાન છે. આથી તેને મંત્રજાપ–વિવિધ ધ્વનિવાળા શબ્દસમુહનું મનન–ચિંતન, નિશ્ચિત હ્રસ્વ–દીર્ઘ–લઘુ–ગુરુ શબ્દસમુહ, નિશ્ચિત બીજાક્ષરો સાથે, અમુક નિશ્ચિત સંખ્યામાં સમયમાં કરવા પડે છે. મનુષ્યની જીહ્વા, તાળુપ્રદેશ, ઓષ્ઠના કંપનો અનુસાર **અશ્રાવ્ય–અદૃશ્ય–શક્તિશાળી ધ્વનિ કંપનો** પેદા થાય છે. આ કંપનો ભૌતિક ધોરણે લાખો યોજન દૂર જઈ શકે તેમ હોય છે. ધર્મશાસ્ત્રોના વર્ણન અનુસાર અમુક અમુક ઈષ્ટદેવો અમુક અમુક નિશ્ચિત અંતરે ઉર્ધ્વલોકમાં વસતા હોય છે. આરાધક એકધારા પ્રયાસોથી તીવ્ર–શક્તિશાળી ધ્વનિ કંપનો પેદા કરે છે, જે તેનો '**અવાજ**' નિશ્ચિત ઈષ્ટદેવ સુધી પહોંચાડે છે, જે આરાધકની ગુણવત્તા, પુણ્યાઈ અનુસાર 'મંજુર' થાય છે, આમ આરાધકને મંત્ર ફળે છે. આધુનિક વિજ્ઞાનની '**પેરાસાયકોલોજી**' શાખા આ વિષય ઉપર સંશોધન કરી રહેલ છે, જેને તેઓ UFOના વર્ગમાં વર્ગીકૃત કરે છે. વિજ્ઞાન પેરાસોનિક સાઉન્ડ એનર્જી માટે એકધારા કંપનો સર્જવા ઉપર ભાર મુકે છે. ધર્મશાસ્ત્રો આરાધકની અખંડ શ્રદ્ધા, એકધારા પ્રયાસો ઉપર ભાર મુકે છે. તત્ત્વચિંતકો આરાધના વિધિના મહત્વના પાસાઓને શ્રદ્ધા (Faith), ઇચ્છાશક્તિ (Desire), આત્મશક્તિ (Will Power), દૃઢતા (Firm Determination) વગેરે ધોરણોમાં વર્ગીકૃત કરે છે. સમગ્ર વિશ્વમાં પ્રમાણભૂત ગણાતા અને અતિગહન, તથા વિસ્તૃત ચર્ચા કરતું, જહોન વુડરોફનું પુસ્તક Garland of letters પૂર્વાત્ય તત્ત્વચિંતનની વૈજ્ઞાનિકતાની વિસ્તૃત છણાવટ કરે છે.

પ્રત્યેક જૈનને નમસ્કાર મહામંત્ર તથા પંચપરમેષ્ઠિ પ્રત્યે ઉંડી શ્રદ્ધા રહેલી હોય છે. આ ઉંડી શ્રદ્ધા તેના સમગ્ર ચેતા-તંત્રને એકાગ્ર કરે છે. આરાધક તલ્લીનતાથી મહામંત્રનું સ્મરણ–ચિંતન–મનન કરે છે. નવપદોમાં રહેલા અડસઠ અક્ષરોમાં પણ

વિવિધ શબ્દસમૂહો અને તેના ધ્વનિસમૂહો સમાયેલ છે. દરેક ઇષ્ટદેવ મૂળભૂત રીતે તો નમસ્કાર મહામંત્રનું સ્મરણ કરતા જ હોય છે. આથી આરાધકનો અવાજ "ઇષ્ટદેવ" સુધી પહોંચે છે, અને ફલશ્રુતિરૂપે આરાધકને 'વરદાન' પ્રાપ્ત થાય છે.

આ મહામંત્રની લાંબી શ્રદ્ધાપૂર્વકની આરાધનાથી ધર્મશાસ્ત્રોના કથન અનુસાર કુંડલિની શક્તિ જાગ્રત થાય છે, કર્મ-નિર્જરા થતા આત્મા અગુરૂલઘુ બને છે, શરીરમાં યૌગિક–માંત્રિક–વિદ્યુત–ચુંબકીય શક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. વિજ્ઞાનની દૃષ્ટિએ વિચારીએ તો મંત્રના લાંબા સમયના જાપથી, કાયોત્સર્ગની નિયમિતતાથી, માનસિક આવેગો શાંત–સ્થિર થાય છે. જ્ઞાનતંત્રમાં ઉદ્દ્ભવતી વિદ્યુત–ચુંબકીય લય સ્થિર બને છે, શ્વાસોશ્વાસની ગતિનું નિયમન થાય છે, કાર્બનનું પ્રમાણ ઘટે છે, ઓક્સિજનનું પ્રમાણ વધે છે, મનુષ્યની શક્તિઓનો સમુચ્ચય થાય છે, શરીર પ્રફુલ્લિત બને છે અને આરાધક 'શક્તિ'નો અનુભવ કરે છે. પ્રસિદ્ધ તત્ત્વચિંતક અને વિદુષી Roma Lola (MBBS) એ આ વિષયની વિસ્તૃત છણાવટ અમદાવાદની મુલાકાત વખતે કરેલ. જો કે આ ઘટનાઓ અન્ય મંત્રોપાસનાને પણ તેજ સ્વરૂપે લાગુ પાડી શકાય છે. આમ આરાધક કોઈ પણ મંત્રની ઉપાસના કરતો હોય, તેની વરદાનપ્રાપ્તિ પાછળના પરિબળો સમાન જ રહેલા છે. આમ આરાધક 'ઈષ્ટ સિદ્ધિ' પ્રાપ્ત કરે છે. ધર્મશાસ્ત્રો આ જ ઘટનાને મંત્રચૈતન્ય–આત્માની શક્તિ–કુંડલિની શક્તિ વગેરે નામે ઓળખે છે.

નમસ્કાર મહામંત્રમાં રહેલા પંચપરમેષ્ઠિ સંપૂર્ણતઃ સાત્વિક, પ્રત્યેક જીવનું કલ્યાણ કરનારા હોવા છતાં, તેમના નામાક્ષરોના પ્રયોજનવાળા વિવિધ મંત્રના પ્રયોગોથી સાત્વિક ઉપરાંત નિષિદ્ધ મંત્રપ્રયોગો કેમ ફળે છે? માત્ર શબ્દ સમુહના ફેરફારથી જ સર્જાતા વિવિધ મંત્રોની આરાધનાથી મોક્ષગમન જેવા સંપૂર્ણતઃ સાત્વિક, લક્ષ્મીપ્રાપ્તિ જેવા ભૌતિક કે વશીકરણ–મારણ–ઉચ્ચાટન જેવા સંપૂર્ણતઃ નિષિદ્ધ કે ઝેર નિવારણ–ભૂત, પ્રેત–શાકિની જેવા અનિષ્ટોના ઉપદ્રવોના નિવારણની આવશ્યક શક્તિઓ આરાધકને પ્રાપ્ત થાય છે. આ ઘટનાને વિજ્ઞાનની પરિભાષામાં કેવી રીતે સમજાવી શકાય? અન્ય પ્રકારના મંત્ર પ્રયોગો સાથે તુલનાત્મક સંબંધ શો?

આ વિષયને પહેલા વૈજ્ઞાનિક પરિભાષામાં "**ટ્રાન્સફોર્મેશન ઓફ એનર્જી**"ના સિદ્ધાંત અનુસાર સમજવો જોઈએ. દા. ત. કોલસો કે તેલ મૂળભૂત રીતે કાર્બન શક્તિનું ઘનસ્વરૂપ છે. જ્યારે તેને બાળવામાં આવે છે. ત્યારે કાર્બન શક્તિનું વરાળ (અગ્નિ) શક્તિમાં રૂપાંતર થાય છે. આનાથી ટર્બાઈન ચાલે છે, જે અગ્નિશક્તિનું ગતિશક્તિમાં થયેલ રૂપાંતર બતાવે છે. આનાથી ગતિશક્તિનું વિદ્યુતશક્તિમાં રૂપાંતર થાય છે. આથી લાઇટ થાય છે, પંખો ફરે છે, હીટર કે ચૂલો સળગે છે, જે વિદ્યુતશક્તિના વિવિધ રૂપાંતરો બતાવે છે. હીટર કે ચૂલામાંથી કાર્બન ધૂમાડારૂપે બહાર નીકળે છે. આમ શક્તિના સ્વરૂપાંતરનું ચક્ર ચાલે છે. શક્તિ તો મૂળભૂત એક જ છે, માત્ર સ્વરૂપાંતર થાય છે. ભૌતિક રીતે વિવિધ કાર્યો થાય છે.

ધર્મશાસ્ત્રોના કથન અનુસાર 'આત્મા શક્તિઓનો સ્ત્રોત' છે. મંત્રવિદ્યા, યોગવિદ્યા, તંત્રવિદ્યા મૂળભૂત રીતે તો આત્માની શક્તિઓને જ 'સ્વરૂપાંતર'થી હાંસલ કરે છે. મંત્રના જાપથી બાહ્ય રીતે 'ધ્વનિશક્તિ' અને આંતરિક રીતે 'કર્મનિર્જરા'થી ઉદ્દ્ભવતી 'આત્મશક્તિ – મનોવ્યાપારની એકલયતા તથા ઉદ્દ્ભવતી 'શક્તિ' કાર્ય કરે છે. આરાધકમાં 'શક્તિઓનો સ્ત્રોત' ઉદ્દ્ભવે છે, જેને તે ઇચ્છા અનુસાર વિવિધ સ્વરૂપોમાં સ્વરૂપાંતર કરે છે. આમ તે મોક્ષગમન કરી શકે છે, કવિત્વશક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે, લક્ષ્મી પ્રાપ્તિ કરે છે, વશીકરણ કરે છે કે ઝેર ઉતારે છે. શક્તિનું સ્વરૂપ મૂળભૂત રીતે એક જ છે, માત્ર સ્વરૂપાંતર થાય છે. મનુષ્યના પંચમહાભૂતના બનેલા શરીરની સુષુપ્ત રહેલી શક્તિઓનો, કુદરતમાં રહેલ પંચમહાભૂતની શક્તિઓ સાથે સમન્વય થતા ચક્રપૂર્ણ થાય છે. *

નમસ્કાર મહામંત્ર પણ મંત્રાક્ષરોનો સમૂહ જ છે, અને આ પ્રકારની જ સમકક્ષ ઘટનાઓ ઉદ્દ્ભવે છે. પંચપરમેષ્ઠિ સાત્વિક હોવા ઉપરાંત તેમની પણ 'શક્તિઓ' રહેલી છે. અરિહંત ભગવંતની અનુપસ્થિતિમાં પણ આથી જ તેમનું શાસન ચાલે છે. જૈનશાસન માત્ર સાત્વિક અને તે પણ અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ મંત્રપ્રયોગની હિમાયત કરે છે. અત્રે વિષય મર્યાદા માત્ર સ્થૂળ વૈજ્ઞાનિકતા બતાવવા પૂરતી જ મર્યાદિત રાખેલ છે, આ મહામંત્રને દેવેન્દ્ર પણ વર્ણવી શકે તેમ નથી.

નમસ્કાર મહામંત્રના આરાધકોની કસોટી કે ઉપસર્ગ થાય કે કેમ તે અનુભવી–જ્ઞાની આરાધકોનો વિષય છે. આ વિષે કાંઈ પણ લખવાને બદલે માત્ર પરિશિષ્ટ–૨ નું લખાણ જોઈ લેવાની ભલામણ છે. * *

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના "વૈજ્ઞાનિક પાસા"ને અન્ય વિજ્ઞાનો સાથે સરખાવી શકાય. આધુનિક વ્યાખ્યા અનુસાર કાર્ય-કારણના સંબંધોથી વિશેષ મેળવી શકાય તે વિજ્ઞાન. પંચપરમેષ્ઠિ નામગર્ભિત પાંચ પદોમાં કુલ ૩૪ સ્વર અને ૩૦ વ્યંજ-

---

* આર્ય સંસ્કૃતિ જેટલી જ ગહન તથા ઈતર સાંસ્કૃતિક સમન્વયવાળી ઇસ્લામ સંસ્કૃતિના ગ્રંથોમાં વિદ્વાન સૂફી સંતોએ આ જ વિષયની કરેલ ચર્ચાઓનો સારાંશ આર્ય સંસ્કૃતિને મળતો આવે છે.

"An Introduction to Islamic Cosmological Doctrines" (Revised Edition) 1978–By Seyyed Hossein Nasar–London.

* * કોઈ પણ ધર્મ કે સંસ્કૃતિનું મંત્રશાસ્ત્ર–યોગશાસ્ત્ર–તંત્રશાસ્ત્ર મૂળભૂત રીતે એક સમાન સિદ્ધાંતો ઉપર જ રચાયેલ છે. જીજ્ઞાસુઓને "જાદુવિદ્યા અને તેની કાર્યપદ્ધતિ, વિચારોની શક્તિ અને તેનો મનોવિજ્ઞાન સાથેનો સંબંધ, સ્થૂળ માધ્યમ વગર યોજનો દૂર સુધી માનસિક સંદેશા મોકલવાની તથા દૃશ્ય જોવાની શક્તિ, તેને અસર કરતા પરિબળો, મંત્રોની કાર્યપદ્ધતિ, કુંડલિની શકિત, તંત્રશાસ્ત્ર, તાંત્રિક સાધનાના મુળભૂત પરિબળો, બૌદ્ધધર્મનો મંત્રવાદ, દાર્વિંશ મંત્રવાદ, પારસી મંત્રવાદ તથા જૈન મંત્રવાદ–માંત્રિક સ્તોત્રોનું વૈજ્ઞાનિક વિશ્લેષણ–અનેક વિદ્વાનોના સંશોધનોની નોંધ સાથે," અમારા પુસ્તક "Comparative and Critical Study of Mantrashastra"–પૃષ્ઠ સંખ્યા–૩૬૫, મુલ્ય ૪૫ રૂપિયામાંથી જાણવા મલશે.

પણ ૬૪ છે. આમ નમસ્કાર મહામંત્રમાં
નોની વિશિષ્ટ ગોઠવણ જોવા મળે છે. ભાષાશાસ્ત્ર અનુસાર મૂળ વર્ણોની સંખ્યા તેવી જ રીતે શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના સ્મરણ, જાપના ઉચ્ચારણનું
સમગ્ર શ્રુતજ્ઞાનના મૂળભૂત વર્ણોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. સ્મરણ-ચિંતવન કરે તો ફલશ્રુતિ જલ્દી પ્રાપ્ત થાય છે.
[િશ્ચિત પ્રકારનું ગણિત છે. આરાધક આ નિશ્ચિત ગાણિતીક ધોરણે આધુનિક મનોવિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતોનું પ્રતિપાદન કરી શકાય.
તેવી જ રીતે આ મહામંત્રની આરાધનાની વિધિ તથા ફળપ્રાપ્તિમાં આ મહામંત્રની અસર પડે છે. આરાધકની મૂળ-
મનુષ્યના ચેતન-અચેતન અને અવચેતન (જાગૃત અને સુષુપ્ત) મન ઉપર કષાયોની નિર્જરા થાય છે. અચેતન મનમાં વિદ્યુત-
ભૂત વૃત્તિઓનું શુદ્ધિકરણ થાય છે, મલિન કષાયોનું સંવરણ થાય છે અને તેવી જ રીતે પંચપરમેષ્ટિના વર્ણો-તેનું વિવેચન-
તરંગો ઉત્પન્ન થાય છે જેને આત્મચૈતન્યના નામે ઓળખવામાં આવે છે. શાસ્રીય વર્ણનમાં ગહન વૈજ્ઞાનિક સચોટતા જોવા મળે છે.
મનોવિજ્ઞાનમાં વર્ણવાયેલ રંગોની અસર સાથે વર્ણવવામાં આવે તો મનોશારિરીક વૃત્તિઓને સ્થિર કરે
યોગશાસ્ત્ર સાથે પણ મહામંત્ર સંકળાયેલો છે. આરાધક આસન-પ્રાણાયામ-પ્રત્યાહારથી યોગનું જ લક્ષણ છે ને ?
છે. ધારણા દ્વારા સંકલ્પબદ્ધ બને છે. શ્રી તીર્થંકર ભગવંતનું સ્વરૂપ પણ

આમ શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર પોતે જ 'વિજ્ઞાન' છે, તેથી તેની આરાધના-ચિંતવન વૈજ્ઞાનિક પ્રક્રિયા હોય જ ને ?

પ્રસ્તુત ગ્રંથ, નમસ્કાર મહામંત્રના મહાત્મ્ય વધારવાના આશયથી, પ્રાચીન પરંપરાના જ્ઞાની પૂર્વાચાર્યો દ્વારા રચાયેલ મંત્ર-યંત્રામ્નાયો તો રજુ કરે જ છે, પરંતુ વિશેષમાં પૂજ્ય ગુરૂદેવ શ્રી ચંદ્રોદયવિજયજી દ્વારા પૂનઃ ઉદ્ધારિત કરાયેલ નમસ્કાર મહામંત્રનું પુજનવિધાન પ્રસ્તુત કરે છે. નમસ્કાર મહામંત્ર એટલો ગહન, સર્વવ્યાપક અને પ્રભાવશાળી છે કે તે વિષે કાંઈ પણ લખવું. તે મારી જ્ઞાન અને વયની લઘુતાને કારણે યોગ્ય નહિ લાગતાં, માત્ર યથાશક્તિ સામગ્રીનું સંકલન કરી, યથાયોગ્ય સ્વરૂપે રજુ કરવું યોગ્ય માનેલ છે. આ પૂજનવિધાન એટલું ગહન, વિસ્તૃત છે અને સર્વ પાસાઓને આવરી લે છે કે આરાધક વિધિવત પૂજન ભણાવે તો તેની સર્વ કામનાઓ ફલીભૂત થાય છે તેમજ આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ પામે છે. શ્રીસંઘના હિતોનું સંવર્ધન કરવા સમર્થ એવું આ પૂજનવિધાન તૈયાર કરી આપવા બદલ પુજ્યપાદ ગુરૂદેવશ્રીનો અત્યંત આભારી છું. પ્રસ્તુત ગ્રંથમાં પ્રસિદ્ધ મંત્રો ઉપરાંત અન્ય અપ્રસિદ્ધ મંત્રામ્નાયો પુજ્યશ્રી ચંદ્રોદયવિજયજી દ્વારા, યક્ષરાજ શ્રી ઘંટાકર્ણવીર દ્વારા મેળવીને, આરાધકો માટે રજુ કરેલ છે. આરાધકોને તેમની મનોકામનાઓ પૂર્ણ કરવા માટે આ પ્રયાસ સહાયભૂત થશે તેવી આશા છે.* * *

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું મહાત્મ્ય સમજવું વધુ સરળ પડે તે માટે વર્તમાન લોકમાનસને અનુરૂપ, નવ પદોમાં ગર્ભિત રહેલ (૧) ચોવીસ તીર્થંકર (૨) ચોવીસ યક્ષ (૩) ચોવીસ યક્ષિણી (૪) સોળ વિદ્યાદેવી (૫) નવ ગ્રહ (૬) દશ દિગ્પાલ (૭) નવ નિધાન (૮) અષ્ટ મહાસિદ્ધિ (૯) અષ્ટ મંગલ તથા (૧૦) નવ પદોને શાસ્ત્રના વર્ણન અનુસાર સચિત્ર સ્વરૂપે રજુ કરેલ છે. વિશેષમાં સમગ્ર વિશ્વનો શિક્ષિત વર્ગ નવ પદોનું વર્ણન, ભાવાર્થ પોતપોતાની ભાષામાં વાંચે-સમજે અને આચરણમાં મુકવા પ્રેરાય તે આશયથી, વિશ્વમાં બહુમતિ પ્રજાઓમાં બોલાતી ભાષાઓ, અંગ્રેજી, જર્મન, ફ્રેંચ, સ્પેનિશ, ઉર્દુ, પર્શિયન, અરેબિક, રશિયન તથા જાપાનીસ ભાષામાં, જે તે ભાષાના વિદ્વાનો પાસે તૈયાર કરાવીને સૌ પ્રથમ વખત પ્રકાશિત કરેલ છે. મારા આ કાર્યમાં વખતો વખત અનેક જ્ઞાનવયોવૃદ્ધ વડીલોનો સાથ-સહકાર, પ્રોત્સાહન મળતું રહ્યું છે તે બદલ તેઓનો ઋણી છું. નાદુરસ્ત તબિયત હોવા છતાં, શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું પુજનવિધાન તથા અપ્રગટ મંત્રામ્નાયો લખી આપવા બદલ પુજ્ય મુનિશ્રી ચંદ્રોદયવિજયજીનો તો જેટલો આભાર માનું તેટલો ઓછો છે. તેવી જ રીતે પ્રસ્તુત ગ્રંથનું **આમુખ** તૈયાર કરી આપવા બદલ; નમસ્કાર મહામંત્રના આજીવન આરાધક પુજ્ય ગુરૂદેવ પં. શ્રી અભયસાગરજીનો પણ અત્યંત આભારી છું. શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર તો **'અવર્ણનીય'** જ છે. છતાં વર્તમાન ભૌતિકવાદના યુગમાં લોકમાનસને અનુરૂપ સામગ્રીનું સંકલન કરેલ છે. પ્રસ્તુત ગ્રંથ તૈયાર કરાવવામાં શકય તેટલી કાળજી રાખેલ છે, છતાં પણ જ્ઞાનવયની લઘુતા, અનુભવની અલ્પતા. પ્રેસદોષ, શરતચૂકથી કંઈ ક્ષતિ રહી જવા પામી હોય, તો ચતુંવિધ સંઘ સમક્ષ ક્ષમા માંગુ છું. પુજ્ય વડીલો ક્ષતિ-દોષ પ્રત્યે ધ્યાન દોરશે તેવી નમ્ર અપેક્ષા છે.

અંતમાં પ્રસ્તુત ગ્રંથ દ્વારા, અમારા સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રીની શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રને વિશેષ સરળ, વ્યાપક, લોકભોગ્ય, શ્રદ્ધાવંત બનાવવાની ઇચ્છા પૂર્ણ કરવાનો નમ્ર પ્રયાસ કરીને, **પ્રસ્તુત ગ્રંથ પિતૃતર્પણ તરીકે સંઘ સમક્ષ રજુ કરેલ છે.**

રાજેન્દ્ર સારાભાઈ નવાબ

શ્રાવણ સુદ ૧, વિ. સં. ૨૦૪૨
૧૮૭૪, માંડવીની પોળ,
છીપામાવજીની પોળ,
અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧.

* * * પુજ્ય ગુરૂદેવ શ્રી ચંદ્રોદયવિજયજીએ આ જ પ્રકારે-શ્રી પદ્માવતીદેવીનું પુજન તથા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું પુજન તથા શ્રી સિદ્ધિ-
સૂરી બાપજી મહારાજે ગૃહસ્થના આર્થિક-સામાજીક કલ્યાણ માટે કરાવેલ અઢાર અક્ષરી વિદ્યાની તાંત્રિક આરાધના વગેરે યક્ષરાજ શ્રી ઘંટાકર્ણ-
વીરની સહાયતાથી તથા પ્રખર મંત્રવાદી શ્રી જયસિંહસૂરીશ્વરજીની તથા વિદ્વતવર્ય યોગાચાર્ય શ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી, તથા અનેક અન્ય મંત્ર-
શાસ્ત્રના ગ્રંથો, નોંધો, સ્વઅનુભવો ઉપરથી, શ્રી સંઘના હિતાર્થે તૈયાર કરી આપેલ છે. જે અમોએ અનુક્રમે "શ્રી રાજરાજેશ્વરી ભગવતી પદ્મા-
વતી ઉપાસના"ના વિભાગમાં "(પાંચ અન્ય પરિશિષ્ટો સાથે", "પુરિષાદાનિય શ્રી પાર્શ્વનાથજી ઉપાસના", તથા "શ્રી ઘંટાકર્ણ-માણિભદ્ર-મંત્ર
-તંત્ર કલ્પાદિ સંગ્રહ" (પરિશિષ્ટો સાથે [શ્રી બુદ્ધિસાગરજીની ઘંટાકર્ણવીરની ઉપાસનાના સમગ્ર વિવરણ સાથે]) પ્રકાશિત કરેલ છે.

卐

॥ नमो अर्हत सिद्धोपाध्याय सर्वसाधुभ्यो ॥

સર્વસિદ્ધિદાયક નમસ્કાર મહામંત્ર આરાધના

——:०:——

નમસ્કાર માહાત્મ્ય*

——:०:——

ત્રણ જગતના ગુરુ અને કલ્પવૃક્ષ સમાન તથા મુક્તિરૂપ રમણીના અદ્વિતીય કામુક પ્રથમ તીર્થંકર **શ્રીઋષભદેવ-સ્વામીને** નમસ્કાર થાઓ. જેઓ તપ અને જ્ઞાનરૂપી ધનના સ્વામી છે તથા જેઓના ચરણ કમળને ઇન્દ્રો પણ નમસ્કાર કરે છે અને જેઓ **સિદ્ધસેનના** સ્વામી છે તેવા **શ્રીશાંતિનાથ** પ્રભુને નમસ્કાર થાઓ. **શ્રીમુનિસુવ્રત** સ્વામીને, **શ્રીઅનંતનાથ** પ્રભુને, તથા **શ્રીઅરિષ્ટનેમિ** પ્રભુને નમસ્કાર થાઓ. શ્રીમાન્ **પાર્શ્વનાથ** સ્વામીને, પ્રભુ **શ્રીમહાવીરસ્વામીને** તથા બીજા સર્વ જિનેશ્વરોને નમસ્કાર થાઓ. **અચ્છુપ્તા, અંબિકા, બ્રાહ્મી, પદ્માવતી** અને **સરસ્વતી** વગેરે દેવીઓ કે જે માતા તુલ્ય ગણાય છે તેઓ મને પુરુષાર્થની પરંપરા આપો. પુણ્યરૂપ શરીરને ઉત્પન્ન કરનારી, પાળનારી અને શુદ્ધિ કરનારી તથા હંસ રૂપ આત્માને વિશ્રામ લેવા માટે કમળ સરોવર સમાન પંચપરમેષ્ઠિની નમસ્કૃતિ સદા જયવંતી વર્તો. આ ચાર ગતિરૂપ સંસાર જો કે કટુક છે, તો પણ મને મનુષ્યજન્મ અને દીર્ઘાયુષ મળવાથી મારે તો માન્ય કરવા લાયક છે; કારણ કે તે જન્મ અને દીર્ઘાયુષ્યના આશ્રયથી જ મને જિનેશ્વરદેવનું શાસન (જૈન ધર્મ) પ્રાપ્ત થએલ છે.

શ્રીજિનશાસનરૂપ મનુષ્ય ક્ષેત્રને વિષે પાંચ મેરૂ સમાન અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર હો. જે ભવ્ય પ્રાણીઓ "**नमो अरिहंताणं, नमो सिद्धाणं, नमो आयरियाणं, थमो उवज्झायाणं, नमो लोए सव्वसाहूणं**" આ પાંચ પદોનું ભાવપૂર્વક સ્મરણ કરે છે, તેઓને ભવભ્રમણ ક્યાંથી હોય? સાક્ષાત્ તીર્થંકરની વાણીના પાંત્રીસ અતિશયો જેવા આ પંચ પરમેષ્ટિ નમસ્કારના પાંચ પદોના પાંત્રીસ અક્ષરો તમને લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિને માટે થાઓ. આદિ અંત રહિત તે પંચ પરમેષ્ટિના ત્રણ લોકને પવિત્ર કરનાર શ્લોકો વડે **સિદ્ધસેન**ની વાણી પોતાના આત્માની શુદ્ધિને કરે છે.

જેઓએ અરિહંત ભગવંતનું શરણ ગ્રહણ કર્યું હોય છે, તેઓને નરનાથ રાજાઓ વશવર્તી થાય છે, દેવેન્દ્રો તેમને નમસ્કાર કરે છે તથા તેઓને સર્પાદિકથી ભય ઉપજતો નથી. જે ભવ્ય પ્રાણી અરિહંતને પૂજે છે, તેના પર मोह द्रोह કરી શકતો નથી, તે નિરંતર હર્ષ પામે છે અને શીઘ્રપણે મોક્ષમાં જાય છે. જેઓને કેવળજ્ઞાનીઓ પ્રદક્ષિણા દેવા વડે પૂજે છે–અર્ચે છે તે અનંત ગુણ અને રૂપવાળા અરિહંત ભગવંતના માહાત્મ્યને કોણ જાણે છે? બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ્વર વગેરે દેવોને પણ જે રાગદ્વેષાદિક રિપુઓ (શત્રુઓ) એ અત્યંત વિડંબના પમાડી છે, તે શત્રુઓને એકલા જિનેશ્વરોએ–અરિહંત ભગવંતોઓ જ હણ્યા છે. આત્મા અને કર્મ બંને ક્ષીર નીરની જેમ નિરંતર મળેલા છે તેનું હંસની જેમ જે વિવરણ–પૃથક્કરણ તે એક જિનેશ્વર ભગવંતો જ કરે છે. જેમ स्मृ (સંભારવું) અને ध्य (ધ્યાન કરવું) એ જોડાક્ષરવાળા ધાતુઓના અક્ષરો સ્વભાવથી જ જોડાએલા છે, તેમ જ આત્મા અને કર્મ સ્વભાવથી જ જોડાએલા છે. તેઓના સંયોગને બીજા મહાત્માઓ પણ જાણી શકતા નથી. બીજ અને અંકુરાની જેમ તથા કુકડી અને ઈંડાની જેમ આત્મા અને કર્મ અનાદિ કાળથી પરસ્પર મળેલાં છે. તેમાં અમુક પ્રથમ અને અમુક પછી ઉત્પન્ન થએલાં છે એવું પૂર્વાપરપણું સર્વથા પ્રકારે અસંભવિત જ છે. જેઓ પ્રાણીઓને કર્મરૂપ પાશથી તાયી–રક્ષણ કરનારા છે, જેઓ ભવસમુદ્રમાં ડુબતા પ્રાણીઓને તારનાર છે તથા જેઓ તત્ત્વજ્ઞાનીઓના સ્વામી છે તે જિનેશ્વર ભગવંતોનું અમે ધ્યાન કરીએ છીએ. ત્રણ રેખાવાળો અને માથે અનુસ્વારવાળો णकार અક્ષર એવું બતાવે છે કે જેનો આત્મા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ ત્રણ તત્ત્વોથી પવિત્ર થએલો હોય તે મોક્ષ પદને-સિદ્ધિ સુખને પામે છે. માથું બાંધેલો, સરલ સીધી ત્રણ રેખાવાળો અને મસ્તક પર અનુસ્વરવાળો णं એવો અક્ષર જે પુરુષ હંમેશાં બોલે છે, તે પુરુષ ત્રણે કાળ મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિ વડે સરલ થઈને ત્રણ ભુવનના મુગટરૂપ થાય છે–સિદ્ધિપણાને પામે છે. સાત ક્ષેત્રની જેમ સફળ અને સાત ક્ષેત્રની જેમ શાશ્વતા આ પ્રથમ પદના સાત અક્ષરો **नमो अरिहंताणं** મારા સાત ભયોના નાશ કરો.

શ્રી સિદ્ધસેન આચાર્યે રચેલા નમસ્કાર માહાત્મ્યનો પ્રથમ પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

---

* શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા ભાવનગર તરફથી વિ૦ સં૦ ૧૯૭૬ માં પ્રસિદ્ધ થએલા 'નમસ્કાર માહાત્મ્ય અને કૂર્માપુત્ર ચરિત્ર' પરથી આ સારીએ કૃતિ અત્રે રજુ કરવામાં આવી છે.

જે સ્થાને સિદ્ધના જીવો રહેલા છે તે સ્થાને તે સિદ્ધોને જન્મ નથી, મરણ નથી, ભય નથી, પરાભવ નથી તથા કલેશનો લેશ પણ નથી. મોચાના (કેળના) સ્તંભની જેમ સર્વથા પ્રકારે સાર રહિત આ સંસાર કયાં અને લોકના અગ્રભાગે રહેલા લોકના સારભૂત સિદ્ધના જીવોનો વૈભવ કયાં? જેઓ લોકમાં સિત-ઉજ્વલ ધર્મવાળા છે, શુક્લ લેશ્યાવાળા છે, શુક્લ ધ્યાનવાળા છે અને નિર્મળ કીર્તિવાળા છે તે સિદ્ધો અમોને સિદ્ધિના આપનાર થાઓ. સિદ્ધાણં એ શબ્દમાં **દ્ધા** અક્ષર હોવાથી સત્પુરુષોને સ્વર્ગ અને મોક્ષનું દાન[1] કરવામાં તથા દુર્ગતિમાં પડતા ધારણ[2] કરવામાં સિદ્ધોની એકી વખતે જ શક્તિ છે એમ હું માનું છું. [3]અથવા આ બે અક્ષરવાળા સિદ્ધ શબ્દમાં '**દ્ધ**' એ બે અક્ષરનો યોગ[4] છે તેથી તે સત્પુરુષોને યોગથી[5] ઉત્પન્ન થનારૂં મોક્ષરૂપ ફળ આપનારું કહે છે. જ્ઞાન અને ક્રિયા એ બેનો પરસ્પર યોગ (સંબંધ) કોઇ અપૂર્વ છે, કેમકે તે સ્ત્રી પુરુષના યોગની જેમ પરમાત્માથી ઉત્પન્ન થએલા આનંદને ઉત્પન્ન કરે છે. પુરુષનું ભાગ્ય પાંગળુંપંગુ જેવું છે અને ઉદ્યમ એ અંધ જેવો છે, તેથી કરીને જેમ આંધળા અને પાંગળાનો યોગ થવાથી ગમન ક્રિયાની સિદ્ધિ થાય છે, તેમ જ્ઞાન અને ક્રિયાનો યોગ થવાથી મોક્ષપદની સિદ્ધિ થાય છે. ખડ્ગ અને ઢાલની જેવા જ્ઞાન અને ચારિત્ર એ બંનેને ધારણ કરનાર વીર પુરુષ સમકિતરૂપ બખ્તરને ધારણ કરી સંસારરૂપ રણસંગ્રામમાં જયપણાને પામે છે. જેવી રીતે પક્ષીને પોતાની બે પાંખો ઇચ્છિત સ્થાને પહોંચાડે છે તેવી રીતે નિશ્ચળ અને વિસ્તારવાળા શ્રેષ્ઠ તપ અને શમ એ બંને મળીને પ્રાણીને ઇચ્છિત સ્થાને (મોક્ષ સ્થાને) પહોંચાડે છે. ધુરંધર બળદની જેમ ઉત્સર્ગ અને અપવાદ એ બંને મળીને શીલાંગ રૂપ રથ પર આરૂઢ થએલા પ્રાણીને ક્ષણવારમાં મોક્ષરૂપ નગરે પહોંચાડે છે. નિશ્ચય અને વ્યવહાર એ બે નયો આલોક તથા પરલોકમાં નિરંતર ઉદ્યોત-પ્રકાશ કરવા માટે સૂર્ય અને ચંદ્રની જેમ જાગૃત છે. મનની શુદ્ધિ એ આભ્યંતર તત્ત્વ છે અને સંયમ એ બાહ્ય તત્ત્વ છે. તે બંનેનો યોગ થવાથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેથી કરીને હે આત્મા! તે બંનેનું તું સેવન કર. જેમ એક ચક્રવડે રથ ચાલતો નથી અને એક પાંખ વડે પક્ષી ઉડી શકતું નથી, જેમ દશકની અંદર નવ સુધીની સર્વ સંખ્યાનો સમાવેશ થઇ જાય છે, તે જ પ્રમાણે અનેકાંતપક્ષ રૂપી સમુદ્રમાં નદીઓની જેમ સર્વ એકાંતપક્ષોનો સમાવેશ થઈ જાય છે, પરંતુ તુચ્છ એટલે અલ્પ વિષયવાળા એકાંતપક્ષમાં અનેકાંતપક્ષની સંપદાઓનો સમાવેશ થઈ શકતો નથી; કેમકે દરિદ્રીના ઘરમાં ચક્રવર્તિની સમૃદ્ધિઓનો સમાવેશ થઈ શકતો નથી. કદાચ કોઈ ઠેકાણે એકાંતપક્ષનો આભાસ જણાતો હોય તો તે અનેકાંતપક્ષથી ઉત્પન્ન થએલો છે એમ જાણવું; કેમકે વાટ, તેલ અને પાત્ર વગેરે સામગ્રીનો સંયોગ થવાથી જ દીપક ઉત્પન્ન થાય છે. સત્ત્વ અને અસત્ત્વ, નિત્ય અને અનિત્ય, તથા ધર્મ અને અધર્મ એ વગેરે ગુણો બએ મળેલા છે; તે જ સત્પુરુષોને કાર્યની સિદ્ધિ બતાવી આપે છે. તેથી કરીને હે ભવ્યજીવો! જો સિદ્ધિપદની ઇચ્છા હોય તો બુદ્ધિના આઠ ગુણરૂપ મંત્રનો જાપ કરી એકાંતપક્ષ ગ્રહણ કરવાનો કદાગ્રહ છોડી દઇને તત્ત્વને માટે જ યત્ન કરો. ત્રણ રેખાવાળો અને માથે અનુસ્વારવાળો ણકાર એવું દેખાડે છે કે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ ત્રણ રત્નવાળો આત્મા શૂન્ય સ્વભાવને-મોક્ષને પામે છે. શુભ અને અશુભ સર્વ કર્મનો ક્ષય થવાથી આત્માનું જે ચૈતન્ય સ્વરૂપ મોક્ષસ્થાનમાં ભાસે છે તે જ શૂન્ય સ્વભાવપણું કહેવાય છે. ઔદારિકાદિક પાંચ શરીરનો નાશ કરનાર અને મોક્ષરૂપ પાંચમી ગતિને આપનાર આ પાંચ અક્ષરો '**નમો સિદ્ધાણં**' તમોને પંચત્વ (મરણ) વગેરેના પ્રપંચથી એટલે જન્મ, જરા, મરણાદિક આ સંસારના સ્વભાવથી રક્ષણ કરો.

દ્વિતીય પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

જેઓએ આચાર્યના ચરણકમળોનો આશ્રય કર્યો હોય છે તે પ્રાણીઓને વિષે તમોગુણ હોતો નથી અને બાહ્ય મુખવાળો સત્વગુણ પણ હોતો નથી, તેમજ મન, વચન અને કાયાનું કાંઇ પણ કષ્ટ હોતું નથી. મોહના પાશમાં ફસાએલા પ્રાણીઓને પણ આચાર્ય ભગવાન કેશિ નામના ગણધરની જેમ મોહથી મૂકાવે છે, તે મહદ્ આશ્ચર્ય છે. જેઓનામાં મનોહર આચારો રહેલા છે, જેઓનામાં મોક્ષનો સંગમ કરાવનારા આગમો (શ્રુતજ્ઞાન) રહેલ છે અને જેઓનામાં ખોટ વિનાના કેવળ આવકના જ ઉપાયો રહેલા છે, તેઓને પંડિતો આચાર્ય કહે છે, યથાર્થ તત્વની પ્રરૂપણા કરનાર. યમ નિયમાદિકને વિષે યત્ન કરનાર અને પોતાના આત્મરૂપ યજ્ઞનું જ યજન-પૂજન કરનાર આચાર્ય ભગવાન નિરંતર મારું શરણ હો. જેઓ રિપુ-શત્રુ અને મિત્રને વિષે, સુખ અને દુઃખને વિષે, મોક્ષ અને સંસારને વિષે તથા ધનાઢ્ય અને નિર્ધનને વિષે સમદૃષ્ટિવાળા હોય તેઓને જ યતિઓના સ્વામી (આચાર્ય) કહેલા છે. *યા*-જે કોઈપણ પ્રકારની નિર્મળ સિદ્ધિઓ છે અને જે કોઈપણ પ્રકારની ઉજ્વળ લબ્ધિઓ છે, તે સર્વ કમળને ભમરીની જેમ આચાર્ય ભગવાનને વરે છે-પ્રાપ્ત થાય છે. ત્રણ રેખાવાળો અને માથે અનુસ્વારવાળો ણંકાર એવું બતાવે છે કે જેઓ ત્રણ વર્ગને વિષે સમાન દૃષ્ટિવાળા હોય છે, તેઓ સત્પુરુષોના શિરોમણિરૂપ થાય છે; તેમાં ધર્મ, અર્થ અને કામ અથવા શત્રુ, મિત્ર અને ઉદાસીન અથવા રાગ, દ્વેષ અને મોહ એ ત્રણ વર્ગ કહેવાય છે. સાત તત્વરૂપ કમળના વનને વિકસ્વર કરવામાં સૂર્યના કિરણો જેવા આ ત્રીજા પદના સાત અક્ષરો '**નમો આયરિયાણં**' સાત નરક પૃથ્વીરૂપ દુર્ગતિનો નાશ કરો.

તૃતીય પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

ઉપાધ્યાયનો આશ્રય કરનાર સુજ્ઞ મનુષ્ય કુત્સિત પાખંડીઓથી પરાભવપણાને પામતો નથી-પરાજય પામતો નથી, મન, વચન અને કાયા એ ત્રણ દંડ વડે વિડંબણા પામતો નથી તથા ક્રોધાદિક કષાયો વડે દંડાતો નથી. જે મનુષ્ય ઉપાધ્યાયની

૧—૨ **દા** અને **ધા** ધાતુને એકત્ર કરી **દ્ધા** અક્ષર બનાવેલો છે. ૩ અહીંથી આરંભીને ણંકારનું વર્ણન આવે ત્યાં સુધી **દ્ધા** એ જોડાક્ષર હોવાથી તેને અનુસરતું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. ૪ સંબંધ-જોડાક્ષર. ૫ મન, વચન અને કાયાના યોગથી અથવા યોગ-સમાધિથી.

चित्र २ : श्री नमस्कार महामंत्र चोवीश तीर्थंकर सहित

સેવા કરે છે તે મનુષ્યના શરીરમાંથી મોમા એટલે મા–લક્ષ્મી, ઉમા–કીર્તિ, હ્રી, ધૃતિ અને બ્રાહ્મી એ દેવીઓ દૂર થતી નથી એવી સિદ્ધ ભગવાનની આજ્ઞા છે, જેઓ મૂર્તિમાન (દેહધારી) ઉદય છે, જેઓ સમકિતદષ્ટિવાળાનો ઉત્સવ છે અને જેઓ શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિનો ઉત્સાહ છે, તેઓ ઉપાધ્યાય કહેવાય છે. જેઓ વચન, શરીર અને વયથી વૃદ્ધિ પામેલા છે, જેઓ હિંસાની વાતથી પણ રહિત છે અને જેઓ વેદ વિદ્યાને વશ રહેલા છે અર્થાત્ વેદના પારગામી છે તે ઉપાધ્યાયની તું સેવા કર. એકાંત અનિત્યપક્ષ અને એકાંત નિત્યપક્ષનો જય કરવાથી ઉત્પન્ન થએલી ઉપાધ્યાયની કીર્તિરૂપ ભંભાનો ઝ્ઝાત્કાર શબ્દ સર્વ દિશાઓમાં વ્યાપી રહ્યો છે. या–જે (શિષ્યોને) સાત નયની કુશળતા પ્રાપ્ત થાય છે, જે અન્યના આગમશાસ્ત્રોમાં ચતુરાઈ પ્રાપ્ત થાય છે અને જે દ્વાદશાંગીરૂપ સૂત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે તે સર્વ ઉપાધ્યાય વિના શી રીતે પ્રાપ્ત થાય? ત્રણ રેખાવાળો અને માથે અનુસ્વાર વાળો ણંકાર અહીં એમ બતાવે છે કે વિનય, શ્રુત અને શીળ વગેરે ગુણો મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે જાગૃત છે. સાત રજ્જુ પ્રમાણ ઊર્ધ્વલોકના માર્ગનો પ્રકાશ કરવામાં દીપક સમાન મહા ઉજ્જવળ એવા આ ચોથા પદના સાત અક્ષરો '**नमो उवज्झायाणं**' મારા સપ્ત વ્યસનનો નાશ કરનારા થાઓ.

ઇતિ ચતુર્થ પ્રકાશ.

સાધુની સેવા કરનારા મનુષ્યોને વ્યાધિ પીડા કરતો નથી, દરિદ્રપણું પ્રાપ્ત થતું નથી, ઇષ્ટ વસ્તુનો વિયોગ થતો નથી, તથા મનમાં ઉદ્વેગ થતો નથી. સાધુના ધ્યાનરૂપ અમૃતરસના અંજન વડે જેઓનાં મનરુપ નેત્રો આંજેલાં હોય છે, તે મનુષ્યોને ચાર પ્રકારનો દુઃખરૂપ અંધકાર અંધતાનું કારણ થતો નથી. મોક્તા ત્યાગ કરનાર અભ્યંતર શત્રુ (રાગાદિક)નો નાશ કરનાર અને મોક્ષલક્ષ્મીએ કટાક્ષપૂર્વક જોએલા મુનિઓ અત્યંત હર્ષને પામે છે. લોભરૂપ વૃક્ષનું ઉન્મૂલન કરવામાં નદીના વેગ–પૂર સમાન, લોકને વિષે ઉત્તમ ચારિત્રવાળા તથા લોકમાં ઉત્તમતાને પામેલા ત્રીજા[7] સ્થાનવાળા તે સાધુઓ અમારાં પાપનો નાશ કરો.

પૂજ્ય સાધુજન મૂળ ગુણ તથા ઉત્તર ગુણના સમૂહરૂપી ઉદ્યાનમાં મનરૂપ મૃગની સાથે એકાંતમાં ઇચ્છા પ્રમાણે ક્રીડા કરે છે. શ્રુતના પારગામી સંવિગ્ન સાધુને વિષે જે આ એકાકીપણું છે તે દક્ષિણાવર્ત શંખને વિષે રહેલા સિદ્ધસરિતાના જળ જેવું છે. સાધુ એકાકી રહેવાથી ક્રોધવડે વિહ્વળ થતા નથી, એકલા રહેનાર સાધુ માનને કરતા નથી, એકલા રહેનાર સાધુ કપટ (માયા)નો આરંભ કરતા નથી અને એકાકી વિચરતા સાધુને તૃષ્ણા (લોભદશા) લુંટી શકતી નથી, રાજર્ષિઓમાં મુખ્ય શ્રીનમિ વગેરે પ્રત્યેકબુદ્ધો એકત્વ તત્ત્વને વહન કરવાથી જ મોક્ષે ગયા છે. સર્વથા પ્રકારે જીવાદિ તત્ત્વોને જાણનાર અને નિરંતર ચિત્તમાં સંવેગને ધારણ કરનાર સાધુઓનું એકાકીપણું જ સમતારૂપી અમૃતની નીક સમાન છે. ત્ર અક્ષરની જેમ બન્ને સંઘાતે-સાથે રહેલા આ યુગના સાધુઓ જો પોતે ઇન્દ્રિયોને વશ કરનાર હોય છે તો તેઓ સ્વાર્થને સાધનારા થઈ શકે છે. ત્ર એવી સંજ્ઞાવડે એમ જણાય છે કે મન, વચન અને કાયાના યોગવડે ઇન્દ્રિયોને વશ કરનારા સાધુઓ બન્ને સાથે રહીને જ કલ્યાણને પામે છે, એમ ગુરુ પરંપરાનો ઉપદેશ પણ છે. જો ઇન્દ્રિયોને વશ રાખનાર હોય તો બે માણસોનું પણ એકાકીપણું નિઃશંકપણે સિદ્ધ થાય છે, પરંતુ જેની ઇન્દ્રિયો પોતાને વશ ન હોય એવો એકાકી માણસ પણ હજાર જેવો જ છે. નેત્રની જેમ જેમનો સંકોચ, વિસ્તાર, નિદ્રા અને જાગૃતિ સરખા હોય એવા બે મનુષ્યો દર્શનને માટે (સમકિત પ્રાપ્તિને માટે) સમર્થ થાય છે, પરંતુ એક માણસ કોઇપણ કૃત્ય સંપૂર્ણ કરી શકતો નથી. એકલો માણસ વિડંબનાનું સ્થાન થાય છે, એકલો માણસ પોતાના સ્વાર્થ સાધવા સમર્થ થઈ શકતો નથી. અને એકલા માણસનો લોકમાં કે લોકોત્તરમાં પણ વિશ્વાસ આવતો નથી. ભાવના ધ્યાનથી નિશ્ચય કરેલા તત્ત્વમાં જેનો આત્મા લીન થયો હોય એવા મમતા રહિત સાધુ કદાચ લાખ માણસોની મધ્યમાં રહ્યા હોય તો પણ તેઓનું એકાકીપણું નાશ પામતું નથી. સામ્ય–સમતારૂપી અમૃતના તરંગોથી ભરપૂર, સાર અસારનું વિવેચન કરનાર અને ભાવસિદ્ધ કહેવાતા સાધુઓ ઘણા ભેગા થઈને એકત્ર રહે તો પણ તેઓને કાંઇ પણ હાનિ થતી નથી. મનની સ્થિરતા વડે નિશ્ચળ અને વૃક્ષાદિકની જેમ ક્રિયાને નહીં કરનારા મુનિઓનો જે એકત્ર સહવાસ તે ભાવનારૂપી લતાઓના મંડપ સમાન છે. ચિત્રમાં આળેખેલા સૈન્યની જેમ મન, વચન અને કાયા વડે વિકાર રહિત મુનિઓ એકઠા રહે તો પણ તેઓને અરતિ ક્યાંથી હોય? જેમ ઘણા નિર્જીવ પદાર્થો એકત્ર કરીએ તો પણ તેમાં ચૈતન્ય આવતું હોતું નથી; જેમ ઘણા બીકણ પુરુષોને એકત્ર કરવાથી પણ તેઓનામાં પરાક્રમ આવતું નથી, તેમ ઘણા મુનિઓ એકઠા થયા છતાં પણ તેઓનામાં લેશ પણ ક્લેશ ઉદ્ભવતો નથી. મૂઢ બુદ્ધિવાળો જે પુરુષ પાંચ છ સાધુઓના ભેગા રહેવાથી પણ ગ્લાની થાય છે એમ માનતો હોય તો તે મૂઢ એક ઠેકાણે રહેલા અનંત સિદ્ધોની સાથે રહેવાની ઇચ્છા કેમ કરી શકશે?

જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપી ત્રણ મહારત્નને ધારણ કરનાર સાધુઓને રાગાદિકના ઉપદ્રવોથી ભયંકર એવા સન્માર્ગ ઉપર એકલા ચાલવામાં ક્ષેમકુશળતા રહેલી નથી. એકલાને સુકૃતનો વિકાસ થતો નથી, એકલાનું ઇચ્છિત પ્રયોજન સિદ્ધ થતું નથી, એકલાને વાંછિત અર્થની પ્રાપ્તિ થતી નથી અને એકલો માણસ મોક્ષ મેળવવાને માટે સમર્થ થતો નથી. જેમ શ્લેષ્મની વ્યાધિવાળાને સાકર આપવી ઉચિત નથી અને તાવવાળાને ઘૃતવાળું ભોજન આપવું યોગ્ય નથી તેમ અગીતાર્થ મુનિને એકલા રહેવું ઉચિત નથી. પ્રાયે કરીને એકલો માણસ ચોર જેવો લાગે છે, બે માણસ સાથે હોય તો પણ તેમના પર કવચિત્ ધૂર્તપણાની શંકા થાય છે, ત્રણ મનુષ્ય સાથે હોય તો તે વિશ્વાસનું સ્થાન છે અને ઘણાનો સમૂહ હોય તો તે રાજા જેવો શોભે છે. તીર્થંકર તથા પ્રત્યેકબુદ્ધ વગેરે એકલા જ વિચરે છે; એવા દષ્ટાંતો આપી બીજા મુનિઓએ એકલા વિચરવું યોગ્ય નથી. કારણ કે જ્ઞાનચક્ષુવાળાની સાથે ચર્મચક્ષુવાળાએ સ્પર્ધા કરવી યોગ્ય નથી.

---

૬. નવ તત્ત્વો પૈકી પુણ્ય, પાપનો બન્ધતત્ત્વમાં સમાવેશ કરવાથી સાત તત્ત્વો થાય છે.

૭ પહેલું સ્થાન આચાર્ય, બીજું સ્થાન ઉપાધ્યાય અને ત્રીજું સ્થાન સાધુ.

પ્રાણીઓને પુણ્ય પાપ નિરંતર સાથે હોવાથી તેઓમાં એકલાપણું ઘટતું જ
ચાર ગતિરૂપ સંસારમાં ભ્રમણ કરનારા સર્વ પ્રાણીઓને પુણ્ય પાપ નિરંતર સાથે વગેરે વિકથાઓ મામિંકોની
નથી. જેનામાં આહારસંજ્ઞા, ભયસંજ્ઞા વગેરે સંજ્ઞાઓ, કૃષ્ણલેશ્યા વગેરે દુષ્ટ લેશ્યાઓ અને રાજકથા જેને નિરંતર ગળી જવા
જેમ ચપળતા ઉત્પન્ન કરે છે, તે એકલો કેમ હોઈ શકે? અવિરતિરૂપી દુષ્ટ પ્રિયા શાકિનીની જેમ નિઃશંકપણે પંચાગ્નિની
પ્રયત્ન કરે છે, તે એકલો કેમ હોઈ શકે? સંતોષને નહીં પામેલું ઇન્દ્રિયોરૂપી કુટુંબ જેના શરીરને સાથે દીવો મળવાથી તથા અમૃતની
જેમ બાળ્યા કરે છે, તે એકલો કેમ હોઈ શકે? જેમ દૂધની સાથે દૂધ મળવાથી, દીવાની સાથે રહેવાથી એકપણાને જ પામે છે. અન્ય
સાથે અમૃત મળવાથી તે સર્વ પદાર્થો એકપણાને પામે છે, તેમ મુનિ પણ મુનિની ક્ષણવાર પણ
મુનિની સાથે રહ્યા છતાં પણ મુનિ એકલો જ કહેવાય છે. ઉન્મત્ત પિત્રાઈઓની માફક કષાયો જેના શરીરને અશુભ વ્યાપારો
મૂકતા નથી, તેને એકાકીપણાનું સુખ ક્યાંથી હોય? પોતાના મન, વચન અને કાયાથી ઉત્પન્ન થએલા મિથ્યાત્વ અને
કુપુત્રની જેમ જેનો નાશ કરનારા થાય છે, તેને એકાકીપણાનું સુખ શી રીતે હોય? છળને જોનારા પ્રમાદ, રહિત હોય તે
રાગાદિક જેના ખરાબ પાડોશી જેવા છે, તેને એકાકીપણાનું સુખ શી રીતે હોય? જે મહાપુરુષ આ સર્વથી છતાં પણ પરદેશી
મનુષ્યોના સમૂહમાં રહ્યા હોય તો પણ એકલા જ છે; કેમકે મનુષ્યોથી ભરપૂર એવા નગરમાં પણ રહેલો અરણ્યાદિકમાં રહેલો
મનુષ્ય એકલો જ કહેવાય છે; અને જે મુનિ આ સર્વ સંજ્ઞા, કષાય, ઇન્દ્રિયાદિથી સહિત હોય તે કદાચ નથી ભમતા?
હોય તો પણ તેનું એકાકીપણું નિષ્ફળ છે; કેમકે જાર, ધૂર્ત, ગૂઢચર અને ચોર એ સર્વ શું એકલા

પુણ્ય પાપનો ક્ષય થવાથી મુક્તિને પામેલા પરમાત્માને વિષે અનાહારપણાની જેમ નિરંતર સત્ય એવું એકાકીપણું
પ્રતિષ્ઠા પામેલું છે. અથવા તો આ જિનાગમને વિષે કોઈપણ હકીકતનો સર્વથા નિષેધ છે જ નહીં, તેથી કરીને શ્રેષ્ઠ મુનિઓ
સારી રીતે લાભ અને અલાભને જાણીને લાભવાળા કાર્યને વિષે જ પ્રયત્ન કરે છે–પ્રવર્તે છે.

અહો! સાધુઓ કાંઈપણ હૂ–હોમ કરતા નથી, દાન દેતા નથી, તપ કરવા નથી, જાપ પણ કરતા નથી, માત્ર ક્રિયા રહિત
થઇને મોક્ષપદ જ સાધે છે. સાધુઓ હૂ હૂ નામના ગંધર્વના ગાયન સાંભળવામાં, અમૃતરસનો આસ્વાદ લેવામાં, મંદાર પુષ્પોની
સુગંધ લેવામાં, દેવશય્યાનો સુખકારક સ્પર્શ કરવામાં અને દેવાંગનાઓનું રૂપ જોવામાં પણ લુબ્ધ થતા નથી; ત્યારે શું તેઓ
વૃક્ષો છે? બાળકો છે? કે શું પશુઓ છે? ના, તેઓ વૃક્ષ, બાળક કે પશુ નથી, પરંતુ તેઓ નિરંજન (કર્મ–લેપ રહિત)
મુનિઓ છે. ત્રણ રેખાવાળો અને માથે અનુસ્વારવાળો ણંકાર અહીં એમ જણાવે છે કે સદાચારનું આચરણ કરનારા મહા-
મુનિઓએ ત્રણ ગુપ્તિને આચરવામાં રેખા પ્રાપ્ત કરેલી હોય છે. નયના ભેદ, જીવની રક્ષા અને અમૃતના કુંડની જેવી આકૃતિ-
વાળા આ નવ અક્ષરો 'नमो लोए सव्वसाहूणं' મને ધર્મને વિષે નવો નવો ભાવ આપો.

પંચમ પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

एसो पंचनमुक्कारो, सव्वपावप्पणासणो ।
मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ॥

અર્થાત્–એ પાંચ પરમેષ્ઠિને કરેલો નમસ્કાર સર્વ પાપનો નાશ કરનાર છે અને સર્વ મંગળોમાં પ્રથમ મંગળ છે. જે મનુષ્ય આ નમસ્કાર મહામન્ત્રનું ત્રિકાળ ધ્યાન ધરે છે, તેને શત્રુ પણ મિત્ર રૂપ થાય છે, વિષ પણ અમૃત રૂપ થાય છે, શરણ રહિત અરણ્ય પણ વાસગૃહ રૂપ થાય છે, તેને સર્વ ગ્રહો અનુકુળ થાય છે, ચોરો યશ કરનારા થાય છે, સર્વ અપ-શુકનાદિ પણ શુભ ફળને આપનારા થાય છે, બીજાએ પ્રયોગ કરેલા મંત્ર, તંત્ર અને યંત્રાદિક પણ તેનો પરાભવ કરી શકતા નથી, સર્વ પ્રકારની શાકિની પણ માતાની તુલ્ય તેનો દ્રોહ કરી શકતી નથી, તેની પાસે સર્પો પણ કમળની નાળ જેવા થઈ જાય છે, સિંહો પણ શિયાળ જેવા થઈ જાય છે, હસ્તિઓ પણ હરણીઆં જેવા થઈ જાય છે, રાક્ષસો પણ તેની રક્ષા કરે છે, ભૂતોનો સમૂહ પણ તેની વિભૂતિને માટે થાય છે, પ્રેત પણ તેને પ્રીતિને કરનારા થાય છે, ચેટક પણ તેના દાસ થઈ જાય છે, યુદ્ધ તેને ધન આપનારૂં થાય છે, રોગો પણ તેને ભોગ આપનારા થાય છે, વિપત્તિ પણ સંપત્તિને માટે થાય છે અને સર્વ પ્રકારનું દુઃખ પણ તેને સુખ આપનાર થાય છે.

જેમ ગરૂડનો ગંભીર સ્વર સાંભળીને ચંદનના વૃક્ષો સર્પોથી મુક્ત થાય છે, તેમ પંચ નમસ્કારનો ગંભીર સ્વર સાંભળ-વાથી પણ બંધનયુક્ત મનુષ્ય બંધનોથી મુક્ત થાય છે. જેઓના ચિત્તમાં એક નમસ્કારનું જ સ્મરણ થતું હોય તેઓને જળ, સ્થળ, સ્મશાન, પર્વત, દુર્ગ અને બીજા તેવા જ કષ્ટકારી સ્થાનોમાં કદાચ કષ્ટ આવી પડે તો પણ તે ઉત્સવ રૂપ જ પરિણમે છે.

પુણ્યાનુબંધી પુણ્યવાળો જે પુરુષ વિધિપૂર્વક પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર મહામન્ત્રનું ધ્યાન કરતો હોય છે, તેને તિર્યંચગતિ કે નરકગતિ પ્રાપ્ત થતી જ નથી. ચક્રવર્તી, વાસુદેવ, પ્રતિવાસુદેવ અને બળદેવ વગેરેના ઐશ્વર્યની સંપદાઓ નમસ્કારના પ્રભાવ-રૂપી સમુદ્રને કાંઠે રહેલા મુક્તાફળની જેમ સુલભ થાય છે. આ મંત્રનો વિધિ પ્રમાણે પ્રયોગ કરવાથી તે વશીકરણ, ઉચ્ચાટન, ક્ષોભ, સ્તંભન અને મૂર્છા વગેરે કાર્યોમાં પણ સિદ્ધિને આપનારો થાય છે; વિધિ પ્રમાણે સ્મરણ કરેલો આ મંત્ર અર્ધ નિમેષ માત્રમાં જ પર વિદ્યાનો નાશ કરનારો થાય છે; તથા ક્ષુદ્ર દેવતાઓએ જે રૂપાદિકનું પરિવર્તન કર્યું હોય તેનો પણ નાશ કરે છે, સ્વર્ગ, મર્ત્ય અને પાતાલ એ ત્રણ ભુવન રૂપી રંગમંડપને વિષે કોઇ પણ પ્રકારે કોઈ પણ પ્રાણીને દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવને આશ્રયીને આશ્ચર્યકારક જે કાંઇ પણ અતિશય જોવામાં કે સાંભળવામાં આવે તે સર્વ નમસ્કારમંત્રની આરાધનાના માહાત્મ્યથી જ ઉત્પન્ન થએલો છે તેમ જાણવું. તિર્છાલોકમાં જે ચંદ્ર વગેરે જ્યોતિષી દેવો છે, પાતાળમાં ચમરેંદ્ર વગેરે દેવો છે, ઊર્ધ્વલોકમાં સૌધર્માદિક દેવલોકને વિષે જે ઇંદ્રાદિક દેવો છે, અને તેનો ઉપર પણ જે અહમિંદ્ર દેવતાઓ છે, તેઓની સર્વ સમૃદ્ધિઓ પંચપરમેષ્ટિ રૂપ કલ્પવૃક્ષના અંકુરો, પલ્લવો, કળિઓ કે પુષ્પો સમાન છે. જેઓ નમસ્કારરૂપી મોટા રથ ઉપર આરૂઢ થાય છે, તેઓ વિઘ્ન રહિત મોક્ષસ્થાને પહોંચી જાય છે, ગયા છે અને જવાના છે. જો આ મંત્ર અત્યંત દુર્લભ એવા મોક્ષને પણ આપનારો છે, તો પછી પ્રસંગે પ્રાપ્ત થનારા બીજાં લૌકિક સુખો આપે તેમાં તો શું આશ્ચર્ય?

જેઓ મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિવડે એક લાખ નમસ્કાર મન્ત્રનો જાપ કરે છે, તેઓ જૈનસંઘને પૂજવા લાયક છે, તેઓ જૈનસંઘને પૂજવા લાયક તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કરે છે. હે મિત્ર ! જો તારું મન નમસ્કારમંત્રનું ધ્યાન કરવામાં લીન નથી થયું, તો પછી ચિરકાળ સુધી આચરણ કરેલા તપ, શ્રુત અને ચારિત્રનું શું ફળ? જે અસંખ્ય દુઃખોના ક્ષયનું કારણ કહેલો છે, જે આલોક અને પરલોકના સુખ આપવામાં કામધેનુ સમાન છે અને અજ્ઞાનરૂપી જે અંધકારનો દીવાના, સૂર્યના, ચંદ્રના કે બીજા કોઈ પણ પ્રકારના પ્રકાશથી નાશ નથી થતો તે અંધકારનો નમસ્કારમંત્રના પ્રકાશથી નાશ થાય છે.

હે બંધુ ! કૃષ્ણ અને **સાંબ** વગેરેની જેમ ભાવનમસ્કાર કરવામાં તું તત્પર થા અને કૃષ્ણના સેવક **વીરાસાળવી** અને **કૃષ્ણના** અભવ્ય પુત્ર **પાલક** વગેરેની જેમ દ્રવ્ય નમસ્કાર કરી ફોગટ આત્માને વિડંબણા ન પમાડ. જેમ નક્ષત્રોના સમૂહનો સ્વામી ચંદ્ર છે, તેમ સર્વ પુણ્યસમૂહનો સ્વામી ભાવનમસ્કાર છે. આ જીવે ભાવનમસ્કાર વિના નિષ્ફળ દ્રવ્યલિંગો (સાધુવેષ) અનંતીવાર ગ્રહણ કરીને મૂકી દીધાં છે. વિધિ પૂર્વક નમસ્કારમંત્રનો આઠવાર, આઠસોવાર, આઠ હજારવાર કે આઠ કરોડ વાર જાપ કર્યો હોય તો તે ત્રણ ભવની અંદર મોક્ષપદને આપે છે.

હે ધર્મબંધુ ! સરલતાથી તને વારંવાર પ્રાર્થનાપૂર્વક કહું છું કે સંસારરૂપી સમુદ્રને તરવામાં પ્રવહણ સમાન આ મંત્ર ગણવામાં તું શિથિલ ન થા–અનાદરવાળો ન થા. કારણ કે આ ભાવનમસ્કાર ઉત્કૃષ્ટ–સર્વોત્તમ તેજ છે, સ્વર્ગ અને મોક્ષનો માર્ગ છે તથા દુર્ગતિનો નાશ કરવામાં પ્રલયકાળના અગ્નિ સમાન છે.

ભવ્યપ્રાણીઓ અંતકાળની આરાધના સમયે આ મંત્રને વિશેષે કરીને સારી રીતે ભણે, ગણે, સાંભળે કે તેનું ધ્યાન કરે તો તે મંગળની પરંપરા રૂપ થાય છે. જેમ ઘરમાં આગ લાગે ત્યારે બુદ્ધિમાન તે ઘરનો સ્વામી બીજી બધી વસ્તુઓને કોરાણે મૂકીને દારિદ્રયનો નાશ કરવામાં સમર્થ એવા એક સારભૂત મહારત્નને જ ગ્રહણ કરે છે, અથવા કોઈ મોટો સુભટ અકાળે ઉત્પન્ન થએલા ઉપદ્રવ વખતે વજ્રદંડની જેવું સારભૂત અમોઘ એવું શસ્ત્ર જ ધારણ કરે છે, તે જ પ્રમાણે જીવ મરણ સમયે પ્રાયે કરીને સર્વ શ્રુતસ્કંધનું (સર્વશાસ્ત્રોનું) ચિંતવન કરી શકતો નથી, તેથી કરીને ધીર બુદ્ધિવાળો અને દેદીપ્યમાન શુભ લેશ્યાવાળો સત્ત્વવાન જીવ દ્વાદશાંગીના સારભૂત પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કારમંત્રનું જ એકાગ્ર ચિત્તે ધ્યાન કરે છે. સમુદ્રમાંથી અમૃતની જેમ, મલયાચળ પર્વત ઉપરથી ચંદનની જેમ, દહીંમાંથી માખણની જેમ અને રોહણાચળ પર્વત પરથી વજ્રરત્નની આગમાંથી ઉદ્ધરેલા સર્વશ્રુતના સારભૂત અને કલ્યાણના નિધિ સમાન આ પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કારમંત્રને કોઈક ધન્ય પુરુષો જ સેવે છે.

શરીરથી પવિત્ર થઇ, પદ્માસને બેસી, હાથવડે યોગમુદ્રા ધારણ કરી, સંવિજ્ઞ મનવાળા ભવ્યપ્રાણીએ સ્પષ્ટ, ગંભીર અને મધુર સ્વરે સંપૂર્ણ પંચનમસ્કારમંત્રનો ઉચ્ચાર કરવો; આ ઉત્સર્ગ વિધિ જાણવો. અપવાદ વિધિ આ પ્રમાણે :–અને જો કદાચ શરીરના ગ્લાનપણાને લઇને તે પ્રમાણે કરવા સમર્થ ન હોય; તો તે પંચપરમેષ્ઠિ પદોના પહેલા પહેલા અક્ષર '**असिआउसा**' આ મંત્રનું સ્મરણ કરે. આ પાંચ અક્ષરના સ્મરણથી પણ અનંતા જીવો યમરાજના બંધનથી મુક્ત થયા છે. કદી આ પાંચ અક્ષરરૂપ મંત્રનું સ્મરણ ન કરી શકે તો અર્હત્, અરૂપી (સિદ્ધ), આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મુનિ એ પાંચે પરમેષ્ઠિના પહેલા પહેલા અક્ષર લઈ તેને સંસ્કૃતના સંધિ નિયમ પ્રમાણે એકત્ર કરવા. તે આ પ્રમાણે अ+अ+आ=उ+ओ+म=ॐ આ રીતે જિનેશ્વર ભગવંતોએ કહેલો આ ॐકાર એટલે પ્રણવબીજ મુક્તાફળ રૂપ જીવોની અર્થાત્ મુક્તાત્માઓની પ્રગટ છીપલી સમાન છે, મોહરૂપી હસ્તીને વશ કરવામાં અંકુશ સમાન છે. અને સંસારની પીડાનો નાશ કરવામાં કટારી સમાન છે. સ્વર્ગના દ્વારને ઉઘાડવાની કુંચી સમાન આ ॐકાર રૂપી તત્ત્વનું ધ્યાન કરનાર મહાત્માઓ જીવતાં ભોગને પામે છે અને મૃત્યુ પામીને મોક્ષ-સુખ પામે છે.

મરણ સમયે સર્વથા ॐકારનું સ્મરણ કરવામાં પણ પોતે અશક્ત હોય તો, તે ધર્મિષ્ટ મનુષ્યે પોતાની પાસે રહેલા એવા ધર્મબંધુ પાસેથી આ મંત્રનું શ્રવણ કરવું, અને તે વખતે પોતાના ચિત્તમાં આ પ્રમાણે ભાવના ભાવવી કે :—"અહો ! કોઈ પુણ્યશાળી બંધુએ અકસ્માત્ મારા ઉપર કેવું અમૃત છાંટ્યું કે જેનાથી મારાં સર્વ અંગો આનંદમય થયા ? કારણ કે હમણાં મને તેણે ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યરૂપ, ઉત્કૃષ્ટ કલ્યાણ રૂપ અને ઉત્કૃષ્ટ મંગલના કારણરૂપ પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર મહામંત્ર સંભળાવ્યો. અહો ! આ પંચનમસ્કાર મંત્રનું શ્રવણ કરવાથી મને દુર્લભ વસ્તુનો લાભ થયો ! અહો ! મને પ્રિય વસ્તુનો સમાગમ થયો ! અહો ! મને તત્ત્વનો પ્રકાશ થયો ! અહો ! મને સારભૂત વસ્તુની પ્રાપ્તિ થઈ ! આજે મારાં કષ્ટો નાશ પામ્યાં, મારાં પાપ-કર્મ દૂર ગયાં અને આજે મને સંસાર સાગરનો સામો કિનારો પ્રાપ્ત થયો. પંચનમસ્કાર મંત્રનું શ્રવણ કરવાથી આજે મારો પ્રશમરસ, દેવગુરુની આજ્ઞાનું પાલન, નિયમ, તપ અને જન્મ એ સર્વ સફળ થયું. જેમ અગ્નિનો તાપ સુવર્ણને તેજ પ્રાપ્ત કરાવે છે, તેમ આ મારી વિપત્તિ (મરણ) પણ મને તેજ પ્રાપ્ત કરાવનારી થઇ, કેમકે આજે મને મહામૂલ્ય પંચપરમેષ્ઠિમય તેજ પ્રાપ્ત થયું છે." આ પ્રમાણે પ્રશમરસના ઉલ્લાસપૂર્વક પંચનમસ્કારમંત્રનું સ્મરણ કરી ક્લિષ્ટ (અશુભ) કર્મનો નાશ કરી બુદ્ધિમાનપુરુષ સદ્ગતિને પામે છે. નમસ્કારમંત્રની ભક્તિ કરનાર પ્રાણી ઉત્તમ દેવપણાને પ્રાપ્ત કરી ત્યાંથી ચ્યવી શ્રેષ્ઠ-કુળમાં મનુષ્ય જન્મ ધારણ કરી આઠ ભવની અંદર સિદ્ધિપદને પ્રાપ્ત કરે છે.

ષષ્ઠ પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

સર્વ કાળે સર્વ ક્ષેત્રમાં નિરંતર નામ, આકૃતિ (સ્થાપના), દ્રવ્ય અને ભાવવડે ત્રણ લોકને પવિત્ર કરનારા જિનેશ્વરો મારું શરણ હો. તે જિનેશ્વરો અતીત કાળે **કેવળજ્ઞાની** વગેરે થયા હતા, વર્તમાન કાળે **ઋષભદેવ** વગેરે થયા છે અને આગામી કાળે **પદ્મનાભ** વગેરે થવાના છે; **સીમંધરસ્વામી** વગેરે વિહરમાન તીર્થંકરો છે, **ચંદ્રાનન, વારિષેણ, વર્ધમાન** અને **ઋષભ** એ ચાર શાશ્વતા તીર્થંકરો છે, જિનેશ્વરો વર્તમાનકાળે સર્વ (૫) મહાવિદેહ, સર્વ (૫) ભરત અને સર્વ ઐરાવતના મળી સંખ્યાતા હોય છે અને અતીત તથા અનાગત કાળને આશ્રયીને અનંતા હોય છે. તે સર્વ તીર્થંકરો કેવળજ્ઞાનના પ્રકાશથી દેદીપ્યમાન હોય છે, અઢાર પાપસ્થાન રહિત હોય છે, તેઓના ચરણકમળને અસંખ્ય ઇંદ્રો વંદન કરે છે, ઉત્તમ આઠ પ્રતિહાર્યો અને ચોત્રીશ અતિશયોએ કરીને સહિત તેઓ હોય છે, ત્રણ જગતના આત્માઓને સમકિત આપનારી તેઓની ધર્મદેશના પાંત્રીશ ગુણો વડે અલંકૃત હોય છે, અનુત્તર વિમાનમાં રહેલા દેવો તેઓનું હમેશાં સ્મરણ કરે છે તથા બીજાઓ જે ન આપી શકે તેવા મોક્ષમાર્ગને તેઓ આપનારા હોય છે.

જિનેશ્વર દેવનું સમ્યક્ પ્રકારે દર્શન થાય ત્યારે પ્રાણીઓના પાપ દૂર નાશી જાય છે, આધિ (મનની પીડા) અને વ્યાધિ (શરીરની પીડા) નાશ પામે છે તથા દરિદ્રતાનો નાશ થાય છે. જે જિહ્વા જિનેંદ્રના માહાત્મ્યની ક્ષણે ક્ષણે સ્તુતિ ન કરે તે નિંદવા લાયક માંસના ટુકડા રૂપ જિહ્વા શા ઉપયોગની છે? જે કાન અરિહંત ભગવંતના મનોહર ચારિત્રરૂપી અમૃતના સ્વાદને ન જાણતા હોય તો તે કાન અથવા છિદ્રમાં કાંઈ પણ તફાવત નથી. સર્વ અતિશયો સહિત જિનેશ્વરદેવની પ્રતિમા જે નેત્રોએ જોઈ નથી તે નેત્ર વાસ્તવિક રીતે નેત્ર નથી, પરંતુ મુખરૂપી ઘરનાં જાળીઆં માત્ર છે.

અનાર્ય દેશમાં વસનાર શ્રીમાન્ **આર્દ્રકુમાર** અરિહંત પ્રભુની પ્રતિમાને જોઈને સંસારસાગરના પારગામી થયા. **શય્યંભવ** નામના બ્રાહ્મણને જિનપ્રતિમાના દર્શનથી તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું અને તેણે સદ્ગુરુના ચરણકમળની સેવા કરીને ઉત્તમ સ્વાર્થ સાધ્યો. અહો! **વજ્રકર્ણ** રાજા સત્ત્વવાળા મનુષ્યોને વિષે મુગટ સમાન થયો કે જેણે સર્વ રાજ્યાદિકનો નાશ ઉપસ્થિત થવા છતાં પણ જિનેશ્વરદેવ સિવાય બીજાને નમસ્કાર કર્યો નહિ. વાનરદ્વીપના સ્વામી **વાલી**નું ચિત્ત દેવતત્ત્વમાં અને ધર્મતત્ત્વમાં નિશ્ચળ હતું, અહો! તેનું તેજ પૂજવા લાયક હતું, મહાસતી **સુલસા** સદ્ધર્મમાં અત્યંત દઢ હતી. તેથી જ શ્રીજગદ્ગુરુ **મહાવીરસ્વામી**એ કુશળ વાર્તામાં તેની સંભાવના કરી હતી (અર્થાત્ તેને સુખશાતાના સમાચાર અને ધર્મલાભ કહેવરાવ્યા હતા).

સેડુક નામના બ્રાહ્મણનો જીવ દેડકો થયા પછી શ્રી**મહાવીરસ્વામીને** વંદન કરવા જતાં માર્ગમાં જ શ્રેણિક રાજાના અશ્વના પગ તળે ચગદાઈને મરણ પામી પ્રભુવંદનનું ધ્યાન હોવાથી સૌધર્મ દેવલોકમાં શક્રેન્દ્રનો સામાનિક દેવ થયો. **હાસા** અને **પ્રહાસા** નામની દેવીઓનો પતિ દેવ હતો તે પણ આભિયોગિક કર્મ કરવાપણાથી મનમાં અત્યંત ખેદ પામ્યો હતો, તેથી પોતાના આત્માને તે દુષ્કર્મથી મુક્ત કરવા માટે દેવાધિદેવની પ્રતિમા તેણે પૃથ્વીપર પ્રસિદ્ધ કરી હતી. શ્રી**ચેટક** મહારાજાએ શ્રીજિનેશ્વરદેવના ચરણકમળની સેવા વડે પોતાના સર્વ પાપના તાપનો નાશ કર્યો હતો, તેથી તેનો પ્રતાપ ત્રણ ભુવનમાં પ્રસિદ્ધ હતો અને તે ઇંદ્રના હૃદયમાં પણ નિવાસ પામ્યો હતો. સર્વ દેવેંદ્રો સંસારનો પાર પામવા માટે નંદીશ્વરાદિક તીર્થના અલંકારરૂપ શાશ્વતા જિનચૈત્યોમાં અટ્ઠાઈ મહોત્સવ કરે છે. વળી શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે સ્વયંભૂરમણ નામના છેલ્લા સમુદ્રમાં જિનબિંબના આકારવાળા મત્સ્યને જોઈ બીજા મત્સ્યને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, સમકિત પામે છે અને નમસ્કાર મંત્રનું ધ્યાન કરી ત્યાંથી મરીને સ્વર્ગે જાય છે.

મનુષ્ય, દેવ અને અસુરકુમારનું ચક્રવર્તિપણું (સ્વામીપણું) જે નિઃશંકપણે ભોગવાય છે તે જિનેશ્વર દેવના ચરણની કૃપાના એક લેશની જ લીલા છે. મનુષ્યલોકમાં ચક્રવર્તિ વગેરે રાજાઓ, સ્વર્ગલોકમાં ઇંદ્રાદિક દેવો અને પાતાળમાં ધરણેંદ્ર વગેરે ભુવનપતિના ઇંદ્રો જિનેશ્વરદેવની ભક્તિથી જ જયવંતા વર્તે છે. જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાને મુગટની જેમ મસ્તકે ધારણ કરીને અગ્યાર રૂદ્રો (મહાદેવો)માંથી કેટલાક સંસારસાગરને તરી ગયા છે અને બાકીના હવે તરવાના–મોક્ષે જવાના છે. જેમ અગ્નિની જ્વાળા જળમાં લીન થઈ જાય છે અને જેમ વિષનો પ્રભાવ અમૃતને વિષે લીન થઈ જાય છે, તેમ જિનેશ્વરદેવના સમભાવમાં **શંકર** વગેરે દેવોની કથાનો વિસ્તાર લીન થઈ જાય છે. આવા જિનેશ્વરદેવોના ચરિત્રોનો વિચાર કરતાં સત્પુરુષો આ સંસારમાં પણ આનંદમગ્ન રહે છે; તેથી તેઓ મોક્ષની પણ ઇચ્છા કરતા નથી, તે યોગ્ય જ છે.

જેમ જળ વડે તૃષા શાંત થાય છે તથા અન્ન વડે ક્ષુધા શાંત થાય છે, તેમ જિનેશ્વરદેવના એક દર્શન માત્રથી જ સંસારની પીડા માત્ર શાંત થાય છે. સમતાને ધારણ કરનાર મહાત્માઓ ભલે કરોડો વર્ષ પર્યંત સમ્યક્પ્રકારે સમાધિને સેવ્યા કરે, પરંતુ તેઓ જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા સ્વીકાર્યા વિના મોક્ષે જવાના નથી. જેઓ જિનધર્મને સ્વીકારતા નથી, તેઓ ભલે નિયાણા રહિત દાન કરે, નિર્મળ શીળનું પાલન કરે, તથા ઉત્કૃષ્ટ તપસ્યા કરે તો પણ તેઓને મોક્ષ મળતો નથી.

જેમ સૂર્ય વડે દિવસ જણાય છે, ચંદ્ર વડે પૂર્ણિમા જણાય છે અને વૃષ્ટિ વડે સુભિક્ષ થાય છે, તેમ જિનેશ્વરના ધર્મ વડે જ અવ્યય પદ–મોક્ષપદ પ્રાપ્ત થાય છે. જેમ ધૂત પાસાને આધીન છે અને ખેતી વૃષ્ટિને આધીન છે, તેમ મોક્ષપુરમાં વસવું તે જિનેશ્વરના ધ્યાનને આધીન છે. ત્રણ જગતની લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થવી સુલભ છે, તથા અણિમાદિક અષ્ટસિદ્ધિઓની પ્રાપ્તિ પણ સુલભ છે, પરંતુ જિનેશ્વરદેવના ચરણકમળની રજના કણીયાઓ પણ પ્રાપ્ત થવા અત્યંત દુર્લભ છે. અહો! મહા કષ્ટ! મહા કષ્ટ! કે જિનેશ્વરદેવને પામ્યા છતાં પણ કેટલાક જીવો સૂર્યને પામ્યા છતાં ઘુવડની જેમ અત્યંત મિથ્યાદષ્ટિવાળા રહે છે. મહાદેવ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, પરમાત્મા, સુગત, અલક્ષ્ય તથા સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળના સ્વામી–એ સર્વ જિનેશ્વર જ છે. બુદ્ધ અને મહાદેવ વગેરે લૌકિક દેવોનો સત્વ, રજસ અને તમસ એ ત્રણ ગુણના વિષયવાળું જ જ્ઞાન છે, પરંતુ જે જ્ઞાન લોકોત્તર સત્ત્વથી ઉત્પન્ન થાય છે તે સર્વ જિનેશ્વરોને વિષે જ રહેલું છે. રોહણાચળ પર્વતની જેવા જિનેશ્વર પરમાત્મા પાસેથી વિવિધ પ્રકારનાં (યમ નિયમાદિ) રત્નો લઈને પંડિતોરૂપી વ્યાપારીઓએ સુવર્ણરૂપ (સારા અક્ષરવાળા ગ્રંથરૂપી) આભૂષણો બનાવી પોતપોતાના માનેલા હરિહરાદિક દેવોને વિષે સ્થાપન કર્યા, તેથી તે ગ્રંથોરૂપી ભૂષણો કાળે કરીને તે તે દેવોના નામથી પ્રસિદ્ધ થયાં છે.

चित्र ३ : श्री नमस्कार महामंत्र चोवीश अधिष्ठायक (यक्ष) सहित

જેમ મેઘનું જળ જ તળાવ વગેરેમાં પડ્યું હોય છે, તો પણ માણસો કહે છે કેઃ—"આ પાણી તળાવમાં ઉત્પન્ન થયું છે." તે જ પ્રમાણે લોકાગ્ર ઉપર આરૂઢ થએલા જિનેશ્વરદેવના વચનો જ હરિહરાદિકને વિષે પડ્યાં છે, છતાં તે વચનો હરિહરાદિકનાં છે એમ અજ્ઞાની લોકો બોલે છે. વળી જે જે નામો પ્રમાણથી લોકોત્તર સત્ત્વને કહેનારાં છે, તે તે નામો અરિહંતનાં જ છે એમ તું જાણ. રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણના આભાસથી ઉત્પન્ન થએલા બ્રહ્માદિક નામો કરોડોવાર અનંતા સંસારમાં ભમતાં મારા જેવાને પણ કદી પ્રાપ્ત થાય છે, પોતાના દેવના (વિષ્ણુના) હજાર નામ સાંભળીને મૂઢ માણસ હર્ષિત થાય છે; કેમકે શીયાળને બોરની પ્રાપ્તિ થવાથી મોટો ઉત્સવ થાય છે, પરંતુ સિદ્ધના અનંત ગુણો હોવાથી જિનેશ્વરના નામો અનંત છે અથવા તેઓ નિર્ગુણ હોવાથી તેઓનું એકે નામ નથી. તો તેઓના નામની સંખ્યા કોણ કહી શકે? રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણથી રહિત પરમેષ્ઠિના પ્રભાવથી જ આ જગત્ અજ્ઞાનરૂપી પંકમાં ડુબી જતું નથી. હું માનું છું કે ત્રણલોકના નાથ અરિહંત મોક્ષમાં જતી વખતે આ જગતનું પાપમાંથી રક્ષણ કરવા માટે વહાલા એવા પણ પુણ્યને અહીં જ મૂકી ગયા છે. સમિતિમાં ઉદ્યમવંત પ્રભુ પાસેથી નાશીને પાપ ભવરૂપી અરણ્યમાં ગયું. આ કારણથી જ પુણ્ય પાપ રહિત થએલા ભગવાન જિનેશ્વરદેવ લોકાગ્રરૂપી મહેલમાં આરૂઢ થઈ મુક્તિરૂપી સ્ત્રી સાથે ક્રીડા કરે છે. જિનેશ્વર દાતાર છે, જિનેશ્વર ભોક્તા છે, આ સર્વ જગત જિનરૂપ છે, જિન સર્વત્ર જયવંતા છે અને જે જિન છે તે આ છે. આ પ્રમાણે ધ્યાનરસના આવેશથી તેમાં તન્મય પણાને પામેલા ભવ્ય પ્રાણીઓ આ લોક તથા પરલોકમાં નિર્વિઘ્નપણે સમગ્ર લક્ષ્મીને પામે છે.

સપ્તમ પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

અરિહંતોને પણ માન્ય કરવા લાયક તથા જેઓનાં આઠે કર્મો ક્ષીણ થઈ ગયાં છે, એવા પંદર પ્રકારના સિદ્ધ ભગવંતોનું સત્પુરુષો સ્મરણ ન કરે? કર્મલેપ રહિત, ચિદાનંદરૂપ, રૂપાદિક રહિત. સ્વભાવથી જ લોકના અગ્રભાગને પામેલા, અનંતજ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને અનંતવીર્યને પામેલા, સાદિ અનંત સ્થિતિવાળા, એકત્રીશ ગુણોવાળા પરમેશ્વરરૂપ અને પરમાત્મ સ્વરૂપ સિદ્ધ ભગવંતો મારું નિરંતર શરણ હો. છત્રીસ ગુણો વડે શોભતા ગણધરો (આચાર્યો) મારું શરણ હો. સર્વ સૂત્રોનો ઉપદેશ કરનારા ઉપાધ્યાયો મારું શરણ હો. ક્ષાંતિ વગેરે દશ પ્રકારના ધર્મમાં લીન થએલા, સદા સામાયિકમાં સ્થિર રહેલા, જ્ઞાનાદિક ત્રણ રત્નને ધારણ કરનારા તથા અત્યંત ધૈર્યવાળા સાધુઓ મારું શરણ હો. જેમ ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને પ્રલયને કરનારા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ્વરને વિષે તત્ત્વથી ભેદ નથી જે ચરાચર જગતના આધારરૂપ કહેલો છે, એવો કેવળીભાષિત ધર્મ મારું ઉત્કૃષ્ટ શરણ હો.

ધર્મરૂપી હિમાચળ પર્વત જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર એ રત્નત્રયી રૂપ ત્રિપથગા (સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ એ ત્રણ માર્ગે જનારી ગંગા)ના તરંગો વડે ત્રણભુવનને પવિત્ર કરનારો છે. વિવિધ પ્રકારના દૃષ્ટાંત અને હેતુની ઉક્તિ સંબંધી વિચારના સમૂહવાળા અને એકાંતવાદની સ્થિતિનું ખંડન કરનારા સ્યાદ્વાદ તત્ત્વમાં હું લીન થયો છું.

સર્વજ્ઞના સમાગમમાં નવતત્ત્વરૂપી અમૃતનો કુંડ રહેલો છે, તે ગંભીરતાનું સ્થાન છે, તેથી તે સિદ્ધાંત મને પાતાળ જેવો ઉંડો ગંભીર ભાસે છે. શ્રીમાન્ જિનાગમ સર્વ જ્યોતિષીઓને માન્ય છે, મધ્યસ્થપણાનો આશ્રય કરનાર છે, રત્નાકરવડે વીંટાયેલ છે તથા અનંતદર્શનવાળો છે. સુમનસનાં એક સ્થાન રૂપ, બે લોકની ઉપર રહેનાર તથા વિકસ્વર શાશ્વત જ્યોતિરૂપ, પરમેષ્ઠિની વાણી શોભે છે. શ્રીધર્મરૂપી રાજાની રાજધાનીરૂપ, દુષ્કર્મરૂપી કમળોના વનને બાળી નાખવામાં હિમરૂપ અને સંદેહના સમૂહરૂપ લતાને છેદવામાં કુહાડી સમાન જિનેશ્વરદેવની વાણી અમારા કલ્યાણને વૃદ્ધિ પમાડો.

આ પ્રમાણે ધ્યાનરૂપ સમુદ્રમાં જેનો અંતરાત્મા મગ્ન થએલો હોય છે તેની કર્મગ્રંથિ માટીના કાચા ઘડાની જેમ વિલય થઈ જાય છે, હ્રી, ધૃતિ, કીર્તિ, બુદ્ધિ અને લક્ષ્મીની લીલાને પ્રકાશ કરનારા તથા ચક્રવર્તિપણું, સ્વર્ગ અને મોક્ષને આપનાર પંચનમસ્કાર મહામંત્ર નિરંતર જયવંત વર્તો.

સરસ્વતી નદીને કાંઠે **શ્રીસિદ્ધપુરપાટણ**માં **સિદ્ધસેનસૂરિ**ની વાણીએ આ શ્રીસિદ્ધચક્રનું માહાત્મ્ય ગાયું છે.

આઠમો પ્રકાશ સંપૂર્ણ.

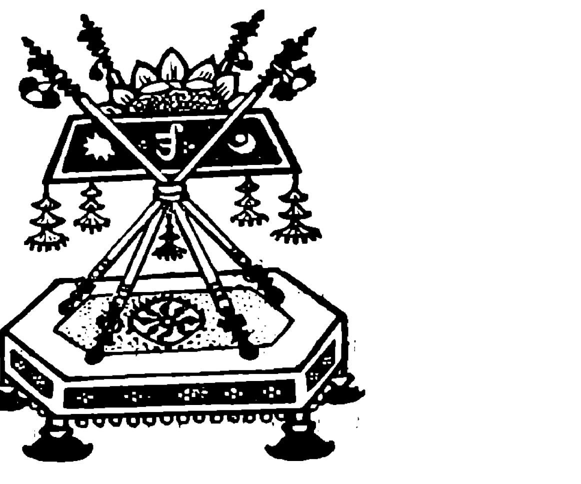

શ્રીનવકાર મન્ત્ર અને તેના વિષયમાં આવશ્યક વિચારો

શ્રીનવકાર સૂત્ર

नमो अरिहंताणं । नमो सिद्धाणं । नमो आयरियाणं । नमो उवज्झायाणं । नमो लोए सव्वसाहूणं । एसो पंचनमुक्कारो । सव्वपावप्पणासणो । मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलं ॥

ભાવાર્થ :—શ્રીઅરિહંત ભગવાન્, શ્રીસિદ્ધ ભગવાન્, શ્રીઆચાર્ય મહારાજ, શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ તથા અઢીદ્વીપમાં વર્તતા સર્વ સાધુઓ (એ પાંચ પરમેષ્ઠિઓ)ને મારો નમસ્કાર થાઓ, આ પાંચ (પરમેષ્ઠિ)ને કરેલો નમસ્કાર સર્વ પાપોનો નાશ કરનાર અને સર્વ પ્રકારના (લૌકિક અને લોકોત્તર) મંગલોને વિષે પ્રથમ મંગલ છે.

પ્રથમ અરિહંત પદનું વર્ણન આ પ્રમાણે :—

કેટલીક પ્રતોમાં '**नमो**'ના સ્થાને '**णमो**' પદ દેખાય છે તો એમાંથી અહીંયાં કયું પદ શુદ્ધ જાણવું ? **વરરુચિ** આચાર્યના મતે '**नमो**' પદ શુદ્ધ નથી, કારણ કે **नमस्** શબ્દ જે અવ્યય છે તેનો ઉક્ત આચાર્યના મતે પ્રાકૃતમાં '**णमो**' શબ્દ જ બને છે, તેનું કારણ એ છે કે :—"**नो णः सर्वत्र**"[8] આ તેઓનું સૂત્ર છે, તેનો અર્થ એ થાય છે કે :—પ્રાકૃતમાં સર્વત્ર (આદિમાં તથા અંતમાં) **न**કારના સ્થાને **ण**કાર થઈ જાય છે." પરંતુ કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી **હેમચન્દ્રસૂરિશ્વરજી**ના મતે '**नमो**' અથવા '**णमो**' એ બન્ને પદ બની શકે છે અર્થાત્ બન્નેએ શુદ્ધ છે, કારણ કે તેઓનું સૂત્ર છે કે :—'**वा दौ**'[9] આ સૂત્રનો અર્થ એ થાય છે કે :—

"શરૂઆતમાં વર્ત્તમાન સંયોગ રહિત **न**કારના સ્થાને **ण**કાર વિકલ્પ કરવાથી થઈ જાય છે." એટલે **શ્રીહેમચન્દ્રાચાર્ય**ના મતે ઉક્ત બંને પદો શુદ્ધ છે. પરંતુ શ્રીનવકાર મન્ત્રમાં '**णमो**' પદનું જ ઉચ્ચારણ કરવું જોઈએ પણ '**नमो**' પદનું નહીં, કારણ કે શરૂઆતમાં રહેલા '**णमो**' પદમાં અણિમા સિદ્ધિ સમાએલી છે, જેનો સમાવેશ '**नमो**' પદમાં થઈ શકતો નથી.

પ્રશ્ન—'**णमो**' પદમાં અણિમા સિદ્ધિ કેવી રીતે સમાએલી છે ?

ઉત્તર—'**णमो**' પદમાં જે અણિમા સિદ્ધિ સમાએલી છે તેના કારણો આ પ્રમાણે છે :—

'**णमो**' એ પદ સંસ્કૃતના '**नमः**' શબ્દથી બને છે અને '**नमः**' શબ્દ '**णम्**' ધાતુને **असुन्** પ્રત્યય લગાડવાથી બને છે, ઉક્ત ધાતુનો નમવું એવો અર્થ થાય છે, તથા નમવું અથવા નમ્રતા એ મનોવૃત્તિનો ધર્મ છે, કે જે (મનોવૃત્તિ) આ લોકમાં સર્વથી સૂક્ષ્મ માનવામાં આવે છે, તેથી જ '**णमो**' પદના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સંસ્કૃતના '**मनः**' પદના જો આદિ તથા અંતના અક્ષરોનો વિપર્યય (પરિવર્તન) કરવામાં આવે તો પણ '**णमो**' પદ થઈ જાય છે. (કારણ કે પ્રાકૃતમાં અક્ષરોનું પરિવર્તન થએલું પણ જણાઇ આવે છે જેમકે **करेणु=कणेरू**, **वाराणसी=वाणारसी**, **आलानम्=आणालो**, **अचलपुरम्=अलचपुरम**, **महाराष्ट्रम्=मरहट्टं**, **हृदः=द्रहो**, ઇત્યાદિ, તથા મનોગતિનું અતિ સૂક્ષ્મપણું હોવાને લીધે '**णमो**' પદના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

अणिमा શબ્દ **अणु** શબ્દના ભાવ અર્થમાં **इमन्** પ્રત્યય લાગવાથી બને છે, આ અણિમા શબ્દથી જ પ્રાકૃત શૈલીથી '**णमो**' શબ્દ બને છે (કારણ કે પ્રાકૃતમાં સ્વર, સન્ધિ, લિંગ, ધાત્વર્થ ઇત્યાદિ સર્વેના '**बहुलम्** આ આધિકાર સૂત્રના પ્રયોગ અનુસાર વ્યત્યય આદિ બને છે), તે આ પ્રમાણે—પ્રક્રિયા દશામાં '**अणु इमा**' આ સ્થિતિ છે, હવે અણુ શબ્દનો **उ**કાર માની આગળ ગયો અને ગુણ થઇને '**मो**' બની ગયો, શરૂઆતનો **अ**કાર **ण**કારની આગળ ગયો અને **ण**કાર સંપૂર્ણ થયો, તેથી '**णइमो**' એવું પદ બન્યું, ઇકારનો લોપ કરવાથી '**णमो**' પદ બની ગયું, '**णमो**' પદના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

આદિ **अ**કારનો લોપ કરવાથી તથા '**स्वराणां स्वराः**' એ સૂત્રથી **इ**કારના સ્થાનમાં **अ**કાર તથા અકારના સ્થાનમાં **ओ**કારનો આદેશ કરવાથી પ્રાકૃતમાં **अणिमा** શબ્દથી '**णमो**' પદ બની જાય છે, તેથી તેના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

પ્રાકૃતમાં '**णम्**' શબ્દ વાકયાલંકાર અર્થમાં આવે છે, અલંકાર બે પ્રકારના છે શબ્દાલંકાર તથા વાકયાલંકાર, એવી જ રીતે વાકય પણ અર્થ વિશિષ્ટ શબ્દોની સંયોજનાથી બને છે શબ્દ અને અર્થનો વાચ્ય વાચક ભાવરૂપ મુખ્ય સંબંધ છે. તેથી '**णम्**' પદથી આ અર્થનો બોધ થાય છે કે શબ્દ અને અર્થના મુખ્ય સંબંધની બરાબર આત્માનો જેની સાથે મુખ્ય સંબંધ છે તેની સાથે ધ્યાન કરવું જોઇએ, આત્માનો મુખ્ય સંબંધ અંદર રહેલા સૂક્ષ્મ શરીર સાથે છે, તેથી સ્થૂલ ભૌતિક વિષયોનો પરિત્યાગ કરીને આન્તર સૂક્ષ્મ શરીરમાં અધિષ્ઠિત થઈને આત્માએ પોતાને ધ્યાન કરવા યોગ્યનું સ્મરણ અને ધ્યાન કરવું જોઇએ, પહેલાનાં '**मो**' શબ્દથી ધ્યાનની રીત જાણવી જોઇએ, '**ओ**' **अ**કાર તથા **उ**કારના સંયોગથી બને છે, **अ**કારનું સ્થાન કંઠ છે તથા **उ**કારનું સ્થાન ઓષ્ટ છે, કંઠ સ્થાનમાં ઉદાન[10] વાયુનો નિવાસ છે, યોગ વિદ્યામાં નિષ્ણાત મહાત્માઓનું મંતવ્ય

---

૮. **सर्वत्र नकारस्य स्थाने णकारो भवतीति सूत्रार्थः ।**

૯. **आदौवर्तमानस्यासंयुक्तस्य नकारस्य णकारो भवतीति सूत्रार्थः ।**

१०. **रक्तो हृत्कंठतालुभ्रूमध्यमूर्ध्नि च संस्थितः । उदानो वश्यतां नेयो गत्वागतिनियोगतः ॥ १८ ॥**

— યોગશાસ્ત્ર પ્રકાશ ૫ મો શ્લોક ૧૮.

અર્થાત્—ઉદાન વાયુનો રંગ લાલ છે, હૃદય, કંઠ, તાળવું, ભ્રકુતિના મધ્યભાગમાં અને મસ્તકમાં તેનું સ્થાન છે ગતિને અગતિના પ્રયોગથી તેને વશ કરવો.

છે કે ઓષ્ઠાવરણના મારફત ઉદાન વાયુનો વિજય કરવાથી અણિમા સિદ્ધિ થાય છે, તેથી એ સિદ્ધ થએથી ઓષ્ઠોને બંધ કરી ઉદાન વાયુનો સંયમ કરી; સ્થૂલ ભૌતિક વિષયોથી ચિત્તવૃત્તિને દૂર કરી, આન્તર સૂક્ષ્મ શરીરમાં અધિષ્ઠિત થઇને, યથાવિધિ પોતાના ધ્યેયનું ધ્યાન કરવાથી જેવી રીતે યોગાભ્યાસી માણસો અણિમા સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે તેવી જ રીતે ઉક્ત ક્રિયાના અવલંબન પૂર્વક 'णमो' પદનાં સ્મરણ અને ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેથી માનવું જોઈએ કે 'णमो' પદમાં અણિમા સિદ્ધિ સમાએલી છે.

'णम्' એટલે આદિ શક્તિ ઉમાનું ધ્યાન કરવું જોઇએ, ओकार અક્ષરથી ઉપર પ્રમાણે ધ્યાનની રીતિ જાણવી જોઇએ, એટલે ઓષ્ઠ બંધ કરી ઉદાનવાયુનો સંયમ કરી આદિ શક્તિ ઉમાનું ધ્યાન ધરવામાં આવે છે. મહામાયા આદિ શક્તિ ઉમા સૂક્ષ્મરૂપે સર્વના હૃદયમાં રહેલી છે. જેમકે કહ્યું છે કે:—

या देवी सर्वभूतेषु, सूक्ष्मरूपेण तिष्ठति ।
नमस्तस्यै नमस्तस्यै, नमस्तस्यै नमोनमः ॥ १ ॥

અહીંયાં મહામાયા આદિ શક્તિ ઉમા જેવી રીતે પ્રસન્ન થઇને ધ્યાન ધરનાર માણસોને અણિમા સિદ્ધિ આપે છે, તેવી રીતે 'णमो' પદના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી 'णमो' પદમાં અણિમા સિદ્ધિ સન્નિવિષ્ટ છે, અથવા 'णमो' શબ્દની સિદ્ધિ આ પ્રકારે જાણવી જોઇએ કે 'न उमा' એવી સ્થિતિ છે, અહીંયાં नञ અવ્યય નિષેધ અર્થનો વાચક નથી; પરંતુ 'अब्राह्मणमानय' ઇત્યાદિ પ્રયોગોની સમાન સમાનતા અર્થ વાચક છે, તેથી આ અર્થ થાય છે કે–ઉમાની માફક જે મહામાયા આદિશક્તિ છે તેનું ધ્યાન કરનાર મનુષ્ય ધ્યાન ધરીને અણિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે, આ વ્યવસ્થામાં 'उमा' શબ્દના ઉકારનો પ્રાકૃત શૈલીથી લોપ થઈ જાય છે, તથા આકારના સ્થાને 'स्वराणां स्वराः' એ સૂત્રથી ओकार આદેશ થઈ જાય છે, તથા પ્રથમ સ્થિત नकारના સ્થાનમાં 'नोणः सर्वत्र' આ સૂત્રથી णकार આદેશ થઈ જાય છે, એ રીતે 'णमो' શબ્દની સિદ્ધિ થઈ જાય છે. હવે તાત્પર્ય એ છે કે જેવી રીતે ઉમાની સમાન મહામાયારૂપ આદિ શક્તિનું ધ્યાન ધરીને ધ્યાન ધરનાર મનુષ્ય અણિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરે છે, તેવી જ રીતે 'णमो' પદના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી 'णमो' પદમાં, અણિમા સિદ્ધિ સન્નિવિષ્ઠ છે.

'णमो' પદનો णकार અણિમા શબ્દની મધ્યમાં રહેલો છે તથા અંતમાં मकार સમાન સંબંધવાળો છે, તેથી 'णमो' પદના જપ અને ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. 'णमो' પદને પ્રથમ રાખવાનું કારણ પણ એ જ છે, અર્થાત્ ઉપાસનારૂપ ક્રિયા વાચક શબ્દને પ્રથમ તથા ઉપાસના કરવા યોગ્ય દેવ વાચક શબ્દનું પછી કથન કર્યું છે, અર્થાત્ 'अरिहंताणं णमो' ઇત્યાદિ પાઠ નહીં રાખતાં 'णमो अरिहंताणं' ઇત્યાદિ પાઠ રાખ્યો છે અને તે જ કારણથી णकार અક્ષરનું અશુભપણું હોવા છતાં પણ તે જ્ઞાન વાચક હોવાથી મંગલ સ્વરૂપ છે તેથી પ્રથમ મંગલને માટે અક્ષરને સિદ્ધિ ગર્ભિત દેખાડવાને માટે 'णमो' પદને પહેલું સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

અથવા 'ण, मा, उ,' આ અક્ષરોના સંયોગથી 'णमो' શબ્દ બને છે, તેથી આ અર્થ થાય છે કે ધ્યાન કરનાર મનુષ્ય णकार સ્થાન બ્રહ્માંડમાં, मा અર્થાત્ લક્ષ્મી ભગવતીની, उ અર્થાત્ અનુકંપાનું ધ્યાન ધરે છે તથા લક્ષ્મી ભગવતીનું રૂપ સૂક્ષ્મ છે, તેથી ઉક્ત ક્રિયા કરવાથી જે પ્રકારે તેણે અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેવી જ રીતે 'णमो' પદના ધ્યાનથી અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેથી 'णमो' પદમાં અણિમાસિદ્ધિ સન્નિવિષ્ટ છે.

હવે વિચાર કરવાનો વિષય એ છે કે णकारની આકૃતિને બ્રહ્મા, મહેશ અને વિષ્ણુરૂપ કહેવામાં આવ્યાં છે, ચતુર્વર્ગ (ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ) રૂપ ફલને આપવાવાળી કહી છે, णकारનું ધ્યાન તેની અધિષ્ઠાત્રી વરદા દ્વારાએ કરવાનું કહ્યું છે, णकारનું સ્વરૂપ પીળી વિજળીના સમાન કહ્યું છે, જે વૃષ્ટિનું સૂચક છે. જેમ કહ્યું પણ છે કે:—

वाताय कपिला विद्युत्, आतपायातिलोहिनी ।
पीता वर्षाय विज्ञेया, दुर्भिक्षाय सिता भवेत् ॥ १ ॥

અર્થાત્—કપિલ (ભુરા) વર્ણની વીજળી પવનના માટે છે, અતિ લાલ રંગની વીજળી તાપના માટે છે, પીળા રંગની વિજળી વૃષ્ટિના માટે છે તથા સફેદ રંગની વિજળી દુકાળને માટે છે (તેમ જાણવું).

ભાવાર્થ એજ છે કે णकारનું સ્વરૂપ વૃષ્ટિની સમાન સર્વ સુખદાયક છે, વળી णकारનું સ્વરૂપ પંચદેવમય કહેલું છે, પાંચ દેવ એ જ પાંચ પરમેષ્ટિ જાણવા જોઈએ. જેવી રીતે અહીંઆં ण કારનો પાંચ પરમેષ્ટિઓની સાથે સંયોગ કરવામાં આવેલો છે, જેમ 'अरिहंताणं' 'सिद्धाणं' 'आयरियाणं' 'उवज्झायाणं' 'सव्वसाहूणं' અને કેવલ એ જ કારણથી સિદ્ધિઓનાં આઠે પદોમાં 'णम' નો સંયોગ કરવામાં આવેલો છે. વળી णकारને પાંચપ્રાણમય કહેવામાં આવેલ છે. કારણ કે યોગિ લોકો પાંચ પ્રાણોનો સંયમ કરીને સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી સ્પષ્ટભાવ એ છે કે જેવી રીતે ધ્યાન કરનાર મનુષ્ય બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ રૂપ णकारના સ્વરૂપનું તેની અધિષ્ઠાત્રી દેવી વરદાનું ધ્યાન કરીને ચિંતન કરે છે તથા સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે, જેવી રીતે શ્રીજૈનસિદ્ધાંતના અનુયાયી પંચ પરમેષ્ટિ રૂપ પાંચ દેવનું ધ્યાન ધરીને સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે, જેવી રીતે તાંત્રિક લોકો તેના યોગિનીપ્રિય નામનું સ્મરણ કરીને યોગિનીની ઉપાસનાથી સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે અને જેવી રીતે સાંખ્ય મતને માનવાવાળાઓ તેને જ્ઞાન સ્વરૂપ માનીને તથા નરકજિત્ માનીને નિર્ગુણરૂપમાં તેનું ધ્યાન કરીને સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે, તેવી જ રીતે મનુષ્ય માત્ર સરલતાથી 'णमः' પદના જપ અને ધ્યાનથી સર્વ સિદ્ધિઓને પ્રાપ્ત કરી શકે છે, તેથી 'णमो' પદમાં અણિમા સિદ્ધિ સન્નિવિષ્ટ છે, તથા આગળના સિદ્ધિને દેવાવાળા સાત પદોમાં પણ 'णम' નો પ્રયોગ કરવામાં આવેલો છે.

પ્રશ્ન—'अरिहंताणं' પદમાં મહિમા સિદ્ધિ કેવી રીતે સમાએલી છે?

ઉત્તર—'**अरिहंताणं**' પદમાં જે મહિમા સિદ્ધિ સમાએલી છે તેનાં કારણ આ છે :—

'**अरिहंताणं**' એ પ્રાકૃત પદનો સંસ્કૃત પર્યાય (એકાર્થ વાચક શબ્દ) '**अर्हताम्**' છે, '**अर्ह पूजाथाम्**' અથવા '**अर्ह प्रशंसायाम्**' એ ધાતુથી **अर्हत्** શબ્દ બને છે, તેથી જેઓ પૂજા અને પ્રશંસા કરવા યોગ્ય છે તેઓને **अर्हत्** કહે છે, પૂજા અને પ્રશંસાનો હેતુ મહત્ત્વ અર્થાત મહિમા છે, તાત્પર્ય એ છે કે મહિમાથી યુક્ત **अर्हतोनु** ધ્યાન કરવાથી **મહિમા** સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

'**अर्हत्**' શબ્દનો વ્યાખ્યામાં ઘણું કરીને બધાએ ટીકાકારોએ એવી વ્યાખ્યા કરી છે કે :—"જેઓ ઇન્દ્રાદિ દેવોથી નમસ્કાર કરાએલા અને આઠ મહાપ્રાતિહાર્યોથી યુક્ત હોવાને લીધે પૂજાને યોગ્ય છે તેઓને અર્હત્ અથવા જિન કહે છે" ભલા એવા મહત્ત્વથી યુક્ત અર્હતોનાં ધ્યાનથી **महिमा** સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ કેમ ન થાય? તેથી માનવું જોઇએ કે '**अरिहंताणं**' પદમાં મહિમા સિદ્ધિ સન્નિવિષ્ટ છે.

સિદ્ધિનો મધ્યાક્ષર **ह**કાર ઉક્ત પદની મધ્યમાં છે તેથી શબ્દ સામર્થ્યથી પણ '**अरिहंताणं**' પદના ધ્યાનથી **महिमा** સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

'**अरिहंताणं**' એ પદનો સંસ્કૃત પર્યાય '**अरिहन्तृणाम्**' પણ થાય છે, અર્થાત્ જેઓ ઇન્દ્રિયના વિષયોનો તથા કામાદિ શત્રુઓનો નાશ કરે છે તેઓને **अरिहन्तृ** (**अरिहन्त**) કહે છે. કામાદિ શત્રુઓનું દમન અથવા નાશ કરવો એ મહાત્માઓ તથા મહાનુભાવોનું કાર્ય છે, તેથી **શ્રી**અરિહન્તરૂપી મહાનુભાવોનું ધ્યાન કરવાથી મહિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે,

'**अरिहंताणं**' એ પદમાં યોગીજનોની ક્રિયાની અનુસાર મહિમા સિદ્ધિ માટે આ ક્રિયાનો પ્રતિભાસ થાય છે કે યોગિજન '**अ**' અર્થાત કંઠસ્થાનમાં સ્થિત ઉદાન વાયુને '**र**' અર્થાત્ બ્રહ્માણ્ડ સ્થાનમાં લઈ જાય છે, પછી '**इ**' અર્થાત્ તાલુ પ્રદેશમાં તેનો સંયમ કરે છે, સાથે '**हं**' અર્થાત અનુનયનો પ્રકાશ કરે છે, અને '**ताणं**' અર્થાત્ દાંતોના મંડલને તથા ઓષ્ઠોને વિસ્તૃત રાખે છે. આ પ્રકારનો અભ્યાસ કરવાથી તે યોગિજનોને જે પ્રકારે મહિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે, તે પ્રકારે '**अरिहंताणं**' પદનું ધ્યાન તથા જપ અને સ્મરણ કરવાથી મહિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ બાબતમાં એ પણ જાણી લેવું જોઇએ કે અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિને માટે ઉદાન વાયુના સંયમની સાથે યોગીજનોને ઓષ્ઠોને બંધ કરવા પડે છે, એનું કારણ એ છે કે ઓષ્ઠોને બંધ કરવાથી બહારનો પવન અંદર પ્રવેશ કરી શકતો નથી તથા પ્રાણાયામ પૂર્વક ઉદાન વાયુનો સંયમ થવાથી શ્વાસ ગતિ પણ રોકાઈ જવાથી નાસિકા દ્વારાએ પણ બહારનો પવન અંદર પ્રવેશી શકતો નથી, કિંતુ અંદરનો પવન પણ સંયમના પ્રભાવથી બળી જાય છે, એ પ્રમાણે થવાથી સૂક્ષ્મપણા મારફતે તેને અણિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે, પરંતુ મહિમા સિદ્ધિમાં દાંતોના મંડલને તથા ઓષ્ઠોને ખુલ્લા રાખવા પડે છે. એ માટે સંયમ ક્રિયાની વિશેષતા દ્વારા અમિત પવનના પ્રવેશથી યોગી મહત્ત્વતાને ધારણ કરી શકે છે, વિજ્ઞાનને જાણવાવાળાઓ આ પ્રકારને સારી રીતે જાણે છે કે દરેક સેકંડે કેટલાએ હજાર મણ પવનનો ભાર અમારા શરીર પર પડે છે તે સઘળોએ ભાર સંયમ ક્રિયા વિશેષદ્વારા યોગીજન પોતાના શરીરમાં પ્રવિષ્ટ કરી લે છે તથા તેને મહિમાના રૂપમાં પરિણત કરી લે છે, હા એમાં વિશેષતા એ છે કે યોગાભ્યાસી પુરુષ પોતાની શક્તિની મારફત પવનના જેટલા ભાગને લેવાની ઇચ્છા હોય તેટલો જ લે છે, એટલે કે પોતે જેટલું મોટું રૂપ ધારણ કરવા ચાહે છે તેટલું જ કરી શકે છે.

શ્રી નવકાર મહામન્ત્રનું પહેલું પદ અને પહેલી સંપદાનું આ પ્રમાણે વિસ્તારથી વર્ણન જાણવું.

બીજા સિદ્ધપદનું વર્ણન આ પ્રમાણે :

'**णमो सिद्धाणं**' કહેતાં **नमो सिद्धभ्यः** એ પ્રમાણે સંસ્કૃત અર્થ થાય છે. અહીંઆં '**सित्**' કહેતાં બદ્ધ એટલે ચિરકાલનો બાંધેલો એવો અષ્ટકર્મરૂપ કાષ્ટનો ભારો, તેને શુકલધ્યાન રૂપી જાજ્વલ્યમાન અગ્નિએ કરી '**ध्मातं**' ધમ્યો છે–બાળીને ભસ્મ કીધો છે જેણે તેઓને નિરુક્તિના વિધિ પ્રમાણે સિદ્ધ કહીએ.

અથવા—'**षिधु गतौ**' એ ધાતુથી '**सिद्ध**' શબ્દ બને છે; તેથી અપુનરાવૃત્તિ એટલે જ્યાંથી પાછું ન અવાય એવી મોક્ષનગરી તરફ જેઓ ગયા છે તેઓને સિદ્ધ કહીએ.

અથવા—જેઓનું કોઇ પણ કાર્ય અપરિપૂર્ણ નથી રહ્યું તેઓને સિદ્ધ કહીએ.

અથવા—જેઓ શિક્ષા કરનાર શાસ્ત્રકથક થયા તેઓને સિદ્ધ કહીએ.

અથવા—શાસનને પ્રવર્તાવનાર થઈને સિદ્ધરૂપ માંગલ્યપણાનો જેઓ અનુભવ કરે છે તેઓને સિદ્ધ કહીએ.

અથવા—જેઓ નિત્ય અપર્યવસિત અનંતસ્થિતિને પામ્યા છે તેઓને સિદ્ધ કહીએ.

અથવા—જેઓથી ભવ્યજીવોને ગુણસમૂહની પ્રાપ્તિ થાય છે તેઓને સિદ્ધ કહીએ. કહ્યું પણ છે કે :—

'ध्मातं सितं येन पुराण कर्म यो वा गतो निवृत्तिसौधमूर्ध्नि ।
ख्यातोऽनुशास्ता परिनिष्ठितार्थः यः सोऽस्तु सिद्धः कृतमङ्गलो मे ।॥ १ ॥

અર્થાત્—'જેઓએ [પ્રથમ] બંધાએલાં પ્રાચીન કર્મો બાળીને ભસ્મ કરી નાખ્યા છે, જેઓ મુક્તિરૂપ મહેલના શિરોભાગમાં બિરાજમાન થએલા છે, જેઓ શાસ્ત્રના કહેનાર અને અનુશાસન કર્તા છે તથા જેઓના સર્વ કાર્ય પરિપૂર્ણ થઈ ગએલા છે તેવા સિદ્ધ ભગવાન મારું મંગલ કરો.

ઉપરના લક્ષણોએ કરીને યુક્ત એવા ભગવાનને નમસ્કાર કરવાનો શું હેતુ છે ?

અવિનાશી એવા અનંત ચતુષ્ક એટલે અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતચારિત્ર, અને અનંતવીર્ય રૂપ ગુણો જેઓને પ્રગટ થયા છે, તે અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતસુખ, વીર્યાદિક ગુણયુક્તપણે કરી સ્વવિષય પ્રમોદ પ્રકર્ષ ઉત્પાદને કરી આનંદ ઉત્પાદન કરવાને લીધે ભવ્ય જીવોને અત્યંત ઉપકારના હેતુભૂત છે માટે તેઓને નમસ્કાર કરવો ઉચિત છે. એવા સિદ્ધ ભગવાનનું ઉગતા સૂર્ય સમાન રક્તવર્ણથી ધ્યાન કરવું જોઇએ.

પ્રશ્ન—'सिद्धाणं' પદમાં ગરિમા સિદ્ધિ કેવી રીતે સમાએલી છે ?

ઉત્તર—'सिद्धाणं' પદમાં જે ગરિમા સિદ્ધિ સમાએલી છે તેના કારણો આ પ્રમાણે છે :—

'सिद्धाणं' પદ આખુંએ ગુરૂ માત્રાઓથી બનેલું છે અને પોતાના સ્વરૂપથી જ ગુરૂભાવ એટલે ગરિમાનું સૂચક છે, તેથી એના ધ્યાનથી તથા જાપથી ગરિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સિદ્ધિ પદ એટલે મોક્ષમાં ગએલા જીવો સિદ્ધ કહેવાય છે, સિદ્ધિ પદ બધાથી મોટું છે તેથી સિદ્ધિપદમાં સ્થિત મહાત્માઓના ધ્યાનથી ગરિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

'सिद्धा' પદ એ અર્થ સૂચવે છે કે–'सिद्धा' એ નામની સિદ્ધેશ્વરી યોગિનીનું ધ્યાન ઉપાસકો કરે છે તથા 'णम'ની બાબતમાં પહેલાં કહી ગયા છીએ કે :–'णम' ના જાપ અને ધ્યાનથી પંચ પ્રાણોનો સંયમ થાય છે, તેથી તાત્પર્ય એ છે કે 'णम' ના ધ્યાન અને જાપની સાથે 'सिद्धा' અર્થાત્ સિદ્ધેશ્વરીનું ધ્યાન કરી તેની કૃપાથી ઉપાસક લોકો ગરિમા સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરે છે (કારણ કે સિદ્ધેશ્વરી ગરિમા સિદ્ધિની અધિષ્ઠાત્રી તથા દેવાવાળી છે) જેમકે–'सिद्धा' એ નામ જ ગુરૂ સ્વરૂપ હોવાથી ગરિમા સિદ્ધિનું દેવાપણું સિદ્ધ થાય છે, તેવી જ રીતે ધ્યાન કરનાર પુરુષ 'सिद्धाणं' એ પદનો જાપ અને ધ્યાન કરવાથી સહેજમાં ગરિમા પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

ત્રીજા આચાર્યપદનું વર્ણન આ પ્રમાણે :—

'णमो आयरियाणं' કહેતાં नमः आचार्येभ्यः, 'आ' એટલે મર્યાદાએ 'चर्यते' એટલે સેવન કરીએ અર્થાત્ જિનશાસનના અર્થનો વિનયપૂર્વક ઉપદેશ કરે છે તેને આચાર્ય કહેવાય છે, 'णमो' કહેતાં નમસ્કાર થાઓ. કહ્યું પણ છે કે :—

सुत्तत्थविउलक्खणजुत्तो गच्छस्स मेढिभूओ अ ।
गणतत्ति विप्पमुक्को, अत्थं वाएइ आयरिओ ॥ १ ॥

અર્થાત્—સૂત્ર અને અર્થ એ બંનેને જાણનાર લક્ષણોથી યુક્ત તથા ગચ્છના નાયક સ્વરૂપ આચાર્ય ગચ્છની તપ્તિ (રાગ-દ્વેષની આકુલતા)થી રહિત થઇને અર્થની વાચના કરે છે.

અથવા જ્ઞાન-ચારાદિ પાંચ પ્રકારનો આચાર, અથવા 'आ' એટલે મર્યાદાએ 'चार' એટલે વિહાર રૂપ આચારને પાલવામાં પોતે 'साधु' એટલે ભલા ચતુર છે તથા પ્રકર્ષે કરીને બીજાને તે આચાર પાલવાનો ઉપદેશ દેવાથી તથા ઉત્કૃષ્ટ પણે બીજા સાધુ પ્રમુખને તે આચાર બતલાવવાથી આચાર્ય કહીએ. કહ્યું પણ છે કે :—

'पंचविहं आयारं, आयारमाणा तहा पयासंता ।
आयारं दंसंता, आयरिआ तेण वुच्चंति' ॥ १ ॥

અર્થાત્—પાંચ પ્રકારના આચારનું પોતે સેવન કરનાર તથા તેનો ઉપદેશ કરનાર અને બીજાને તેનું પડિલેહણાદિ દ્વારા આચરણ કરી બતાવનાર છે માટે તે આચાર્ય કહેવાય છે.

અથવા 'आ' એટલે 'ईषत' કહેતાં અપરિપૂર્ણ જે 'चार' કહેતાં હેરિક એટલે શિષ્ય તે આચાર તે ચાર કલ્પ કહીએ, એટલે યુક્તાયુક્ત વિભાગ નિરૂપણ કરવામાં અનિપુણ એવા વિનયવંત શિષ્યને સત્ય ઉપદેશ દેનાર હોવાથી આચાર્ય કહેવાય છે.

પ્રશ્ન—ઉક્ત લક્ષણોથી યુક્ત એવા આચાર્યને નમસ્કાર કરવાનો શું હેતુ છે ?

ઉત્તર—આચારનો ઉપદેશ કરવાથી જેઓને પરોપકારી પણું પ્રાપ્ત થયું છે તથા જેઓ ૩૬ છત્રીસ ગુણોએ કરીને સુશોભિત છે, યુગપ્રધાન છે, સર્વ જનોના મનને પ્રસન્ન કરવાવાળા છે, તથા સંસારી જીવોમાંથી ભવ્યજીવોને જિનવાણીનો ઉપદેશ આપી પ્રતિબોધ પમાડીને કોઈને સમકિતની પ્રાપ્તિ કરાવે છે, કોઇને દેશવિરતિની પ્રાપ્તિ કરાવે છે, કોઇને સર્વવિરતિની પ્રાપ્તિ કરાવે છે તથા કેટલાક જીવો તેઓનો ઉપદેશ સાંભળી ભદ્ર પરિણામી થાય છે, એવા ઉપકારના કરનાર, શાંતમુદ્રાના ધરનાર, ઉક્ત આચાર્ય ક્ષણમાત્ર પણ કષાયથી ગ્રસિત હોતા નથી, તેથી તેઓ અવશ્ય નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

વળી, તે આચાર્ય નિત્ય પ્રમાદ રહિત રહીને વિશુદ્ધ ધર્મનું કથન કરે છે, રાજકથા, સ્ત્રીકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સમ્યક્ત્વમાં શિથિલતા અને ચારિત્રમાં શિથિલતા ઉત્પન્ન કરવાવાળી એવી અનુચિત કથાઓનો ત્યાગ કરે છે. મલ તથા માયાથી દૂર છે તથા સારણા, વારણા, ચોયણા અને પડિચોયણાદિકે કરી દેશ અને કાલને અનુસરીને શિષ્યાદિકને પ્રવચનનો અભ્યાસ કરાવનારા છે, સાધુ જનોને ક્રિયાની ધારણા કરાવે છે, વળી, જેમ સૂર્યનો અસ્ત થયા પછી ઘરની અંદર ઘટ પટાદિક પદાર્થ ન દેખાય તથા દીવો સળગાવવાથી તે બધા પદાર્થો દેખવામાં આવે, તેમ જ કેવલજ્ઞાન રૂપી સૂર્ય સમાન શ્રીતીર્થંકર દેવ મુક્તિ ગયા પછી ત્રણ ભુવનના પદાર્થોને પ્રકાશિત કરવામાં દીપક સમાન એવા શ્રી આચાર્ય જ છે, તેથી તેઓને અવશ્ય નમસ્કાર કરવો જોઈએ. જે ભવ્યજીવ એવા આચાર્યોને નિરંતર નમસ્કાર કરે છે તે જીવને ધન્ય છે તથા તેમને નમસ્કાર કરવાવાળાના ભવનો જલ્દી અંત આવે છે. એવા આચાર્ય ભગવંતનું સુવર્ણવર્ણે ધ્યાન કરવું.

ચોથા ઉપાધ્યાયપદનું વર્ણન આ પ્રમાણે :—

'णमो उवज्झायाण' કહેતાં नमः उपाध्यायेभ्यः, 'उप' કહેતાં સમીપ રહેલા તથા આવેલા એવા જે સાધુ પ્રમુખ તેઓ પ્રત્યે જે 'अज्झाय' કહેતાં અધ્યાય એટલે સિદ્ધાંતનું અધ્યયન કરાવે, તથા જેઓની પાસે આવી अधीयते કહેતાં ભણાય છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહેવાય છે, તેઓને 'णमो' કહેતાં નમસ્કાર થાઓ.

અથવા "उप-समीपे सूत्रतो जिनप्रवचनमधीयते प्रकर्षतया ज्ञायते स्मर्यते वा शिष्य जनैर्यैभ्यस्ते उपाध्यायाः" इति व्युत्पतेः ।" અર્થાત્ જેઓની પાસે જવાથી જિન પ્રવચનના સૂત્રોના અર્થને ભણાય અથવા સ્મરણ કરાય છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહીએ. કહ્યું પણ છે કે :—

"बारसङ्गो जिणक्खाओ, सज्झाओ कहिओ बुहेहिं ।
तं उवइसन्ति जम्हा, उवज्झाया तेण बुच्चन्ति ॥ १ ॥

અર્થાત્—જિનેશ્વરોએ ભાખેલી દ્વાદશાંગીને બુદ્ધિમાન્ સ્વાધ્યાય કહે છે, તેઓ જે કારણે દ્વાદશાંગીનો ઉપદેશ આપે છે, તે કારણ માટે તેઓને ઉપાધ્યાય કહીએ.

પ્રશ્ન—"उवज्झायाण" એ પદમાં પ્રાપ્તિ સિદ્ધિ કેવી રીતે સમાએલી છે?

ઉત્તર—"उवज्झायाण" પદમાં જે પ્રાપ્તિ સિદ્ધિ સમાએલી છે તેના કારણો આ પ્રમાણે છે :—

ઉપાધ્યાય પદનો અર્થ પ્રથમ લખી ગયા છીએ કે :—"જેઓની પાસે રહીને તથા આવીને શિષ્યો અધ્યયન કરે છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહે છે, અથવા પાસે રહેલા અથવા આવેલા એવા સાધુ લોકોને સિદ્ધાન્તનું અધ્યયન કરાવે છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહે છે, અથવા જેઓની પાસે નિવાસ કરવાથી શ્રુતનો લાભ થાય છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહે છે, અને જેઓની દ્વારા ઉપાધિ એટલે શુભ વિશેષણાદિ પદવીની પ્રાપ્તિ થાય છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહે છે" ઉક્ત શબ્દાર્થથી તાત્પર્ય એ નીકળે છે કે આરાધના રૂપી સામીપ્યકરણથી "उवज्झायाण" એ પદ દ્વારા પ્રાપ્તિ નામની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

ઉપાધ્યાય પદનો પદચ્છેદ આ પ્રકારે છે :—'उप', 'अधि', 'आय' આ ત્રણ શબ્દોમાંથી 'उप' અને 'अधि' એ બંને અવ્યય છે તથા મુખ્ય પદ 'आय' છે અને તેનો અર્થ પ્રાપ્તિ થાય છે, તેથી ઉક્ત શબ્દનો આશય એ છે કે 'उप' એટલે સામીપ્યકરણ વગેરે દ્વારા 'अधि' એટલે અંતઃકરણમાં ધ્યાન કરવાથી જેની દ્વારા 'आय' એટલે પ્રાપ્તિ થાય છે તેઓને ઉપાધ્યાય કહે છે, તેથી શબ્દાર્થ દ્વારા જ સિદ્ધ થાય છે કે 'उवज्झायाण' એ પદના જાપ અને ધ્યાનથી નામની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

પાંચમા સાધુ પદનું વર્ણન આ પ્રમાણે :—

'णमोलोए सव्वसाहूणं' એટલે नमो लोके सर्वसाधुभ्यः । અર્થાત્—અઢીદ્વીપ પ્રમાણ લોકમાં રહેલા સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર થાઓ.

'ज्ञानादिशक्त्या मोक्षं साधयन्तीति साधवः ।' અર્થાત્—જેઓ જ્ઞાનાદિ શક્તિ દ્વારા મોક્ષનું સાધન કરે છે તેઓને સાધુ કહે છે. તથા જેઓ સર્વ પ્રાણી માત્રને વિષે સમપણું ધ્યાવે, તેને નિરૂક્તિ ન્યાયે કરીને સાધુ કહીએ, કહ્યું પણ છે કે :—

'निव्वाण साहए जोए, जम्हा साहन्ति साहुणो ।
समाय सव्वभूएसु, तम्हा ते भाव साहुणो ॥ १ ॥

અર્થાત્—સાધુ લોકો મોક્ષને સાધવાના જે યોગ તેને જાણીને તેની સાધના કરતા હોવાથી તથા જગતના સમસ્ત પ્રાણીઓ તરફ સમભાવપણું ધરતા હોય છે તે કારણ માટે તેઓ ભાવસાધુ કહેવાય છે.

અથવા જેઓ સંયમના સત્તર ભેદોને ધારણ કરે છે તેઓને સાધુ કહેવાય છે. કહ્યું પણ છે કે :—

"विसयसुहनियत्ताणं, विसुद्धचारित्तनियमजुत्ताणं ।
तच्चगुणसाहयाणं, साहणकिच्चुज्जुयाण नमो ॥"

અર્થાત્—જેઓ વિષયના સુખોથી નિવૃત્ત છે, વિશુદ્ધ ચારિત્રના નિયમોએ કરીને યુક્ત છે. યથાર્થ સાધુના ગુણોના સાધક છે તથા મોક્ષ સાધનને માટે ઉદ્યુક્ત છે તે સાધુઓને નમસ્કાર થાઓ.

પ્રશ્ન—'सव्वसाहूण' એ પદમાં પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ શી રીતે સમાએલી છે?

ઉત્તર—'सव्वसाहूणं' એ પદમાં જે પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ સમાએલી છે તેના કારણો આ છે :—

(૧) પહેલાં કહી ગયા છીએ કે :—"જ્ઞાનાદિ રૂપ શક્તિ દ્વારાએ જેઓ મોક્ષની સાધના કરે તેઓને સાધુ કહે છે, જેઓ સર્વ પ્રાણીઓ પર સમાનભાવ ધારણ કરે છે અથવા જેઓ ચોરાશી લાખ જીવયોનિમાં ઉત્પન્ન થએલા સમસ્ત જીવો તરફ સમભાવ ધારણ કરે છે તેઓને સાધુ કહે છે, અથવા જેઓ સંયમના સત્તર ભેદોને ધારણ કરે છે અને અસહાયકોને તપસ્યા આદિમાં સહાયતા આપે છે તેઓને સાધુ કહે છે અથવા જેઓ સંયમ પાળનારાઓ જનોને સહાયતા કરે છે તેઓને સાધુ કહે છે.',

મોક્ષમાર્ગમાં સહાયક હોવાને લીધે તેઓ પરોપકારી હોય છે; તેઓ પાંચ ઇંદ્રિયોને પોતાના કાબુમાં રાખીને તેના વિષયોમાં પ્રવૃત્તિ નથી કરતા, ષટ્કાય જીવોની પોતે રક્ષા કરે છે અને બીજાઓ પાસે કરાવે છે. વિશિષ્ટ સત્તર ભેદે સંયમનું આરાધન કરી સમસ્ત જીવો પર દયાના પરિણામ રાખે છે, અઢાર હજાર શીલાંગ રથના ધોરી હોય છે અને અડગ આચારનું

પરિપાલન કરે છે, નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિનું પાલન કરે છે, બાર પ્રકારની તપસ્યામાં પોતાની શક્તિને ફોરવે છે, આત્માના કલ્યાણનું હરહમેશ ધ્યાન રાખે છે. આરંભ સમારંભના આદેશ તથા ઉપદેશથી અલગ રહે છે, મનુષ્યોનો સમાગમ, વંદન અને અને પૂજન વગેરેની ભાવનાથી સદા દૂર રહેવાવાળા હોય છે, તાત્પર્ય એ છે કે તેઓને કોઈ પણ જાતની કામના હોતી નથી અર્થાત્ તેઓ સર્વથા પૂર્ણેચ્છાવાળા હોય છે, તેથી પૂર્ણ કામ હોવાના કારણે તેઓનું ધ્યાન કરનારને પણ પૂર્ણ કામતા અર્થાત્ પ્રાકામ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

(૨) 'साध्नोति स्व पर कार्याणि साधयति इति साधुः ।' એટલે જેઓ બીજાના કાર્યોને સિદ્ધ કરે છે તેઓનું નામ સાધુ છે, સાધુ શબ્દનો આ અર્થ જ એ વાતને પ્રકટ કરે છે કે સાધુજન બીજાઓની કામના તથા તે સંબંધી કાર્યોને પૂર્ણ કરે છે; તેથી માનવું જોઈએ કે 'सव्वसाहूणं' એ પદના ધ્યાનથી પ્રાકામ્ય સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૩) વન્હિપુરાણમાં સાધુના સ્વભાવના વિષયમાં કહ્યું છે કે:—

'त्यक्तात्मसुखभोगेच्छा, सर्वसत्त्वसुखैषिणः ।
भवन्ति परदुःखेन, साधवो नित्यदुःखिताः ॥ १ ॥

परदुःखातुरा नित्यं, स्वसुखानि महान्त्यपि ।
नापेक्षन्ते महात्मानः, सर्वभूतहिते रताः ॥ २ ॥

परार्थमुद्यताः सन्तः, सन्तः किं किं न कुर्व्वते ।
तादृगप्यम्बुधेर्वारि, जलदैस्तत्प्रपीयते ॥ ३ ॥

एक एव सतां मार्गो, यदङ्गीकृतपालनम् ।
दहन्तमकरोत् क्रोडे, पावकं यदपाम्पति ॥ ४ ॥

आत्मानं पीडयित्वाऽपि, साधुः सुखयते परम् ।
ह्लादयन्नाश्रितान् वृक्षो, दुःखञ्च सहते स्वयम् ॥ ५ ॥

અર્થાત્—જેઓએ પોતાના સુખભોગ અને ઇચ્છાનો પરિત્યાગ કરેલો છે તથા સર્વ પ્રાણી માત્રના સુખના જેઓ અભિલાષી હોય છે; એવા સાધુ પુરુષ બીજાના દુઃખથી સદા દુઃખી રહે છે એટલે બીજાના દુઃખોને દેખી શકતા નથી.–૧

હમેશાં બીજાના દુઃખોથી વ્યાકુલ રહે છે અને પોતાના મહાન સુખોની પણ જેઓ અભિલાષા નથી કરતા તથા સર્વ પ્રાણીઓના હિતમાં જેઓ તત્પર રહે છે તેઓ જ મહાત્મા છે.–૨

સાધુજન બીજાઓના કાર્ય માટે ઉદ્યત થઈને શું શું નથી કરતા, જુઓ ! વરસાદ સમુદ્રમાંથી ખારૂં પાણી પણ બીજાઓને ઉપકારના માટે પી લે છે.–૩

સાધુ પુરુષોના અંગીકૃત કરેલા માર્ગનું પાલન કરવું એ જ માર્ગ છે, જુઓ ! સમુદ્રે પ્રજ્વલિત (વડવાનલ) અગ્નિને પોતાની ગોદમાં ધારણ કરી રાખેલો છે.–૪

સાધુ પુરુષો પોતાની જાતે પીડા પામીને પણ બીજાને સુખી કરે છે, જુઓ ! વૃક્ષ પોતે દુઃખ વેઠીને પણ બીજાને આનંદ આપે છે.–૫

સાધુ પુરુષોનો આ સ્વભાવ હોવાથી તેઓની આરાધનાથી પ્રાકામ્ય સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૪) આચારનું યથાર્થ વિજ્ઞાન અને પરિપાલન કરતા હોવાને લીધે સાધુને આચાર રૂપ માનવામાં આવ્યા છે, અને તેથી જે પ્રકારે આચારના પરિપાલનથી ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેવી રીતે સાધુની આરાધનાથી ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે. તથા ધર્મ સર્વ કામનાઓને પૂર્ણ કરવાવાળો છે તે જગત્પ્રસિદ્ધ બીના છે, તેથી સાધુની આરાધનાથી પ્રાકામ્ય નામની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

પ્રશ્ન—'પરમેષ્ઠી નમસ્કાર મહાસ્તોત્ર'ના કર્તા શ્રી જિનકીર્તિસૂરીએ સ્વોપજ્ઞવૃત્તિના પ્રારંભમાં આ મહામંત્રને અડસઠ અક્ષરવાળો કહેલો છે, તો એના અડસઠ અક્ષર કેવી રીતે જાણવા જોઈએ તથા આ મહામન્ત્ર અડસઠ અક્ષરોવાળો હોવાનું શું કારણ છે ?

ઉત્તર—આ નવકાર મન્ત્રમાં નવ પદ છે, તેમાંથી શરૂઆતના પાંચ પદ કે જેનું વિસ્તૃત વર્ણન આપણે કરી ગયા છીએ તે જ મૂલમન્ત્ર સ્વરૂપ છે, તેમાં વ્યંજનો સહિત હ્રસ્વ અને દીર્ઘ વર્ણોની ગણતરી કરવાથી પાંત્રીસ અક્ષરો થાય છે તથા પાછળના, જે ચાર પદ છે તે ચૂલિકાના છે, તેમાં મૂલ મન્ત્રના પ્રભાવનું વર્ણન કરવામાં આવેલું છે, તે ચારે પદોમાં વ્યંજનો સહિત હ્રસ્વ અને દીર્ઘ અક્ષરોની ગણતરી કરવાથી તેત્રીસ અક્ષરો થાય છે, આ બંને સંખ્યાઓને ભેગી કરવાથી કુલ અડસઠ અક્ષર થાય છે, તેથી આ મહામન્ત્રને અડસઠ અક્ષરોથી વિશિષ્ટ કહેલ છે.

આ મહામન્ત્રમાં અડસઠ અક્ષરોની સ્થાપના કરવાનું પ્રયોજન એ છે કે એમાં પાંચ પરમેષ્ઠિઓને નમસ્કાર કરવામાં આવેલો છે તથા એમાં નવ પદ છે, જેનાં ભંગોની ક્રિયા (પ્રક્રિયા) જુદી જુદી છે, તેથી આ મહામન્ત્રને નવકારમન્ત્ર કહે છે, પાંચને નવથી ગુણવાથી પીસ્તાલીસ થાય છે; એને દોઢા કરવાથી સાડા સડસઠ થાય છે; એમાં અડધો ઉમેરવાથી અડસઠ થાય છે, હવે એનું તાત્પર્ય એ છે કે જેઓ નવપદોની પ્રક્રિયાથી પાંચ પરમેષ્ઠિઓનું ધ્યાન કરે છે, અર્થાત એ પ્રકારથી પીસ્તાલીસ સંખ્યાને જેઓ પ્રાપ્ત કરે છે, તેઓનો હિસાબ કિતાબ સંસારથી દોઢા (નિઃશેષ) થઈ જાય છે અર્થાત્ આ રીતે તેઓ સાડાસડસઠ સંખ્યાને પ્રાપ્ત કરે છે; સંસારથી લેખાના દોઢા થઈ ગયા પછી તેઓને માટે સંસારમાં માત્ર અડધી ક્ષણ જ રહે છે, તે અર્ધક્ષણ વીત્યા પછી (અર્થાત્ અડધાનું જોડાણ થવાથી) તે અડસઠ થઇ જાય છે અર્થાત્ સિદ્ધિ સ્થાનને પામે છે.

શ્રી નમસ્કાર મહામન્ત્રના મન્ત્રામ્નાયો

१-पञ्चानामादिपदानां पञ्चपरमेष्ठिमुद्रया जापे कृते समस्तक्षुद्रोपद्रवनाशः कर्मक्षयश्च । तत्र कर्णिकायामाद्यम्पदम्, शेषाणि चत्वारि सृष्टया शङ्खावर्त्तविधिनासकलस्य १०८ स्मरणे शाकिन्यादयो न प्रभवन्ति ॥

નમસ્કાર મહામન્ત્રના શરૂઆતના પાંચ પદોનો પરમેષ્ઠિમુદ્રા વડે જાપ કરવાથી સર્વ જાતના ઉપદ્રવોનો નાશ થાય છે તથા કર્મોનો ક્ષય થાય છે. પાંચ પદો પૈકીનું પ્રથમ પદ ॐ ह्रीं णमो अरिहंताणंની (ચતુર્દલ કમલની) કર્ણિકામાં સ્થાપના કરીને બાકીના ચાર પદોની અનુક્રમે (ચાર દલોમાં) સ્થાપના કરીને (આકૃતિ માટે જુઓ યંત્ર નં. ૧) શંખાવર્ત્તવિધિથી તે પાંચે પદોનું ૧૦૮ વાર સ્મરણ કરવાથી શાકિની વગેરે ઉપદ્રવ કરી શકતાં નથી.

॥ આત્મશુદ્ધિ મંત્ર ॥

२-ॐ ह्रीं णमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं णमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं णमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं णमो लोए सव्वसाहूणं ॥

મન્ત્રનો જાપ કરવાની શરૂઆતમાં આત્મશુદ્ધિને માટે ઉપર લખેલા મન્ત્રનો એક હજાર આઠવાર જાપ કરીને મન્ત્રનો જાપ શરૂ કરવો જોઈએ.

॥ ઇંદ્રાહ્વાનન મંત્ર ॥

३-ॐ ह्रीं वज्राऽधिपतये आँ ह्राँ ऐं ह्रैं ह्रौं ह्रूँ ह्रः क्षः ॥ આ મન્ત્રનો એકવીશ વખત જાપ કરીને પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા કરવી, પછી આ જ મન્ત્રથી પોતાની ચોટલી ઉત્તરાસંગ, કંકણ, કુંડલ, વીંટી તથા કપડાં વગેરે મન્ત્રીને બધી સામગ્રીને શુદ્ધ કરવી.

४-ॐ ह्रीं श्रीं वद वद वाग्वादिन्यै नमः स्वाहा ॥ આ મન્ત્રથી કવચની નિર્મળતા કરવી જોઇએ.

५-ॐ णमो अरिहन्ताणं श्रुतदेवि प्रशस्तहस्ते हूँ फट् स्वाहा ॥ આ મન્ત્રથી પોતાના બંને હાથોને ધૂપના ધૂમાડા પર રાખીને નિર્મળ કરવા જોઇએ.

६-ॐ णमो ॐ ह्रीं सर्वपापक्षयंकरी ज्वालासहस्रप्रज्वलिते मत्पापं जहि जहि दह दह क्षाँ क्षीं क्षूँ क्षौं क्षः क्षीरधवले अमृतसंभवे बंधान बंधान (बंधय बंधय ?) हूँ फट् स्वाहा ॥ આ મન્ત્રથી શરીર શુદ્ધ કરવાથી તથા અંતઃકરણ નિર્મળ રાખવાથી તત્કાલ મન્ત્રની સિદ્ધિ થાય છે.

७-ॐ ऋषभेण पवित्रेण पवित्रीकृत्य आत्मानं पुनीमहे स्वाहा ॥ આ મન્ત્રથી અંતઃકરણની શુદ્ધિ કરવી જોઇએ. અદેખાઇ, દ્વેષ, ખરાબ વિચારો, ક્રોધ, માન, માયા, લોભનો ત્યાગ કરવો જોઇએ અને અસત્ય બોલવાથી દૂર રહેવું જોઇએ.

८-ॐ नमो भगवते श्रौं ह्रीं चन्द्रप्रभाय चन्द्रमहिताय चन्द्रमूर्त्तये सर्वसुखप्रदायिन्यै स्वाहा ॥ આ મન્ત્રથી પોતાના મુખકમલને પવિત્ર બનાવવું. ગંભીરતા, સરલતા તથા નમ્રતાનો ભાવ ધારણ કરવો.

९-ॐ ह्रीं क्ष्वीं महामुद्रे कपिलशिखे हूँ फट् स्वाहा ॥ આ મન્ત્રથી પોતાના નેત્રો પવિત્ર કરવા.

१०-ॐ नमो भगवति ज्ञानमूर्त्तिः सप्तशतक्षुल्लकादि महाविद्याधिपतिः विश्वरूपिणि ह्रीं ह्रैं क्षाँ क्ष्वीं ॐ शिरस्त्राण पवित्रीकरणं ॐ णमो अरिहन्ताणं शीर्षं रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ॥ મસ્તકશુદ્ધિ મન્ત્ર.

११-ॐ णमो सिद्धाणं हर हर शिरो रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ॥ મસ્તક રક્ષા મન્ત્ર.

१२-ॐ णमो आयरियाणं शिखां रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा । શિખાબન્ધન મન્ત્ર. આ મન્ત્રથી ચોટલી બાંધવી.

१३-ॐ णमो उवज्झायाणं एहि एहि भगवति वज्रकवचं वज्रिणि रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ॥ મુખ રક્ષા મન્ત્ર. આ મન્ત્રથી મુખના તમામ અવયવોની રક્ષા ભાવવી.

१४-ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं क्षिप्रं साधय साधय वज्रहस्ते शूलिनि दुष्टं रक्ष रक्ष आत्मानं रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ॥ આ ઇન્દ્રકવચ મન્ત્રથી દેવ ભય તથા અન્ય કોઇ પણ પ્રકારનો ઉપદ્રવ ઉપસ્થિત થતા નથી.

१५-ॐ अरिहय सर्वं रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ॥ આ મન્ત્રની સાધના વખતે કૌટુમ્બિક ઉપદ્રવ ઉપસ્થિત ન થવા પામે તે માટે આ મન્ત્રથી કુટુંબ-પરિવારની રક્ષા માટે પ્રાર્થના કરવી, જેથી મન્ત્રસાધના નિર્વિઘ્નપણે થઈ શકે.

१६-ॐ ह्रीं क्ष्वीं फट् स्वाहा किटि किटि घातय घातय परं विघ्नान् छिन्द छिन्द परं मन्त्रान् भिन्द भिन्द क्षः फट् स्वाहा =

આ મન્ત્રથી રક્ષા કરવાથી મન્ત્રસાધનમાં બીજાઓનાં મન્ત્ર બલથી કોઈ જાતનું વિઘ્ન આવવાનું હોય તેની અટકાયત થાય છે. સર્વ દિશાઓના સર્વ પ્રકારના ઉપદ્રવોને રોકવા માટે આ મન્ત્રનો જાપ કરવો જોઇએ.

મહારક્ષા સર્વોપદ્રવશાન્તિ મન્ત્ર

१७ × ॐ णमो अरिहन्ताणं शिखायां, ॐ णमो सिद्धाणं मुखावरणे,[१] ॐ णमो आयारियाणं अङ्गरक्षा, ॐ णमो उव-

× 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્ર કલ્પ' તથા 'જૈન બાલ ગુટકા દુસરા ભાગ' એ નામના પુસ્તકોમાં આ મન્ત્રની શરૂઆતના પાંચે પદોમાં ॐ શબ્દ નથી, એવી જ રીતે 'શ્રીમન્ત્રરાજગુણકલ્પમહોદધિ' નામના પુસ્તકમાં બીજા, ત્રીજા અને ચોથા પદોમાં ॐ શબ્દ નથી, પરંતુ પોતાના રચેલા યોગપ્રકાશ નામના ગ્રન્થના ૮ મા પ્રકાશના ૭૨ મા શ્લોકમાં કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહેમચંદ્રસૂરીશ્વરજીએ કહ્યું છે કે :—

चित्र : ४ श्री नमस्कार महामंत्र चांवीश अधिष्ठायिका (यक्षिणी) सहित

ज्झायाणं आयुधम्, ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं मौर्वी, एसो पञ्च णमोक्कारो पादतले वज्रशिला, सव्वपावप्पणासणो वज्रमयः
प्राकारश्चतुर्दिक्षु, मङ्गलाणं च सव्वेसिं खादिराङ्गारखातिका, पढमं हवइ मंगलं प्राकारोपरि वज्रमयं ढक्कणम् । इति महारक्षा
सर्वोपद्रवविद्रावणी ॥

અર્થાત્—ॐ णमो अरिहन्ताणं એ પદનો ઉચ્ચાર કરીને શિખા સ્થાનમાં જમણો હાથ ફેરવવો જોઈએ. ॐ णमो सिद्धाणं
એ પદનો ઉચ્ચાર કરીને મુખ પર હાથ ફેરવવો જોઈએ. ॐ णमो आयरियाणं એ પદનો ઉચ્ચાર કરીને શરીર પર હાથ ફેર-
વવો જોઈએ. ॐ णमो उवज्झायाणं એ પદનો ઉચ્ચાર કરીને પોતે ધનુષ બાણને જોઈ રહ્યો છે તેમ માને-જાણે. ॐ णमो लोए
सव्वसाहूणं એ પદનો ઉચ્ચાર કરીને પોતાના આયુષ્યને સ્થિર જાણે. एसो पंच णमोक्कारो એ પદનો ઉચ્ચાર કરીને મન્ત્ર
જપનાર જે આસન પર બેઠેલ હોય તે આસન પર ચારે તરફ હાથ ફેરવીને મનમાં એવો વિચાર કરે કે:—"હું વજ્રશિલા
પર બેઠો છું, જેથી જમીન અથવા પાતાલમાંથી કોઈ પણ જાતનું વિઘ્ન ઉપસ્થિત ન થાય." सव्वपावप्पणासणो આ પદનો
ઉચ્ચાર કરીને મનમાં એવો વિચાર કરે કે:—"મારી ચારે તરફ લોહમય કિલ્લો છે." આ વખતે પોતાના આસનની ચારે
તરફ ફરતી ગોળ આડ બાંધી લેવી જોઈએ. मंगलाणं च सव्वेसिं આ પદનો ઉચ્ચાર કરીને મનમાં એવો વિચાર કરે કે:—
"લોહમય કોટની પાછળ ચારે તરફ ખેરના અંગારાથી ભરેલી ખાઈ ખોદેલી છે." અને पढमं हवइ मंगलं એ પદનો ઉચ્ચાર
કરીને મનમાં એવો વિચાર કરે કે:—"લોહમય કોટની ઉપર વજ્રમય ઢાંકણું રહેલું છે. આ મહારક્ષા (વિદ્યા) સર્વોપદ્ર-
વોનો નાશ કરનાર છે.

આત્મરક્ષા મન્ત્ર

૧૮–ॐ णमो अरिहन्ताणं [२]ह्राँ हृदयं रक्ष रक्ष हुँ फट् स्वाहा, ॐ णमो सिद्धाणं ह्रीँ शिरो रक्ष रक्ष हुं[३] फट् स्वाहा,
ॐ णमो आयरियाणं हूँ शिखां रक्ष रक्ष [४]हुं फट् स्वाहा, ॐ णमो उवज्झायाणं हैं एहि एहि भगवति [५]वज्रकवचं [६]वज्रिणि
वज्रिणि रक्ष रक्ष [७]हुं फट् स्वाहा, ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं ह्रः [८]क्षिप्रं क्षिप्रं साधय साधय वज्रहस्ते शूलिनि दुष्टान् रक्ष
रक्ष [९]हुँ फट् स्वाहा, एसो पञ्च [१०]णमोक्कारो वज्रशिला प्राकारः, सव्वपावप्पणासणो [११]अमृतमयी परिखा, मङ्गलाणं च सव्वेसिं
महावज्राग्नि प्राकारः पढमं हवइ मंगलं [१२]उपरि वज्रशिला, इन्द्रकवचमिदम्, आत्मरक्षायै उपाध्यायादिभिः स्मरणीयम् ॥

અર્થાત્—આ ઈન્દ્રકવચ છે, ઉપાધ્યાય આદિએ પોતાની રક્ષા માટે તેનું સ્મરણ કરવું જોઈએ. ખાતાં, પીતાં, ઉઠતાં, બેસતાં તથા માર્ગમાં જતાં કોઈ પણ જાતની અકસ્માત્ આપત્તિ ઉપસ્થિત થાય તો તે વખતે આ મન્ત્રનું તરત જ મનમાં વારંવાર સ્મરણ કરવાથી ઉપદ્રવ દૂર થાય છે અને પોતાની રક્ષા થાય છે.

વશીકરણ મંત્ર

૧૯–ॐ ह्रीँ णमो [१३]अरिहन्ताणं, ॐ ह्रीँ [१४]णमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीँ णमो आयरियाणं, ॐ ह्राँ णमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीँ णमो लोए सव्वसाहूणं, [१५]ॐ ह्रीँ णमो [१६]णाणस्स, ॐ ह्रीँ णमो दंसणस्स, अमुकं मम [१७]वश्यं कुरु कुरु स्वाहा ॥

વિધિ:—આ મંત્રનો સવાલાખ પ્રથમ જાપ કરીને મંત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી જેને વશ કરવો હોય તેનું નામ 'अमुकं'ની જગ્યાએ મંત્ર સહિત એકવીશ વાર જપીને અને એક એક જાપે એકેક એ પ્રમાણે પાઘડી (ફેંટા)ના છેડે અથવા ખેસના છેડે એકવીશ ગાંઠ વાળીને તે પાઘડી માથા ઉપર પહેરીને જેને વશ કરવો હોય તેની પાસે જાય તો સામો મનુષ્ય વશ થાય છે.

મસ્તકવેદના દૂર કરવાનો મંત્ર

૨૦–ॐ णमो अरिहन्ताणं[१८], ॐ णमो सिद्धाणं, ॐ णमो आयरियाणं, ॐ णमो उवज्झायाणं, ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं, ॐ णमो [१९]नाणाय, ॐ णमो दंसणाय[२०], ॐ णमो चारित्ताय[२१], ॐ णमो तवाय[२२], ॐ ह्रीँ त्रैलोक्यवशंकरी ह्रीँ स्वाहा ॥

આ મંત્રથી સર્વ કાર્યોની સિદ્ધિ કરનાર છે. આંખમાં મીઠાના પાણીના છાંટા ઉડવાથી પીડા થતી હોય અથવા માથું દુઃખતું હોય, આધાશીશી ચઢતી હોય તે વખતે સ્વચ્છ જલ મંત્રીને તેના છાંટા નાખીને પાણી પીવરાવવાથી માથાની તથા

मंत्रः प्रणवपूर्वोयं फलमैहिकमिच्छुभिः ।
ध्येयः प्रणवहीनस्तु निर्वाणपदकांक्षिभिः ॥ ७२ ॥

આ લોકના ફલની ઇચ્છા રાખવાવાળા મનુષ્યોએ આ મન્ત્રનું પ્રણવ (ॐ) સહિત ધ્યાન કરવું જોઈએ તથા મોક્ષપદની ઇચ્છા રાખવાવાળા મનુષ્યોએ પ્રણવ રહિત આ મન્ત્રનું ધ્યાન કરવું જોઈએ; તેથી જ અહીંઆં પાંચે પદોની શરૂઆતમાં ॐ શબ્દ મૂકવામાં આવ્યો છે.

૧ **मुखाभ्यर्णे इति क पाठः** ૨ 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્ર કલ્પ' નામના પુસ્તકમાં **ह्राँ**ની જગ્યાએ ॐ, **हुँ**ની જગ્યાએ **हूँ**, ૪ **हु**ની જગ્યાએ **हूँ**, ૫ **वज्रकवचं**ની જગ્યાએ **वज्रकवचे**, ૬ **वज्रिणि वज्रिणि**ની જગ્યાએ **वज्रपाणि**, ૭ **हुँ**ની જગ્યાએ **हूँ**, ૮ **क्षिप्रं क्षिप्रं**ની જગ્યાએ **क्षिप्र-**

૯ **हुँ**ની જગ્યાએ **हूँ**, ૧૦ **णमोक्कारो**ની જગ્યાએ **नमुक्कारो**, ૧૧ **अमृतमयी**ની જગ્યાએ **अमृतमयो**, છાપેલાં છે પરંતુ તે બધા શબ્દો અશુદ્ધ અને બરાબર યુક્તિ સંગત નહી હોવાથી ઉપરોક્ત શબ્દ કાયમ રાખેલા છે ૧૨ વળી, **पढमं हवइ मंगलं** ની આગળના શબ્દો તે પુસ્તકમાં છાપેલા જ નથી, જ્યારે 'મન્ત્રરાજ ગુણકલ્પ મહોદધિ'માં ઉપર પ્રમાણેના પાઠો આપેલા છે અને તે યુક્તિ સંગત હોય તેમ મને લાગે છે. —**સંપાદક**

૧૩ 'જૈન બાલગુટકા દુસરા ભાગ' નામના પુસ્તકમાં **अरिहन्ताणं**ની જગ્યાએ **अरहन्ताणं** પાઠ છે. ૧૪ 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ' નામના પુસ્તકમાં **णमो**ની જગ્યાએ પ્રથમનાં બધાંએ પદોમાં **नमो** પાઠ છે. ૧૫ 'જૈન બાલગુટકા'માં પ્રથમનાં પાંચ પદો સિવાય બીજાં બે પદો નથી. જ્યારે 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ'માં બધાંએ પદો છે. ૧૬ **णाणस्स**ની જગ્યાએ **नाणस्स** પાઠ હોવો જોઈએ, પણ પ્રતમાં આ પાઠ હોવાથી અત્રે કાયમ રાખ્યો છે. ૧૭ 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ'માં **वश्यं**ની જગ્યાએ **वशी** શબ્દ છે પણ તે બંને પાઠોનો અર્થ એકસરખો છે.

૧૮ 'જૈન બાલગુટકા'માં ॐ **णमो अरहन्ताणं** એવો પાઠ છે. ૧૯ 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ'માં **नाणाय** ના બદલે **नाणस्स**, ૨૦ અને **दंसणाय** ના બદલે **दंसणस्स** તથા ૨૧ **चारित्ताय**ના બદલે **चारित्तस्स** એવો પાઠ છે, જ્યારે ૨૨ 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ'માં તથા 'જૈન બાલગુટકા'માં 'ॐ **णमो तवाय** એ પદ જ નથી.

આંખની પીડા દૂર થાય છે. '**શ્રીનવકાર મહામન્ત્ર કલ્પ**'માં લખ્યા પ્રમાણે સકલીકરણ કરીને આ મંત્રને સાધ્ય કર્યા પછી જલ વગેરે મન્ત્રિત કરીને પાવાથી સઘળાં પ્રયોજન સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ અકાર્યને માટે આ મન્ત્રનો પ્રયોગ કરવો ઉચિત નથી કારણ કે સમકિતવંત પ્રાણીઓએ સુકાર્ય તરફ જ દૃષ્ટિ રાખવી જોઇએ.

વશીકરણ મન્ત્ર

૨૧ ॐ ह्रीं[1] णमो लोए सव्वसाहूणं ॥

આ મન્ત્રને સિદ્ધ કયા પછી ઉત્તર ક્રિયામાં [2]ऐं ह्रीं સહિત જાપ કરતાં કરતાં નવા તથા શુદ્ધ વસ્ત્રને ૧૦૮ વાર ગાંઠો દઇને શિલા પર પછાડતો જાય એ રીતે કરવાથી વશીકરણ થાય છે.

તાવ નિવારણ મન્ત્ર

૨૨ ॐ ह्रीं[3] **णमो लोए सव्वसाहूणं, ॐ ह्रीं णमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं णमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं णमो अरिहन्ताणं ॥**

એક સફેદ શુદ્ધ ધોએલી ચાદર લઈને તેના એક ખુણા પર મન્ત્ર બોલતા બોલતા ગાંઠ વાળવાની માફક ખુણાને વાળીને ૧૦૮ વાર તે ખુણા પર તે પ્રમાણે મન્ત્ર બોલીને તે ચાદરને ગાંઠ વાળવી, પછી, તે ગાંઠ વાળેલી ચાદર રોગીને ઓઢાડવી અને વાળેલાં ગાંઠ રોગીના માથા તરફ રાખવાથી રોગીનો ચોથીઓ, એકાંતરો તથા વેલાજ્વર વગેરે ગમે તેવો તાવ ઉતરી જાય છે; જ્યાંસુધી તાવ ન ઉતરે ત્યાંસુધી ચાદર રોગીએ ઓઢી રાખવી, જ્યાંસુધી જપ કરે ત્યાંસુધી ધૂપ દેતા રહેવું, પરતુ નવા તાવમાં આ મન્ત્રનો પ્રયોગ ન કરવો, કારણ કે આ પ્રયોગ જુના તાવનો નાશ કરનાર છે.

ચોર વૈરી નિવારણ મન્ત્ર

૨૩ ॐ **ह्रीं णमो** [4]**अरिहन्ताणं, ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं णमो** आयरियाणं, ॐ ह्रीं णमो उवज्झायाणं, ॐ **ह्रीं णमो लोए सव्वसाहूणं ॥**

આ મન્ત્રનો પ્રથમ સવાલાખ જાપ કરીને સિદ્ધ કર્યા પછી જરૂરત પડે ત્યારે થોડી વખત સ્મરણ કરવાથી તુરત જ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે. આ પિસ્તાલીશ અક્ષરની વિદ્યાનું સ્મરણ એવી રીતે કરવું જોઇએ કે સ્મરણ કરતી વખતે આપણને પોતાને પણ ન સંભળાય. દુષ્ટ અથવા ચોર વગેરેના ભય વખતે અથવા મોટી આપત્તિવાળા સ્થાનમાં આ વિદ્યાનું સ્મરણ કરવાથી તથા જલવૃષ્ટિ માટે તેનો જાપ ઉપાશ્રયમાં કરવાથી આપત્તિઓનું નિવારણ થાય છે. ચોરોની આપત્તિ વખતે આ મન્ત્ર ભણીને ચારે દિશાઓમાં ફૂંક મારવાથી અને વિશેષે કરીને જે દિશામાં ચોરો હોય તે દિશામાં ફૂંક મારવાથી તુરત ચોરની આપત્તિનો નાશ થાય છે.

બંદીખાના નિવારણ મન્ત્ર

૨૪ **णंहूसाव्वसपलो मोण, णंयाज्झावउमोण, णंयारियआमोण, णंद्धासिमोण, णंताहंरिअमोण ॥**

આ મન્ત્ર નવકાર મન્ત્રના ૩૫ અક્ષર લખવાથી બનેલો છે. જો બની શકે તો ૭, ૧૧ તથા ૨૧ દિવસમાં સવાલાખ જાપ પુરો કરવો અને સવાલાખ જાપ પુરો ન થઇ શકે તો કેદમાં જેટલો જેટલો ટાઇમ મળે તેટલો તેટલો સમય આ મન્ત્રાક્ષરોનો જાપ કરે તો તુરત કેદખાનામાંથી છુટે અગર તો અદાલતમાં અપીલ વગેરે કરવાથી છુટે; પરંતુ જાપ કરતી વખતે મન સ્થિર રાખવું જોઇએ. આ જ વિદ્યાને સિદ્ધ કરીને કાળાં વસ્ત્ર પર પોતાનાં લોહી વતી શત્રુનું નામ લખવાથી શત્રુનો નાશ થાય છે.

સંકટમોચન મન્ત્ર

૨૫ ॐ ह्रीं [5]**णमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं णमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं णमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं णमो लोए सव्वसाहूणं ॥**

આ મન્ત્રનો ૧૨૫૦૦ જાપ કરીને પછીથી નીચેના નવાક્ષરી મન્ત્રનો જાપ કરવો.

નવાક્ષરી મન્ત્ર

૨૬ ॐ **ह्रीं अर्हं** नमः **क्ष्वीं स्वाहा ॥**

આ મન્ત્રનો ઉચ્ચાર રહિત જાપ કરવાથી દુષ્ટ, તસ્કરનો ભય તથા અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ વખતે આ મન્ત્રનો ઉપયોગ કરવાથી તે તે ભયોનું નિવારણ થાય છે.

ભય નિવારણ મંત્ર

૨૭ ॐ **ह्रीं णमो भगवओ**[6] **अरिहंता सिद्ध आयरिय उवज्झाय सव्वसाहूय**[7] **सव्वधम्मतित्थयराणं, ॐ णमो**[8] **भगवईए सुअदेवयाए, ॐ णमो भगवईए**[9] **संतिदेवयाए** [10]**सव्वप्पवयण** [11]**देवयाणं, दसण्हं** [12]**दिसापालाणं. पंचण्हं लोगपालाणं, ॐ ह्रीं अरिहन्त देवं नमः ॥**

---

૧. 'શ્રીનવકારમહામન્ત્ર કલ્પ'માં **णमो** ની જગ્યાએ **नमो** પાઠ છે, અને

૨. **ऐं**ની જગ્યાએ **ऍं** પાઠ છે પરંતુ બંને પાઠો શુદ્ધ નથી.

૩. 'જૈન બાલ ગુટકા'માં **ऐं ह्रीं** દરેક પદને અંતે બોલવા જોઇએ એવો પાઠ છે, જ્યારે શ્રી 'મન્ત્રરાજ ગુણકલ્પ મહોદધિ'માં દરેક પદના અંતે એકલો **ह्रीं** બોલવો જોઇએ એવો પાઠ છે. પરંતુ મારી માન્યતા પ્રમાણે ॐ ની સાથે **ह्रीं** બોલવો જોઇએ એમ વધારે યુક્તિ સંગત લાગે છે.

૪. 'જૈન બાલગુટકા'માં **अरहंताणं** પાઠ છે.

૫. 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ'માં પાંચે પદોમાં **णमो** ની જગ્યાએ **नमो** પાઠ છે.

—**સંપાદક**

૬. 'શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ'માં **ह्रीं णमो भगवओ** પાઠ નથી, ૭. **य** પાઠ નથી, ૮. **णमो**ની જગ્યાએ **नमो** પાઠ છે, ૯. ॐ **णमो भगवईए** પાઠ નથી. ૧૦. **सव्वप्पवयण**ની જગ્યાએ **सव्व पवयण** પાઠ છે, ૧૧. **देवयाणं**ની જગ્યાએ **देवाणं** પાઠ છે, ૧૨. **दसण्हं दिसापालाणं** પાઠ નથી.

આ મન્ત્રને સિદ્ધ કર્યા પછી વાદ વિવાદ અથવા જય માટે ૧૦૮ વખત જાપ કરવાથી જય પ્રાપ્ત થાય છે. વળી, આ મન્ત્રથી સાત વાર મન્ત્રીને વસ્ત્રના છેડે ગાંઠ બાંધીને તે વસ્ત્ર પહેરવાથી માર્ગમાં ચોર, સર્પ તથા સિંહ વગેરે જંગલી જનાવરોનો ભય ઉપસ્થિત થતો નથી.

વૈરનાશક મન્ત્ર

૨૮ [1]**णंहूसाघ्वसपलोमोण, णंयाज्झात्रउमोण, णंयारियआमोण, णंद्धासिमोण णंताहंरिअमोण ॥**

આ મન્ત્રનો અગાઉ ૨૪ મા મન્ત્ર તરીકે ઉલ્લેખ કરી ગયા છીએ, છતાં અહીંયાં તેનો ઉપયોગ અલગ હોવાથી ફરીથી ઉલ્લેખ કરેલો છે. આ મન્ત્રનો ચોથ અથવા ચૌદશના દિવસે જાપ શરૂ કરી વિધિ સહિત સવાલાખ જાપ કરવાથી સિદ્ધ થયા પછી દુશ્મનની સામે નવકાર મન્ત્રના ઉચ્ચારપૂર્વક એક ચપટી ભરીને ધૂળ નાખવાથી વૈરભાવનો નાશ થઈને મિત્રતા થાય છે.

સર્વ કાર્યસાધક મન્ત્ર

૨૯ ॐ [2]**णमो** [3]**अरिहंताणं, ॐ णमो सिद्धाणं, ॐ णमो आयरियाणं, ॐ णमो उवज्झायाणं, ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं, ॐ ह्राँ ह्रीं** [4]**ह्रूँ ह्रौं** [5]**ह्रः स्वाहा ॥**

આ મન્ત્રનો પ્રથમ ઉચ્ચાર રહિત એક ચિત્તે સવા લાખ જાપ કરીને સિદ્ધ કર્યા પછી આ મન્ત્રથી મન્ત્રેલું જલ છાંટવાથી તથા પાન કરવાથી સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે.

૩૦ **ॐ ह्राँ ह्रीं ह्रूँ** [6]**ह्रौं ह्रः असिआउसा स्वाहा ॥**

આ મન્ત્રનો સવાલાખ જાપ કરીને સિદ્ધ કરવાથી મનમાં ચિંતવેલા કાર્યો સિદ્ધ થાય છે. મન્ત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી રોજ એક માલા (૧૦૮ વાર) ગણવાથી સર્વ લાભને આપનારો આ મન્ત્ર થાય છે.

કર્મનાશક મન્ત્ર

૩૧ **णमो अरिहन्ताणं** એ પદનું બ્રહ્મરન્ધ્રમાં, **णमो सिद्धाणं** એ પદનું મસ્તકમાં **णमो आयरियाणं** એ પદનું જમણા કાનમાં, **णमो उवज्झायाणं** એ પદનું ગર્દન અને માથાની સંધિના પાછળના ભાગમાં, **णमो लोए सव्वसाहूणं** એ પદનું ડાબા કાનમાં અને **एसो पञ्चणमोक्कारो, सव्वपावप्पणासणो, मङ्गलाणं च सव्वेसिं,** તથા **पढमं हवइ मङ्गलं** એ ચારે પદોનું જમણી બાજુએ સર્વે વિદિશાઓમાં પદ્માવર્તનની સમાન ધ્યાન કરવાથી કઠીણ કર્મોનો પણ મનની સ્થિરતા રહેવાના કારણે નાશ થાય છે. (આકૃતિ માટે જુઓ યંત્ર. ૨)

સફલતાકારક સકલીકરણ મન્ત્ર

૩૨ **पढमं हवइ मङ्गलं** એ પદને મસ્તક પર રહેલી શિલા સમાન જાણો, **णमो**[7] **अरिहन्ताणं** એ પદને અંગુઠામાં જાણો, **णमो सिद्धाणं** એ પદને તર્જની આંગળીઓમાં જાણો, **णमो आयरियाणं** એ પદને મધ્યમાં આંગળીઓમાં જાણો, [8]**णमो उवज्झायाणं** એ પદને અનામિકા આંગળીઓમાં જાણો, **णमो लोए सव्वसाहूणं** એ પદને કનિષ્ઠિકા આંગળીઓમાં જાણો, **एसो** [9]**पञ्चणमोक्कारो** એ પદને વજ્રમય કિલ્લો જાણો, **सव्वपावप्पणासणो** એ પદને પાણીથી ભરેલી ખાઇ જાણો, [10]**मङ्गलाणं च सव्वेसिं** એ પદને ખેરના અંગારાથી ભરેલો ખાઇ જાણો—આ પ્રમાણે સકલીકરણ ક્રિયાથી આત્માની રક્ષા કરવી; આ મન્ત્ર અત્યંત સફલતા કારક છે.

સર્વસિદ્ધિદાયક મન્ત્ર

૩૩ **ॐ ह्रीं**[11] **श्रीं अर्हं अ सि आ उ सा नमः ॥**

આ મન્ત્રની શુદ્ધોચાર પૂર્વક આરાધના કરવાથી સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે.

બંદીખાના નિવારણ મંત્ર

૩૪ ॐ [12]**णमो अरि**[13]**हन्ताणं ज्म्ल्व्र्यूं नमः, ॐ णमो सिद्धा**[14]**णं झ्म्ल्व्र्यूं नमः, ॐ णमो आयरियाणं** [15]**स्म्ल्व्र्यूं नमः, ॐ णमो उवज्झायाणं** [16]**ह्म्ल्व्र्यूं ममः, ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं क्ष्म्ल्व्र्यूं नमः अमुकस्य बंदि मोक्षं कुरु कुरु स्वाहा ॥**

કોઇ મિત્ર યા સ્વજન કોર્ટ કચેરીની સજા પામીને કેદમાં પડયા હોય તેને છોડાવવા માટે કેદમાં પડેલી વ્યક્તિનો મિત્ર યા કુટુંબી આ પ્રયોગ આ પ્રમાણે કરે :—

આ મન્ત્રની સાધના કરતી વખતે મન્ત્રાક્ષરોને એક પટ્ટ પર અષ્ટગંધથી લખવા, પટ્ટ સોનાનો, ચાંદીનો યા તાંબાનો

---

૧. **णंहूं०** ના બદલે **णंहु०** એવો પાઠ ‘શ્રીનવકાર મહામન્ત્રકલ્પ ’માં છે.

૨. ‘શ્રીનવકારમહામન્ત્રકલ્પ ’માં **णमो** ના સ્થાને પાંચે પદોમાં **नमो** પદ છે. ૩. ‘જૈન બાલગુટકા દૂસરા ભાગ ’માં **अरहंताणं** પાઠ છે. ૪. ‘શ્રીનવકારમહામન્ત્રકલ્પ ’માં **ह्रूँ** પાઠ છે, જ્યારે ‘જૈન બાલગુટકા દૂસરા ભાગ ’માં આ પાઠ જ નથી. ૫. ‘શ્રીમન્ત્રરાજગુણકલ્પમહોદધિ ’માં **ह्रौं** ને સ્થાને **ह्रौं** પાઠ છે, પરંતુ તે પ્રેસદોષ હોય એમ મને લાગે છે. ૬. ‘શ્રીમન્ત્રરાજગુણકલ્પમહોદધિ ’માં **हूँ** પાઠ છે.

૭–૮. ‘શ્રીનવકારમહામન્ત્રકલ્પ ’માં **णमो** ના સ્થાને **नमो** પાઠ છે. ૯. ‘શ્રીનવકાર૦ ’ ‘**णमोक्कारो**ના સ્થાને **नमुक्कारो** પાઠ છે. ૧૦. આ પાઠ ‘શ્રીમન્ત્રરાજગુણકલ્પમહોદધિ ’માં નથી. ૧૧. ‘શ્રીમન્ત્રરાજગુણકલ્પમહોદધિ ’ના સંપાદક પૃષ્ઠ ૧૫૦ ની ફુટનોટ ૧ માં જણાવે છે કે :— **ह्रीं** ની અપેક્ષા **ह्राँ** પાઠ ઠીક પ્રતીત હોતા હૈ ’ પરંતુ મારી માન્યતા પ્રમાણે અહીંયાં **ह्रीं** પાઠ જ બરાબર છે. ૧૨. ‘શ્રીનવકાર૦ ’માં **णमो** ના સ્થાને **नमो** પાઠ છે. ૧૪. ‘શ્રીજૈન બાલગુટકા દૂસરા ભાગ ’માં **अरहंताणं** પાઠ છે. ૧૫. ‘શ્રીનવકારમહામન્ત્રકલ્પ ’માં **सव्वसिद्धाणं** પાઠ છે. ૧૬. ઉપરોક્ત ગ્રન્થમાં જ **रम्ल्व्र्यूँ** પાઠ છે, **क** પ્રતમાં **म्ग्ल्व्र्यूँ** પાઠ છે. ‘જૈન બાલ ગુટકા દૂસરા ભાગ ’ **ठम्ल्व्र्यूं** પાઠ છે.

જેવી શક્તિ હોય તેવો લેવો. મન્ત્રવાળા પટ્ટને બાજોઠ પર સ્થાપન કરવો. પછી શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુનું બિંબ યા પ્રભુનું સુંદર કળાપૂર્ણ ભાવવાહી ચિત્ર પોતાની સામે સ્થાપન કરવું અને ચિત્રની જમણી બાજુએ ઘીનો દીવો તથા ડાબી બાજુએ સુગંધી-દાર ધૂપ રાખવો; ત્યાર પછી સફેદ જાઇના સ્વચ્છ પાંચસો ફૂલ લાવીને તે ફૂલમાંથી એકેક ફૂલ લઇને મન્ત્ર બોલતા જવું અને તે મન્ત્રેલા ફૂલને મન્ત્રપટ ઉપર ચઢાવતા જવું, આ પ્રમાણે કરવાથી બંદીવાન તુરત છુટે. ફૂલ ચઢાવવાની ક્રિયા તથા મન્ત્ર બોલવાની ક્રિયા ઊભા ઊભા કરવી.

વળી, આ જ મન્ત્રનો રાતે સૂઇ રહેતી વખતે ઊભા ઊભા કાયોત્સર્ગમાં જાપ કરીને સૂઇ રહે તો સ્વપ્નમાં શુભાશુભ દેખાય છે. શય્યા પર સૂઈ રહેતી વખતે મસ્તક પૂર્વદિશા તરફ રાખીને સૂઇ રહેવાનું ખાસ યાદ રાખવું.

દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ મન્ત્ર

३५ अरिहन्त सिद्ध आयरिय उवज्झाय साहू[1] ॥

આ સોળ અક્ષરવાલી વિદ્યાનો ૨૦૦ વાર જાપ કરવાથી ચાર ઉપવાસનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે. વળી, આ મન્ત્રનો સવા લાખ જાપ કરવાથી દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે. અને વિદ્યાધ્યયનમાં સહાયતા મળે છે.

કલ્યાણકારક મંત્ર

३६ [2]असिआउसा ॥

अ અક્ષરનું મુખકમલમાં, सि અક્ષરનું મસ્તકમાં, आ અક્ષરનું નાભિકમલમાં, उ અક્ષરનું હૃદયકમલમાં, અને सा અક્ષરનું કંઠ પ્રદેશમાં ધ્યાન ધરવાથી કલ્યાણની પરંપરા પ્રાપ્ત થાય છે. (આકૃતિ માટે જુઓ યંત્ર ૩.)

મહાકલ્યાણકારી મંત્ર

३७ ॐ असिआउसा नमः ॥

આ મન્ત્રનો સવાલાખ જાપ કરવાથી મન્ત્ર સિદ્ધ થાય છે. આ મન્ત્ર સિદ્ધ થએથી મહાકલ્યાણને કરવાવાળો તથા અનેક પ્રકારની સંપદાને આપવાવાળો થાય છે.

ભયહર મંત્ર

३८ ॐ णमो अरिहंताणं એ પદ નાભિમાં, ॐ णमो सिद्धाणं એ પદ હૃદયમાં, ॐ णमो आयरियाणं એ પદ કંઠ વિષે, ॐ णमो उवज्झायाणं એ પદ મુખને વિષે, ॐ णमो लोए सव्वसाहूणं એ પદ મસ્તકને વિષે ચિંતવીને सर्वाङ्गेषु માં रक्ष रक्ष हिलि हिलि मातङ्गिनी स्वाहा ॥ (આકૃતિ માટે જુઓ યંત્ર ૪.) આ પ્રમાણે મનમાં ઉપર કહેલા પાંચે પદો ચિંતવીને આખા મંત્રનો ૧૦૮ વાર જાપ કરવાથી સર્વે જાતના ભયો દૂર થાય છે. દેવનાગરી લિપિમાં જે જે શબ્દો લખ્યા છે તે જ મન્ત્ર છે.

રક્ષા મંત્ર

३९ ॐ ह्रीं [3]णमो अरिहन्ताणं पादौ रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं कटिं रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं णमो आयरियाणं नाभिं रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं णमो उवज्झायाणं हृदयं रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं णमो लोए सव्वसाहूणं ब्रह्माण्डं रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं पञ्चणमोक्कारो[4] शिखां रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं सव्वपावप्पणासणो आसनं रक्ष रक्ष, ॐ ह्रीं मङ्गलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मङ्गलं आत्मचक्षुः परचक्षुः रक्ष रक्ष ॥

આ મન્ત્રને સિદ્ધ કર્યા પછી કાર્ય પડે એકવીશ વાર જપવાથી ગમે તેવા ભયમાં પણ રક્ષા થાય છે.

વશીકરણ મંત્ર

४० [5]ॐ णमो[6] अरिहन्ताणं[7] अरे अरिणि मोहिणि अमुकं मोहय मोहय स्वाहा ॥

આ મન્ત્રથી ચોખા અથવા ફૂલને (૧૦૮ વાર) મન્ત્રી સ્ત્રીને માથે મૂકવાથી સ્ત્રી વશ થાય છે. વળી, આ મન્ત્રનું ૧૦૮ વાર નિત્ય સ્મરણ કરવાથી લાભ થાય છે, પરંતુ લાભને માટે મન્ત્ર ગણતી વખતે अमुकं શબ્દ સિવાયનો મન્ત્ર ગણવો અને વશીકરણ કર્મને માટે अमुकं ની જગ્યાએ જે સ્ત્રીને વશ કરવી હોય તેનું નામ સ્મરણ કરવું.

ભૂતાદિ ભય નિવારણ મંત્ર

४१ ॐ ह्रीं अ सि आ उ सा सर्वदुष्टान् स्तंभय स्तंभय मोहय मोहय अंधय अंधय मुकवत्कारय[8] कुरु कुरु ॐ दुष्टान् ठः ठः[9] ॥

---

૧ ' શ્રીમંત્રરાજકલ્પમહોદધિ 'માં ' साधु ' એવો પાઠ છે. ' શ્રીનવકાર મહામંત્ર કલ્પ 'માં सव्व साहू પાઠ છે. ' જૈન બાલ ગુટકા દૂસરા ભાગ 'માં सव्व साहूण પાઠ છે, પરંતુ ' साधु ' એ સંસ્કૃત શબ્દને બદલે ' साहू ' પ્રાકૃત શબ્દ જ વાસ્તવિક છે, જ્યારે બીજા બે પાઠોમાં તો એક પાઠમાં અઢાર અક્ષર થાય છે અને બીજા પાઠમાં ઓગણીશ અક્ષર થાય છે. તેથી ઉપરનો પાઠ જ વાસ્તવિક છે. ૨ ' શ્રીનવકાર મહામંત્ર-કલ્પ 'માં अ सि आ उ सा नमः પાઠ છે.

૩ ' શ્રીનવકાર મહામંત્રકલ્પ 'માં नमो પાંચે પદોમાં છે.

૪ ' શ્રીનવકારમહામંત્રકલ્પ 'માં नमुक्कारो પાઠ છે.

૫ ' શ્રીમંત્રરાજગુણ કલ્પમહોદધિ 'માં ॐ ह्रीं પાઠ છે. ૬ ' શ્રીનવકાર મહામંત્રકલ્પ 'માં नमो પાઠ છે. ૭ ' શ્રીજૈન બાલગુટકા દૂસરા ભાગ' માં अरहंताणं પાઠ છે. ' શ્રીમંત્રરાજ૦ 'માં આ પાઠ નથી. ૮ ' શ્રીનવકાર૦ ' मुकय मुकय એવો પાઠ છે. ख પ્રતમાં मूकवत्साय પાઠ છે. ૯ ' શ્રીનવકાર૦ 'માં ठः ठः ठः પાઠ છે, ' જૈનબાલ૦ 'માં ठः ठः ठः ठः એવો પાઠ છે.

જે વખતે દુશ્મન સામેથી હુમલો કરવા આવે તે વખતે આ મન્ત્રનો ૧૦૮ વાર મુઠ્ઠી બંધ કરીને જાપ કરીને તે મુઠ્ઠી દુશ્મનના સામી ઉગામવાથી દુશ્મન નાશી જાય છે.

તથા કોઇ બાલક અથવા સ્ત્રીને ભૂત, પિશાચ અગર ચુડેલનો ઉપદ્રવ થતો હોય તો આ મન્ત્રનો મુઠ્ઠી બંધ કરીને ૧૦૮ વાર જાપ કરીને સવાર અને સાંજે ઝાંડે-ઉંજે તો ભૂતાદિકનો ઉપદ્રવ શાંત થાય અથવા ઇશાન તરફ મુખ રાખીને અડધી રાતના સમયે આઠ રાત્રી પર્યંત મન્ત્રની સાધના પ્રથમ કરીને, પછી ધૂપ અને દીવો કરીને ફક્ત ૧૧૦૦ અગીઆરસો જાપ કરવાથી વ્યંતરના ઉપદ્રવની શાંતિ થાય છે.

બંદીખાના નિવારણ મંત્ર

૪૨ ॐ **णमो**[1] [2]**अरिहन्ताणं**, [3]**ॐ णमो सिद्धाणं**, ॐ **णमो आयारियाणं**, ॐ **णमो उवज्झायाणं**, ॐ **णमो लोए सव्वसाहूणं झुलु झुलु**[4] **कुलु कुलु चुलु चुलु मुलु मुलु स्वाहा ॥**

સપ્ત ધાતુની યા તાંબાની થાળી ઉપર પ્રથમ અષ્ટગંધથી મન્ત્ર લખીને સવા લાખ જાપ કરીને મન્ત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી ૨૧ વખત ૨૧ કાંકરી મન્ત્રીને એકેક કાંકરી હાથમાં લઇ મન્ત્ર બોલીને ફૂંક મારીને તે કાંકરી માછીની જાળ પર તે જોઇ શકે નહિ તેવી રીતે નાખવાથી જાળમાં એક પણ માછલી આવતી નથી.

તથા બંદીખાનામાં પડેલો માણસ સવાલાખ જાપ પૂરા થતાં જ અગર તે પહેલાં બંદીખાનામાંથી છુટો થાય છે. પરંતુ જાપ કરતી વખતે ધૂપ, દીપ તૈયાર રાખવા જોઇએ અને મન્ત્રનો જાપ દરરોજ નિયમિત સમયે કરવો એ બાબતો ખાસ ધ્યાનમાં રાખવી જોઇએ.

ચૌરભય નિવારણ મંત્ર

૪૩ ॐ **णमो अरिहंताणं अभिणिमोहिणि मोहय मोहय स्वाहा ॥**

માર્ગમાં જતી વખતે આ વિદ્યાનું સ્મરણ કરવાથી ચોરનો ભય ઉત્પન્ન થતો નથી.

સર્વ સમ્પત્તિદાયક ત્રિભુવનસ્વામિની વિદ્યા

૪૪ ॐ **ह्रीं श्रीं ह्रीं**[5] **क्लीं असिआउसा चुलु चुलु हुलु हुलु**[6] **कुलु कुलु**[7] **मुलु मुलु**[8] **इच्छियं मे कुरु कुरु स्वाहा ॥**

આ ત્રિભુવનસ્વામિની વિદ્યા છે. આ વિદ્યા ચમેલીના (જાઈના) ૨૪૦૦૦ ચોવીશ હજાર ફૂલ લઈને એકેક ફૂલ પર એકેક મન્ત્ર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે, અને વિદ્યા સિદ્ધ થયા પછી દરરોજ એકેક માલા જપવાથી પુત્ર તથા લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય છે.

વિદ્યાપ્રાપ્તિ મંત્ર

૪૫ ॐ **ह्रीं**[9] **असिआउसा नमोऽर्हं वादिनि**[10] **सत्यवादिनि**[11] **वाग्वादिनि वद वद मम वक्त्रे**[12] **व्यक्त वाचया सत्यंब्रूहि**[13] **सत्यंवद अस्खलित प्रचारं तं देवं**[14] **मनुजासुरसहसी**[15] ॐ **अर्हं**[16] **असिआउसा नमः स्वाहा ॥**

આ વિદ્યાનો એક લાખવાર જાપ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે, અને તે સિદ્ધ થએલી વિદ્યાથી વાદવિવાદમાં જીત થાય છે અને સર્વ જાતની વિદ્યાઓની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શાંતિદાયક મંત્ર

૪૬ ॐ **अर्हं असिआउसा नमः ॥**

આ મન્ત્રનું નિત્ય સ્મરણ કરવાથી શાંતિદાયક છે અને દરેક જાતની સંપત્તિ આપનાર તથા કલેશાદિકનો નાશ કરનાર છે.

વસ્તુવિક્રય મંત્ર

૪૭ **नट्ठट्ठमयट्ठाणे पणट्ठ कमट्ट नट्ठ संसारे । परमट्ठनिट्ठियट्ठे अट्ठगुणाधीसरं वंदे ॥**

આ મન્ત્રની સાધના કાળી ચઉદશના દિવસે સંધ્યા વીતી ગયા પછી એક પ્રહર રાત્રી પસાર થયા બાદ શરૂ કરે, જાપ કરતી વખતે જયણા સહિત ધૂપ, દીપ રાખે, કટપત્ર તેલ તથા ગુગલનો હોમ જયણા સહિત કરે. પ્રતિદિન બે હજાર જાપ કરીને મન્ત્ર સિદ્ધ કરે. મન્ત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી જે વસ્તુ વેચવી હોય તે વસ્તુને ઉપરોક્ત મન્ત્રથી એકવીશ વખત મન્ત્રીને વેચવાથી મન માન્યા મૂલ્ય ઉપજે.

રક્ષા મંત્ર

૪૮ ॐ **थम्मेइ**[17] **जल जलणं मम**[18] **अमुकस्य**[19] **घोरुवसग्गं पणासेउ स्वाहा*** ॥

---

૧ 'શ્રીનવકાર૦' પાંચે પદોમાં **नमो** પાઠ છે. ૨ 'શ્રીજૈનબાલ૦' **अरहंताणं** પાઠ છે. ૩ 'શ્રીજૈનબાલ.' ॐ **णमो सिद्धाणं**થી ॐ **णमो उवज्झायाणं** સુધીનો પાઠ નથી. ૪ 'શ્રીજૈનબાલ૦' **झुलु झुलु** પાઠ નથી. **ख** પ્રતમાં **हूलु हूलु** પાઠ છે. ૫ 'શ્રીનવકાર૦'માં **ह्रीं** પાઠ નથી, 'મંત્રરાજ૦'માં **ह्रं** પાઠ છે. ૬ 'શ્રીનવકાર૦'માં **हलु हलु** પાઠ છે, પણ તે પ્રેસ દોષ હશે એમ લાગે છે. ૭ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં આ પાઠ નથી. ૮ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **भुलु भुलु** પાઠ છે, પરંતુ પ્રેસદોષ લાગે છે. ૯ 'શ્રીનવકાર૦'માં **ह्रीं** પાઠ નથી. ૧૦ 'શ્રીનવકાર૦'માં **वाचिनी** પાઠ છે. ૧૧ 'શ્રીનવકાર૦'માં **सत्यवाचिनी** પાઠ છે.

૧૨ 'શ્રીનવકાર૦'માં **वक्र** પાઠ છે. ૧૩ 'શ્રીનવકાર૦'માં **सत्यंथुहि सत्यंथुहि** પાઠ છે. ૧૪ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **तं देवं** ના બદલે **सदैव** પાઠ છે. **क** પ્રતમાં **सदेव** પાઠ છે. ૧૫ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **सदस्सि क** પ્રતમાં **मनुजासरसी** પાઠ છે. 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **असहँ** પાઠ છે તે બરાબર નથી. ૧૬ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **स्वाहा** પાઠ નથી. ૧૭ 'શ્રીમન્ત્રરાજ૦'માં **थम्मेउ** પાઠ છે. ૧૮ '**मम**'ની જગ્યાએ અંતમાં છઠ્ઠી વિભક્તિ સહિત પરના નામનો ઉચ્ચાર કરવો જોઇએ. ૧૯ '**अमुकस्य**'ની જગ્યાએ અંતમાં છઠ્ઠી વિભક્તિ સહિત પરના નામનો ઉચ્ચાર કરવો જોઇએ, એટલે પોતાને યા બીજાને માટે જાપ કરવો હોય ત્યારે પોતાના યા બીજાના નામનો ઉચ્ચાર કરવો જોઇએ, પરંતુ બંનેના નામનો નહિ.

* આ વિદ્યાનો '**શ્રીભૈરવપદ્માવતીકલ્પ**' (અપ્રાપ્ય) નામના મારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થએલા ગ્રંથમાં 'ક્રોધાદિસ્તમ્ભનયન્ત્રાધિકાર' નામના પાંચમા પરિચ્છેદના ચોથા શ્લોકની ટીકામાં નીચે પ્રમાણે ઉલ્લેખ કરેલો છે:—

આ વિદ્યા ચંદન વગેરે દ્રવ્યોથી લાકડાના પાટીઆ પર ૧૦૮ વાર નવકારના સ્મરણ સાથે તેનું સ્મરણ કરીને લખવી તથા પાટીઆની સુગંધી પુષ્પ વગેરેથી પૂજન-અર્ચન કરીને સિદ્ધ કરવાથી આ વિદ્યા દરેક પ્રકારના ભયોનું નિવારણ કરે છે.

આ વિદ્યાનું હૃદયકમલમાં ૧૦૮ વાર સ્મરણ કરે તો ચાર ઉપવાસનું ફળ મળે છે.

લક્ષ્મીદાયક વિદ્યા

૪૯ ॐ ह्रीं अर्हत* उत्पत उत्पत स्वाहा ॥

આ પણ ત્રિભુવનસ્વામિની વિદ્યા છે, તેનું નિત્ય સ્મરણ કરવાથી વાંછિત ફલ તથા લક્ષ્મીને આપવાવાળી થાય છે.

ચૌરભયનિવારક મંત્ર

૫૦ ॐ **णमो अरिहन्ताणं**[1] **धणुं धणुं महाधणुं महाधणुं**[2] **स्वाहा** ॥

આ મન્ત્રનો પ્રથમ સવાલાખ જાપ કરીને સિદ્ધ કર્યા પછી જરૂર પડે મન્ત્રના અક્ષરોનું ધ્યાન પોતાના લલાટ વિષે કરે તો ચોર સ્તંભિત થાય છે અને જમણા હાથથી ખડીથી મન્ત્ર લખતો જાય અને ડાબા હાથથી ભુસીને મુઠ્ઠી બંધ કરતો જાય અને એવો ખ્યાલ કરે કે મારા ડાબા હાથમાં ધનુષ્ય છે, એવી રીતે થોડી વાર લખીને તથા ભુસીને મુઠ્ઠી બંધ કરી જાપ કરે, જાપ પૂર્ણ થએથી મુઠ્ઠી ઉઘાડીને જે દિશામાં ચોરાદિનો ભય હોય તે દિશામાં હાથમાંથી કાંઈ વસ્તુ ફેંકતો હોય તેવી રીતે હાથ લાંબો કરે તો ચોરના ભયનું નિવારણ થાય છે અને ચોર પલાયન થઈ જાય છે.

શુભાશુભ દર્શક મંત્ર

૫૧ ॐ **ह्रीं अर्हं नमः**[3] **क्ष्वीं स्वाहा** ॥

આ મન્ત્રનો જાપ કર્યા પહેલાં રાત્રિએ સૂઈ જતાં પહેલાં આખા મસ્તક[4] પર ચંદન લગાવીને ચંદન સુકાઈ ગયા બાદ ૧૦૮ વાર આ મન્ત્રનો જાપ કરીને ભૂમિ શય્યા પર સૂઈ જાય તો સ્વપ્નમાં શુભાશુભ માલુમ પડે છે.

પ્રશ્નોત્તર દર્શક મંત્ર

૫૨ ॐ **णमो**[5] **भगवइ सुअदेवयाए सव्वसुअमायाए बारसंग पवयण जणणीय सरस्सईए सच्च**[6] **वायणि सुयवउ**[7] **अवतर**[8] **अवतर देवी मम शरीरं पविस पुच्छं**[9] **तस्स भविस्स**[10] **जणमयहरिए अरिहंत सिरि**[11] **सिरिए स्वाहा** ॥

આ મન્ત્રને પ્રથમ સાધ્ય કર્યા પછી કોઈ પણ જાતનું ભવિષ્ય જાણવા માટે ૧૦૮ વાર જાપ કરીને પવિત્રપણે રાત્રે ભૂમિ શય્યા પર સૂઈ જવાથી ધારેલા પ્રશ્નનો જવાબ સ્વપ્નમાં મળે છે. મન્ત્રની શરૂઆત ॐ **णमो अरिहन्ताणं**, ॐ **णमो सिद्धाणं**, ॐ **णमो आयरियाणं**, ॐ **णमो उवज्झायाणं**, ॐ **णमो लोए सव्वसाहूणं** એ પાંચ પદ વધારીને ૧૦૮ વાર કાગળ પર લખીને રોગીના હાથમાં તે લખેલો કાગળ આપવાથી રોગીના સર્વ રોગ નાશ પામે છે.

રક્ષા મંત્ર

૫૩ ॐ **णमो**[12] **अरिहंताणं**[13] ॐ **णमो सिद्धाणं**, ॐ **णमो आयरियाणं**, ॐ **णमो उवज्झायाणं**, ॐ **णमो लोए सव्वसाहूणं**, **एसो पंच णमोक्कारो**[14] **सव्वपावप्पणासणो मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं** ॐ **ह्रीं हुँ**[15] **फट् स्वाहा** ॥

આ રક્ષા મન્ત્ર છે, તેનું નિત્ય સ્મરણ કરવાથી સર્વ કાર્યોમાં રક્ષા થાય છે.

સર્વસિદ્ધિદાયક મંત્ર

૫૪ ॐ **ह्रीं** [16]**णमो अरहन्ताणं**[17] **सिद्धाणं सूरीणं**[18] **उवज्झायाणं साहूणं मम ऋद्धिं वृद्धिं**[19] **समीहितं कुरु कुरु स्वाहा** ॥

આ મહામંત્રનો દરરોજ પવિત્રપણે સવાર, બપોર અને સાંજે દરેક વખતે બત્રીશ વાર સ્મરણ-જાપ કરવાથી દરેક પ્રકારની સિદ્ધિઓની પ્રાપ્તિ થાય છે અને લક્ષ્મીનો લાભ થાય છે. ૨૧ દિવસ સવાર, બપોર અને સાંજે ત્રણે વખત એકેક (બે

वलयमन्त्रोद्धार :—

ॐ **थम्भेइ जलजलणं चिंतियमित्ते पंचणमयारो । अरिमादिचोरराउलघोरुवखग्ग पणासेउ स्वाहा** ॥

— **प्राकृतमन्त्रोऽयम । ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ** પૃ૪ ૨૫.

આ મંત્રથી ઉપજાવેલા યંત્રો માટે જુઓ '**ભૈરવપદ્માવતીકલ્પ**'માં યંત્ર નંબર. ૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧ ની આકૃતિઓ, તથા 'સર્વસિદ્ધિદાયક ભગવતી પદ્માવતી ઉપાસના' સંપાદક—સ્વ. સારાભાઈ મણીલાલ નવાબ તથા મુનિ શ્રી ચંદ્રોદયવિજયજી.

* **ख** પ્રતમાં **अर्हं** પાઠ છે. ૧ 'જૈન બાલ૦' **अरहंताणं** પાઠ છે. ૨ **धणुं महाधणुं** પાઠ છે. **ख** પ્રતમાં **धणु धणु महाधणु महाधणु** પાઠ છે. ૩ 'જૈનબાલ૦' **नमः** પાઠ નથી. ૪ 'શ્રીનવકાર૦'માં મસ્તકપર ના બદલે પોતાના હાથોમાં ચંદનનો લેપ કરવો તેમ લખેલું છે, પરંતુ મારી માન્યતા પ્રમાણે હાથોમાં અગર મસ્તકમાં પણ નહિ, પણ કપાળ પર લેપ કરવાનો હોવો જોઈએ —**સંપાદક**

૫ 'શ્રીનવકાર૦'માં **नमो** પાઠ છે.

૬ 'શ્રીનવકાર'માં **सच्च वायणि** પાઠ છે. ૭ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **सवणवणे** પાઠ છે અને 'શ્રીનવકાર'માં **सुववउ** પાઠ છે. **ख** પ્રતમાં આ પાઠ નથી. ૮ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **अवतर**ની પહેલાં ॐ પાઠ છે. ૯ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **पुछं** એવો પાઠ છે. ૧૦ 'શ્રીનવકાર૦'માં **पविस्स** પાઠ છે. ૧૧ 'શ્રીનવકાર૦'માં **सिरि** પાઠ નથી. ૧૨ 'શ્રીનવકાર૦' **णमो** ના બદલે પાંચે પદોમાં **नमो** પાઠ છે. ૧૩ 'શ્રીજૈનબાલ૦' **अरिहंताणं** પાઠ છે. ૧૪ 'શ્રીનવકાર૦'માં **नमुक्कारो** પાઠ છે. ૧૫ 'શ્રીનવકાર૦'માં **हूँ** પાઠ છે. **ख** પ્રતમાં **ह्रां** પાઠ છે. ૧૬ 'શ્રીનવકાર૦'માં તથા 'જૈનબાલ૦' **ह्रीं** પાઠ નથી. ૧૭ 'શ્રીનવકાર૦'માં **अरिहन्ताणं** પાઠ છે. ૧૮ 'શ્રીજૈનબાલ૦' **आयरियाणं** પાઠ છે. ૧૯ 'શ્રીનવકાર૦' **ऋद्धि वृद्धि** પાઠ છે.

ઘડીનું) સામાયિક કરીને જાપ કરવાથી આ મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. આખાએ સામાયિકમાં આ મંત્રનો જ જાપ કરવો જોઇએ. આ પ્રમાણે કરવાથી દ્રવ્યનો લાભ થાય છે અને સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે.

પરદેશ લાભ મંત્ર

૫૫ ॐ **णमो**[1] **अरिहन्ताणं**[2] **नमो भगवइए**[3] **चंदावइए**[4] **महाविज्जाए**[5] **सत्तट्ठाए गिरे गिरे**[6] **हुलु हुलु चुलु चुलु मयूर-वाहिनिए स्वाहा**[7] ॥

આ મંત્રનો જાપ પોષ વદિ ૧૦ (ગુજરાતી માગશર વદિ ૧૦)ના દિવસે ઉપવાસ કરીને પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પ્રતિમા આગળ દશ હજાર જાપ તો જરૂર કરવા જોઇએ અથવા ઓછામાં ઓછા ૧૦૮ વખત અને તે દિવસે શરૂ કરીને હમેશાં તેના ૧૦૮ વખત જાપ સિદ્ધ થાય ત્યાં સુધી કરવા. સિદ્ધ થયા પછી સારા મુહૂર્તમાં પરદેશગમન કરીને, જે ગામમાં વ્યાપારાર્થે જવું હોય તે ગામમાં પ્રવેશ કરતી વખતે આ મંત્રનું ૧૦૮ વખત સ્મરણ કરે તો પરમ લાભ થાય અને ધનની પ્રાપ્તિ થાય. જે દિવસે નગરમાં વ્યાપારાર્થે જવું હોય તે દિવસે મંગલવાર ન હોવો જોઇએ એટલું ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. કારણ કે મંગલ-વારના દિવસે પ્રવેશ કરનારને મહાન ખોટ તથા દેવાળું કાઢવાનો વખત આવે.

પરમ કલ્યાણ મંત્ર

૫૬ ॐ[8] **अर्हं असिआउसा णमो**[9] **अरिहन्ताणं नमः** ॥

આ મંત્રનું હૃદયકમલમાં ૧૦૮ વાર ધ્યાન કરવાથી એક ઉપવાસનું ફલ પ્રાપ્ત થાય છે.

વળી, એક લોટામાં પવિત્ર પાણી લઇને તેમાંથી પાણીની અંજલિ ભરીને ૨૧ વાર મંત્ર ભણીને જ્યાં અગ્નિ લાગી હોય તેની આજુબાજુ ફરતી તે મંત્રેલા પાણીની ધારા દઇને અગ્નિ અટકાવ્યા પછી ફરી અંજલિમાં પાણી લઇને તે પાણીને ફરી ૨૧ વાર મંતરીને તે મંત્રેલા પાણીના છાંટા નાખવાથી અગ્નિના ઉપદ્રવની શાંતિ થાય છે; પરંતુ આ બધી ક્રિયા પહેલાં મંત્રને સિદ્ધ કર્યા પછી જ ફલદાયક થાય છે તે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું જોઇએ.

સર્પ ભયહર મંત્ર

૫૭ ॐ **ह्रीं अर्हं असिआउसा अनाहत विजये अर्हं नमः** ॥

આ મંત્રની સાધના કરીને સાધ્ય કર્યા પછી દરરોજ સવાર, બપોર તથા સાંજના સ્મરણ કરવાથી તથા દરેક દિવાળીના દિવસે ૧૦૮ વાર જાપ કરવાથી જીંદગી પર્યંત સર્પનો ભય રહેતો નથી. વળી, સર્વત્ર જય થાય છે.

શુભાશુભ જાણવાનો મંત્ર

૫૮ ॐ **णमो अरिहा**[10] ॐ **भगवउ बाहुबलीस्स इह समणस्स अमले विमले निम्मल नाण पयासिणि** ॐ **णमो**[11] **सच्च**[12] **भासइ अरिहा सच्च**[13] **भासइ केवलीणं पएणं सच्च वययेणं सच्च**[14] **होउ मे स्वाहा** ॥

આ મંત્રનું ધ્યાન રાત્રિના સમયે ઊભા ઊભા કાર્યોત્સર્ગમાં કરે અને નિદ્રા આવે તે વખતે ધ્યાન પૂર્ણ કરીને ભૂમિપર સંથારે સૂઇ જાય તો સ્વપ્નમાં શુભાશુભ જે થવાનું હોય તે માલુમ પડે.

વાદજીતન મંત્ર

૫૯ ॐ **हंस** ॐ **ह्रीं**[15] **अर्हं ऐं श्रीं असिआउसा नमः** ॥

પ્રથમ આ મંત્રનો એક લાખ અથવા સવા લાખ જાપ કરીને સિદ્ધ કર્યા પછી કોઇની સાથે વાદવિવાદ કરવો હોય ત્યારે ઉચ્ચાર કર્યા વગર ૨૧ વાર આ મંત્રનો જાપ કરીને વિવાદ શરૂ કરવાથી વિવાદમાં જીત થાય છે.

ઐશ્વર્યદાયક મંત્ર

૬૦ ॐ **ह्रीं वरे सुवरे असिआउसा नमः** ॥

આ વિદ્યાનું સવાર, બપોર અને સાંજ એકાંતમાં દરરોજ ૧૦૮ વખત સ્મરણ કરવાથી સર્વ પ્રકારની સંપત્તિ અને લક્ષ્મી તથા ઐશ્વર્યની પ્રાપ્તિ થાય છે.

લક્ષ્મીદાયક મંત્ર

૬૧ ॐ **ह्रीं हैं णमो अरिहन्ताणं**[16] **ह्रीं नमः** ॥

આ મંત્રનું સવાર, બપોર અને સાંજ સફેદ ફૂલો વડે એકાંતમાં નિરંતર ૧૦૮ વખત સ્મરણ કરવાથી સર્વ સંપત્તિ તથા લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય છે.

---

૧ 'શ્રીનવકાર૦' **नमो** પાઠ છે. ૨ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **अरिहंताणं** પાઠ છે. ૩ 'જૈનબાલ૦'માં ॐ **णमो चंगवईए** એવો પાઠ છે. ૪ 'શ્રીનવકાર૦'માં **चन्दाइये** અને 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **चंदायईए** પાઠ છે. ૫ 'શ્રીજૈનબાલ૦' આ પાઠ નથી, જ્યારે 'શ્રીનવકાર૦'માં **महा-विज्ञाए** પાઠ છે. ૬ 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં **मोर मोर** પાઠ છે. ૭ 'જૈનબાલ૦' **स्वाहा** પાઠ નથી. ૮ 'શ્રીનવકાર૦'માં ॐ **नमो** આ મંત્રની શરૂઆતમાં વધારે છે. અને 'શ્રીજૈનબાલ૦'માં ॐ **णमो** પાઠ છે. ૯ 'શ્રીમંત્રરાજ૦'માં **णमो**ની જગ્યાએ **नमो** પાઠ છે. ૧૦ 'શ્રીનવકાર૦'માં **अरिह** પાઠ છે.

૧૧ 'શ્રીનવકાર૦'માં **णमो** ના બદલે **नमो** પાઠ છે. ૧૨–૧૩–૧૪ 'શ્રીનવકાર૦'માં **सच्च** ના બદલે **सत्व** પાઠ છે. ૧૫ 'શ્રીનવકાર૦'માં **अर्हं** ના બદલે **अहे** પાઠ છે જે પાઠ સંદિગ્ધ છે. ૧૬ 'શ્રીનવકાર૦'માં **ह्रीं** ના બદલે **ह्रौं** પાઠ છે જે વાસ્તવિક લાગતો નથી.

દ્રવ્યપ્રાપ્ત મંત્ર

૬૨ अरिहंत सिद्ध आयरिय उवज्झाय सव्वसाहूणं ॥

આ મંત્રનો વિધિપૂર્વક સવાલાખ જાપ કરે તો અઢળક દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે.

અભ્યુદયદાયક મંત્ર

૬૩ ॐ ह्रीं श्रीं प्लुं प्लुं अर्हं ई पें क्ली प्लु प्लु (प्लुँ प्लुँ ?) नमः ॥

આ પરમેષ્ઠિ મંત્રનો જાપ કરવાથી સર્વ પ્રકારના અભ્યુદયની પ્રાપ્તિ થાય છે.

કાર્યસિદ્ધિદાયક મંત્ર

૬૪ ॐ पें[૧] ह्रीं श्रीं क्लीं क्लौं ब्लूं अर्हं नमः ॥

આ મંત્રનો પ્રથમ એકવીશ હજાર જાપ કરીને મંત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી, સવાર, બપોર અને સાંજ નિરંતર સ્મરણ કરવાથી સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે.

કલેશનાશક મંત્ર

૬૫ ॐ ह्रीं श्रीं अमुकं दुष्टं साधय साधय असिआउसा नमः ॥

આ મંત્રની એકવીશ દિવસ સુધી સવારમાં માળા ફેરવીને, જ્યારે કાર્ય પડે ત્યારે ૧૦૮ વખત જાપ કરવાથી શત્રુના ભયનો તથા કલેશાદિક આપત્તિનો ક્ષય થાય છે.

રોગનિવારક મંત્ર

૬૬ ॐ [૨]णमो सव्वोसहिपत्ताणं, ॐ णमो खेलोसहिपत्ताणं, ॐ णमो जलोसहिपत्ताणं, ॐ णमो सव्वोसहिपत्ताणं स्वाहा ॥

આ મંત્રની દરરોજ એક માળા ફેરવવાથી રોગની પીડા શાંત થાય છે તથા વ્યાધિનું દર્દ ઓછું થાય છે.

વ્રણહર મંત્ર

૬૭ ॐ[૩] णमो जिणाणं जावयाणं तिण्णाणं तारयाणं बुद्धाणं बोहयाणं न य पूई न सोणिणं पप्पणं सव्ववापणं[૪] वणं मा पचउ मा दुक्खउ मा कुट्टउ [૫]ॐ ठः ठः स्वाहा ॥

આ મંત્રથી રખીઆ મંત્રીને ઘા વગેરેમાં લગાડવાથી વ્રણની પીડા દૂર થઇ જાય છે.

સૂર્ય, મંગલની પીડા નિવારણ મંત્ર

૬૭ ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं ॥ સૂર્ય અને મંગલ બંને ગ્રહોની અગર તેમાંના એક ગ્રહની પીડાની શાંતિને માટે જ્યાં સુધી ગ્રહની પીડા રહ્યા કરે ત્યાં સુધી દરરોજ એક હજાર જાપ કરવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

ચંદ્ર, શુક્રની પીડા નિવારણ મંત્ર

૬૯ ॐ ह्रीं णमो अरिहंताणं ॥ ચન્દ્ર અને શુક્ર બંનેની દૃષ્ટિ પીડાકારી હોય તે વખતે નિરંતર એક હજાર જાપ કરવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

બુધની પીડા નિવારણ મંત્ર

૭૦–ॐ ह्रीं णमो उवज्झायाणं ॥ બુધની દશા હાનિકારક હોય તો નિરંતર એક હજાર આ મંત્રનો જાપ કરવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

ગુરૂની પીડા નિવારણ મંત્ર

૭૧–ॐ ह्रीं णमो आयरियाणं ॥ ગુરૂની દૃષ્ટિ હાનિકારક હોય તો નિરંતર એક હજાર આ મંત્રનો જાપ કરવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

શનિ, રાહુ તથા કેતુની પીડા નિવારણ મંત્ર

૭૨–ॐ ह्रीं णमो लोए सव्वसाहूणं ॥ આ મંત્રનો હરહમેશ એક હજાર જાપ કરવાથી શનિ, રાહુ અને કેતુની દૃષ્ટિ હાનિકારક હોય તો પણ કાંઈ તે નુકશાન કરતી નથી.

---

૧ 'શ્રીનવકાર૦'માં **पें** પાઠ નથી. ૨ "શ્રીનવકાર૦"માં **णमो**ના બદલે ચારે પદોમાં **नमो** પાઠ છે. ૩ 'મંત્રરાજ'માં ॐ પાઠ નથી. ૪ 'નવકાર૦'માં **सव्ववापणं**ના બદલે **सव्वा वायेण** એવો પાઠ છે અને આગળના પાઠો તદ્દન અશુદ્ધ હોવાથી તેનો ઉલ્લેખ અત્રે કર્યો નથી. ૫ આ 'ॐ' શબ્દ અહીંયાં હશે કે કેમ તેમાં સંદેહ છે, પરંતુ પ્રતમાં હોવાથી અહીંયાં કાયમ રાખ્યો છે. 'નવકાર૦'માં તો વળી ॐ ॐ પાઠ છે.

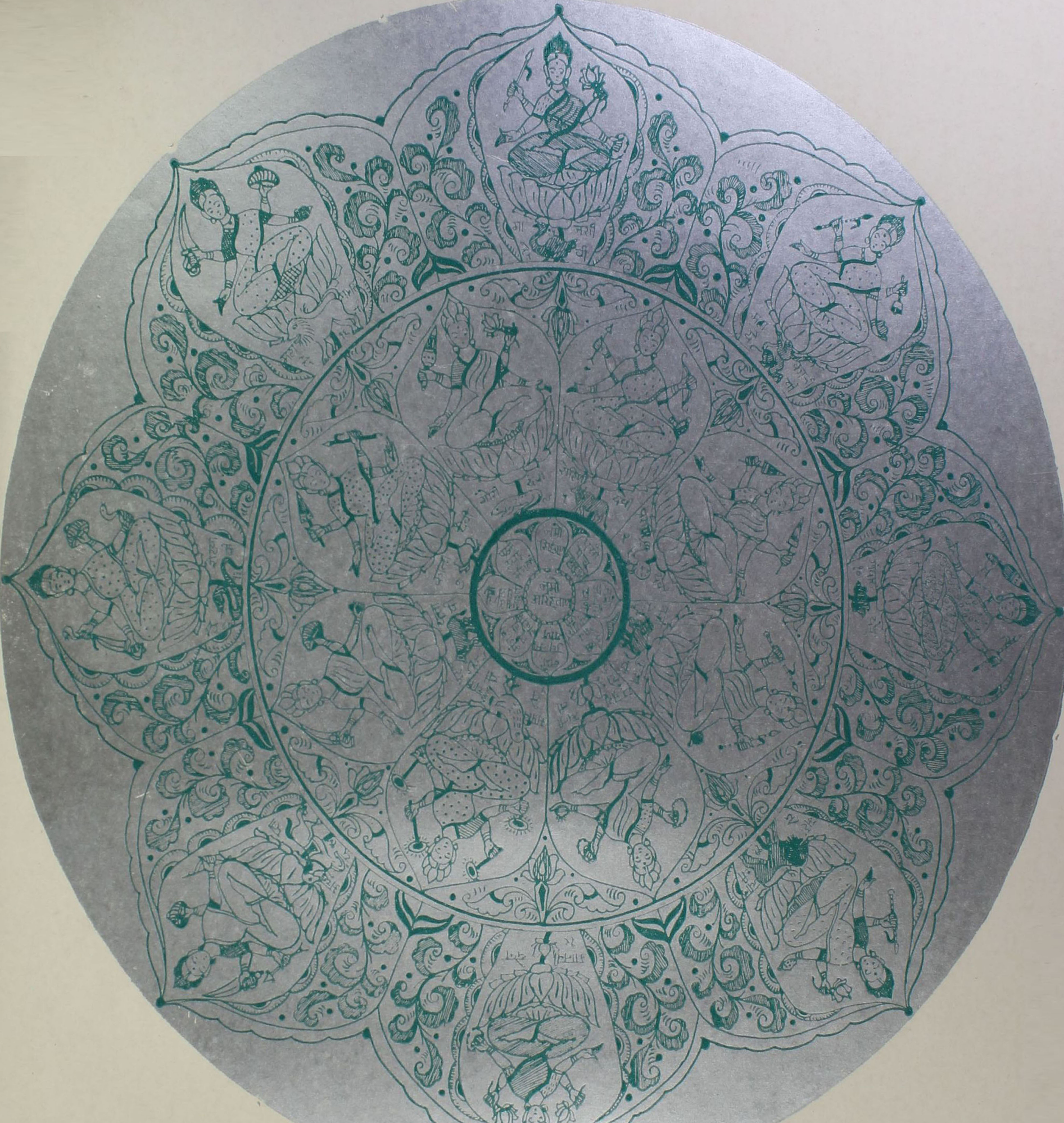

चित्र ८ : श्री नमस्कार महामंत्र सोल विद्यादेवी सहित

પદસ્થ ધ્યાનનું સ્વરૂપ

पिंडस्थं च पदस्थं च रूपस्थं रूपवर्जितम् ।
चतुर्धा ध्येयमाम्नातं ध्यानस्याऽलंबनं बुधैः ॥१॥

અર્થાત્—પિંડસ્થ, પદસ્થ, રૂપસ્થ અને રૂપાતીત આ ચાર પ્રકારનું ધ્યાન જ્ઞાની પુરુષોએ બતાવેલું છે. યો૦ શા૦ સપ્તમ-પ્રકાશ શ્લોક ૮.

આઠમો પ્રકાશ

પદસ્થ ધ્યેય અને તેનું ધ્યાન—

यत्पदानि पवित्राणि समालंब्य विधीयते ।
तत्पदस्थं समाख्यातं ध्यान सिद्धांतपारगैः ॥१॥

પવિત્ર [મંત્ર] પદોનું અવલંબન લઇને જે ધ્યાન કરવામાં આવે છે તે ધ્યાનને સિદ્ધાંતના પારગામી મહાપુરુષોએ પદસ્થ ધ્યાન કહેલું છે. ૧

तत्र षोडशपत्राढ्ये नाभिकंदगतेंबुजे ।
स्वरमालां यथापत्रं भ्रमंति परिचिंतयेत् ॥ २ ॥

चतुर्विंशतिपत्रं च हृदि पद्मं सकर्णिकम् ।
वर्णान्यथाक्रमं तत्र चिंतयेत् पंचविंशतिम् ॥ ३ ॥

वक्त्राब्जेऽष्टदले वर्णाष्टकमन्यत्ततः स्मरेत् ।
संस्मरन् मातृकामेवं स्याच्छ्रुतज्ञानपारगः ॥ ४ ॥

પ્રથમ નાભિ કંદમાં સોળ પાંખંડીવાળા કમલની અંદર સોળ સ્વર (अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ, ऌ, ॡ, ए, ऐ, ओ, औ, अं, अः)ની પંક્તિને ભ્રમણ કરતી ચિંતવવી. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૬–૭) [પછી] હૃદયકમળમાં કર્ણિકા સહિત ચોવીશ પાંખડીવાળા કમળની પાંખડીઓમાં અનુક્રમે क, ख, ग, घ, ङ, च, छ, ज, झ, ञ, ट, ठ, ड, ढ, ण, त, थ, द, ध, न, प, फ, ब, भ, અને કર્ણિકામાં म વ્યંજન ચિંતવવો (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૮–૯). તથા મુખકમળની અંદર આઠ પાંખડીવાળા કમળની કલ્પના કરવી અને તેમાં બાકીના આઠ વર્ણો य, र, ल, व, श, ष, स, ह સ્મરવા. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૦) આ પ્રમાણે માતૃકાનું સ્મરણ કરતો (મનુષ્ય) શ્રુતજ્ઞાનનો પારગામિ થાય. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૫)-૨-૩-૪.

માતૃકાના ધ્યાવનનું ફળ

ध्यायतोऽनादिसंसिद्धान् वर्णानेतान्यथाविधि ।
नष्टादिविषयज्ञानं ध्यातुरुत्पद्यते क्षणात् ॥ ५ ॥

અનાદિ સિદ્ધ આ અકારાદિ વર્ણોનું વિધિ પૂર્વક ધ્યાન કરવાવાળા પુરુષને નષ્ટાદિ (ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન) સંબંધી જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. ૫

अथवा नाभिकंदाधः पद्ममष्टदलं स्मरेत् ।
स्वरालिकेसरं रम्यं वर्गाष्टकयुतैर्दलैः ॥ ६ ॥

दलसंधिषु सर्वेषु सिद्धस्तुति विराजितं ।
दलाग्रेषु समग्रेषु मायाप्रणवपावितं ॥ ७ ॥

तस्यांतरंतिमं वर्णमाद्यवर्णपुरस्कृतं ।
रेफाक्रांतं कलाबिंदुरम्यं प्रालेयनिर्मलं ॥ ८ ॥

अर्हमित्यक्षरं प्राणप्रांतसंस्पर्शि पावनम् ।
ह्रस्वं दीर्घं प्लुतं सूक्ष्ममतिसूक्ष्मं ततः परं ॥ ९ ॥

ग्रंथिन् विदारयन्नाभिकंदहृद्घटिकादिकान् ।
सुसूक्ष्मध्वनिना मध्यमार्गयायि स्मरेत्ततः ॥ १० ॥

अथ तस्यांतरात्मानं प्लाव्यमानम् विचिंतयेत् ।
बिंदुतप्तकलानिर्यत् क्षीरगौरामृतोर्मिभिः ॥ ११ ॥

ततः सुधासरः सूतषोडशाब्जदलोदरे ।
आत्मानं न्यस्य पत्रेषु विद्यादेवीश्च षोडश ॥ १२ ॥

स्फुरत् स्फटिकभृंगारक्षरत्क्षीरासितामृतैः ।
आभिराप्लाव्यमानं स्वं चिरं चित्ते विचिंतयेत् । १३ ॥

अथास्य मंत्रराजस्याभिधेयम् परमेष्ठिनम् ।
अर्हतं मूर्द्धनि ध्यायेत शुद्धस्फटिकनिर्मलं ॥ १४ ॥

तद्ध्यानावेशतः सोहंसोहमित्याऽलपन्मुहुः ।
निःशंकमेकतां विद्यादात्मनः परमात्मना ॥ १५ ॥

ततो नीरागमद्वेषममोहं सर्वदर्शिनम् ।
सुरार्च्यं समवसृतौ कुर्वाणं धर्मदेशनाम् ॥ १६ ॥
ध्यायन्नात्मानमेवेत्थमभिन्नं परमात्मना ।
लभते परमात्मत्वम् ध्यानी निर्धूतकल्मषः ॥ १७ ॥

નાભિકંદની નીચે આઠ પાંખડીવાળું કમલ ચિંતવવુ. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૧). તે કમલની રમણિક કેસરાઓ અ; આ, ઇત્યાદિ સોળ સ્વરોની કલ્પવી અને આઠ પાંખડીઓમાં આઠ વર્ગો અનુક્રમે સ્થાપન કરવા.

આઠ વર્ગો તે આ પ્રમાણે :—

अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ, ऌ, ॡ, ए, ऐ, ओ, औ, अं, अः १, क ख ग घ ङ २, च छ ज झ ञ ३, ट ठ ड ढ ण ४, त थ द ध न ५, प फ ब भ म ६, य र ल व ७, श ष स ह ८; એક પાંખડીમાં એક એમ આઠ વર્ગો આઠ પાંખડીમાં સ્થાપન કરવા.

તે આઠ પાંખડીઓની સંધિઓમાં સિદ્ધ સ્તુતિ ह्रींકારની સ્થાપના કરવી. તે કમલમાં પહેલો વર્ણ अ અને છેલ્લો વર્ણ ह રેફ ँ કલા ˘ અને બિંદુ ० સહિત બરફની માફક ઊજ્વલ (अर्हं) સ્થાપન કરવો. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૨–૧૩) આ अर्हं અક્ષર મનથી સ્મરણ કરવા માત્રથી પણ પવિત્ર કરનાર છે. આ अर्हं શબ્દનો પ્રથમ હ્રસ્વ મનમાં કરવો, પછી દીર્ઘ, પ્લુત અને સૂક્ષ્મ કરવો. પછી તેનો ઉચ્ચાર નાભિકંદ તથા ઘંટાકાદિકની ગાંઠને વિદારણ કરતો સૂક્ષ્મ ધ્વનિવાળો થઇ તે સર્વના મધ્યમાં થઇ આગળ ચાલ્યો જાય છે એમ ચિંતવવું. પછી તે નાદને બિંદુથી તપેલી કળામાંથી નીકળતા દુધ સરખા ઉજ્વળ, અમૃતના કલ્લોલે કરી અંતરાત્માને સિંચતો ચિંતવવો. તે પછી એક અમૃતનું સરોવર કલ્પવું. તે સરોવરની અંદર પેદા થએલા એવા સોળ પાંખડીવાળા કમળની અંદર પોતાને સ્થાપન કરી તે પાંખડીઓમાં અનુક્રમે સોળ વિદ્યાદેવીઓની સ્થાપના ચિંતવવી. પછી દેદીપ્યમાન સ્ફટિક રત્નના ભૃંગાર (ઝારી)માંથી ઝરતા દુધની માફક ઉજ્વળ અમૃત વડે પોતાને સિંચાતા ઘણા વખત સુધી મનમાં ચિંતવવું. પછી આ મંત્રરાજના અભિધેય (નામવાળા) શુદ્ધ સ્ફટિકની માફક નિર્મળ જે પરમેષ્ઠિ अर्हम् તેનું મસ્તકને વિષે ધ્યાન કરવું. તેના ધ્યાનના આવેશમાં सोऽहं, सोऽहं, તે વીતરાગ, તે જ હું, તે જ તું, એમ વારંવાર બોલતાં નિઃશંકપણે આત્માની પરમાત્મા સાથે એકતા સમજવી. પછી નિરાગી, અદ્વેષી, અમોહિ, સર્વદર્શિ, દેવોથી પૂજનિક અને સમવસરણમાં રહી ધર્મદેશના દેતા, પરમાત્માની સાથે અભિન્નતાનું ધ્યાન કરતાં ધ્યાની આત્મા પાપ કર્મોનો નાશ કરીને પરમાત્મપણાને પામે છે.—૯ થી ૧૭

यद्वा मंत्राधिपं धीमान् ऊर्ध्वाऽधोरेफसंयुतम् ।
कलाबिंदुसमाक्रांतमनाहतयुतं तथा ॥ १८ ॥
कनकांभोजगर्भस्थं सांद्रचन्द्रांशुनिर्मलं ।
गगने संचरन्तं च व्याप्नुवन्तं दिशः स्मरेत ॥ १९ ॥
ततो विशंतं वक्त्राब्जे भ्रमन्तं भ्रूलतांतरे ।
स्फुरंतं नेत्रपत्रेषु तिष्ठन्तं भालमण्डले ॥ २० ॥
निर्यांतं तालुरंध्रेण स्रवन्तं च सुधारसं ।
स्पर्धमानं शशांकेन स्फुरंतं ज्योतिरंतरे ॥ २१ ॥
संचरन्तं नभोभागे योजयन्तः शिवश्रिया ।
सर्वावयवसंपूर्णं कुंभकेन विचिंतयेत ॥ २२ ॥

અથવા ઉપર અને નીચે રેફ સહિત તથા કલા અને બિંદુથી દબાએલ અનાહત સહિત મંત્રાધિરાજ (अर्हं) ને સુવર્ણ કમલમાં રહેલો, ગાઢ ચંદ્રના કિરણોની માફક નિર્મલ, આકાશમાં સંચરતો અને દિશાઓમાં વ્યાપ્ત થતો ચિંતવવો. ત્યાર પછી મુખકમળમાં પ્રવેશ કરતા, ભ્રૂલતાની અંદર ભમતા, નેત્ર રૂપી પત્રમાં સ્ફુરાયમાન થતા, ભાલમંડળમાં રહેતા (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૩) તાળુના રંધ્રથી બહાર નીકળતા, અમૃતરસને ઝરતા, ઉજ્વળતામા ચંદ્રની સાથે સ્પર્ધા કરતા, જ્યોતિષ મંડલમાં સ્ફુરતા, આકાશના ભાગમાં સંચરતા અને મોક્ષલક્ષ્મી સાથે જોડતો સર્વ અવયવોથી સંપૂર્ણ (મંત્રાધિરાજને) બુદ્ધિમાન યોગીઓએ કુંભક કરીને ચિંતવવો.—૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨.

अकारादि हकारांतं रेफमध्यं सबिंदुकं ।
तदेव परमं तत्त्वं यो जानाति स तत्त्ववित् ॥ २३ ॥

अ કાર જેની આદિમાં તથા ह કાર જેના અંતમાં છે અને મધ્યમાં બિંદુ સહિત રેફ છે, તે જ (अर्हं) પરમતત્ત્વ છે. તેને જે જાણે છે તે તત્ત્વનો જાણ છે.—૨૩

महातत्त्वमिद योगी यदैव ध्यायति स्थिरः ।
तदैवानन्दसंपद्भूर्मुक्तिश्रीरुपतिष्ठते ॥ २४ ॥

મનને સ્થિર કરી, સ્થિર થઇ, યોગી જ્યારે આ (अर्हं) મહાતત્ત્વનું ધ્યાન કરે છે, તે જ વખતે તેને, આનંદ સંપદાની ભૂમિ સમાન મોક્ષ લક્ષ્મી સમીપ આવી ઊભી રહે છે.—૨૪

रेफबिंदुकलाहीनं शुभ्रं ध्यायेत्ततोऽक्षरम् ।
ततोऽनक्षरतां माप्तमनुच्चार्यं विचिंतयेत ॥ २५ ॥

રેફ, બિંદુ અને કલા રહિત એવા ઉજ્વળ [ह] વર્ણનું ધ્યાન કરવું. પછી તે જ અક્ષર, અનક્ષરતા (અર્ધ કલાના આકારને પામેલો) અને મુખે ઉચ્ચાર કર્યા વિના મનમાં ચિંતવવો.—૨૫

निशाकरकलाकारं सूक्ष्मं भास्करभास्वरं ।
अनाहताभिधं देवं विस्फुरंतं विचिंतयेत् ॥ २६ ॥

तदेव च क्रमात्सूक्ष्मं ध्यायेद्वालाग्रसंनिभं ।
क्षणमव्यक्तमोक्षेत जगज्ज्योतिर्मयं ततः ॥ २७ ॥

ચંદ્રની કલાના આકારે સૂક્ષ્મ અને સૂર્યની માફક દેદીપ્યમાન અનાહત નામના દેવ [ह વર્ણ] ને સ્ફુરાયમાન થતો ચિંતવવો. તે જ અનાહતને અનુક્રમે વાળના અગ્રભાગ સરખો સૂક્ષ્મ ધ્યાવવો. પછી ક્ષણ વાર સારું જગત અવ્યક્ત (નિરાકાર) જ્યોતિમય છે તેમ જોવું.–૨૬, ૨૭

प्रच्याव्य मानसं लक्ष्यादलक्ष्ये दधतः स्थिरं ।
ज्योतिरक्षयमत्यक्षमन्तरुन्मीलति क्रमात् । ॥ ३० ॥

इति लक्ष्यं समालम्ब्य लक्ष्याभावः प्रकाशितः ।
निषण्णमनसस्तत्र सिध्यत्यभिमतं मुनेः ॥ २९ ॥

પછી તે લક્ષ્યમાંથી મનને ધીમે ધીમે ખસેડીને, અલક્ષ્યમાં સ્થિર કરતાં, ક્ષય ન થાય તેવી અને ઇંદ્રિયને અગોચર, જ્યોતિ અનુક્રમે પ્રગટ થાય છે. આ પ્રમાણે લક્ષ્યનું આલંબન લઇ નિરાલંબનતારૂપ લક્ષ્યાભાવને પ્રકાશિત કરાય છે, તેથી અલક્ષ્યમાં નિશ્ચલ મનવાળા મુનિઓનાં મનવાંછિત સિદ્ધ થાય છે.–૨૮, ૨૯

પ્રણવનું ધ્યાન

तथा हृत्पद्ममध्यस्थं शब्दब्रह्मैककारणम ।
स्वरव्यंजनसंवीतं वाचकं परमेष्ठिनः ॥ ३० ॥

मूर्द्धसंस्थितशीतांशुकलामृतरसप्लुतम ।
कुम्भकेन महामन्त्रं प्रणवं परिचिंतयेत् ॥ ३१ ॥

તથા હૃદય કમળમાં રહેલા સમગ્ર શબ્દબ્રહ્મની ઉત્પત્તિનું એક કારણ, સ્વર તથા વ્યંજન સહિત પંચપરમેષ્ઠિ પદ વાચક, તથા મસ્તકમાં રહેલ ચંદ્રકલામાંથી ઝરતા, અમૃતના રસે કરી ભિંજાતા મહામંત્ર પ્રણવ (ૐ કાર)ને કુંભક કરીને ચિંતવવો.–૩૦, ૩૧

पीतं स्तम्भेऽर्णं वश्ये क्षोभेण विद्रुमप्रभम ।
कृष्णं विद्वेषणे ध्यायेत कर्मघाते शशिप्रभम ॥ ३२ ॥

સ્તંભન કરવામાં પીળા ૐકારનું ધ્યાન, વશીકરણમાં ઉગતા સૂર્ય જેવા લાલ, ક્ષોભમાં પરવાળાના જેવા રાતા, વિદ્વેષણ કર્મમાં કાળા અને કર્મનો નાશ કરવામાં ચંદ્રની કાંતિ જેવા ઉજ્વળ ૐકારનું ધ્યાન કરવું.—૩૨

પંચપરમેષ્ઠિ મંત્રનું ધ્યાન

तथा पुण्यतमं मंत्रं जगत्त्रितयपावनम ।
योगी चपरमेष्ठिनमस्कारं विचिंतयेत् ॥ ३३ ॥

તથા ત્રણ જગતને પવિત્ર કરનાર એવા મહા પવિત્ર પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર મંત્રનું યોગીઓએ વિશેષ પ્રકારે ચિંતવન કરવું.–૩૩

अष्टपत्रे सिताम्भोजे कर्णिकायां कृतस्थितिम ।
आद्यं सप्ताक्षरं मंत्रं पवित्रं चिंतयेत्ततः ॥ ३४ ॥

सिद्धादिक चतुष्कं च दिक्पत्रेषु यथाक्रमम ।
चूलापादचतुष्कं च विदिक्पत्रेषु चिंतयेत् ॥ ३५ ॥

(પ્રથમ) આઠ પાંખડીનું કમળ ચિંતવવું: તે કમળની મધ્ય કર્ણિકામાં સાત અક્ષરવાળો પવિત્ર મંત્ર **णमो अरिहंताणं** પહેલાં ચિંતવવો, પછી સિદ્ધાદિક ચાર મંત્ર (પદો)ને દિશાઓની પાંખડીઓમાં તથા વિદિશાની ચારે પાંખડીઓમાં અનુક્રમે ચાર ચૂલિકાઓ ચિંતવવી. **णमो सिद्धाणं** પૂર્ણ દિશામાં, **णमो आयरियाणं** દક્ષિણ દિશામાં, **णमो उवज्झायाणं** પશ્ચિમ દિશામાં, **णमो लोएसव्वसाहूणं** ઉત્તર દિશામાં તથા **एसो पंचनमुक्कारो** અગ્નિ ખુણામાં, **सव्वपावप्पणासणो** નૈઋત્ય ખુણામાં, **मंगलाणं च सव्वेसिं** વાયવ્ય ખુણામાં, તથા **पढमं हवइ मंगलं** એ મંત્ર પદ ઇશાન ખુણામાં—આ પ્રમાણે નમસ્કાર મહામંત્રનું ચિંતવન કરવું. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં.–૧૫)—૩૪-૩૫

त्रिशुद्धया चिंतयंस्तस्य शतमष्टात्तरं मुनिः ।
भुंजानोऽपि लभेतैव चतुर्थतपसः फलं ॥ ३६ ॥

મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિ વડે એકાગ્રચિત્તથી એકસો આઠ વાર આ નમસ્કાર મહામંત્રને જે મુનિ ગણે, તે આહાર કરવા છતાં પણ એક ઉપવાસનું ફળ પામે છે.–૩૬

एवमेव महामंत्रं समाराध्येह योगिनः ।
त्रिलोक्यापि महीयंतेऽधिगताः परमां श्रियः ॥ ३७ ॥

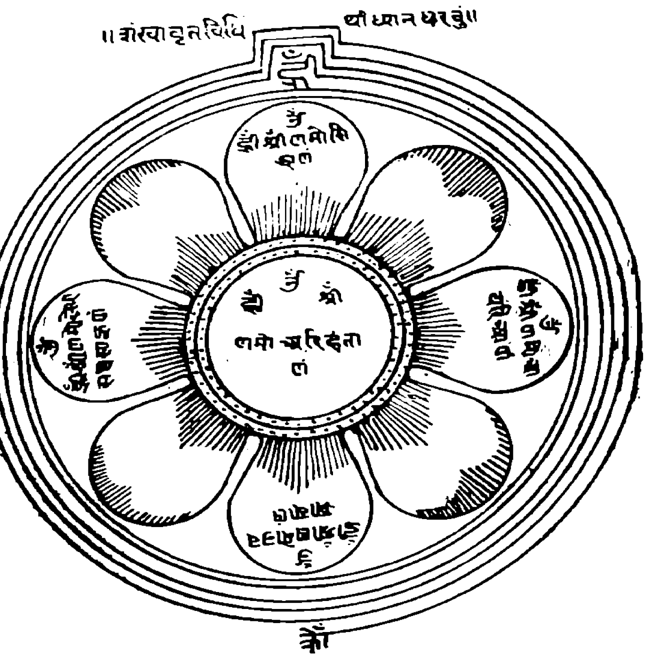

ચિત્ર ૧ : નવ૦ Fig. 1

ચિત્ર ૨ : નવ૦ Fig. 2

ચિત્ર ૩ : નવ૦ Fig. 3

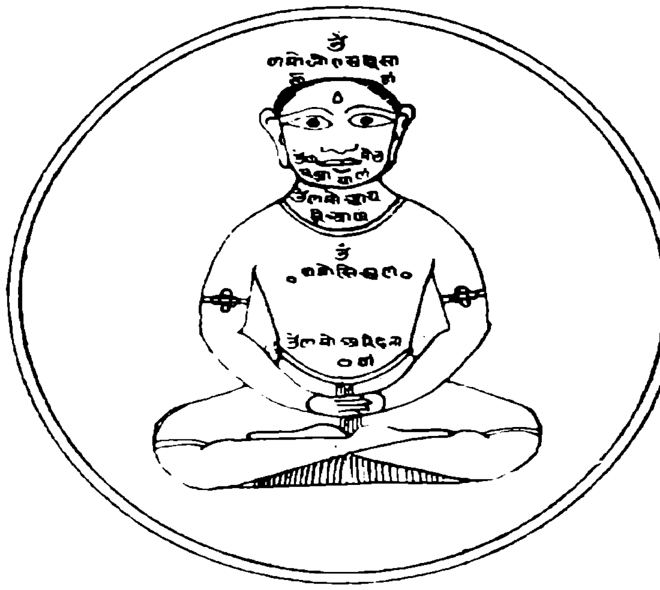

ચિત્ર ૪ : નવ૦ Fig. 4

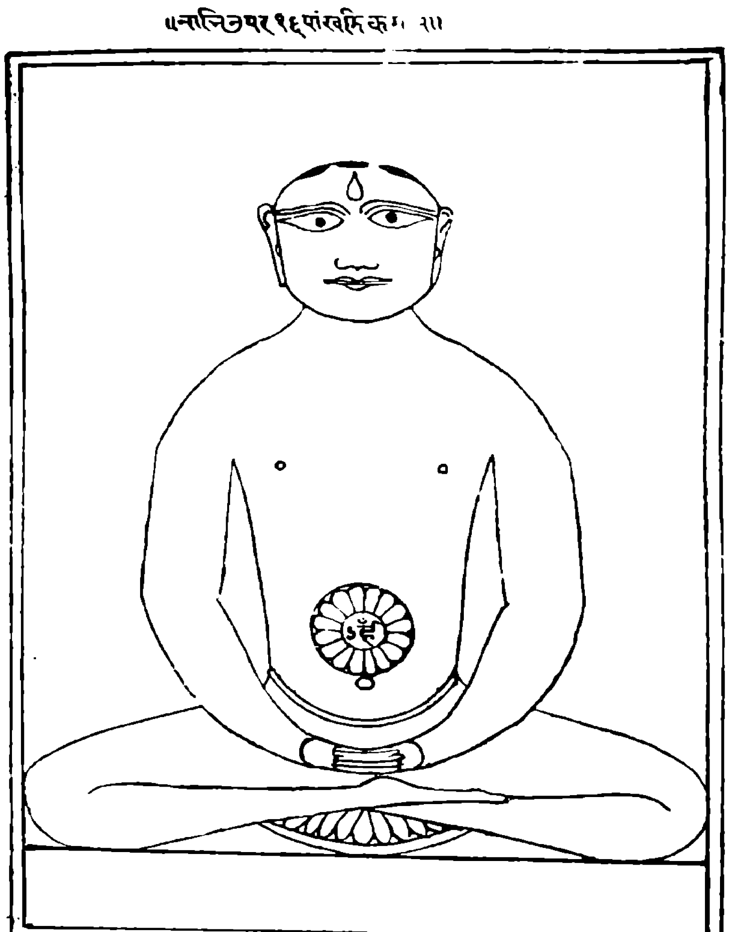

ચિત્ર ૬ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 6

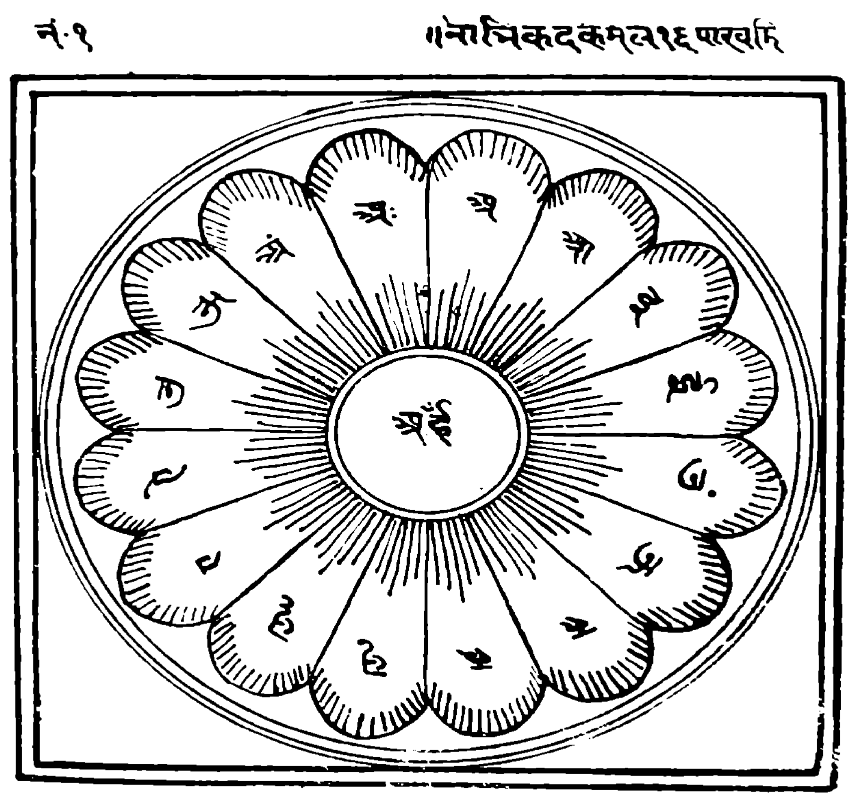

ચિત્ર ૭ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 7

Fig. 1–7–Specific form of Organic and Psychic meditation, known in Jaina terminology as (Padastha.)

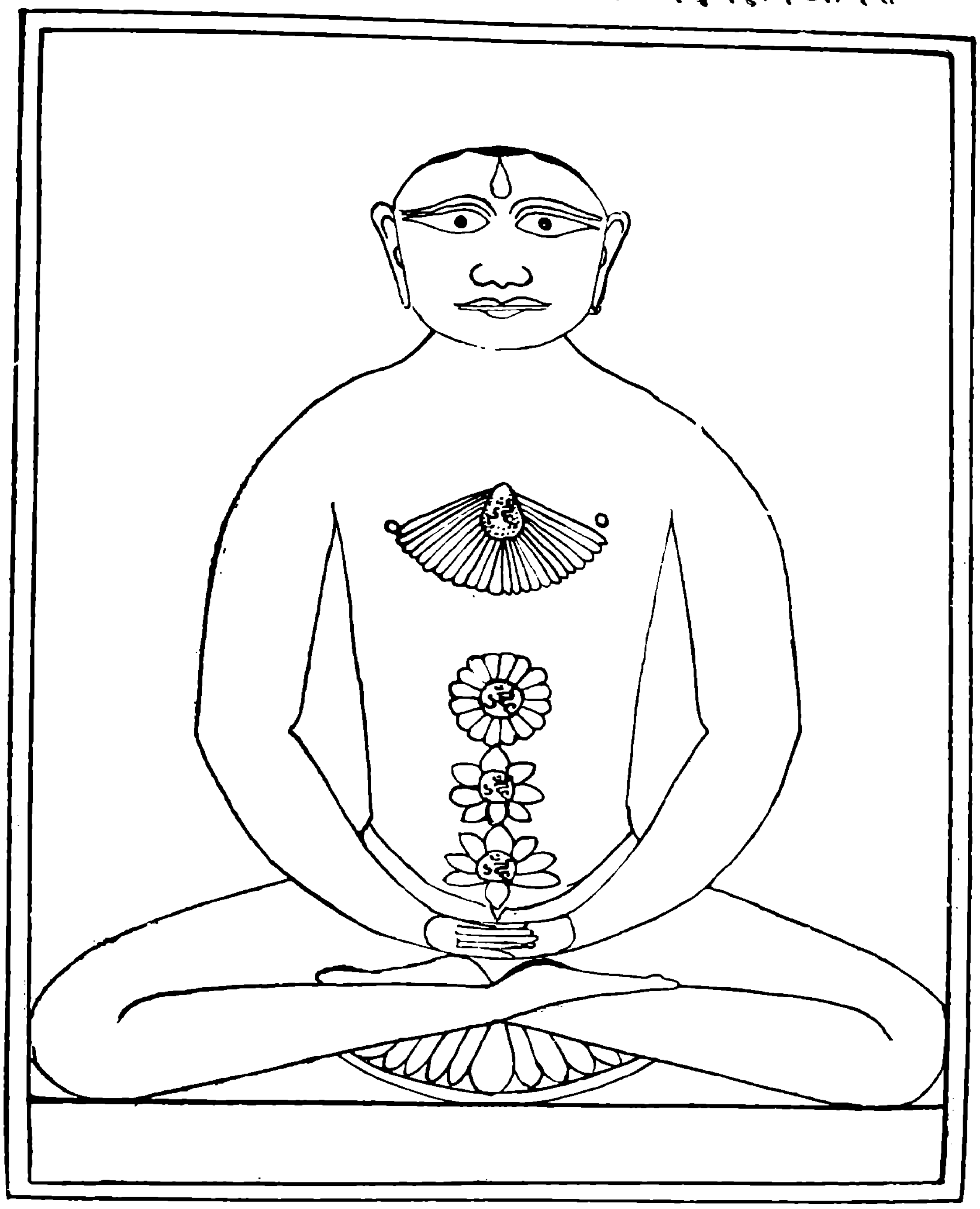

ચિત્ર ૫ : ધ્યાનસ્થ પુરુષાકૃતિ Fig. 5

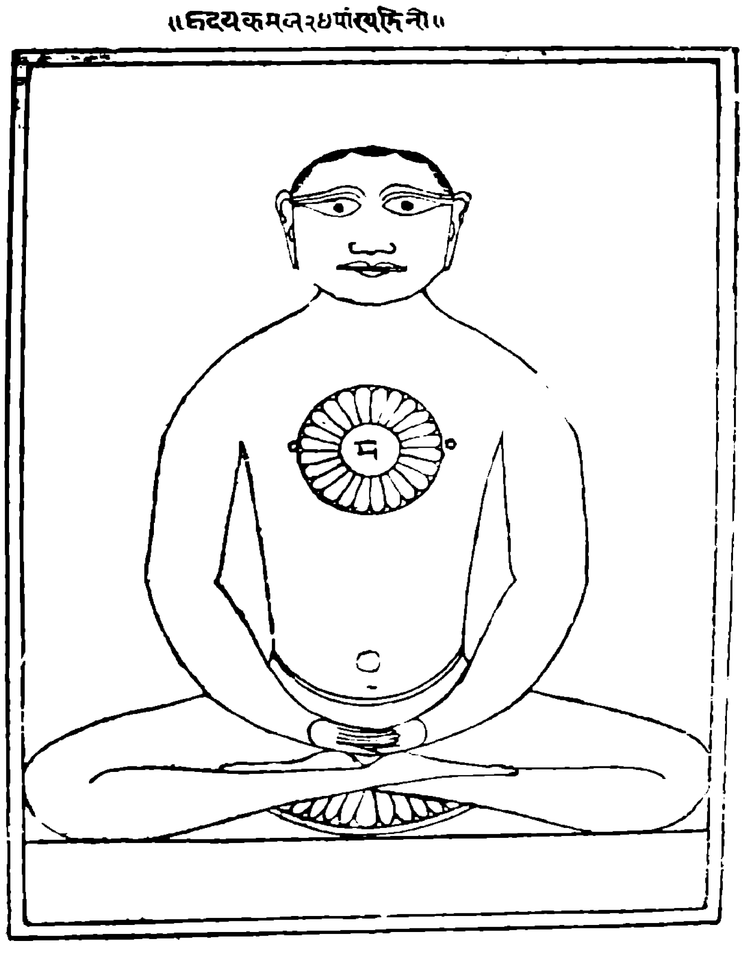

ચિત્ર ૮ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 8

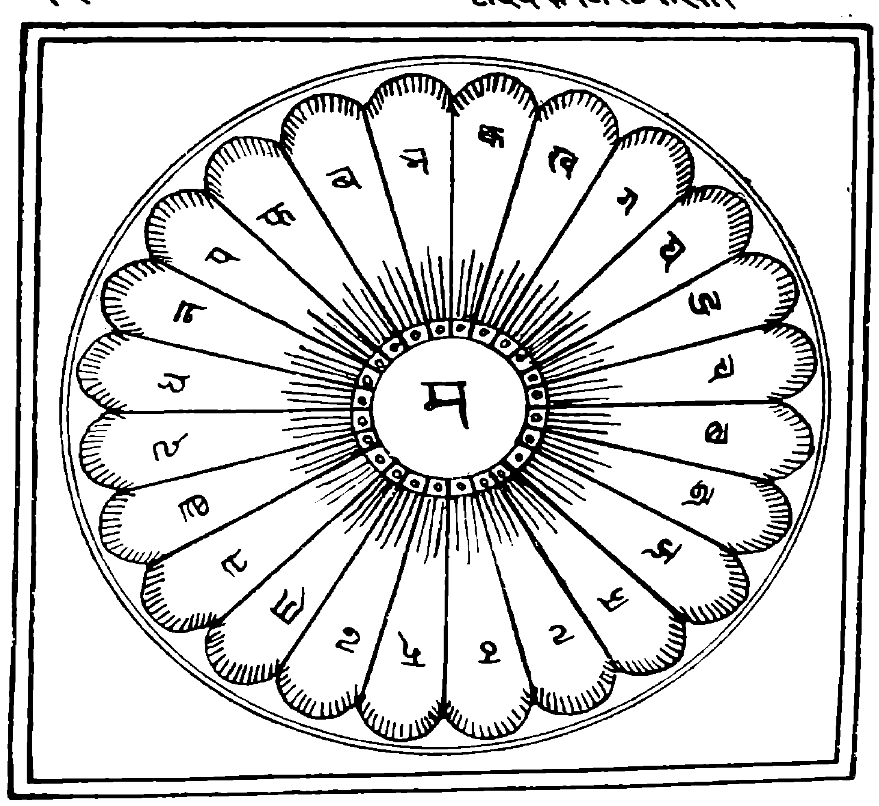

ચિત્ર ૯ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 9

Fig. 5, 8 & 9 Represents, another Specific kind of Organic and Psychic meditation.

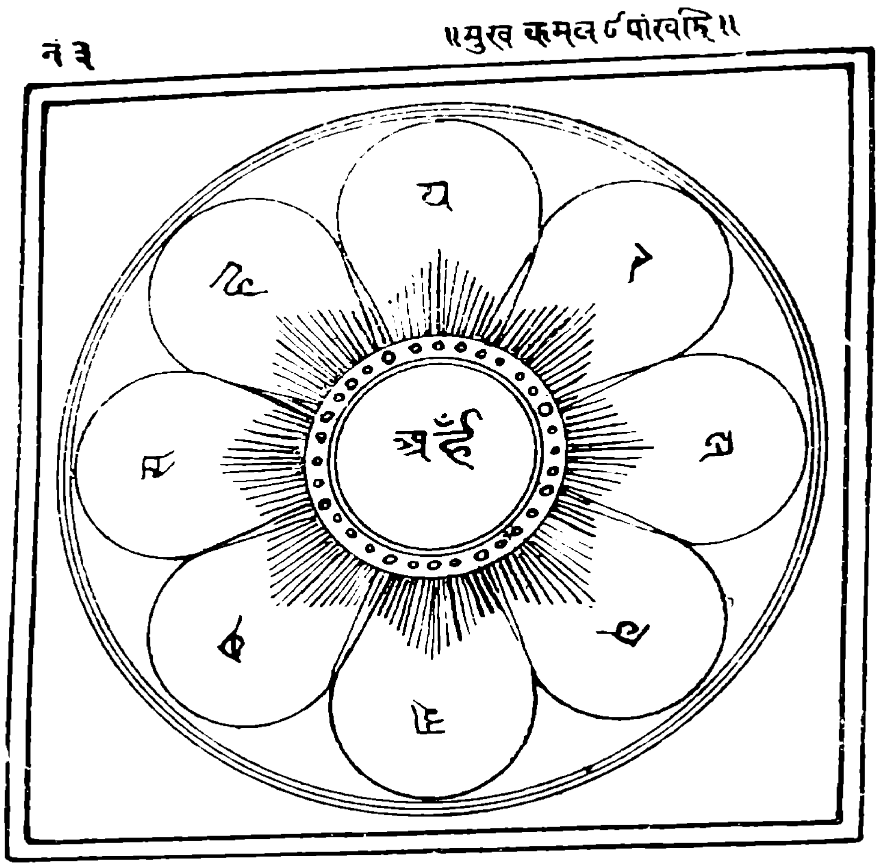

ચિત્ર ૧૦ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 10

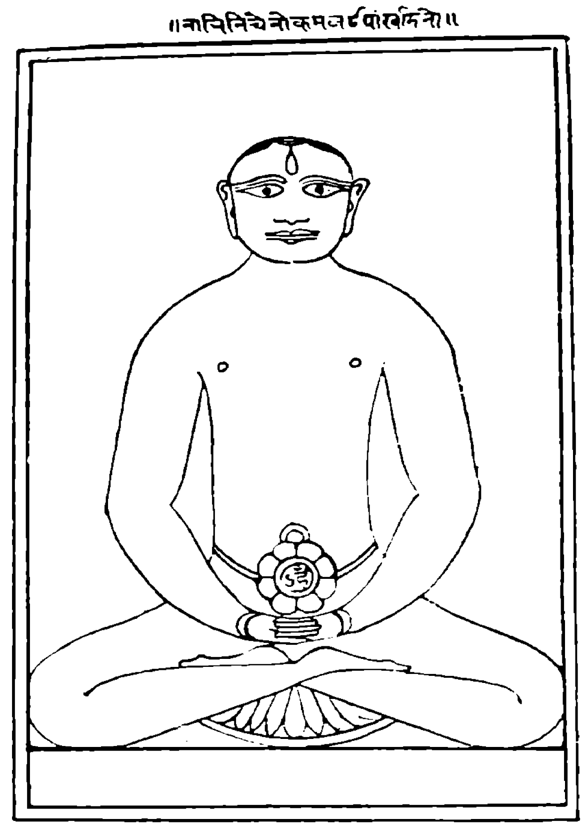

ચિત્ર ૧૧ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 11

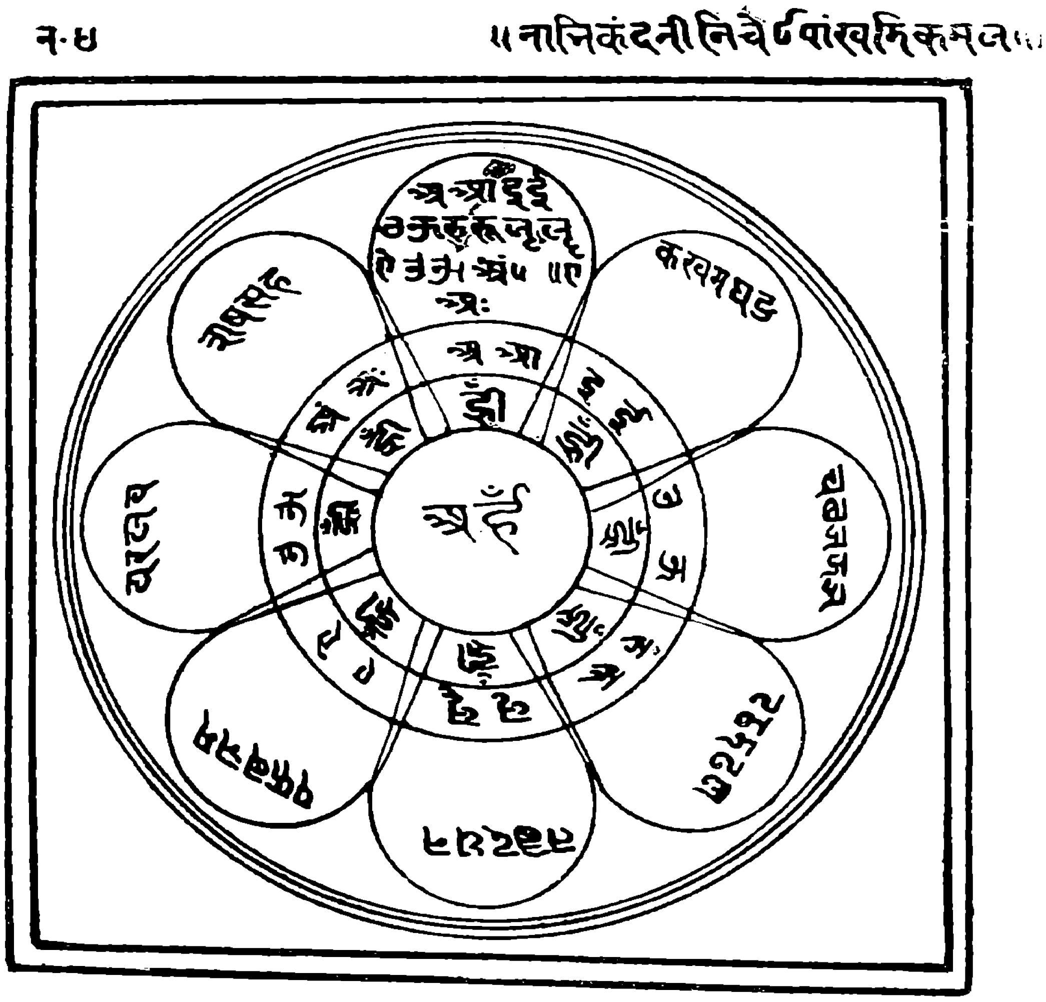

ચિત્ર ૧૨ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 12

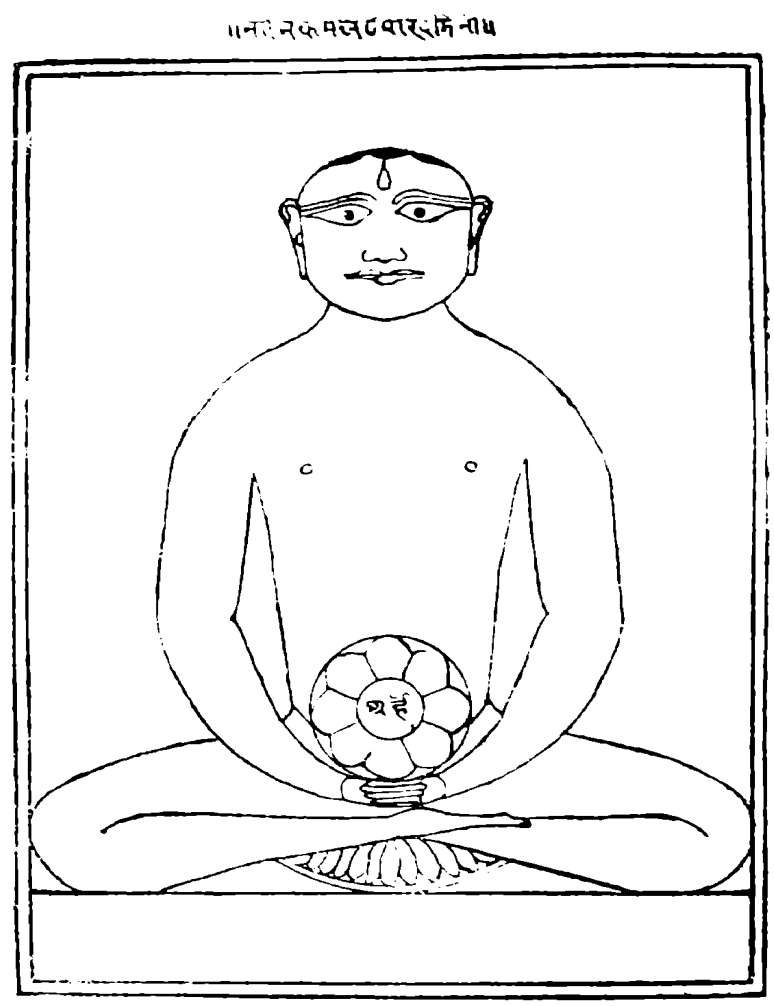

ચિત્ર ૧૩ : પદસ્થ ધ્યાન Fig. 13

Figs. 10–13 Represents Similar Sort of Organic and Psychic meditation.

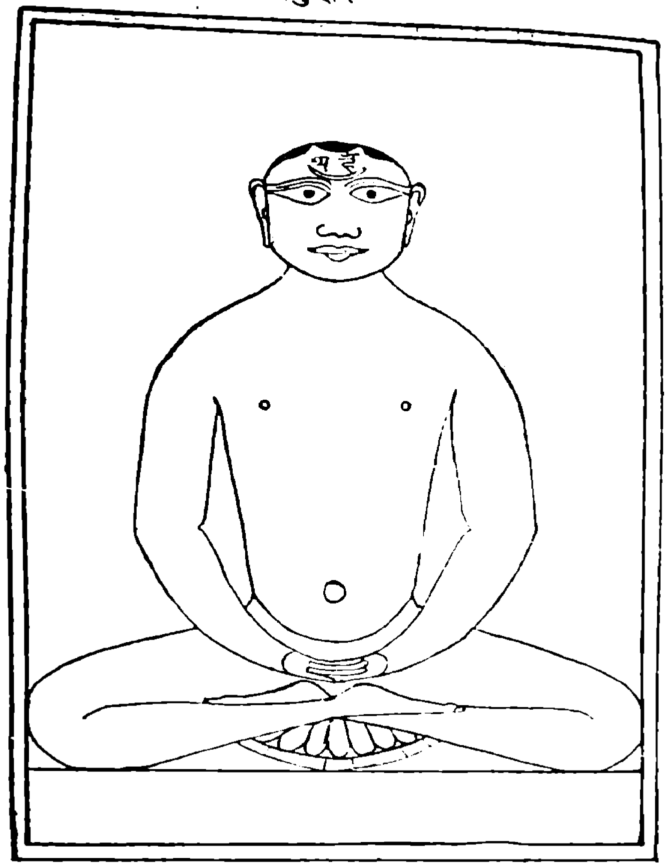

ચિત્ર ૧૪ : પદસ્થ ધ્યાન પૃષ્ઠ ૧૩૪

॥पंचपरमेष्टिमंत्रनुं ध्यान अष्टदलकमल॥

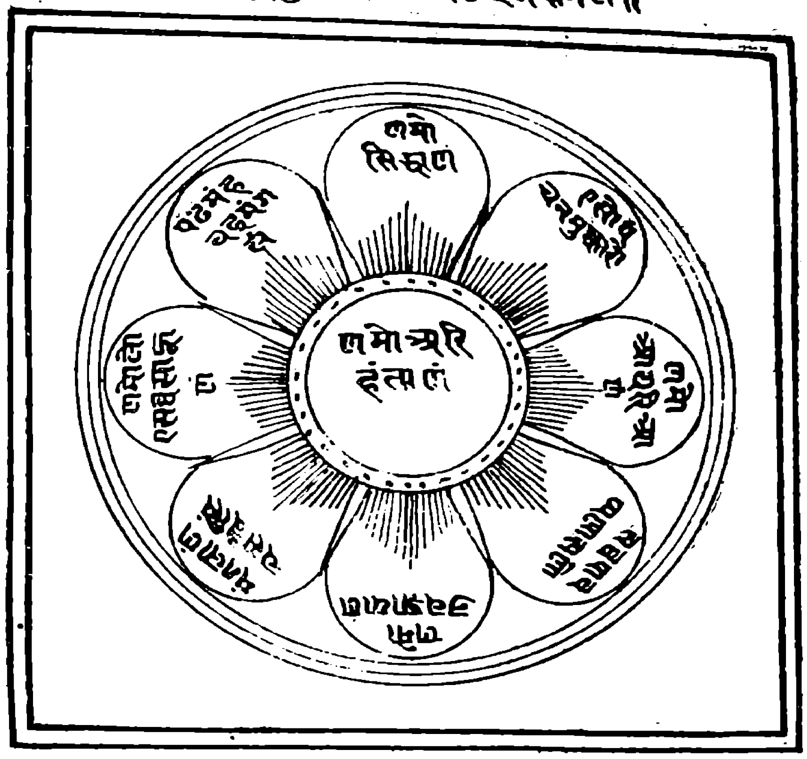

ચિત્ર ૧૫ : પદસ્થ ધ્યાન પૃષ્ઠ ૧૩૬

Figs. 14—15 Specific form of Organic and Psychic meditation.

આ જ મહામંત્રને સારી રીતે આરાધીને, આત્મલક્ષ્મીને મેળવી, આ ભવમાં પણ યોગીઓ ત્રણ લોકના જીવોથી પૂજાય છે.–૩૭

कृत्वा पापसहस्राणि हत्वा जंतुशतानि च ।
अमुं मंत्रं समाराध्य तिर्यंचोऽपि दिवं गताः ॥ ३८ ॥

હજારો પાપો કરનાર તથા સેંકડોની સંખ્યાઓમાં પ્રાણીઓને હણનાર એવા તિર્યંચો પણ આ મહામંત્રનું આરાધન કરી સ્વર્ગમાં ગયા છે.–૩૮

गुरुपंचकनामोत्था विद्या स्यात् षोडशाक्षरा ।
जपन् शतद्वयं तस्याश्चतुर्थस्याप्नुयात् फलं ॥ ३९ ॥

પંચપરમેષ્ઠિના નામથી ઉત્પન્ન થએલી સોળ અક્ષરની વિદ્યા થાય છે. તે વિદ્યા જો બસો વાર જપે તો એક ઉપવાસનું ફળ મળે. (अरिहंत सिद्ध आयरियउवज्झायसाहू આ સોળ અક્ષરી વિદ્યા જાણવી).–૩૯

शतानि त्रीणि षड्वर्णं चत्वारि चतुरक्षरं ।
पंचवर्णं जपन् योगी चतुर्थफलमश्नुते ॥ ४० ॥

છ અક્ષરવાળી વિદ્યા (अरिहंतसिद्ध) ત્રણસો વાર, ચાર અક્ષરવાળી વિદ્યા (अरिहंत) ચારસો વાર, અને પાંચ અક્ષરવાળી વિદ્યા (असिआउसा) પાંચસો વાર જપનાર યોગી એક ઉપવાસનું ફળ પામે.–૪૦

प्रवृत्तिहेतुरेवैतदमीषां कथितं फलम् ।
फलं स्वर्गापवर्गौ तु वदंति परमार्थतः ॥ ४१ ॥

આ વિદ્યાના જાપનું ફળ જે એક ઉપવાસનું બતાવ્યું છે, તે તો બાળ જીવોને જાપમાં પ્રવૃત્તિ થવા માટે જ છે, પરંતુ પરમાર્થથી ખરૂં ફળ તો સ્વર્ગ અને મોક્ષ છે એમ જ્ઞાની પુરુષો કહે છે.–૪૧

पंचवर्णमयी पंचतत्वविद्योध्धृता श्रुतात् ।
अभ्यस्यमाना सततं भवक्लेशं निरस्यति ॥ ४२ ॥

સિદ્ધાંતમાંથી ઉદ્ધરેલી પાંચ વર્ણવાળી, પંચ તત્ત્વ (રૂપ) વિદ્યાનો જો નિરંતર જાપ કરે તો, તે જાપ કરનારના સંસારના કલેશનો નાશ કરે છે. (ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रः असिआउसा नमः આ પાંચ વર્ણમયી પંચતત્ત્વ વિદ્યા જાણવી).–૪૨

मंगलोत्तमशरणपदान्यव्यग्रमानसः ।
चतुःसमाश्रयाण्येव स्मरन् मोक्षं प्रपद्यते ॥ ४३ ॥

મંગળ, ઉત્તમ અને શરણુ આ ત્રણ પદને અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ અને ધર્મ આ ચાર પદ સાથે મેળવીને એકાગ્ર ચિત્તથી ચિંતવન સ્મરણ કરે તો મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય. તે પદો આ પ્રમાણે :—૪૩

. अरिहन्ता मङ्गलं, सिद्धा मङ्गलं, साहू मङ्गलं, केवलिपन्नत्तो धम्मो मङ्गलं १. अरिहन्ता लोगुत्तमा, सिद्धा लोगुत्तमा, साहू लोगुत्तमा, केवलिपन्नत्तो धम्मो लोगुत्तमो २. अरिहन्ते सरणं पवज्जामि, सिद्धे सरणं पवज्जामि, साहू सरणं पवज्जामि, केवलिपन्नत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ३.

मुक्तिसौख्यप्रदां ध्यायेद्विद्यां पञ्चदशाक्षरीम् ।
सर्वज्ञाभं स्मरेन्मन्त्रं सर्वज्ञानप्रकाशकम् ॥ ४४ ॥

મોક્ષ સુખને આપવાવાળી પંદર અક્ષરવાળી વિદ્યાનું ધ્યાન કરવું (ॐ अरिहन्त सिद्ध सयोगि केवलि स्वाहा । આ પંદર અક્ષરવાળી વિદ્યા જાણવી), અને સર્વજ્ઞાન પ્રકાશક સર્વજ્ઞ સદશ મંત્રનું સ્મરણ કરવું (ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमः આ મંત્રનું સ્મરણ કરવું).–૪૪

वक्तुं न कश्चिदऽप्यस्य प्रभावं सर्वतः क्षमः ।
समं भगवता साम्यं सर्वज्ञेन बिभर्ति यः ॥ ४५ ॥

આ વિદ્યા અને મંત્ર મહાન ચમત્કારીક ફલને દેવાવાળા હોવાથી અને સર્વજ્ઞ ભગવાનના સરખાપણાને ધારણ કરતા હોવાથી, તેનો પ્રભાવ કહેવાને કોઇ પણ સમર્થ નથી.–૪૫

यदीच्छेद् भवदावाग्नेः समुच्छेदं क्षणादपि ।
स्मरेत्तदाऽदिमन्त्रस्य वर्णसप्तकमादिमम् ॥ ४६ ॥

જો તમે સંસારરૂપ દાવાનળનો એક ક્ષણવારમાં ઉચ્છેદ કરવાને ઇચ્છતા હો તો, પહેલા મંત્રના સાત અક્ષરો (नमो अरिहंताणं) નું સ્મરણ કરો.–૪૬

पञ्चवर्णं स्मरेन् मन्त्रं कर्मनिर्घातकं तथा ।
वर्णमालांचितं मन्त्रं ध्यायेत् सर्वाभयप्रदं ॥ ४७ ॥

આઠે કર્મોનો નાશ કરવા માટે પાંચ અક્ષરવાળા (नमो सिद्धाणं) મંત્રનું સ્મરણ કરવું અને સર્વ જાતના અભયને આપનાર વર્ણોની શ્રેણિવાળા (ॐ नमो अर्हते केवलिने, परमयोगिने, विस्फुरदुरुशुक्लध्यानाग्निर्दग्धकर्मबीजाय, प्राप्तानन्तचतुष्टयाय, सौम्याय शांताय मङ्गलवरदाय, अष्टादशदोषरहिताय स्वाहा) મંત્રનું ધ્યાન કરવું.–૪૭

ह्रींकार વિદ્યાનું ધ્યાન

ध्यायेत सिताब्जं वक्त्रांतरष्टवर्गी दलाष्टके ।
ॐ नमो अरिहंताणमिति वर्णानपि क्रमात ॥ ४८ ॥

केसरालीं स्वरमयीं सुधाबिंदुविभूषिताम् ।
कर्णिकां कर्णिकायां च चंद्रबिंबात्समापतत ॥ ४९ ॥

संचरमाणं वक्त्रेण प्रभामंडलमध्यगम् ।
सुधादीधितिसंकाशं मायाबीजं विचिन्तयेत् ॥ ५० ॥

ततो भ्रमंतं पत्रेषु संचरंतं नभस्तले ।
ध्वंसयंतं मनोध्वांतं स्रवंतं च सुधारसं ॥ ५१ ॥

तालुरंध्रेण गच्छंतं लसंतं भ्रूलतांतरे ।
त्रैलोक्याऽचिंत्यमाहात्म्यं ज्योतिर्मयमिवाद्भुतम् ॥५२॥

इत्युऽमुं ध्यायतो मन्त्रं पुण्यमेकाग्रमानसम् ।
वाग्मनोमलमुक्तस्य श्रुतज्ञानं प्रकाशते ॥ ५३ ॥

मासैः षड्भिः कृताभ्यासः स्थिरीभूतमनास्ततः ।
निःसरंतिं मुखांभोजाच्छिखां धूमस्य पश्यति ॥ ५४ ॥

संवत्सरं कृताभ्यासस्ततो ज्वालां बिलोकते ।
ततः संजातसंवेगः सर्वज्ञमुखपंकजम् ॥ ५५ ॥

स्फुरत्कल्याणमाहात्म्यं संपन्नातिशयं ततः ।
भामंडलगतं साक्षादिव सर्वज्ञमीक्षते ॥ ५६ ॥

ततः स्थिरीकृतस्वांतस्तत्र संजातनिश्चयः ।
मुक्त्वा संसारकांतारमध्यास्ते सिद्धिमंदिरम् ॥ ५७ ॥

મુખની અંદર આઠ પાંખડીવાળું સફેદ કમળ ચિંતવવું અને આઠ પાંખડીઓમાં આઠ વર્ગો अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः १, क ख ग घ ङ २, च छ ज झ ञ ३, ट ठ ड ढ ण ४, त थ द ध न ५, प फ ब भ म ६, य र ल व ७, श ष स ह ८, અનુક્રમે સ્થાપવા, તેમ જ ॐ नमो अरिहन्ताणं આ આઠ અક્ષરોમાંથી એક એક અક્ષર એક એક પાંખડીમાં મૂકવો, કમળની કેસરામાં ચારે બાજુ अ आ વગેરે સોળ સ્વરો ગોઠવવા અને વચ્ચેની કર્ણિકાને અમૃતના બિંદુથી વિભૂષિત કરવી; પછી ચંદ્રમંડલમાંથી આવતા, મુખે કરી સંચરતા–કાંતિના મંડળમાં રહેલા અને ચંદ્રમા સદશ કાંતિવાળા માયાબીજ (ह्रीं) ને તે કમળની કર્ણિકામાં ચિંતવવો (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૬)

चित्र ६ श्री नमस्कार महामंत्र नवग्रह सहित

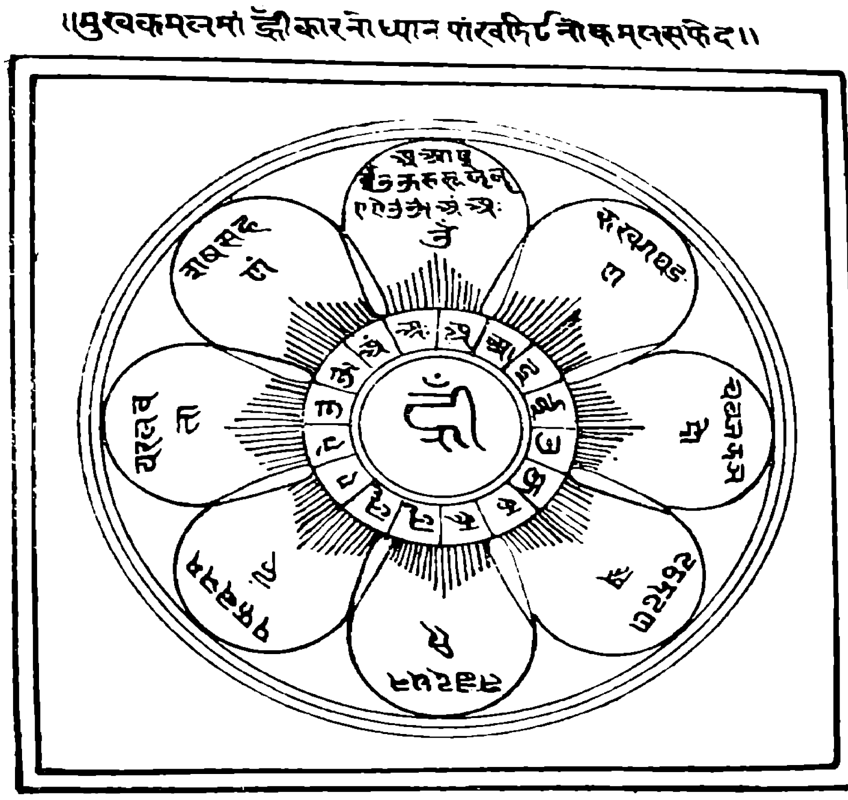

ચિત્ર ૧૬ પદસ્થ ધ્યાન

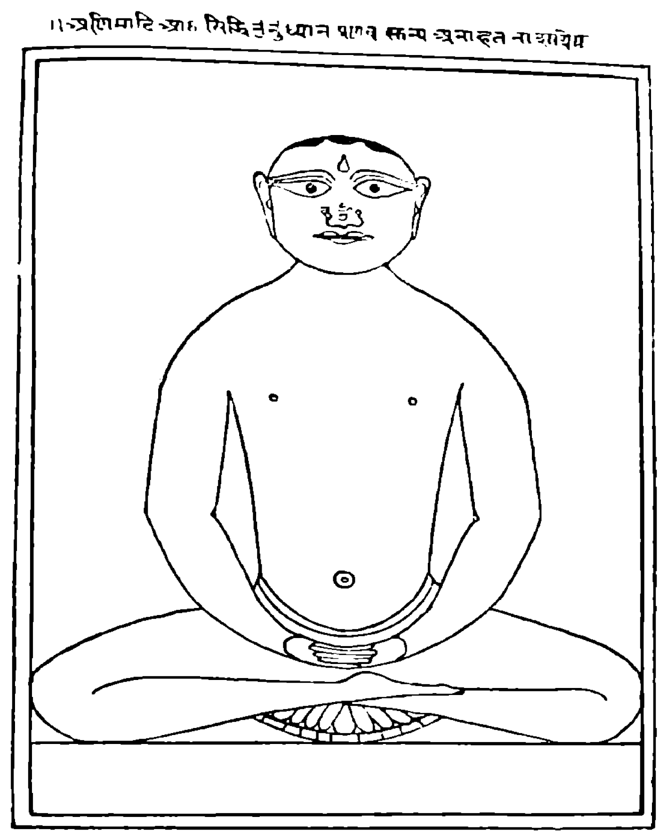

ચિત્ર ૧૮ પદસ્થ ધ્યાન

Figs. 16–17 Specific form of meditation.

પછી દરેક પાંખડીઓમાં ભમતા, આકાશતળમાં સંચરતા, મનની મલિનતાનો નાશ કરતા, અમૃતરસને ઝરતા, તાલુરંધ્રે થઇ જતા, ભ્રકુટીની અંદર દીપતા, ત્રણ લોકમાં અચિંત્ય મહિમાવાળા અને જ્યોતિની માફક અદ્ભુતતાવાળા, આ પવિત્ર મંત્રનું એકાગ્ર મનથી ધ્યાન કરતાં–મન અને વચનની મલિનતા દૂર થઇ શ્રુતજ્ઞાન પ્રકાશ પામે છે.

મનને સ્થિર રાખી છ મહિના સુધી ધ્યાન કરતાં સાધક (પોતાના) મુખકમળથી નીકળતી એવી ધૂમાડાની શિખા જોઇ શકે છે. એક વરસ સુધી ધ્યાન કરતાં સાધક જ્વાલા જુએ છે અને પછી વિશેષ વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થતાં સર્વજ્ઞનું મુખકમળ જુએ છે, અને તેથી પણ આગળ વધતાં વધતાં અભ્યાસથી કલ્યાણકારી મહિમાવાળા, સર્વાતિશય સંપન્ન અને પ્રભામંડલની અંદર રહેલા જાણે સાક્ષાત સર્વજ્ઞ જ ન હોય તેવા સર્વજ્ઞને જુએ છે. પછી તે સર્વજ્ઞના સ્વરૂપને વિષે નિશ્ચલ મનવાળો સાધક સંસાર અટવીનો ત્યાગ કરી મોક્ષમંદિરમાં આરૂઢ થાય છે.–૪૮ થી ૫૭

क्ष्वि વિદ્યાનું ધ્યાન

शशिबिंबादिवोद्भूतां स्त्रवंतीममृतं सदा ।
विद्यां क्ष्विमिति भालस्थां ध्यायेत कल्याणकारणं ॥५८॥

ચંદ્રના બિંબથી જ જાણે ઉત્પન્ન થએલી ન હોય તેવી ઉજ્વળ, નિરંતર અમૃતને સ્ત્રવતી क्ष्वि નામની વિદ્યાને કલ્યાણ માટે સાધકે પોતાના લલાટના વિષે ધ્યાવવી, (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૭)–૫૮

क्षीरांभोधेर्विनिर्यान्तीं प्लावयन्तीं सुधांबुभिः ।
भाले शशिकलां ध्यायेत सिद्धिसोपानपद्धतिं ॥ ५९ ॥

ક્ષીરસમુદ્રથી નીકળતી, અમૃતજળથી ભિંજવતી અને મોક્ષરૂપ મહેલના પગથીઆંની શ્રેણિસરખી ચંદ્રકલાનું લલાટના વિષે સાધકે ધ્યાન ધરવું.–૫૯

अस्या स्मरणमात्रेण त्रुटयद्भवनिबंधनः ।
प्रयाति परमानंदकारणं पदमव्ययम् ॥ ६० ॥

ચંદ્રકળાના સ્મરણ માત્રથી સંસારના કારણરૂપ કર્મો ત્રુટી જાય છે અને સાધક પરમાનંદના કારણરૂપ એવા મોક્ષપદને પ્રાપ્ત કરે છે.—૬૦

પ્રણવ, શૂન્ય અને અનાહતનું ધ્યાન

नासाग्रे प्रणवः शून्यमनाहतमिति त्रयम् ।
ध्यायन् गुणाष्टकं लब्ध्वा ज्ञानमाप्नोति निर्मलम् ॥ ६१ ॥

નાસિકાના અગ્રભાગ પર પ્રણવ (ૐ), શૂન્ય (૦), અને અનાહત (ह) આ ત્રણનું ધ્યાન કરનાર, અણિમાદિ આઠ સિદ્ધિઓ મેળવી નિર્મળ એવું જ્ઞાન પામે છે. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૮)—૬૧

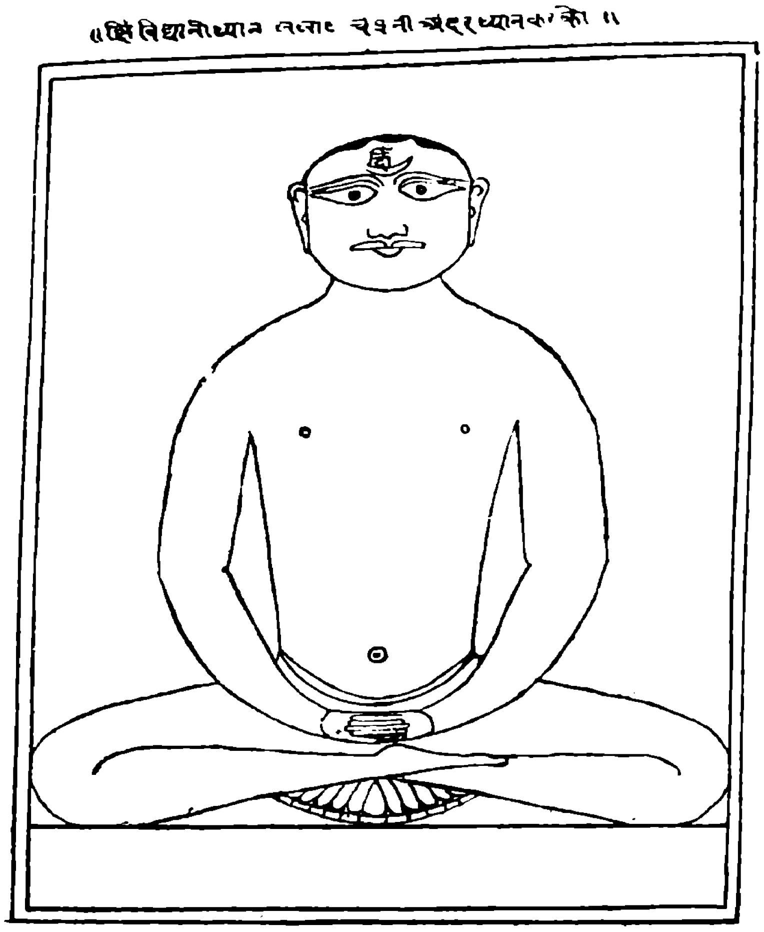

ચિત્ર ૧૭ પદસ્થ ધ્યાન

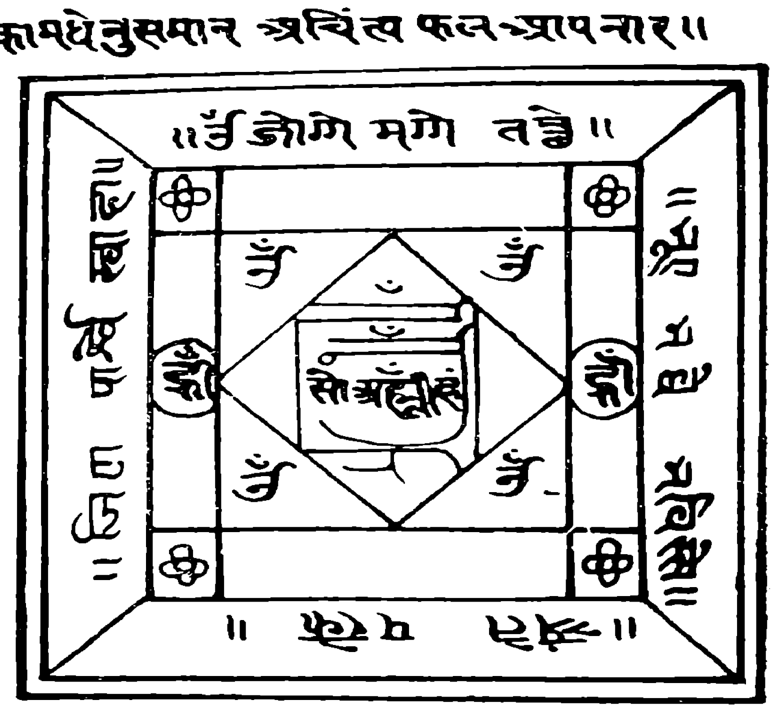

ચિત્ર ૧૯ પદસ્થ ધ્યાન

Figs. 18–19. Specific form of meditation.

शंखकुंदशशांकाभांस्त्रीनमून् ध्यायतः सदा ।
समग्रविषयज्ञानप्रागल्भ्यं जायते नृणाम् ॥ ६२ ॥

પ્રણવ, શૂન્ય અને અનાહત આ ત્રણેનું નિરંતર શંખ, મોગરાનું ફૂલ અને ચંદ્રમા સરખું શ્વેતધ્યાન કરનાર મનુષ્યો દરેક વિષયોના જ્ઞાનમાં પ્રવીણતા મેળવે છે.—૬૨

द्विपार्श्वप्रणवद्वन्द्वं प्रांतयोर्मायया वृतं ।
सोऽहं मध्येऽविमूर्धानं अर्हम्लींकारं विचिंतयेत ॥ ६३ ॥

બંને બાજુ બબે ૐકાર, છેડાના ભાગો હ્રીંકારથી વીંટેલા વચમાં સોऽहं અને તેના વચમાં अर्हम्लीं એવા શબ્દો ચિંતવવા.—૬૩

कामधेनुमिवाऽचिंत्यफलसंपादनक्षमाम् ।
अनवद्यां जपेद्विद्यां गणभृद्वदनोद्गताम् ॥ ६४ ॥

(તથા) કામધેનુની માફક અચિંત્ય ફળ આપવામાં સમર્થ નિર્દોષ અને ગણધરના મુખકમળથી ઉત્પન્ન થએલી (ॐ जोग्गे मग्गे तच्चे भूए भव्वे भविस्से अक्खे पक्खे जिणपासे स्वाहा) વિદ્યાનો જાપ કરવો (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૧૯)—૬૪

ૐકારનું ધ્યાન

षट्कोणेऽप्रतिचक्रे फडिति प्रत्येकमक्षरम् ।
सव्ये न्यसेद्विचकाय स्वाहा बाह्येऽपसव्यतः ॥ ६५ ॥

भूतांतं बिंदुसंयुक्तं तन्मध्ये न्यस्य चिंतयेत ।
नमो जिणाणमित्याद्यैरों पर्वैर्वेष्टयेद्बहिः ॥ ६६ ॥

(પ્રથમ) છ ખુણા વાળા એક યંત્રમાં 'अप्रतिचक्रेफट्' આ છ અક્ષરમાંથી એકેક અક્ષર દરેક ખુણામાં મૂકવા, તેની બહાર અવળી રીતે 'विचकाय स्वाहा' આ છ અક્ષરમાંથી એકેક અક્ષર દરેક ખુણાની પાસે મૂકવો. પછી ॐ नमो जिणाणं, ॐ नमो ओहिजिणाणं, ॐ नमो परमोहि जिणाणं, ॐ नमो सव्वोसहि जिणाणं, ॐ नमो अणंतोहिजिणाणं, ॐ नमो कुट्ठबुद्धीणं, ॐ नमो बीयबुद्धीणं, ॐ नमो पयाणुसारीणं, ॐ नमो संभिन्नसोआणं, ॐ नमो उज्जुमइणं, ॐ नमो विउलमइणं, ॐ नमो दसपुव्वीणं, ॐ नमो चौदसपुव्वीणं, ॐ नमो अट्ठंगमहानिमित्तकुसलाणं, ॐ नमो विउव्वणइड्ढिपत्ताणं, ॐ नमो विज्जाहराणं, ॐ नमो चारणाणं, ॐ नमो पण्हसमणाणं, ॐ नमो आगासगामीणं, ॐ ज्झौं ज्झौं श्रीं ह्रीं धृति कीर्ति बुद्धि लक्ष्मी स्वाहा (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૨૦) આ પદોથી પાછલું વલય પૂરવું. પછી પંચપરમેષ્ઠિ મહા મંત્રનાં પાંચ પદોનો (ॐ नमो अरिहंताणं ह्रां स्वाहा અંગુઠાને વિષે, ॐ नमो सिद्धाणं ह्रीं स्वाहा તર્જની આંગળીને વિષે, ॐ नमो आयरियाणं ह्रूँ स्वाहा મધ્યમાં આંગળીને વિષે, ॐ नमो उवज्झायाणं ह्रैं स्वाहा અનામિકા આંગળીને વિષે અને ॐ नमो लोए सव्वसाहूणं ह्रौं स्वाहा કનિષ્ઠા આંગળીને વિષે) ન્યાસ કરી યંત્રના મધ્યમાં બિન્દુ સહિત ૐ કારને સ્થાપન કરવો, પછી તે યંત્રને માથા ઉપર પૂર્વ, દક્ષિણ અને પશ્ચિમના અંતરભાગમાં સ્થાપન કરી ચિંતવવો.

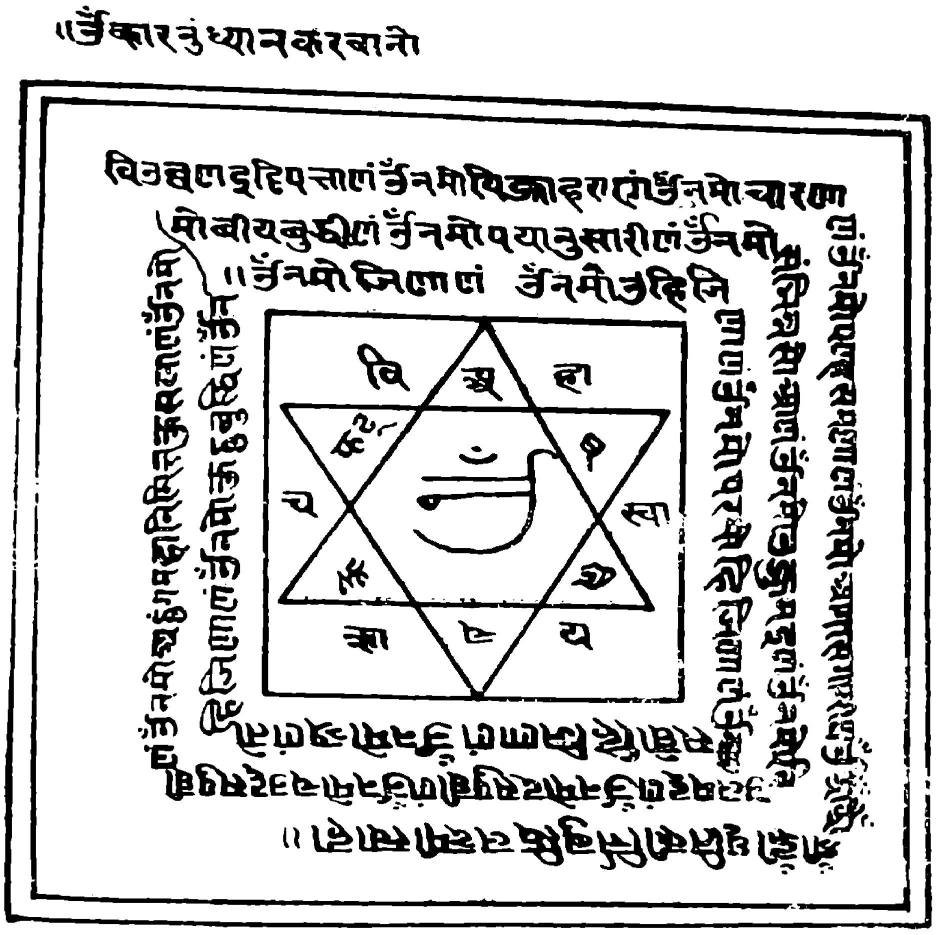

ચિત્ર ૨૦ પદસ્થ ધ્યાન

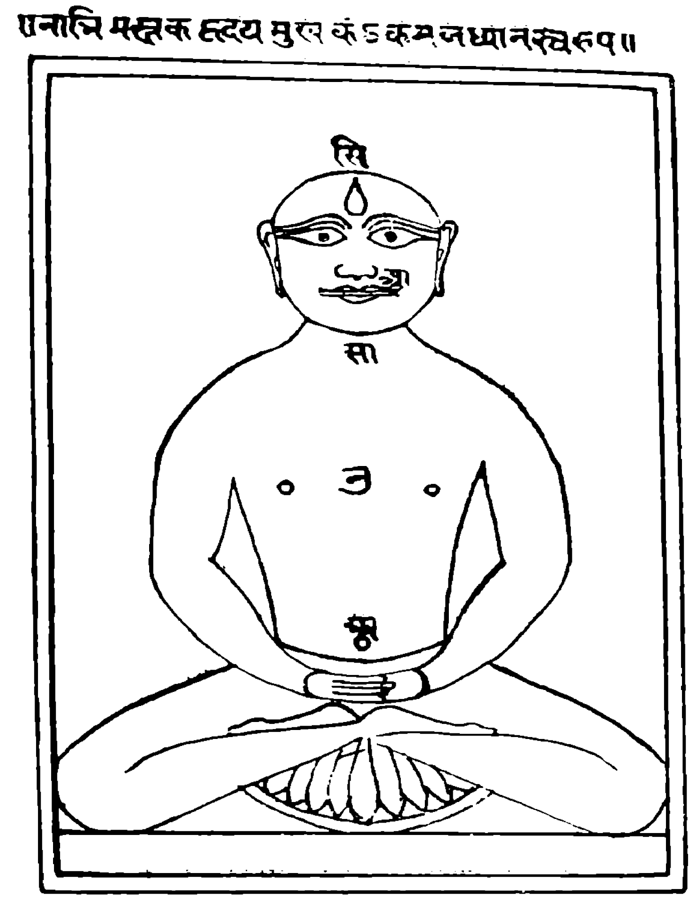

ચિત્ર ૨૩ પદસ્થ ધ્યાન

Figs. 20–23. Specific form of meditation.

अष्टपत्राम्बुजे ध्यायेदात्मानं दीप्रतेजसम् ।
प्रणवाद्यस्य मंत्रस्य वर्णान् पत्रेषु च क्रमात् ॥ ६७ ॥

पूर्वाशाऽभिमुखः पूर्वमधिकृत्याऽदिमंडलम् ।
एकादशशतान्यष्टाक्षरं मंत्रं जपेत्ततः ॥ ६८ ॥

આઠ પાંખડીવાળા કમળને વિષે ઝળઝળાટ તેજવાળા આત્માને ચિંતવવો. અને ૐકાર પૂર્વક પહેલા મંત્રના (ॐ **नमो अरिहंताणं**) આઠ વર્ણોને અનુક્રમે પાંખડીઓ પર સ્થાપના કરવા, તેમાં પ્રથમ પાંખડી પૂર્વ દિશા તરફથી ગણવી અને તેમાં ૐ મૂકવો અને પછી અનુક્રમે બાકીના અક્ષરો મૂકી કમળમાં રહેલા તે આઠ અક્ષરવાળા મંત્રનો અગિયારસો વાર જાપ કરવો. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૨૧)—૬૭, ૬૮

વિઘ્ન શાંતિ માટે

पूर्वाशानुक्रमादेवमुद्दिश्यान्यदलान्यपि ।
अष्टरात्रं जपेद्योगी सर्वप्रत्यूहशांतये ॥ ६९ ॥

પૂર્વ દિશામાં પ્રથમ પાંખડીએ ૐ એ જ અનુક્રમે બીજી પણ પાંખડીઓને દિશિવિદિશિમાં સ્થાપન કરી સર્વ જાતના વિઘ્નોની શાંતિ માટે યોગીએ આઠ દિવસ સુધી તે અષ્ટાક્ષરી વિદ્યાનો જાપ કરવો. (આકૃતિ માટે જુઓ ચિ. નં. ૨૨)—૬૯

अष्टरात्रौ व्यतिक्रांते कमलस्यास्य वर्तिनः ।
निरूपयति पत्रेषु वर्णानेतानऽनुक्रमम् ॥ ७० ॥

જાપ કરતાં કરતાં આઠ રાત્રિ વ્યતીત થયે છતે આ કમળની અંદર રહેલી પાંખડીઓને વિષે તે અષ્ટાક્ષરી વિદ્યાના વર્ણો અનુક્રમે જોવામાં આવશે. ૭૦

भीषणाः सिंहमातंगरक्षःप्रभृतयः क्षणात् ।
शाम्यंति व्यंतराश्चाऽन्ये ध्यानप्रत्यूहहेतवः ॥ ७१ ॥

(આ) અક્ષરો જોવાથી જોનારમાં એવું સામર્થ્ય આવે છે કે ધ્યાનમાં વિઘ્ન કરનાર ભયંકર સિંહ, હાથી, રાક્ષસ અને બીજા પણ ભૂત, પ્રેત, સર્પાદિ તત્કાળ શાંત થઈ જાય છે.—૭૧

मंत्रः प्रणवपूर्वोऽयं फलमैहिकमिच्छुभिः ।
ध्येयः प्रणवहीनस्तु निर्वाणपदकांक्षिभिः ॥ ७२ ॥

(આ) **नमो अरिहंताणं** મંત્રનું આ લોક સંબંધી ફળ ઇચ્છનારાઓએ ૐકાર સહિત ધ્યાન ધરવું, પરંતુ મોક્ષપદની જ ઇચ્છાવાળાઓએ તો ૐ કાર વગર ધ્યાન ધરવું.—૭૨

चिंतयेदऽन्यमप्येनं मंत्रं कर्मौघशांतये ।
स्मरेत् सत्वोपकाराय विद्यां तां पापभक्षिणीं ॥ ७३ ॥

(श्रीमद्वृषभादिवर्धमानांतेभ्यो नमः) કર્મના ઓઘની શાંતિને માટે આ બીજા પણ મંત્રને ચિંતવવો અને સર્વ જીવોના ઉપકારને માટે તે પાપભક્ષિણી વિદ્યાનું સ્મરણ કરવું. પાપભક્ષિણી વિદ્યા આ પ્રમાણે છે—ॐ अर्हन्मुखकमलवासिनि पापात्मक्षयंकरी, श्रुतज्ञानज्वालासहस्रज्वलिते, सरस्वती मत्पापं हन हन दह दह क्षाँ क्षीं क्षूँ क्षैं क्षौं क्षः क्षीरधवले अमृतसंभवे वं वं हूँ हूँ स्वाहा.-७३

प्रसीदति मन सद्यः पापकालुष्यमुज्झति ।
प्रभावाऽतिशयादऽस्या ज्ञानदीपः प्रकाशते ॥ ७४ ॥

આ વિદ્યાના પ્રભાવથી મન તત્કાળ પ્રસન્ન થાય છે, પાપની કલુષિતતાનો ત્યાગ થાય છે અને જ્ઞાનદીપક પ્રકાશિત થાય છે.-૭૪

ज्ञानवद्‌भिः समाम्नातं वज्रस्वामिन्यादिभिः स्फुटम् ।
विद्याप्रवादात्समुद्‌धृत्य बीजभूतं शिवश्रियः ॥ ७५ ॥

जन्मदावहुताशस्य प्रशांतिनववारिदं ।
गुरुपदेशाद्विज्ञाय सिद्धचक्रं विचिंतयेत ॥ ७६ ॥

વિદ્યાપ્રવાદમાંથી ઉદ્ધાર કરીને, **વજ્રસ્વામી** આદિ જ્ઞાની પુરુષોએ પ્રગટપણે મોક્ષલક્ષ્મીના બીજભૂત માનેલું અને જન્મ-મરણાદિ દાવાનળને પ્રશાંત કરવાને નવીન મેઘ સમાન સિદ્ધચક્રનું ગુરુના ઉપદેશથી જાણીને કર્મક્ષય માટે ચિંતવન કરવું. ૭૫-૭૬

नाभिपद्मे स्थितं ध्यायेदकारं विश्वतो मुखं ।
सिवर्णं मस्तकांभोजे आकारं वदनाम्बुजे ॥ ७७ ॥

उकारं हृदयांभोजे साकारं कंठपंकजे ।
सर्वकल्याणकारीणि बीजान्यऽन्यायपि स्मरेत ॥ ७८ ॥

નાભિકમળમાં રહેલા સર્વવ્યાપિ અકારનું, મસ્તક પર સિવર્ણનું, મુખકમળમાં આકારનું હૃદયકમળમાં ઉકારનું અને કંઠમાં સાકારનું ચિંતવન કરવું (આકૃતિ માટે જુઓ ચિત્ર નં. ૨૩) તથા સર્વથા કલ્યાણ કરવાવાળા બીજા પણ બીજાક્ષરોનું સ્મરણ કરવું.-૭૭-૭૮.

श्रुतसिंधुसमुद्‌भूतं अन्यदऽप्यक्षरं पदं ।
अशेषं ध्यायमानं स्यान्निर्वाणपदसिद्धये ॥ ७९ ॥

સિદ્ધાંતરૂપ સમુદ્રમાંથી ઉત્પન્ન થએલા બીજા પણ અક્ષરો તથા પદોનું કરેલું એવું ધ્યાન પણ મોક્ષપદની સિદ્ધિને માટે થાય છે.—૭૯

वीतरागो भवेद्योगी यत्किंचिदपि चिंतयेत् ।
तदेव ध्यानमाम्नातमतोऽन्ये ग्रंथविस्तराः ॥ ८० ॥

इति गणधरधुर्याविष्कृतादुद्‌धृतानि ।
प्रवचनजलराशेस्तत्त्वरत्नान्यऽमूनि ॥ ८१ ॥

हृदयमुकुरमध्ये धीमतामुल्लसंतु ।
प्रचितभवशतोत्थक्लेशनिर्नाशहेतोः ॥ ८२ ॥

જે કોઇપણ પદનું, વાકયનું કે શબ્દનું ચિંતવન કરતાં યોગી રાગ રહિત થાય, તેને જ ધ્યાન કહેલું છે. આ પદાદિ સિવાય બીજા કેટલાક ઉપાયો ગ્રંથ વિસ્તારથી જાણવા.-૮૦

આ પ્રમાણે મુખ્ય ગણધરે પ્રગટ કરેલા, પ્રવચનરૂપ સમુદ્રમાંથી ઉદ્ધરેલા તત્ત્વરૂપ આ રત્નો, અનેક ભવોમાં ઉત્પન્ન થએલા કલેશનો નાશ કરવા માટે, બુદ્ધિમાન મનુષ્યોના હૃદયરૂપ આરિસામાં ઉલ્લાસ પામો.-૮૧,-૮૨

परिशिष्ट-१

જૈન મંત્રવાદ ઘણો જ પ્રાચીન, ચમત્કારિક તથા શીઘ્ર ફળ આપનાર છે જ. વર્તમાન સમયમાં ઘણા ગ્રંથો આ અંગે પ્રસિદ્ધ થયેલ છે. મંત્રશાસ્ત્રના જેટલું જ પ્રાચીન તથા ગહન **મુદ્રાઓ** અંગેનું શાસ્ત્ર છે. ભિન્ન ભિન્ન આશયથી કરાતા મંત્ર પ્રયોગો માટે તે તે પ્રકારની મુદ્રાઓ નિર્ધારિત થયેલ છે, પરંતુ આ વિષય ઉપર ઘણું જ અલ્પ સંશોધન થયેલ છે. જીજ્ઞાસુઓની જાણ ખાતર અમારા સંગ્રહમાં રહેલ વિશિષ્ટ પ્રકારના કાપડ ઉપરના મુદ્રાઓ અંગેના ચિત્રપટનો ઉલ્લેખ કરવાનું યોગ્ય માનીશ. આ ચિત્રપટ વર્ધમાન વિદ્યાના પાઠનું સ્મરણ કરીને વાસક્ષેપ મંતરવા માટેની મુદ્રાઓ રજુ કરે છે. આ મુદ્રાઓ ૧-અંજલી મુદ્રા, ૨-પરમેષ્ટિ મુદ્રા, ૩-અંકુશ મુદ્રા, ૪-યક્ષ મુદ્રા, ૫-આસન મુદ્રા, ૬-ગવરછર મુદ્રા, ૭-પ્રવચન મુદ્રા છે. મુદ્રાઓ પ્રસિદ્ધ છે. આ લખવાનો માત્ર એ જ આશય છે કે જૈનામ્નાય અનુસારના જ્ઞાન-વિજ્ઞાનની વિવિધ શાખાઓ પૈકીની જ આ શાખા છે. જેમ મંત્રશાસ્ત્ર સમગ્ર સમાજ માટે સુલભ બનાવવામાં આવેલ છે, તેમ મુદ્રાશાસ્ત્ર પણ પ્રકાશમાં લાવવું જોઇએ. આરાધક ગુરૂગમથી આ અંગેનું જ્ઞાન મેળવે જ છે, આ શાસ્ત્રની મર્યાદા પણ રાખવી જરૂરી છે, છતાં જૈનામ્નાયની એક શાખા તરીકે લોકભોગ્ય બનાવવી જોઇએ. મંત્રશાસ્ત્ર અને મુદ્રાઓનું શાસ્ત્ર આખરે એકબીજાના પુરક જ છે ને?

રાજેન્દ્ર સારાભાઇ નવાબ

॥अष्टपत्रकमलेआत्मध्यानं॥

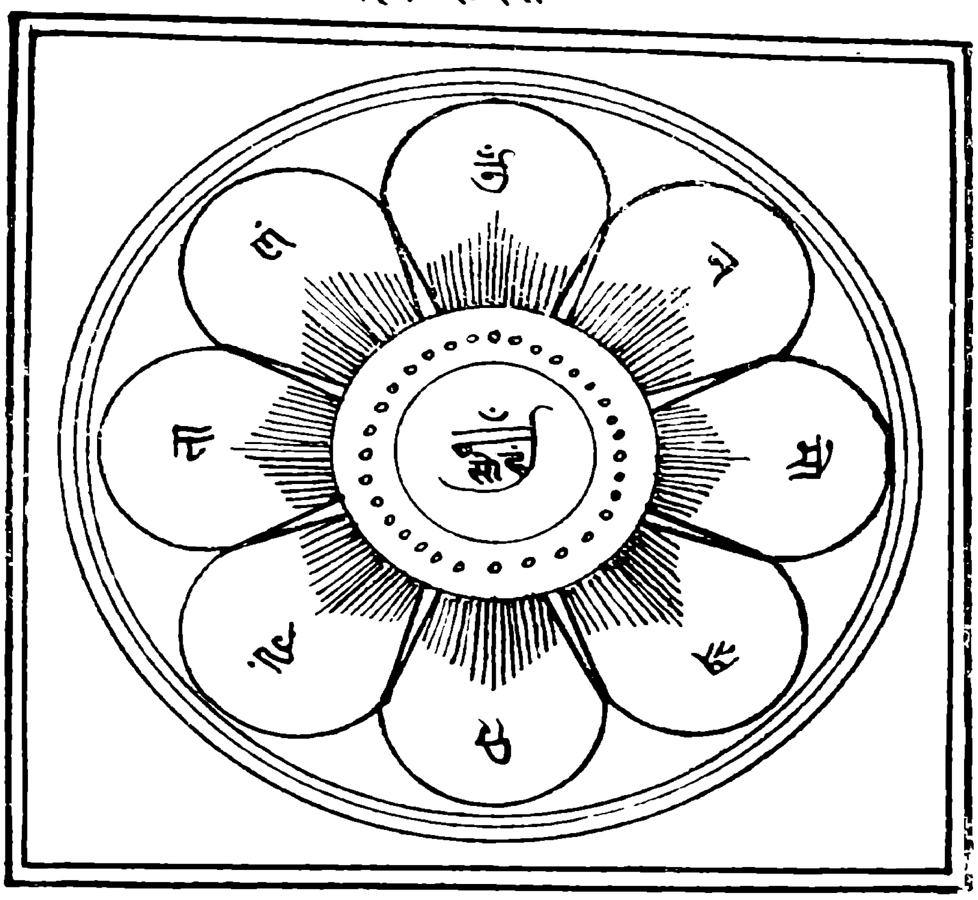

ચિત્ર ૨૧ પદસ્થ ધ્યાન

॥नंदावृत्तध्यानं

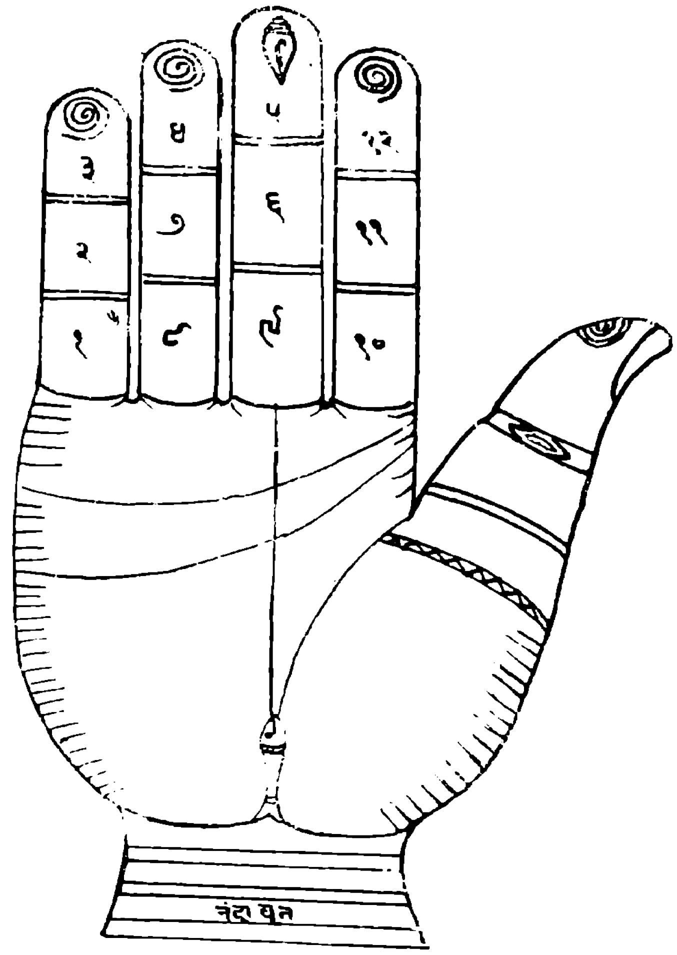

ચિત્ર ૨૫ નંદાવૃત્ત ધ્યાન

॥विघ्नशांतिनिमित्तेध्यानंॐकारनो

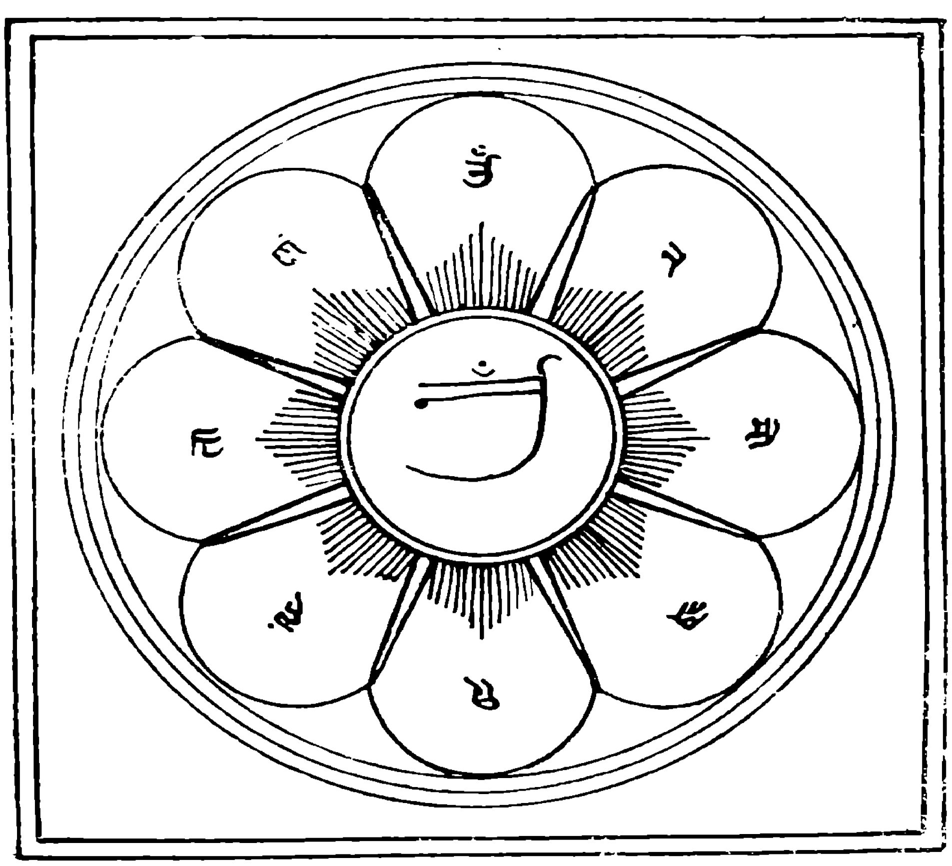

ચિત્ર ૨૨ પદસ્થ ધ્યાન

॥उच्चाटनाद्यर्थंशंखवृतं॥

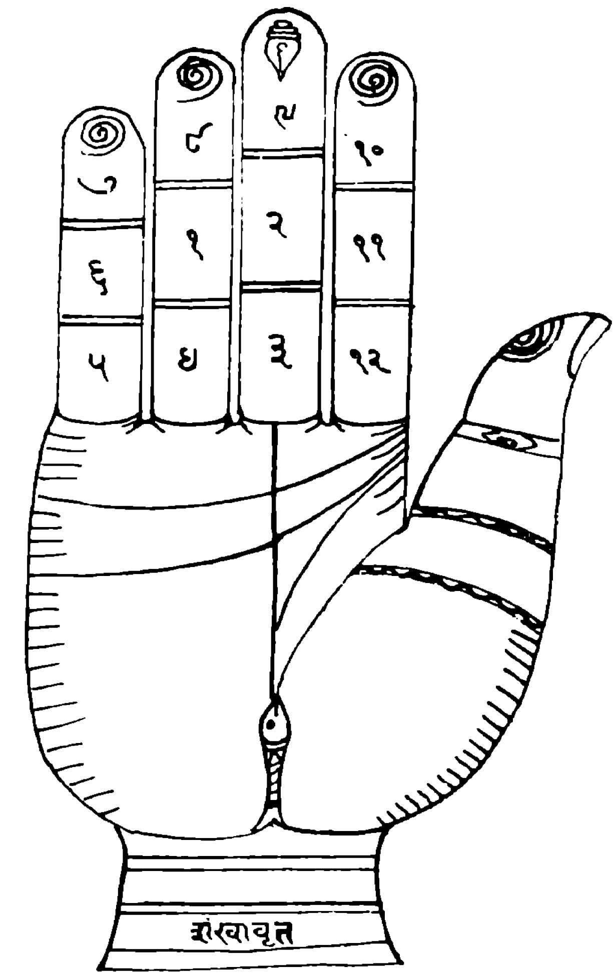

ચિત્ર ૨૪ શંખાવૃત્ત ધ્યાન

Figs. 21–25. Specic form of Psychic meditation being performed by creating imagination of auspicious terminological specific words and complete absorbtion.

અપ્રગટ નમસ્કાર મહામંત્ર આરાધના વિધિ

उँकार बिन्दु संयुक्तं नित्यं ध्यायंति योगिनः ।
कामदं मोक्षदं चैव, उँकाराय नमो नमः ॥

શ્રી અરિહંત પરમાત્માને અંતરમાં સ્મરણ કરીને હું મારા ઈષ્ટ શ્રી ઘંટાકર્ણ મહાવીરની સહાયતાથી તેમને પુછી પુછીને જે શ્રીપાદ નવકાર મહામંત્રની સાધના વિધિ પ્રાપ્ત કરેલ છે તે ગુરૂદેવશ્રીનું ધ્યાન કરવાપૂર્વક શ્રીસંઘ સમક્ષ મુકવા ભાગ્યશાલી બન્યો છું.

જિન શાસનમાં શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું સ્મરણ ચતુર્વિધ શ્રીસંઘ શાશ્વત્ કાળથી કરતો આવ્યો છે. કરે છે. કરતો રહેશે. આ એક જ મહામંત્ર છે કે જેના કોઇ રચયિતા નથી. અનંતા અરિહંત-પરમાત્મા થયાં તેઓએ આ મંત્રના પાંચ પદોમાંથી **નમો સિદ્ધાણં** પદનું સ્મરણ કરેલ હતું. તે તેઓશ્રીના સુવર્ણ કચોલાસમાન મુખકમળમાંથી પાંચ પદોની વાણી નિકળી છે. અનંતા-સુપાત્ર આત્માએ તેને ગ્રહણ કરી તેનું સ્મરણ કરી વિધિવત તપ-જપ દ્વારા કર્મનિર્જરા કરી ચારે પુરુષાર્થો પ્રાપ્ત કર્યાં, અમર બની ગયાં. શાશ્વતધામમાં અશરીરી બન્યાં. અતિ દુર્લભ એવું સિદ્ધપદ પામ્યા.

આત્માને પવિત્ર બનાવે. અનંતાકર્મોના બોજમાંથી હળવો બનાવે. સુખ-સંપત્તિ-સંપદા-સૌભાગ્ય સહિત પરમ શાંતિ આપી શકે તો તે શ્રી નવકાર મહામંત્ર જ છે. જેને આપણે આપણા શ્વાસોશ્વાસમાંથી કાઢી ના શકીએ, નાડીના ધબકારા સમાન, આંખોની કીકી સમાન, પ્રાણેશ્વર સમાન જો હોય તો શ્રી નવકાર મહામંત્ર જ છે. સર્વને-કંચન-કાયા-કામિની-કુટુંબને ભુલી જવાય. વિસરી જવાય, છોડી દેવાય પણ શ્રી નવકારના એક અક્ષરને ના ભુલાય તેની સતત જાગૃતિ રાખવી જોઇએ.

પરમ ઉપકારી શ્રી નવકાર મહામંત્ર સમાન મંત્ર નથી. દરેક મંત્રોનો ગુરૂદેવ છે. આ મહામંત્રથી તમામ કાર્યોની સફલતા પ્રાપ્ત થાય છે. રોગોમાંથી મુક્તિ, ભૌક્તિક સુખોની પ્રાપ્તિ, શત્રુ મિત્ર બને છે. કોર્ટ કચેરીમાં વિજય. સમાજમાં માન સન્માન, ઇજ્જત, યશ, કિર્તી, સર્વત્ર જય જયકાર, ત્રીકાળ જ્ઞાન વિગેરે આ મહામંત્રના વિધિવત કરેલા જાપના પ્રતાપે પ્રાપ્ત થાય છે.

વર્તમાન સમયમાં જૈન ધર્મના ચારે ફીરકા શ્રી મહામંત્ર મંત્રાધિરાજ રાજેશ્વરનું સ્મરણ કરે છે. શ્વેતાંબર, દિગંબર, સ્થાનકવાસી. તેરાપંથ, આદિ ભારતના ચારે દિશાઓમાં ખુણે ખુણે પથરાયેલ જૈનો ૭૫૦૦૦૦૦/ પંચોતેર લાખની સંખ્યા છે. કોઈ પણ જૈન એવો નહીં હોય કે જે આ મહામંત્રનું સ્મરણ ન કરતો હોય. આ મંત્ર જિનશાસનમાં ના હોત તો શાસન આજે હાડપિંજર જ હોત. જો નવકારને જિનશાસનમાંથી વિદાય આપવામાં આવે તો જૈન જૈન ના રહે. નવકાર મહામંત્રના પ્રતાપે દરેક જૈનનું હસતું મોં છે. નવકાર મંત્રના પ્રતાપે શ્રમણ, શ્રમણી પણ નવકાર મંત્રના જાપ ઘર ઘરમાં ગણાય તેવી પ્રેરણા આપે છે. જિનાગમ પીસ્તાલીસ છે. તેના પ્રથમ પાને મંગલાચરણમાં શ્રી નવકાર મહામંત્ર જ છે. આ પરમેષ્ઠિને-આગમોમાંથી કોઇ કાઢી નાંખવાની કુચેષ્ટા કરે તો તે આગમ આગમ ના રહે. મિથ્યાદૃષ્ટિ બની જાય તે આગમ. સમ્યફ્જ્ઞાન ના રહે મિથ્યાજ્ઞાન બની જાય. સમ્યફ્ અક્ષરને મિથ્યાક્ષર જ રહે. શ્રી નવકાર મહામંત્રમાં અનંતી શક્તિ છે. પાઠ સિદ્ધમંત્ર છે. દેવલોકમાં જેટલા સમકિતવંત દેવ-દેવીઓ છે તે તમામ અસંખ્યાતા છતાં આ મહામુલ્ય મંત્રના અધિષ્ઠાયક છે. દરેક પળે, તેઓ આનું સતત જાપ-સ્મરણ-ધ્યાન કરે છે. ધન્ય છે શ્રી મહામંત્રને કોટિ કોટિ વંદન છે મારા ! આપણા પૂર્વ મહર્ષિ, જ્ઞાની મહા પુરુષોએ મહામંત્ર માટે અનેક કલ્પો સાધના માટે રચેલા છે. ઘણા પ્રકાશિત પણ થયેલા છે છતાં જ્ઞાન ભંડારોમાં હસ્તલિખીતરુપે સચવાઇ રહેલ છે. નવકાર મંત્રમાંથી ઉદ્ભવેલા છે અનેક મંત્રો. નવકાર મંત્રને કેવી રીતે દરેક કાર્યોમાં ઉપયોગમાં લેવો, તેનાથી જિનધર્મની પ્રભાવના કેવી રીતે કરી શકાય તે પણ ઘણા જાણતા નથી.

જે ભાગ્યશાળી આત્મા-જિનકલ્પી આત્મા-ચાહે શ્રમણ હોય કે સુશ્રાવક હોય, શ્રમણી હોય કે સુશ્રાવિકા હોય પણ જો તે શ્રી નવકાર મહામંત્રના ગુપ્ત રહસ્યોને પામ્યા હોય, તેની સાધનાવિધિ, મંત્રદીક્ષા મેળવી હોય તો તેમને અન્ય કોઇ પણ દેવ-દેવીની સાધના કરવાની આવશ્યકતા નથી. આમ્નાય મળે છે ગુરૂકૃપાથી. પણ ગુરૂ પોતે જ કાંઈ જાણતા ના હોય તો શિષ્યને શું અર્પે ?

આજે દરેક વ્યક્તિ મંત્રોની પાછળ-તેની સાધના વિધિ જાણવા-પ્રાપ્ત કરવા મથી રહેલ છે-પ્રયત્ન કરે છે, જ્યાં ત્યાં અથડાય છે. કાંઈ ના મળે-ના ફળે ત્યારે અશ્રદ્ધાળુ બની જાય છે. પણ કોઈ પણ જિનધર્મના-દેવ દેવોઓની સાધનામાં-પ્રારંભમાં વિધિવત્ શ્રી નવકાર મહામંત્રના જાપ કમસે કમ ૧૧-૨૧ દિવસમાં મૌનપણે સવા લાખ જાપ કરવા પડે, પછી જ અન્ય સાધનામાં લાગી શકે, પછી જ સફલતા મેળવી શકે. આ જ એક એવો મહામંત્ર છે કે તેને સાધ્ય, સુસાધ્ય, અરિ, દુસાધ્ય વિગેરે કોષ્ટકોમાં જોવાની જરૂરત નથી. કોઈ પણ આત્મા તેની સાધના કરી શકે છે. શું આપણે આવા પાઠ સિદ્ધ-મહામંત્ર ભુલી શકીશું ખરાં ? ? મારી ખાસ પ્રેરણા છે સર્વ સાધક આત્માઓને કે તેઓ આવી અમુલ્ય સાધનામાં લાગી જાય તેમાં આપને ઘણા ઘણા મંત્રો સ્વપ્નમાં મળશે. ઘણાં અનુભવો થશે. ત્રીકાળ વાતો જાપ સમયે તેમજ સ્વપ્નમાં જાણવા મળશે. શું સમયને ગુમાવો છો ભલા ? આપના કરકમળમાં આ સાધના વિધિ આવે એટલે ગુરૂદેવ પાસે મહામંત્રની વાંચના ગ્રહણ કરી જપવા બેસી જાવ ને ? કોની રાહ જોશો ભાઈ ! ગુરૂકૃપા મેળવીને લાભ લઈ લો ને !

દીક્ષા આપવી સરલ છે-લેવી પણ સરલ છે-દીક્ષા પાળવી તે પણ સાદી અને સરલ વાત છે. પરંતુ દીક્ષા લઇને ઉપાસના-સાધના કરવી તલવારની ધાર ઉપર ચાલવા જેવી કઠિન બાબત છે. પ્રાણ અને પ્રકૃતિ ના બદલાય તો દીક્ષા અવસ્થા સાપના ભારા સમાન બની જાય. જીવનમાં યોગ ક્રિયા, ભાવ પ્રતિક્રમણ, ભાવસંયમ સાંપને ગલે લગાવવા સમાન છે. ઘંટીનું પડ બાંધીને તરવું જેમ કઠિન છે તેમ દીક્ષા આપીને ગુરૂઓ કેવલ પોતાની બાહ્યસેવા-જ્ઞાન આપીને સંતોષ માની લે તે તો કેવલ સ્વાર્થવૃત્તિ છે. શિષ્ય પણ કેવલ બાહ્યતપ, સંયમમાં સંતોષ માની લે અને નવકાર મંત્રનો ગુપ્ત ચાવીઓ પ્રાપ્ત ના કરે તો સંયમમાં જે ઝમક આવવી જોઇએ તે આવી શક્તિ નથી. ક્રોધ-માન-માયા-લોભ-મોહ-રાગ-દ્વેષ-નિંદા-અહંકાર આદિ

મિત્રમંડળની સોબતમાં આપ ખોવાઈ ગયેલા છો. તેમાંથી મુક્ત થવા, તેવા મિત્રોની સોબતના કરેલા કરારોમાંથી ફારગતિ લેવા માટે મહામંત્ર શ્રી નવકાર મંત્રરૂપ પંચપરમેષ્ઠિ ન્યાયાધીશોના દ્વાર ખખડાવવા પડશે. તેમના શરણે જવાશે તોજ આત્મા કેવળ આત્મા જ રહેશે. તેજસ કાર્મણ શરીરને પણ તિલાંજલી અપાવનાર આ જ મહામંત્ર છે. ગુણસ્થાનક ક્રમારોહમાં ચડવા માટે આ જ મંત્ર છે. કેવલજ્ઞાન અપાવનાર, અખુટ ખજાનો પ્રાપ્ત કરાવનાર હોય તેવા આ મહામંત્રને કેમ ભુલી જવાય ? ચાલો સંયમ સાધનાની ઉજ્વલ કારકીરદીમાં લાગી જઇએ નવકાર મંત્રના શરણે રહીને. તેને તાણાવાણાની જેમ વણી લઈએ. શ્વાસોશ્વાસમાં તેને સમાવી લઈએ. રોમરોમમાં સ્થાપી દઇએ. સાતે ધાતુમાં રમણ કરતા થઇ જઇએ. મરજીવા બની જઇએ. પછી તેમાં કેવો આનંદ આવે તે જોઇએ. કેવાં કેવાં સાક્ષાત્ અનુભવો થાય છે તેની નોંધ રાખીએ.

આપણા પૂર્વાચાર્યોએ છ છેદ સૂત્રોની રચના કરી છે તેમાં શ્રી મહામંત્રની સ્થાપના કેવી અદ્ભુત કરી છે તે જુવો. તેની માળા ગણવામાં કેવો આનંદ આવે તે હીરાની કિંમત જેમ ઝવેરી આંકી શકે તેમ આ માળા મંત્રની કિંમત–અદ્ભુતતા સાધક જ જાણી શકે ને ? શુભમાસે, શુભપક્ષે, શુભતિથૌ, શુભવાસરે, નક્ષત્રયોગમાં, કરણમાં બળવાન શુભચંદ્ર યોગમાં, શુભ સ્વરોદયમાં, ઉત્તમ દિશા, આદિ સર્વ ગુરૂભગવંત ધ્યાનમાં લઇને માળામંત્ર શિષ્યને અર્પણ કરે પછી શિષ્ય જાપમાં લાગી જાય, સોનામાં સુગંધ તેમ સાધક તેમાં ઓતપ્રોત બની ખોવાઇ જાય તો સૂર્યવત પ્રકાશવા માંડે જ ને ? તેમાં શંકા હોય ? શંકા રખાય જ નહીં.

(૧) નમો અરિહંતાણં સવ્વપાવ પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પઢમં હવઈ મંગલં.
(૨) નમો સિદ્ધાણં સવ્વપાવ પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, દુઈયં હવઇ મંગલં.
(૩) નમો આયરિયાણં સવ્વપાવ પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, તીયં હવઇ મંગલં.
(૪) નમો ઉવજ્ઝાયાણં સવ્વપાવ પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, ચઉત્થે હવઇ મંગલં.
(૫) નમો લોએ સવ્વ સાહુણં સવ્વપાવપણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પંચમં હવઇ મંગલં.
એસો પંચ નમુક્કારો, સવ્વ પાવપણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પઢમં હવઈ મંગલં.

સાધકે આ મહામંત્રના જાપ નિત્યક્રમથી સાધનાકાળમાં સત્યાવીસ અથવા ચોપનવાર કરવા.

શ્રી વર્ધમાન વિદ્યામાં આદ્ય શ્રી નવકાર મહામંત્ર જ છે. તે વિદ્યા આ મંત્ર સિવાય ફલીભુત થતી નથી. તેનું સ્મરણ એકવીસ વાર કરવું.

(१) उँ ह्रीं नमो अरिहंताणं, (२) उँ ह्रीं नमो सिद्धाणं, (३) उँ ह्रीं नमो आयरिउवज्झायाणं, (४) उँ ह्रीं नमो उवज्झायाणं, (५) उँ ह्रीं नमो लोए सव्वसाहुणं. उँ नमो भगवओ अरहओ महइ महावीर वद्धमाण सामिस्स, सिज्जउ मे भगवइ महई महाविज्जा उँ ह्रीं वीरे वीरे, महावीरे सेणवीरे वद्धमाणवीरे, जये विजये जयंते अपराजिए, अणिहए सव्वट्ठसिद्धे, उँ ह्रीं सव्वट्ठसिद्धे ठः ठः ठः स्वाहा ॥

જુવો મિત્રો ! આપને લાગશે કે આટલી લાંબીલચ વિધિ કોણ કરે ! પણ કર્યા સિવાય છુટકો જ નથી. થોડીસી રસોઈ કરવાની હોય તો શ્રાવિકાને કેટલી જંજાર કરવી પડે છે, પછી તૈયાર થયેલ રસોઈ જમતાં વાર લાગે ? તેમ સાધનાકાળમાં સાધક અમુક ભુમિકા ઉપરાંત આગળ વધી જાય પછી તેને કાંઈ જ કરવાનું હોતું નથી, ફક્ત શ્રી નવકાર મહામંત્રના અમુક બીજાક્ષરો સાથેના મહામંત્રના જાપ કર્યા કરે. પણ જ્યાં લગી ચિત્તની સ્થિરતા એકાગ્રતા ના કેળવાય ત્યાં લગી તો તેને તમામ અંગો આ મહામંત્રના કરવા જ પડે. તેનાથી ચિત્તની શુદ્ધિ થાય છે પોતે તેમાં ઓતપ્રોત છે એવો તેને અનુભવ થવા લાગે છે. ઉતાવળા ના બનો. મિત્રો ! આપ હસતા થઈ જશો. આપને સર્વ પ્રકારની રિદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થશે આ અનુષ્ઠાનથી.

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्व साहुणं, उँ ह्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं अर्हं परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं अर्हं अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं अर्हं अणंताणंतोहिजिणाणं, उँ ह्रीं अर्हं नमो सामन्न केवलीणं, उँ ह्रीं अर्हं भवत्थ केवलीणं. उँ ह्रीं अर्हं नमो अभवत्थ केवलीणं. उँ ह्रीं अर्हं उग्गतव चरण चारीणं, उ ह्रीं अर्हं चउदसपुव्वीणं, उँ ह्रीं अर्हं दशपुव्वीणं, उँ ह्रीं अर्हं एक्कारसंगीणं, उँ ह्रीं अर्हं सुयकेवलीणं, उँ ह्रीं अर्हं उज्जुमईणं, उँ ह्रीं अर्हं विउलमईणं, उँ ह्रीं अर्हं वेउव्वियलद्धीणं, उँ ह्रीं अर्हं मणपज्जवनाणीणं, उँ ह्रीं अर्हं खीरासवलद्धीणं, उँ ह्रीं अर्हं महुवासवलद्धीणं, उँ ह्रीं अर्हं अमियासवलद्धीणं, उँ ह्रीं अर्हं अक्खीण महाणस लद्धीणं, उँ ह्रीं अर्हं संभिन्नसोयाणं, उँ ह्रीं अर्हं पयाणुसारीणं, उँ ह्रीं अर्हं बीयबुद्धिणं, उँ ह्रीं अर्हं कोट्ठबुद्धाणं, उँ ह्रीं अर्हं विज्जा सिद्धाणं, उँ ह्रीं अर्हं सव्वलद्धीणं, उँ ह्रीं अर्हं पण्हसमणाणं, उ ह्रीं अर्हं जंघाचारणाणं, उँ ह्रीं अर्हं आगासगामीणं, उँ ह्रीं अर्हं आगासगामीणं. उँ ह्रीं अर्हं आमोसहिपत्ताणं, उँ ह्रीं अर्हं विप्पोसहिपत्ताणं, उँ ह्रीं अर्हं खेलोसहिपत्ताणं, उ ह्रीं अर्हं जल्लोसहिपत्ताणं, उँ ह्रीं अर्हं सव्वोसहिपत्ताणं. उँ ह्रीं अर्हं आसीविसाणं, उ ह्रीं अर्हं अट्ठंगनिमित्तधारणाणं, उँ ह्रीं अर्हं वयणविसतत्तलेसाणं, उँ ह्रीं अर्हं सीयलेसाणं, उँ ह्रीं अर्हं दुवालसंगीणं, उँ ह्रीं अर्हं कुट्ठबुद्धिणं, उँ ह्रीं अर्हं बीयबुद्धिणं. उँ ह्रीं श्रीं अर्हं गोयम-सोहम्माईणं (पाठांतरे), उँ ह्रीं श्रीं क्लीं नमो गोयमाईणं–उँ ह्रीं श्रीं क्लीं नमो सोहमसामिणं सव्वेसिं ए ए सिं नमुक्कारंकाउं जंमिइ इयं विज्जा (विज्ज) पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जाउ मे स्वाहा ।

આ સૂરિમંત્ર અનાદિ અનંતકાળથી દરેક ચોવીસીમાં દરેક અરિહંતભગવંતો પ્રથમ સમવસરણમાં બાર પર્ષદા સમક્ષ ગણધર ભગવંતની સ્થાપના કરતી વખતે આ સૂરિમંત્ર આપતા હોય છે. મંત્રબીજાક્ષરો રહિતનું ફક્ત પદ જ આપે છે. પછી તેના રહસ્યોને પ્રગટ કરવા માટે ગણધરો પોતાના જ્ઞાનબળથી તેને વિસ્ફોટ કરતા હોય છે. ષટ્કર્મના પ્રયોગો આ મહામંત્રના પ્રતાપે શિષ્યોને પરંપરાગત આપતા હોય છે. આની સાધના અતિ દુષ્કર છે પણ નામ સ્મરણ માટે જ મેં અત્રે

ઉલ્લેખ કરેલ છે. શ્રી પરમેષ્ઠિમંત્રના સાધકોને સૂર્ય સમાન પ્રકાશ જણાય-સાધક અવનવા અનુભવો પ્રાપ્ત કરી શકે અને નવકાર મંત્રને સાક્ષાત નિહાળી શકે વર્ણ પ્રમાણે-તે માટે શ્રી વીરની આજ્ઞાથી ક્ષેપકરૂપે સ્થાન આપેલ છે.

જિનશાસનમાં શ્રી નવકાર મહામંત્ર સિવાયના મહાન કોઈ મંત્રો નથી. સમકિતવંત દેવદેવીઓની સાધનામાં સૌ પ્રથમ આ મંત્રની માળા ગણીને જ પછી દેવ-દેવીની માળા ગણવાની આજ્ઞા છે. મિત્રો ! એ ના ભુલશો કે આપ સૌને આપના જન્મ પછી બાર દિન પછી કે સવા માસ પછી માતા-પિતાએ આપને સૌ પ્રથમવાર શ્રી નવકાર મંત્ર જ કર્ણ મધ્યે સંભળાવેલ છે. બીજા કોઈ મંત્રો સંભળાવેલ નથી. આ મંત્રને જીવનના અંતિમ સમયે પણ સંભળાવવામાં આવશે. આના સિવાય જીવનનું ઉત્થાન નથી. વિકાશ નથી. પરભવમાં પણ આ જ મંત્ર સાથે આવવાનો છે. બીજું કાંઇ પણ આવનાર નથી માટે જીવનમાં આની ઉપાસના કરવાનું ના વિસરી જતા.

સંકલ્પ :—

उँ अर्हं अद्यमासोत्तमे मासे-અમુક માસે (જે મહિનો ચાલતો હોય તે મહિનો બોલવું) शुक्ल या कृष्णपक्षे, शुभ तिथौं, (જે તિથી હોય તે બોલવી) शुभवासरे, (વારનું નામ બોલવું) शुभयोगे, चन्द्र बल नक्षत्र तारा बलयोगे च अस्मिन समये अमुकनामोऽहं (પોતાનું નામ બોલવું) श्री पंच मंगल महाश्रुत स्कन्ध पंचपरमेष्ठि नमस्कार महामंत्रस्य महा मंगल-कारि जाप क्रियां करिष्ये ।

ઉપર પ્રમાણેનું બોલી આચમનીમાં લીધેલું જળ તાંબાના તરભાણામાં (વાસણમાં) છોડવું. સંકલ્પ ત્રણ વાર બોલવો. સંકલ્પ વિનાની સાધના નપુંસક જેવી જાણવી.

વિનિયોગ :—उँ अस्मिन भुरिलोके जंबुद्वीपे मध्यद्वीपे भरतक्षेत्रे दक्षिणार्धभरतस्य समग्रदेशनांमध्ये अमुक नगरे...द्रव्य-क्षेत्रकालभावेन स्थितोऽस्मि श्राबककुलोद्भवे अमुकनामोऽहं...अद्य संवत्सरे...मासोत्तमे मासे पक्षे...तिथौ...वासरे...नक्षत्र-कर्णयोगे...शुभ लग्नग्रहे...बलिष्ठ समये...शुभ मुहुर्ते...पुण्य पवित्र तिथौ श्रीपंचमंगल महाश्रुतस्कन्ध परमेष्ठि पूजनजापकर्म ममकल्याणार्थे, अलक्ष्मी निवारणार्थे, सकलग्रहपीडा निवारणार्थे, पूर्वजन्मजन्मातर दुष्कर्ममल विच्छेदार्थे, लाभार्थे, क्षेयार्थे, जयविजयार्थे, शुभभाग्योदयार्थे, मनोकामना सिध्यर्थे, सर्व विघ्नविनाशय, विनाशय अहं जापं ध्यानं स्मरणं च करिष्ये.

આચમનીમાં જળ લઈને ઉપરોક્ત વિગત ત્રણ વાર બોલી જળ તરભાણામાં છોડવું. પછી નીચેનો મંત્ર આસનનો છે તે બોલવો. પોતાના આસનની નીચે પલાંઠી નીચે ઉંધી ત્રિકોણાકાર આકૃતિ, મધ્યમાં બિંદુ સહિત ચંદનથી આલેખી–આલેખતાં उँ कुर्मचक्रायनमः, उँ आधारशक्ति कमलासनाय नमः । બોલી પુષ્પ સ્થાપન કરવું. હાથ ધોવા. પછી ત્રીકોણની પૂજા–કુસુમાંજલીથી કરવી. નીચેનાં મંત્રો બોલતાં—

उँ ह्रीं सुखासनाय नमः, उँ पृथिव्यै नमः, उँ अनंतासनाय नमः, उँ विमलासनाय नमः, उँ पद्मासनाय नमः ।

પછી હાથમાં આચમની જળ લઈને આ પ્રમાણે બોલવું.

उँ ह्रीं विद्यातत्वं शोधयामि नमः, उँ ह्रीं पंचतत्व शोधयामि नमः, उँ ह्रीं आत्मतत्व शोधयामि नमः, उँ ह्रीं सर्वतत्व शोधयामि नमः । પછી હાથ ધોવા.

મંત્ર વિનિયોગ :—उँ अस्य श्री पंचमंगलमहाश्रुतस्कन्ध परमेष्ठि मंत्रस्य शाश्वत जिनाऽरिहंतऋषिः । उष्णिगगायत्रीछन्दः । परमेष्ठि देवता । ह्रीं शक्तिः । अर्हं किलकम । मम सकल कामना सिध्यर्थे जपे विनियोगः ।

હાથમાં પાણી લઇ ઉપર પ્રમાણે બોલી, પાણી મસ્તકે ચડાવી તરભાણામાં મુકવું.

જાપ કરતી વખતે કાંઈ ને કાંઈ માધ્યમ તો જોઇએ જ ને ? પૂર્વ દિશામાં શ્રી નવકાર મંત્ર સંપૂર્ણ વર્ણ પ્રમાણે અષ્ટ-ગંધથી આલેખીને અથવા પેન્ટર પાસે સુંદર લખાવીને તે છબીની સ્થાપના કરવી. જમણી બાજુ કુંભ સ્થાપન કરવું. કુંભ સ્થાપન વિધિ પ્રસિદ્ધ છે તે લેવી. ક્રિયાકારક પાસેથી જાણવી. અથવા ફક્ત શ્રી નવકાર મહામંત્રનું સુંદર રાગથી ગુંજન કરતાં જળથી કુંભ ભરીને કુમારિકા પાસે સ્થાપન કરાવવો. ડાબી બાજુ અખંડ દીપક સ્થાપન કરવો. તે દીપક જાપના દિવસો અગર મહિનાઓ લગી ચાલુ રહે તે પ્રમાણે કરવું. કુંભ અને દીપક આવશ્યક છે. સાધકો માટે તો જ સાધના કરવા યોગ્ય બનશે. પછી જ સિદ્ધિ મેળવી શકશો. આની ઉપેક્ષા ન કરશો.

જાપ કરતી વખતે લાલ વસ્ત્ર, લાલ આસન, લાલ સૂતરની અથવા પ્રવાળાની (પરવાળાની) માળા, લાલ ધ્યાન, પૂર્વ દિશા, પદ્માસન વાળીને જ જાપ કરવાનો આગ્રહ રાખશો. અથવા અર્ધ પદ્માસન–સુખાસન તો નહીં જ. પદ્માસનથી નાડીઓ શુદ્ધ થાય છે. ચક્રોની જાગૃતિ થાય છે. તેમાં આજ્ઞાચક્રનો વિકાશ ઝડપી બને છે.

માળા ઉપર કોઈની દૃષ્ટિ ના પડે તે ખાસ ધ્યાન રાખવું. ગૌમુખી લાલ વસ્ત્રની બનાવી તેમાં રાખી શકાય અથવા ખેસમાં સંતાડીને માળા ગણી શકાય.

જાપ કરતી વખતે ષટ્ચક્રમાં ધ્યાન કરીને માળા ગણવી. છ માળા ષટ્ચક્રમાં ગણીને પછી આજ્ઞાચક્રમાં માળા ગણવી. અનહદ આનંદ આવશે. જેમ જેમ જાપ વધશે તેમ તેમ પ્રકાશ માલુમ પડશે. આજ્ઞાચક્ર સ્વયમેવ ખુલી જશે.

પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા મંત્ર :--

છબીની સ્થાપના કરી તેમાં પ્રાણતત્ત્વોની સ્થાપના કરવી આવશ્યક છે. પ્રાણ–પંચભુત મહા શરીરના સુક્ષ્મ પરમાણુઓ તેજસરુપે સર્વત્ર રાજલોકમાં પ્રસરેલા વિદ્યમાન હોય છે તેની કલ્પના કરીને અને પોતાની મનોભાવના–દૃઢ સંકલ્પ પૂર્વકના શરણાગતિરુપના પરમાણુઓ પણ છબીમાં સ્થાપન બનો. મંત્રાધિરાજમાં રહેલા પંચતત્ત્વો, રશ્મિઓ પણ વાણી દ્વારા–મુદ્રા

चित्र ७ : श्री नमस्कार महामंत्र दश दिग्पाल सहित

દ્વારા છબીમાં સ્થાપન બનો તેવી ભાવનારૂપે પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા છબીમાં તેમજ સ્વશરીરમાં-અનાહત ચક્રમાં-હૃદય કમળમાં સ્થાપન કરવા જરૂરી છે. તેને નિષ્ફળ ક્રિયા કે વ્યર્થ પરિશ્રમ ના સમજવો તેવી વિનંતિ છે.

અંગુઠાને અનામિકા ૦ અંગુલિના મૂળમાં સ્થાપી તેમાં પુષ્પ-અક્ષત ગ્રહણ કરીને છબીમાં શ્રી નવકાર મંત્રના દ્વિતીય પદ ઉપર સ્થાપન કરીને નીચેનો મંત્ર સાત વાર બોલવો. શ્રી નવકાર મંત્રની છબી ન બનાવી હોય તો શ્રી સિદ્ધચક્ર ભગવંતની પણ છબી ચાલી શકે ખરી. પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા મંત્રની મુદ્રા લેલિહામુદ્રા તરીકે ઓળખાય છે-તે મુદ્રા કરવી.

વિનિયોગ :—उँ अस्य श्री प्राण प्रतिष्ठा मंत्रस्य अरिहंत गणधर पूर्वधर ऋषभः । श्रुत गायत्री सामानि छंदः । क्रियामयवपुः प्राणाख्या देवताः । आँ बीजम् । ह्रीं शक्तिः । क्रों किलकम् । अस्मिन परमेष्ठि छवी-यंत्रे प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः ॥

આચમનીમાં યા હાથમાં પાણી લઇને વિનિયોગ બોલી પાણી તરભાણામાં છોડવું, પછી ઉચ્ચ સ્વરે મંત્ર ભણવો.

નવકાર મંત્રના પાંચ પદ બોલીને :—उँ आँ ह्रीं क्रों यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ सः सोऽहं अस्य श्री पंचपरमेष्ठि सपरिवार-यंत्रस्य प्राणाः इह प्राणाः ॥

નવકારના પાંચ પદ બોલીને :—उँ आँ ह्रीं क्रों० બોલી अस्यश्री० બોલતાં जीव इह स्थितः પુન :—उँ आँ० બોલી अस्य-श्री० બોલતાં सर्वेन्द्रियाणी इह स्थितानि पुनः पूर्ववत બોલતાં यंत्रस्य वांगमनस्त्वक्चक्षुः श्रोत्रजिव्हा घ्राणपाणिपाद पायूप-स्थितानि इहैवागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु तिष्ठन्तु स्वाहा ॥

ત્યાર પછી હૃદય શુદ્ધિનો મંત્ર જમણા હાથની પાંચે આંગલી ડાબી તરફ પોતાના સ્તન ઉપર રાખીને બોલવો. ત્યાંજ અનાહત ચક્ર રહેલ છે. હાર્ટ-હાર્દ ધમણી આવેલ છે જે મનોકામનાનો જાણે ખજાનો છે. લાગણીતંત્રનું જ્યાં સ્થાન છે તે શુદ્ધ રહેવું જોઇએ. જાપના સમયે તે સાધકે ખાસ ધ્યાન આપવું ઘટે.

મંત્ર :—उँ ह्रीं विमलाय विमलचिताय ज्वीं क्ष्वीं ज्रौं स्वाहा ।

ત્રણ વાર ઉચ્ચ સ્વરે બોલીને સ્નાન મંત્ર સ્નાનની મુદ્રાએ જાણે પોતાને ઐરાવત-ગજરાજ કળશ કરતો હોય-પોતે બંધ આંખે દુધ-જળના સ્વચ્છ ધારાઓથી સિંચાતો હોય તેવું ધ્યાન કરવું-ભાવના ભાવવી.

उँ नमो अरिहंताणं પાંચ પદ બોલીને—उँ अमलविमले निर्मले विमलोदभवे सर्वतीर्थोदभवे पाँ पाँ वाँ वाँ अशुचिः शुचिर्भवामि लाँ वाँ स्वाहा ॥

ત્રણ વાર મંત્ર ઉચ્ચ સ્વરે બોલવો. મસ્તક ઉપરથી સમગ્ર શરીર ઉપર સ્નાનની ચેષ્ઠા કરવી. પછી વસ્ત્રમંત્રનો ઉપયોગ કરવો. પોતે જાપ કરવાના વસ્ત્રો ઉપર વાસક્ષેપ ત્રણ વાર મંત્ર બોલી છંટકાવ કરવો—

उँ ह्रीं श्रीं आँ क्रीं ज्वीं क्ष्वीं पाँ वाँ स्वाहा ॥

कलमषदहन :—

બેઉ હાથ પરસ્પર ભુજા ઉપર રાખીને નીચેનો મંત્ર બોલવો.

उँ विद्युत्फुर्लिंगे महाफुलिंगे सर्व कलमष दहनं दह दह पच पच स्वाहा ॥

તિલક મંત્ર :—उँ ह्रीं श्रीं क्लीं ब्लूँ ऐं अर्हं नमः ॥

ઋષ્યાદિ ન્યાસ :—

ન્યાસ વિના મંત્રસિદ્ધિ નથી. અમુક જ મંત્રો એવા છે કે જેના ન્યાસ નથી. જેમકે શ્રી ઘંટાકર્ણ મહાવીરદેવના જેટલા મંત્રો છે તેના ન્યાસ નથી. બાકીના સર્વ મંત્રોના ન્યાસ, ધ્યાન, મુદ્રા, આસન વિગેરે હોય છે. આ ના હોય તો મંત્ર-ચૈતન્ય-મંત્રસિદ્ધિ જાગૃત થતી નથી. વરદાનાદિ પ્રાપ્ત થતા નથી. ન્યાસથી મંત્રના ખંડેખંડ સાધકના અંગો ઉપર સ્થાપન થાય છે. ન્યાસથી સાધકમાં ચેતના શક્તિ જાગૃત બને છે. મસ્તક ઉપર જમણા હાથની પાંચે આંગલી ભેગી કરીને ન્યાસ કરો. એજ પ્રમાણે અત્રે બતાવેલ સ્થાનો ઉપર.

उँ शाश्वता जिनेश्वराः ऋषये नमः शिरसि । उँ गायत्री छंदसे नमः मुखे । उँ परमेष्ठि देवतायै नमः हृदये । उँ विनि-योगाय नमः सर्वांगेषु ॥

કરન્યાસ :—उँ ह्रीं नमो अरिहंताणं अंगुष्ठाभ्यां नमः । उँ ह्रीं नमो सिद्धाणं तर्जनीभ्यां नमः । उँ ह्रूँ नमो आयरियाणं मध्यमाभ्यां नमः । उँ ह्रौं नमो उवज्झायाणं अनामिकाभ्यां नमः । उँ ह्राँ नमो लोए सव्वसाहुणं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । उँ ह्राँ ह्रीं ह्रूँ ह्रौं ह्रः नमो असिआउसा । करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥

मातृका न्यासः—

उँ अँ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं परमेष्ठि नमः ललाटे ।
,, आँ ,, ,, ,, ,, ,, मुखवृते ।
,, इँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिणनेत्रे ।
,, ईँ ,, ,, ,, ,, ,, वामनेत्रे ।
,, उँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिणकर्णे ।
,, ऊँ ,, ,, ,, ,, ,, वामकर्णे ।
,, ऑं ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिणनासौ ।
,, ऋँ ,, ,, ,, ,, ,, वामनासापुटे ।
,, ॠँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिण गंडे ।
,, ऌँ ,, ,, ,, ,, ,, वाम गंडे ।
,, ॡँ ,, ,, ,, ,, ,,
,, एँ ,, ,, ,, ,, ,, उर्ध्वोष्ठे ।
,, ऐँ ,, ,, ,, ,, ,, अधरोष्ठे ।
,, ओं ,, ,, ,, ,, ,, उर्ध्वदंतपंक्तौ ।
,, औं ,, ,, ,, ,, ,, अधदंत पंक्तौ ।
,, अँ ,, ,, ,, ,, ,, शिरसि ।
,, अँः ,, ,, ,, ,, ,, मुखे ।
,, कँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिणबाहुमूले ।
,, खँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिणकूर्परे (कोणी)
,, गँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिण मणिबंधे ।
,, घँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षांगुलिमूले ।
,, ङँ ,, ,, ,, ,, ,, वामबाहुमूले ।
,, चँ ,, ,, ,, ,, ,, वामकूर्परे (कोणी)

ॐ छँ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं परमेष्ठि नमः वाममणिबंधे ।
,, जँ ,, ,, ,, ,, ,, वामांगुलिमूले ।
,, झँ ,, ,, ,, ,, ,, वामांगुलिअग्रे ।
,, ञँ ,, ,, ,, ,, ,, वामपादमूले ।
,, टँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षपादमूले ।
,, ठँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिण जानुनि ।
,, डँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिणगुल्फे (ઢીંચણ)
,, ढँ ,, ,, ,, ,, ,, पादांगुलिमूले ।
,, णँ ,, ,, ,, ,, ,, पादांगुलि अग्रे ।
,, तँ ,, ,, ,, ,, ,, वामपादमुले ।
,, थँ ,, ,, ,, ,, ,, वाम जानुनि ।
,, दँ ,, ,, ,, ,, ,, वामगुल्फे ।
,, धँ ,, ,, ,, ,, ,, पादांगुलिमूले ।
,, नँ ,, ,, ,, ,, ,, पादांगुलि अग्रे ।
,, पँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिण पार्श्वे (कुक्षि)
,, फँ ,, ,, ,, ,, ,, वामपार्श्वे ।
,, वँ ,, ,, ,, ,, ,, पृष्टे ।
,, भँ ,, ,, ,, ,, ,, नाभौ ।
,, मँ ,, ,, ,, ,, ,, उदरे (जठरे)
,, यँ ,, ,, ,, ,, ,, हृदये ।
,, रँ ,, ,, ,, ,, ,, दक्षिण स्कन्धे ।
,, लँ ,, ,, ,, ,, ,, वाम स्कन्धे ।
,, वँ ,, ,, ,, ,, ,, तालु ।
,, शँ ,, ,, ,, ,, ,, हृदयादी दक्षहस्तांतम् ।
,, षँ ,, ,, ,, ,, ,, हृदयादिवामहस्तांतम् ।
,, सँ ,, ,, ,, ,, ,, हृदयादिवामपादांतम् ।
,, क्षँ ,, ,, ,, ,, ,, मुखांतजठरपर्यंतम् ।

मंत्रपदन्यास :—

ॐ ह्रीं नमः अर्हं क्लीं स्वाहा कनिष्ट्योः ।
,, ,, ,, अनामिकयोः ।
,, ,, ,, मध्यमयोः ।
,, ,, ,, तर्जन्योः ।
ॐ ह्रीं नमः अर्हं क्लीं स्वाहा अंगुष्ठयोः ।
,, ,, ,, करमध्ये ।
,, ,, ,, कर पृष्ठे ।
,, ,, ,, मणिबंधयोः ।
,, ,, ,, कूर्परयोः ।
,, ,, ,, हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, शिखायैवषट् ।
,, ,, ,, कवचाय हुँ ।
,, ,, ,, नेत्रत्रयाय वौषट् ।
,, ,, ,, अस्त्राय फट् ।

मंत्राक्षर न्यासः —

ॐ ॐ नमः ललाटे ।
,, ह्रीं ,, शिखायाम् ।
,, न ,, दक्षिणनेत्र ।
,, मः ,, वामनेत्रे ।
,, अ ,, दक्षिणकर्णे ।
,, र्हं ,, वामकर्णे ।
,, क्लीं ,, दक्षिण नासायाम् ।
,, स्वा ,, वाम नासायाम् ।
,, हा ,, मुखे ।

दिग्न्यास :—

ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं प्राच्यै नमः ।
,, ,, ,, सिद्धाणं दक्षिणायै नमः ।
,, ,, ,, आयरियाणं नैऋत्यै नमः ।
,, ,, ,, उवज्झायाणं प्रतिच्यै नमः ।
,, ,, ,, लोए सव्व साहुणं वायव्यैं नमः ।
,, ,, उदिच्यै नमः ।
,, इशान्यै नमः ।
,, ,, अग्नये नमः ।
,, ,, नमः अर्हं क्लीं स्वाहा उर्ध्वायै नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, भूम्यै नमः ।

दिग्बन्धन :—ह्रीं ॐ नमो अरिहंताणं सिद्धाणं आयरियाणं उवज्झायाणं लोए सव्व साहुणं ॐ नमः सुदर्शनाय सहस्राराय हुँ फट् पूर्वादि दिशांविदिशां बध्नामि नमश्चक्राय स्वाहा ।

ચપટી વગાડતાં પ્રદક્ષિણાક્રમથી દિશા બન્ધન કરવું. આ ક્રિયા ઉપસર્ગ–અશાંતિ ન થાય તે માટે અતિ જરુરી છે.

शीर्षरक्षा मंत्र :—ॐ ॐ ह्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं ह्रीं नमः ।

बाहुरक्षा मंत्र :—ॐ ॐ ह्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं ह्रीं नमः ।

कण्ठरक्षा मंत्र :—ॐ ॐ ह्रीं अर्हं नमो आयरियाणं ह्रीं नमः ।

उदररक्षा मंत्र :—ॐ ॐ ह्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं ह्रीं नमः ।

पादरक्षा मंत्र :—ॐ ॐ ह्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं ह्रीं नमः ।

ध्यानमाह :—चत्तारिमंगलं अरिहंतामंगलं, सिद्धामंगलं । साहुमंगलं, केवलिपन्नतो धम्मोमंगलं । चत्तारिलोगुत्तमा अरिहंता लोगुत्तमा, सिद्धा लोगुत्तमा साहु लोगुत्तमा केवलि पन्नतो धम्मो लोगुत्तमा ॥

चत्तारि शरणं पवज्जामि । अरिहंता शरणं पवज्जामि । सिध्धे शरणं पवज्जामि । साहु शरणं पवज्जामि । केवलि पन्नतो धम्मो शरणं पवज्जामि ॥

हे परमेष्ठि प्रभो ! सर्व रोग शोक भय पीडा विनाशनं, शांतिं तुष्टिं पुष्टिं कल्याणार्थं ममोपरि प्रसन्नोभव २ मम मनोकामना पूरय पूरय, अभ्युदयं कुरु कुरु स्वाहा ॥

પછી ઉભા થઈ ત્રણવાર ખમાસણા દેવા. પછી માનસોપચાર પૂજન કરવું. કોઈ દ્રવ્યથી નહીં પણ મનોમન ભાવના ભાવવાની છે.

मानसोपचार पूजन मंत्र :—

(१) ॐ लँ पृथिव्यात्मकं गंधं अर्हद्भ्य समर्पयामि नमः ।
,, हँ आकाशात्मकं पुष्पं ,, ,, ,,
,, यँ वायव्यात्मकं धूपं ,, आघ्रापयामि ,,
,, रँ वन्हयात्मकं दीपं ,, दर्शयामि ,,
,, वँ अमृतात्मकं नैवेद्यं ,, समर्पयामि ,,
,, सँ सर्वात्मकं सर्वोपचारान् ,, ,, ,,
,, नँ नमस्कारात्मकं — ,, ,, ,,

(२) ॐ लँ पृथिव्यात्मकं गंधं सिध्धेभ्य समर्पयामि नमः ।
,, हँ आकाशात्मकं पुष्पं ,, ,, ,,
,, यँ वायव्यात्मकं धूपं ,, आघ्रापयामि ,,
,, रँ वन्हयात्मकं दीपं ,, दर्शयामि ,,
,, वँ अमृतात्मकं नैवेद्यं ,, समर्पयामि ,,
,, सँ सर्वात्मकं सर्वोपचारान् ,, ,, ,,
,, नँ नमस्कारात्मकं ,, ,, ,, ,,

(३) उँ लँ पृथिव्यात्मकं गंधं आचार्येभ्यो समर्पयामि नमः ।
,, हँ आकाशात्मकं पुष्पं ,, ,, ,,
,, यँ वायव्यात्मकं धूपं ,, आघ्रापयामि ,,
,, रँ वह्नयात्मकं नैवेद्यं ,, दर्शयामि ,,
,, वँ अमृतात्मकं नैवेद्यं ,, समर्पयामि ,,
,, सँ सर्वात्मकं सर्वोपचारान ,, ,, ,,
,, नँ नमस्कारात्मकं — ,, ,, ,,

(४) उँ लँ पृथिव्यात्मकं गंधं उपाध्यायभ्यो समर्पयामि नमः ।
,, हँ आकाशात्मकं पुष्पं ,, ,, ,,
,, यँ वायव्यात्मकं धूपं ,, आघ्रापयामि ,,
,, रँ वह्नयात्मकं दीपं ,, दर्शयामि ,,
उँ वँ अमृतात्मकं नैवेद्यं उपाध्यायभ्यो समर्पयामि नमः ।
,, सँ सर्वात्मकं सर्वोपचारान ,, ,, ,,
,, नँ नमस्कारात्मकं — ,, ,, ,,

(५) उँ लँ पृथिव्यात्मकं गंधं सर्वसाधुभ्यो समर्पयामि नमः ।
,, हँ आकाशात्मकं पुष्पं ,, ,, ,,
,, यँ वायव्यात्मकं धूपं ,, आघ्रापयामि ,,
,, रँ वह्नयात्मकं दीपं ,, दर्शयामि ,,
,, वँ अमृतात्मकं नैवेद्यं ,, समर्पयामि ,,
,, सँ सर्वात्मकं सर्वोपचारान ,, ,, ,,
,, नँ नमस्कारात्मकं — ,, ,, ,,

प्रार्थना :—अर्हंतो भगवंत इन्द्र महिता, सिद्धाश्च सिद्धिस्थिताः । आचार्यां जिन शासनोन्नतिकराः, पूज्या उपाध्ययकाः ॥
श्री सिद्धांत सुपाठका मुनिवराः, रत्नत्रयाराधकाः । पंचैते परमेष्ठिना प्रतिदिनं, कुर्वन्तु वो मंगलम् ॥

નવકાર મંત્ર શક્રસ્તવ, નવકાર મંત્ર શક્રસ્તવ, નવકાર મંત્ર શક્રસ્તવ ત્રણવાર શુદ્ધ ઉચ્ચારણ પૂર્વક બોલવું. આત્મશુદ્ધિ માટે ઉપયોગી છે.

पंचमंगलध्यानमाह :—अरिहंताणं नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ।
सिद्धाणं नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ।
आयरियाणं नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ।
उवज्झायाणं नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ।
सव्वसाहुणं च नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ।
एसो पंच नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ।

गुरुपादुका ध्यानमाह :—

ગુરુપાદુકાનું સ્થાન સહસ્રદલમાં આવેલ છે. તે સ્થાન મસ્તકના અગ્રભાગે રહેલ છે. તાલવાની આગળના ભાગે. ત્યાં બે હાથથી ગુરુપાદુકા મુદ્રા કરીને નીચેના મંત્રોનું સ્મરણ કરવું. ગુરુ વીણ જ્ઞાન નહીં. જન્મદાતા માતાનું સ્મરણ કરતાં જેમણે આ મંત્રાધિરાજની દીક્ષા આપી હોય તેમનું અંતિમમાં સ્મરણ કરવું. પછી તેમનું માનસોપચાર પૂજન કરવું.

उँ मँ मातृपादुकाभ्यो नमः मातृपादुकां पूज्यामि तर्पयामि नमः पूजितास्तर्पिता संतु ।
उँ पँ पितृपादुकाभ्यो नमः पितृपादुकां पू. त. पू. त. ।
उँ ह्रीं गँ गणधर पादुकाभ्यो नमः ग. पा. पू. त. पू. त. ।
उँ ह्रीं गँ गौतमस्वामि गुरुपादुकाभ्यो नमः ग. पा. पू. त. पू. त. ।
उँ ह्रीं गँ गुरुभ्यो परम गुरुभ्यो नमः ।
उँ ह्रीं पँ परमेष्ठि गुरुपादुकाभ्यो नमः ।
उँ ह्रीं पँ परमात्मा गुरुपादुकाभ्यो नमः ।
उँ ह्रीं पँ परात्परेभ्यो गुरुपादुकाभ्यो नमः ।
उँ ह्रीं अँ अनंतानंत गुरुपादुकाभ्यो नमः ।
उँ ह्रीं अस्मत् पूज्य उँ ऐं क्लीं ह्रीं ह्रः हसक्षमलवरँयं सहक्षमलवरँयं, हसौं स्हौं...गुरुपादुकां पूजयामि नमः ।

गुरुध्यानमाह :—विवेकिनां विवेकाय, विमर्शाय विमर्शिनः ।
प्रकाशानां प्रकाशाय, ज्ञानिनां ज्ञानदायिने ॥

पुरस्तात् पार्श्वयोः पृष्ठे, नमस्कुर्यादुपर्यधः ।
सदा मच्चितरूपेण, विधेहि भवदासनम् ॥

ब्रह्मानंद परमसुखदं, केवलं ज्ञानमूर्ति,
द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं, तत्त्वमस्यादि लक्ष्यम् ।

एकं नित्यं विमलमचलं, सर्वधि साक्षिभूतं,
भावातीतं त्रिगुणरहितं. सद्गुरुं तं नमामि ॥

अज्ञान तिमिरांधानां, ज्ञानांजन शलाकया ।
नेत्रमुन्मिलितं येन, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

ત્યાર પછી હાથમાં માળા લઈને તેને અભિમંત્રિત કરવી. માળા ઉપર અન્ય વ્યક્તિની નજર ના પડે તે રીતે વસ્ત્રમાં અથવા ગૌમુખીમાં રાખીને ગણવી, માળા સુતરની રાખવી કલ્યાણકારી છે.

માળાના મેરુને અક્ષત પુષ્પ અત્તર ભેગા કરીને પુજીને આ મંત્ર બોલવો,

मालामंत्र :—उँ ऐं ह्रीं अक्षमालिकायै सिद्धिदात्र्यै नमः ।

માળા હાથમાં લઇને **પ્રાર્થના મંત્ર** બોલવો.

ॐ मां माले महामाये, सर्वशक्ति स्वरूपिणि ।
चतुर्वर्गस्त्वयि न्यस्तः, तस्मान्मे सिद्धिदा भव ॥
अविघ्नं कुरु माले, त्वं गृहणामि दक्षिणे करे ।
जपमाले च सिध्यर्थं, प्रसीद मम सिद्धये ॥

માળા હાથમાં રાખીને **માનસમંત્રનું** સ્મરણ કરવું,

ॐ ह्रीं अक्षमालाधिपतये सुसिद्धिं देहि २ सर्वमंत्रार्थ साधिनि-
साधय २ सर्वसिद्धिं परिकल्पय २ मे स्वाहा ॥

ત્રણવાર મંત્ર બોલી માળા સહસ્રદલે સ્પર્શ કરીને ઉચ્ચ સ્થાનમાં મુકવી, પછી છબી ઉપર અથવા સિદ્ધચક્રની છબી જે જાપમાં રાખેલ હોય તો તેના ઉપર પુષ્પ ચડાવતાં આ મંત્ર બોલવો,

પીઠ સ્થાપન મંત્ર :—ॐ ह्रीं अर्हं पंचपरमेष्ठि सर्वाधिष्ठायक देवता सहिताय योगपीठाय महापीठाय नमः ।

પછી નીચેના મંત્રની ૫ માળા ગણવી.

ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमः ।

પછી આવ્હાન મંત્રો મુદ્રા સહિત બોલવા, વાસક્ષેપ કરવો.

ગંધ પૂજન મંત્ર :—ॐ क्रों ह्रीं श्रीं नमोऽस्तु सर्वेऽपि परमेष्ठि मंत्राधिष्ठायकदेवाः गंधादिन गृहण २ नमः ।

આવ્હાન મંત્ર :—ॐ क्रों ह्रीं श्रीं अर्हं नमस्तोऽस्तु सर्वेपि परमेष्ठि मंत्राधिष्ठायकाः अत्रागच्छ २ ।

સ્થાપન મંત્ર :—ॐ क्रों ह्रीं श्रीं अर्हं नमोऽस्तु सर्वेऽपि परमेष्ठि मंत्राधिष्ठायकाः अत्र तिष्ठन्तु ठः ठः ।

સનિહિન મંત્ર :—ॐ क्रों ह्रीं श्रीं अर्हं नमोऽस्तु सर्वेपि परमेष्ठि मंत्राधिष्ठायकाः मम सहिता भवन्तु वषट् ।

પરમેષ્ઠિદેવ સ્થિરતા મંત્ર :—ॐ क्रों ह्रीं श्रीं अर्हं नमोऽस्तु सर्वेपि परमेष्ठि मंत्राधिष्ठायकाः जाप-पूजान्तं अत्रैव स्थातव्यं ।

ઉપરોક્ત વિધાન પછી ૐકારની ધ્વનિરુપ ગુંજન કરવું.

ઉંચ સ્વરે ૐકારનો ઉચારણ ॐ...ॐ ॐ ॐ ॐ... ..ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ......ॐ ह्रीं...ॐ એકવારના ઉચારણમાં ૐકારનો ૧૦૮ વાર થઈ શકે છે તે રીતે જાપના પ્રારંભમાં અને જાપના અંતમાં પણ અવશ્ય કરવો. પછી ગુરૂપાદુકા, માનસોપચાર-પૂજન કરીને જાપ સમર્પણ કરવા.

જાપ મંત્ર :—ॐ ह्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं अर्हं ऐं क्लीं झ्रौं झ्रौं स्वाहा ।

અથવા :—ॐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो आयरियाणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, अर्हं क्लीं ह्रीं ऐं ॐ नमः ॥

જાપ સમર્પણ મંત્ર :—ॐ गुह्यातिगुह्य गोपत्रीत्वं गृहाणअस्मत् कृतं जापं ।
सिद्धिर्भवतु मे देव !, त्वत् प्रसादात् परमेश्वरः ॥

ઉપરોક્ત બંને મંત્રોના જાપ ૨૪ લાખ છે. **છ બીજાક્ષરવાળું** મંત્ર અતિ તેજોમય છે. તેના જાપ ૧૨ લાખ **થશે** એટલે આશ્ચર્યભુત અવનવા અનુભવો થવા માંડશે. મિત્રો ! દેવદ્વારા અપાયેલ આ મંત્ર છે. તે **જપવાથી** અઢી લાખ જાપના પ્રતાપે તમારી લગભગ દરેક મુંઝવણો અવશ્ય દુર થવા લાગશે રોજની ત્રીકાળ સમયમાં ૫૨ માળા અવશ્ય ગણવી **જોઇએ.** તોંતેરી અક્ષરી મંત્રના આ જાપ સાધકની ચોક્કસ મનોકામના પૂર્ણ કરે છે.

પ્રતિમાસ નીચેના પાંચ પદનું પૂજન કરવું. આઠમ શુકલપક્ષીય અથવા ચૌદશે પૂજન રાખવું.

અરિહંત પદ :—હૃદયકમલની અંદરની નાડીના માર્ગથી આકર્ષણ કરીને બ્રહ્મરંધ્ર સુધી લઈ જઇને જ્યોતિસ્વરૂપે આવ્હાન કરવું. પાંચે પદોના જે જે રંગો છે તે તે રંગોનું ધ્યાન કરવું.

આવ્હાન મંત્ર :—ॐ आँ क्रों ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं भगवन् ! अत्रे पूजन महोत्सवे आगच्छ आगच्छ संवौषट् ।

સ્થાપના મંત્ર :—ॐ आँ क्रों ह्रीं श्रीं अर्हन भगवन ! अत्र स्वपदे कमले तिष्ठः तिष्ठः ठः ठः ।

સનિધાન મંત્ર :—ॐ आँ क्रों ह्रीं० मम सनिहितो भव भव वषट् ।

સનિરોધ :—ॐ आँ क्रों ह्रीं पूजांतं यावत अत्रैव स्थातव्यं ।

અવગુંઠન :—ॐ आँ क्रों ह्रीं परेषाम दीक्षितानामदृश्यो भव ।

નીચેના મંત્રથી અરિહંત સ્વરૂપની સ્થાપના કરવી.

ॐ अस्मिन क्षेत्रे अस्मिन काले नामाऽर्हतो रूपाऽर्हतो द्रव्याऽर्हतो भावाऽर्हतो समागताः सुस्थिताः सुनिचिताः संतु स्वाहा ॥

મંત્ર બોલીને પુષ્પ ચડાવવું. પછી અખંડ અણીવાલા ૧૦૮ અક્ષત નીચેના મંત્રથી ચડાવવા.

ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों क्लूँ अर्हं नमो अरिहंताणं ॥

પછી સર્વોપચાર મંત્ર બોલી ચંદન પુષ્પાદિ ચઢાવવા.

ॐ नमो अरिहंताणं भगवंताणं धम्मवरचाउरंत चक्कवट्टीणं चउमुखाणं, अष्टमहाप्रातिहार्य सहिताय, प्राप्तानंत चतुष्टाय,

चतुःषष्टि सुरेन्द्रादि सुरासुर संवेति पादपीठाय उँ नमोऽर्हते केवलिने, परमयोगिने, अनंत विशुध परिणाम विस्फुरच्छुक्लध्याग्नि निर्दग्ध कर्मबीजायशोम्याय शांताय मंगलवरदाय अष्टादोषरहिताय, अरिहंतो भगवंतो मम अस्मिन पूजते पठने पदे-अवतरंतु इह जलं चंदनं गंधं धुपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान् गृहाण गृहाण स्वाहा ॥

उँ ह्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं स्वाहा । આ મંત્ર બોલી ૧૦૮ અક્ષત ચડાવવા.

અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરી ૧ માળા પૂર્વે બતાવેલ મંત્રની ગણવી. તે પછી નૈવેદ્ય, ફળ, પુષ્પ, પુષ્પની માળા એક થાળમાં લઇ આ પ્રમાણે બોલવું.

उँ अरिहंतामंगलम्, उँ ह्रीं अरिहंत शरणं पवज्जामि, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं ऋषभ अजित संभव अभिनंदन सुमति पद्मप्रभु सुपार्श्व चंद्रप्रभु सुविधि शीतल श्रेयांस वासुपुजय विमलं अनंत धर्म शांति कुंथु अर मल्लि मुनिसुव्रत नमि नेमि पार्श्व वर्धमानेभ्यो श्रीं ह्रीं अर्हं उँ नमः ॥

થાળીમાંની પૂજન સામગ્રી ચઢાવીને પછી કુસુમાંજલિ કરવી.

વસંતતિલકા :—नम्राऽमरेश्वर किरीट निविष्ट शोणा,
रत्नप्रभा पटलपाटलितांघ्रिपीठाः ।
तीर्थेश्वराः शिवपुरी पथ सार्थवाहा,
निःशेषवस्तु परमार्थविदो जयंति ॥

એવી રીતે જ **સિદ્ધપદ :** પાંચ મુદ્રાઓથી જેવી રીતે અરિહંત ભગવંતનું ભાવના ભાવવાપૂર્વક આહ્વાન, સ્થાપન વિગેરે કરેલ તેજ પ્રમાણે અરિહંત, अर्हं પદના સ્થળે સિદ્ધપદ જોડીને મુદ્રાઓ કરવી. પછી હાથમાં વાસક્ષેપ લઇને—

उँ नमः सिध्धेभ्यः महायोगपीठाय स्वाहा ।

આ બોલી વાસક્ષેપ કરવો.

પછી લાલ વર્ણવાલા અક્ષત ૧૦૮ ગ્રહણ કરીને—

उँ ह्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं स्वाहा । બોલીને એક પછી એક અક્ષત ચડાવવા. અષ્ટપ્રકારી પૂજા નીચેના મંત્રથી કરવી.

उँ नमो सिद्धाणं भगवंताणं सिद्धाणं सिद्धाणं बुद्धाणं पारगयाणं लोअग्गमुअगयाणं सिद्धाणं भगवंतो स्वपदे-कमलासने दोच्चेपये अवतरंतु इह जलं चंदनं गंधं पुष्पं धूपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान् गृहाण गृहाण स्वाहा ॥

પૂજન પૂર્ણ થયેથી 'उँ ह्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं' મંત્રની એક માળા ગણવી.

પછી—उँ सिद्धामंगलं उँ सिद्धे शरणं पवज्जामि "

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं ऋषभ० " આદિ ૨૪ તીર્થંકર ભગવંતના નામ બોલી અંતે श्रीं ह्रीं अर्हं उँ नमः બોલીને થાળમ પુષ્પ, નૈવેદ્ય વિગેરે ચડાવવા. કુસુમાંજલિ કરવી.

વસંતતિલકા

लोकाग्रभागभुवना भवभीति मुक्ताः,
ज्ञानावलोकित समस्त पदार्थ सार्थाः ।
स्वाभाविक स्थिर विशिष्ट सुखैः समृद्धाः,
सिद्धाः विलिनघन कर्ममला जयंति ॥

આચાર્યપદ :—આચાર્યપદનું પાંચ મુદ્રાઓથી આવ્હાનાદિ કરવું.

સંનિધાપની મુદ્રા :—(એટલે) બંને હાથની બનાવેલી મુઠીમાં હાથના અંગુઠાઓને ઉંચા કરવા તે.

સંનિરોધની મુદ્રા :—બે હાથના અંગુઠાઓને મુઠીની અંદર રાખવા.

અવગુંઠન મુદ્રા :—મુઠી બાંધી ફેલાવેલી તર્જની અને મધ્યમાના ઉપર અંગુઠા મુકવા તે.

સૌભાગ્ય મુદ્રાથી જાપ કરવો. બે અંગુઠાની નીચે કનિષ્ઠિકાને તેનાથી આક્રાંત થયેલી ત્રીજી આંગલીને મુકવી તેથી બીજવાલી સૌભાગ્યમુદ્રા બને છે. તે સૌભાગ્ય ઉત્કર્ષવાલી બને છે.

उँ ह्रीं अर्हं नमो आयरियाणं योगपीठाय नमः ।

આ મંત્ર બોલી વાસક્ષેપ કરવો.

उँ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों क्लूँ अर्हं नमो आयरियाणं स्वाहा ।

આ મંત્ર બોલતાં ૧૦૮ અક્ષત ચડાવવા.

उँ नमो आयरियाणं भगवंताणं नाणाणं पंचवियार शुद्धियाणं भगवंतो आयरिया स्वपदे कामले तच्चेवये अवतरंतु इह जलं चंदनं गंधं धूपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान् गृहाण गृहाण स्वाहा ।

આ મંત્રથી અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી. ત્યાર પછી

उँ नमो आचार्यमंगलं, आचार्य शरणं पवज्जामि, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं ऋषभ अजित संभव આદિ ચોવીસ તીર્થંકરના નામ બોલીને श्रीं ह्रीं अर्हं उँ नमः ।

આ મંત્ર બોલી નૈવેદ્ય થાળ ધરાવવો- પછી કુસુમાંજલિ કરવી.

વસંતતિલકા :—आचार पंचक समाचरण प्रवीणाः,
सर्वज्ञ शासन धुरैक धुरंधराये ।
ते सूरयो दमित दुर्दमवादिवृन्दा,
विश्वोपकार करण प्रवणा जयंति ॥

ઉપાધ્યાયપદ :—પાંચ મુદ્રાઓ દ્વારા આવ્હાનાદિ કરવું.

ॐ ह्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं योगपीठाय स्वाहा । બોલીને વાસક્ષેપ કરવો.

કંકુવર્ણા અક્ષત ૧૦૮ ચઢાવવા નીચેના મંત્રથી અભિમંત્રિત કરીને.

"ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमो उवज्झायाणं" ॐ नमो उवज्झायाणं भगवंताणं बारसंगपढणं गाणं, सुअहराणं, सज्झाय-मज्झाणं, सत्ताणं, उवज्जाया, भगवंतो स्वपदे कमले चउत्थपये अवतरंतु इह जलं चंदनं पुष्पं गंधं धुपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान् गृहाण गृहाण स्वाहा ।

આ બોલી અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી.

"ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमो उवज्झायाणं" ૧ માળા ગણવી.

ॐ उवज्जाया मंगलं ॐ नमो उवज्जाये शरणं पवज्जामि । ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ऋषभ अजित० આદિ તીર્થંકરો ચોવીસનું નામ સ્મરણ કરતાં છેવટે—ॐ ह्रीं अर्हं ॐ नमः ।

બોલી નૈવેદ્ય ધરાવવું. પછી કુસુમાંજલિ કરવી.

વસંતતિલકા :—सूत्रं यतिनतिपटु स्फुट युक्तियुक्तं,
मुक्ति प्रमाण नय भंग गर्भं गंभीरम् ।
ये पाठयंति वरसूरिपदस्य योग्या-
स्ते वाचसाश्वतु स्वारुगिरी जयंति ॥

સાધુપદ :—પાંચ મુદ્રાથી આવ્હાન કરી-ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ब्लूँ अर्हं योगपीठाय नमः । બોલી વાસક્ષેપ કરવો.

ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं । ૧ માળા ગણવી.

ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों ब्लूँ अर्हं नमः । ॐ नमो सव्वसाहुणं भगवंताणं पंचमहव्वयधराणं, पंचसमियाणं, तिगुणं तवनियम-नाण दंसणजुताणं मुखसाहगाणं, साहुणो भगवंतो स्वपदे पंचमेपये इह जलं चंदनं पुष्पं गंधं धुपं दीपं नैवेद्यं सर्वोपचारान् गृहाण गृहाण स्वाहा ॥

અષ્ટપ્રકારી પૂજા ઉપરનો મંત્ર બોલીને કરવી.

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ऋषभ अजित० २४ તીર્થંકર ભગવંતોના નામ બોલીને નૈવેદ્ય થાળ કરવો. પછી કુસુમાંજલિ કરવી.

વસંતતિલકા :—सिद्ध अंगना सुख समागम बद्धवांछाः,
संसार सागर समुत्तरणैक चिताः ।
ज्ञानादि भूषण विभूषित देहभागा,
रागादि घातरतयो यतयो जयंति ॥

પાંચે પદોની પૂજા કર્યા પછી સમગ્ર પદોની કુસુમાંજલિ કરવી.

अर्हत सकलान वंदे, वंदे सिद्धाश्च शाश्वतान् ।
आचार्यानादराद् वंदे, वंदेश्री वाचकानपि ॥
सर्व साधूनहं वंदे, नास्ति वंद्यमतः परम् ।
परमा पात्रता मेडभूत, वंद्य सर्वस्व वंदनात ॥
तदेषां कीननादस्तु, कीर्ति कल्याणमेवच ।
वचनातिक लाभं हि, नामानि श्रीमहात्मनाम् ॥

પછી પોતાને જે મંત્ર ગુરુભગવંતે અર્પણ કરેલ હોય તેની માળા ગણવી. પછી જપ સમર્પણ મંત્ર બોલી જળ જમીન ઉપર છોડી જે તરફનો (નાસિકાનો) શ્વાસ ચાલતો હોય તે પગ જમીન ઉપર મુકવો. વંદન કરી આસન ઉપરથી ઉભા થવું.

જાપમાં લેવા યોગ્ય મંત્રો :—ભિન્ન ભિન્ન કાર્યો માટેના મંત્રો અત્રે શ્રીસંઘ સમક્ષ સાધકોના હિત માટે મુકું છું. તેનો ઉપયોગ આપ સૌ સમજી વિચારીને, આમ્નાયપૂર્વક, શ્રીસંઘના હિતાર્થે કરશો તેમ મારી વિનંતિ છે.

(૧) ॐ ह्रीं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं नमो उवझायाणं, ॐ ह्रीं नमो लोए सव्वसाहुणं, एसो पंच नमुक्कारो सव्वपाव पणासणो, मंगलाणंच सव्वेसिं, पढमं हवइ मंगलं ॥

પુરુષ અને પ્રકૃતિ સહિતનો આ મંત્ર સર્વત્ર જય-વિજય અપાવનાર છે. તેના કુલ જાપ નવ લાખ છે.

(૨) ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं नमो उवझायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमः ॥

ત્રણ શક્તિ સહિતનો આ મંત્ર સાધકની નિર્ધનતાને દુર કરે છે. તેના કુલ જાપ ૧૧ લાખ છે.

(૩) ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं अर्हं नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं नमो उवझायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं नमो लोए सव्व साहुणं, क्लीं श्रीं ह्रीं ॐ नमः ।

ચાર શક્તિ સહિતનો આ મંત્ર સંપતિ, શાંતિ, વશીકરણ, આકર્ષણ માટેનો છે. તેના કુલ જાપ ૧૪ લાખ છે.

(૪) ૐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों ब्लूँ अर्हं नमो अरिहंताणं, ૐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों ब्लूँ अर्हं नमो सिद्धाणं, ૐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों ब्लूँ अर्हं नमो आयरियाणं, ૐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों ब्लूँ अर्हं नमो उवज्झायाणं, ૐ ह्रीं श्रीं क्लीं क्रों ब्लूँ अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ૐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमः ।

આઠ મહામંત્ર બીજાક્ષરોથી સહિત માળામંત્રના જાપ ફક્ત નવ લાખ જાપથી અચુક લક્ષ્મી પ્રાપ્તિ અને વેપારવૃદ્ધિ બને છે. બીજા પણ અદ્દભુત કામો-અસાધ્ય કાર્યો પણ ચાલુ જાપની સંખ્યામાં જ બને છે. સ્વયં અનુભવ છે.

મને પ્રાપ્ત થયેલ મંત્ર આપ સૌની આગળ મુકું છું. જ્યારે હું સૂર્યની સામે ગાયત્રી મંત્રની માળા દરરોજ ૧૨ ગણતો હતો તેમાં મને આકાશમાં આલેખાયેલ જોવા મળેલ મંત્ર નીચે પ્રમાણે છે. આપ સૌને નવાઈ તો લાગશે જ કે જૈનમુનિને વળી ગાયત્રી! ગાયત્રી મંત્ર ગણવાની શી જરૂરત! પણ મંત્રાધિકાર પ્રાપ્ત થયાં પછી સાધકને તે ક્રમ સાચવો પડે છે. **નર્વાણ** મંત્રદીક્ષા પ્રાપ્ત થયાં પછી તેના લાખો જાપ કરેલાં. તે બાદ ગાયત્રી મંત્ર અમુક સમય માટે જપવો પડે છે. એટલે મેં તે ક્રમ દીક્ષામાં પ્રાપ્ત મંત્રના જાપ શરૂ કર્યા. દોઢ લાખ જાપ પછી ત્રાટક-શક્તિનો વિકાશ થવા માંડ્યો. સુંદર યોગાનુયોગ હશે માટે જ મને સૂર્યની શક્તિએ આ મંત્ર અર્પણ કર્યો હશે. સંધ્યાનો-(સવારનો) સમય હતો. આકાશ સ્વચ્છ હતું. મને સૂર્યના મંડળમાં કાંઈક આકર્ષણ લાગ્યું. ત્રાટક દૃષ્ટિથી જોવા માંડ્યું તો વર્ણ પ્રમાણે શ્રીનવકાર મહામંત્રના પાંચ પદના દર્શન થયાં. પછી મેં ગાયત્રી મંત્ર સ્થગિત કરીને પ્રાપ્ત મંત્રના જાપ તત્કાલ શરૂ કર્યાં. તે આ મંત્ર છે.

ૐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ૐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ૐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो आयरियाणं, ૐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ૐ ऐं ह्रीं क्लीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ૐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो लोए सव्व साहुणं ऐं ह्रीं क्लीं ૐ नमः ॥

આ મંત્રના જાપ મેં શુભ દિવસે શરૂ કર્યા. પ્રથમ ત્રણ દિવસ સુધી ભાત અને દુધ ઉપર રહીને જાપ કર્યાં. ત્રણ દિવસમાં ૧૨૫ માળા ગણી. પછી જાપની ક્રમસંખ્યા વધારતો ગયો. ઉત્તર દિશામાં નવપદજીનો યંત્ર સ્થાપન કર્યો. અખંડ દીપક સ્થાપન કરાવ્યો. અક્ષતનું માંડલું પંચપદીય વર્ણ પ્રમાણેના અક્ષતોથી કરાવેલ. જાપ રાત્રિના રાખ્યાં, દિવસે પણ થોડાં કરતો હતો. આ મંત્રના ૨ લાખ જાપ થયાં અને સ્વપ્નમાં ભગવતીજી રાજરાજેશ્વરી શ્રીપદ્માવતીજીનો મંત્ર મલ્યો. જોયો-નિહાલ્યો. જાણે કોક લખાવતું હોય ને યાદ રાખવા માટે કોઈ દબાણ કરતું હોય તેવી વ્યક્તિને જોઈ-"હું પોતે જ છું. વિમલેશ્વર!" આવું સુચન મલ્યું. મેં માંનો મંત્ર જાગીને મારી ડાયરીમાં લખી લીધો, ને પછી તે મંત્રજાપ શરૂ કર્યો. નવકાર મંત્રની ૧૧ માળાનો ક્રમ રાખ્યો. દિવસે નવકારમંત્ર ગણતો ને રાત્રે ૧૧ વાગે માં નો મંત્ર ગણવા લાગ્યો. તે મંત્રના ૪૫ દિવસમાં ૧ાા લાખ જાપ કર્યાં. જાપમાં બીક લાગવા માંડી. સફેદ સર્પ જાપ સમયે જોવા મલ્યાં. કાનમાં અવાજ આવતો. શરીર ધ્રુજી ઉઠતું. પણ જાપમાં ખલેલ ન પહોંચી. પછી તો નાગ-નાગણ બેઉ આવવા માંડ્યાં. ફેણ ધરીને મારી સામે જ બેસી રહે. જાપ પૂરાં થતાં તે અદૃશ્ય થઈ જતાં. ઘણીવાર આવું બનતું. સંવત ૨૦૩૦માં શ્રાવણ વદ ૧૧ ના રોજ રાત્રે સ્વપ્નમાં મને શ્રીવીર ઘંટાકર્ણ મહાવીરનો મંત્ર સાંપડ્યો. ત્રણ દિવસમાં શ્રીવીરનો મંત્ર યાદ રહ્યો. મંત્રાક્ષરો યાદ રહ્યાં. ત્રણ ટુકડે. આ મંત્રનું છેવટે મેં શરણ સ્વીકાર્યું. માં નો મંત્ર સ્થગિત કર્યો. નવકારમંત્ર પણ ઓછા થવા લાગ્યાં. શ્રીવીરના જાપ આજે પણ ચાલુ છે. માં નો મંત્ર વિધાન "શ્રીપદ્માવતી ઉપાસના"માં છાપેલ છે.

પંચપરમેષ્ઠિના ન્યાસ :—

ૐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो अरिहंताणं अंगुष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, तर्जनीभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, मध्यमाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अनामिकाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं अंगुष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, तर्जनीभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, मध्यमाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अनामिकाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं अंगुष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, तर्जनीभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, मध्यमाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अनामिकाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, उवझायाणं अंगुष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, तर्जनीभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, मध्यमाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अनामिका० ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कनिष्ठिका० ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, करतलकर० ।

ૐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो लोए सव्वसाहुणं अंगुष्ठाभ्यां नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, तर्जनीभ्यां०
,, ,, ,, ,, ,, ,, मध्यमा०
,, ,, ,, ,, ,, ,, अनामिका०
,, ,, ,, ,, ,, ,, कनि० ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, करतलकर० ।

हृदयादिन्यास :—

ૐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो अरिहंताणं हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिखायै वषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कवचाय हुँ ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, नेत्रत्रयाय वौषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अस्त्राय फट् ।
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिखायै वषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कवचाय हुँ ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, नेत्रत्रयाय वौषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अस्त्राय फट् ।
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिखायै वषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कवचाय हुँ ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, नेत्रत्रयाय वौषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अस्त्राय फट् ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो उवज्झायाणं हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, शिखायै वषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, कवचाय हूँ ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, नेत्रत्रयाय वौषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, अस्त्राय फट ।

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो लोए सव्वसाहुणं हृदयाय नमः ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, शिरसे स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, शिखायै वषट् ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, कवचाय हूँ ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, नेत्रत्रयाय वौषट ।
,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, अस्त्राय फट ।

સમગ્ર મંત્રાધિરાજ ન્યાસ :—

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो अरिहंताणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो सिद्धाणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो आयरियाणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो उवज्झायाणं, ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो लोए सव्वसाहुणं, अंगुष्ठाभ्यां नमः । **સમગ્ર મંત્ર બોલીને** तर्जनीभ्यां नमः । મંત્ર પૂર્વવત સ્મરીને अनामिकाभ्यां नमः । त० । अ० । क० । करतल० એમ પૂર્વવત ક્રમ પ્રમાણે બોલવા.

આરોહઅવરોહમંત્રન્યાસ :—બંને હાથના મસ્તકથી માંડીને બંને પગ સુધી મંત્ર ઉચ્ચ સ્વરે બોલતાં બોલતાં નીચે ઉતરતા જવું. પછી બંને પગથી માંડીને ઉપર જવું. આ પ્રમાણેની ક્રિયા મસ્તક, લલાટ, મુખ, છાતી, પગનો આગલો ભાગ, તે પ્રમાણે મંત્ર ક્રમશઃ અવરોહરુપે બને.

ત્યાર પછી જમણી તરફના પડખાથી-મસ્તકથી પ્રારંભી નીચે ઉતરતાં પગ સુધી, પગથી લઈને પુનઃ મસ્તક સુધી. ત્યાર પછી ડાબી તરફ, પછી પૃષ્ટભાગની કલ્પના કરીને ઉપરથી નીચે-નીચેથી ઉપર કરી, પછી **દિગન્યાસ** કરવા.

દિગ્ન્યાસવિધિ :—દશે દિશાઓમાં બે હાથ જોડી મંત્રાધિરાજને ઉચ્ચ સ્વરે બોલતાં પ્રદક્ષિણાક્રમથી હાથોને ફેરવવાં. પૂર્વ દિશાથી પ્રારંભ કરવો. પૂર્વ-દક્ષિણ-પશ્ચિમ-ઉત્તર, પછી ચાર વિદિશા ઇશાન-વાયવ્ય-અગ્નિ-નૈઋત્ય, પછી ઉર્ધ્વલોક, પછી પાતાલ ભુમિ તરફ નજર કરી હાથ નીચે રાખવા.

પછી શ્વાસોશ્વાસથી મંત્રાધિરાજનું ૨૭ વાર સ્મરણ કરવું.

પંચપરમેષ્ઠિમુદ્રા, સૌભાગ્યમુદ્રા, સબીજ, નિંબીજ, મહામુદ્રા, ધેનુમુદ્રા, નિર્વાણમુદ્રા, પ્રવચનમુદ્રા, અંજલિમુદ્રાઓ કરવી.

આ દરેક મુદ્રાઓ ઉપર મંત્રાધિરાજનું ૨૭ વાર સ્મરણ કરવું.

તે પછી જાપની શરૂઆત કરવી. ઓછામાં ઓછી ૨૪ માળા એક જ આસને (પલાંઠીએ) કરવી. પ્રથમ ષટ્ચક્રમાં મંત્રનું સ્મરણ કરવું. સર્વ પ્રથમ ધ્યાન કરવું. સમયાનુસાર-શક્તિ પ્રમાણે.

અરિહંત ભગવંત જલતત્વ રૂપે અને વરુણમંડલ રૂપે છે. સિદ્ધભગવંત અગ્નિમંડલ રૂપે છે. આચાર્ય પૃથ્વીમંડલ રૂપે છે.

આપણા શરીરમાં રહેલા દરેક તત્ત્વમંડલમાં ઉપર પ્રમાણે ચિંતવન કરવું. મંત્રમાં પાંચ તત્ત્વ છે, શરીરમાં પાંચ તત્ત્વ છે. આપણા શરીરમાં જે તત્ત્વો છે તેની શક્તિ ઓછી છે. તેમાં શક્તિ પૂરવા માટે પરમેષ્ઠિમંત્રમાં રહેલ અનંતગણી શક્તિ સાધકે તે તત્ત્વશક્તિને ગ્રહણ કરવી જોઈએ. મહાન શક્તિસંપન્નની કરેલી સેવાનું ફળ મહાન છે, તેમ અનંતગણા શક્તિતત્ત્વોમય પરમેષ્ઠિ પાસેથી પ્રાર્થનારુપે કરેલ માંગણી અવશ્ય આપણને મળે છે જ. અને તે પણ ઉત્તમોત્તમ જ.

શ્રી નવકારમંત્રના પાંચે પદોના પદના અક્ષરની સંખ્યા પ્રમાણે જાપ કરવાથી પણ ત્વરિત લાભ થાય છે તેમાં લેશમાત્ર શંકા ના રાખવી.

ॐ ऐं ह्रीं क्लीं नमो अरिहंताणं, ११ અક્ષરી મંત્રના ૧૧ લાખ જાપ કરવા.
" " " " " सिद्धाणं. ૯ અક્ષરી મંત્રના ૯ લાખ જાપ કરવા.
" " " " " आयरियाणं, ૧૧ અક્ષરી મંત્રના ૧૧ લાખ જાપ કરવા.
" " " " " उवज्झायाणं, ૧૧ અક્ષરી મંત્રના ૧૧ લાખ જાપ કરવા.
" " " " " लोए सव्वसाहुणं, ૧૩ અક્ષરી મંત્રના ૧૩ લાખ જાપ કરવા.

સર્વ મલીને મંત્રાક્ષરોની સંખ્યા ૫૫ થાય છે. તો મિત્રો ઉપરના મંત્રના જાપ આપ આપના જીવનમાં ૫ વર્ષમાં કરી શકો તેવી રીતની ગણત્રી જાપની ગોઠવી દો. અને પંચાવન લાખ જાપ મંત્રના થાય તો આપને શું ના મળે તે તમારો આત્મા જ કહેશે. માટે પ્રથમથી આપને લાલચમાં નાંખવા નથી સમજ્યાને ! સ્વયં જ અનુભવ કરો.

પૃથ્વીની કોઈ ચીજ, પદાર્થ એવું ગુપ્ત ના રહી શકે જેનું જ્ઞાન-જાણકારી આપને આપના આસન ઉપર બેસીને ના મલી શકે. ત્રીકાળજ્ઞાનની વાતો આપ જાણી શકો. આપ પૃથ્વી ઉપર ચાલી ના શકો. અદ્ધર જ ચાલવા માંડો તેવી અપાર શક્તિના માલિક બની જશો તેમાં શંકા ના રાખશો. આપ આપના આત્માની અનંત શક્તિના માલિક છો. જે શક્તિ ગુપ્ત છે, સુસુપ્ત છે તે પ્રગટ થવા માંડશે, આપ કોઇના પણ ચહેરા તરફ મીંટ માંડશો તો તેના ગુપ્ત વિચારો-સંસ્કારોનો પ્રત્યક્ષ ખ્યાલ આવી જશે. આપ ભયંકર રોગોને મટાડી શકશો. કોઇ પણ અદ્રશ્ય શક્તિના ભોગ કોઈ બન્યું હશે તો તેને દોરો યા જળ મંત્રીને ઉપયોગ કરશો તો સુંદર પરિણામ લાવી શકશો. આપની વાચા હંમેશા ઉંચી રહેશે. ધાર્યા કામો પાર પાડી શકશો. દરિદ્રતા દુર ભાગશે. વેપાર વૃદ્ધિ થશે. અખુટ લક્ષ્મીના માલિક બનશો. કામધેનું મંત્ર છે. કુબેરભંડારી ધન આપતાં થાકશે પણ આ મંત્રની શક્તિથી અપાર લક્ષ્મી મળશે. સાપ, વીંછી કે અન્ય કોઇ પણ વિષ આ મંત્રના સ્મરણથી આપેલ જળ-વાસક્ષેપથી નાકામિયાબ નીવડશે. આ મંત્રના સમકિતવંત સર્વ દેવો-દેવીઓ અધિષ્ઠાયક છે. સ્મરણ કરનારને સદાય સહાયક બને છે. અલ્પ ભવોમાં સંસાર સાગરથી પાર પામે છે. અનંતાનંત પુણ્યવંત આત્માઓ આ મંત્રને શરણે ગયા છે. વર્તમાનમાં છે ને અનંતકાળ સુધી આ મંત્ર ગણાતો રહેશે.

चित्र ८ : श्री नमस्कार महामंत्र नवनिधान सहित

નવકાર મંત્રમાં જે બીજાક્ષરો છે તેનાં સંક્ષીપ્ત અર્થ આ પ્રમાણે છે.

ॐ શાંતિ માટે, ઉપદ્રવોના ઉપશમના માટે, ત્રિવિધ સંતાપની શાંતિ માટે છે. પુરુષવાચક છે.

ह्रीं—વશ્યાર્થ=જે મનુષ્ય ઉલ્ટો કામો કરતો હોય, સમજાવવા છતાં તે કાબુ બહાર જતો હોય, દુર્જનતાના લક્ષણોથી ભરપુર હોય તેને માનવ બનાવનાર આ ह्रीं બીજ છે. મંત્રોમાં તેનું ઉચ્ચ સ્થાન છે. શક્તિવાચક છે.

श्रीं જ્ઞાનાર્થ-લક્ષ્મી માટે છે. માન-સન્માન આપનાર છે.

क्लीं કામદેવવાચક છે. આકર્ષણ બીજ છે.

अर्हं ચોવીશ અરિહંત ભગવંત વાચક છે.

લબ્ધિપદોની આદિમાં શ્રીનવકાર મંત્રને જોડવાથી તે પદો મંત્રપદો બને છે.

१ ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।

२ ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो झौं झौं स्वाहा,
,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं,
,, ,, ,, ,, ,, ओहि जिणाणं झौं झौं स्वाहा ।

३ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, परमोहि जिणाणं झौं झौं स्वाहा ।

४ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं,
,, ,, ,, ,, ,, अणंतोहि जिणाणं झौं झौं स्वाहा ।

५ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, अणंताणंतोहि जिणाणं झौं झौं स्वाहा ।

६ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, केवलिणं झौं झौं स्वाहा ।

७ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, भवत्थकेवलिणं झौं झौं स्वाहा ।

८ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, अभवत्थकेवलिणं झौं झौं स्वाहा ।

९ ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, उज्जुमईणं झौं झौं स्वाहा ।

१० ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, विउलमईणं झौं झौं स्वाहा ।

११ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, विउव्वियलद्धीणं झौं झौं स्वाहा ।

१२ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सव्वलद्धीणं झौं झौं स्वाहा ।

१३ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, पण्ण समणाणं झौं झौं स्वाहा ।

१४ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, जंघा चारणाणं झौं झौं स्वाहा ।

१५ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, विज्जा सिद्धाणं झौं झौं स्वाहा ।

१६ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, आगासगामिणं झौं झौं स्वाहा ।

१७ उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं;
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, आमोसहिपत्ताणं झौं झौं स्वाहा ।

१८ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, विप्पोसहिपत्ताणं झौं झौं स्वाहा ।

१९ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं ।
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, खेलोसहिपत्ताणं झौं झौं स्वाहा ।

२० ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, जल्लोसहिपत्ताणं झौं झौं स्वाहा ।

२१ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सव्वोसहिपत्ताणं झौं झौं स्वाहा ।

२२ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, आसीविसाणं झौं झौं स्वाहा ।

२३ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, उग्गतव चरण चारिणं झौं झौं स्वाहा ।

२४ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, चउदश पुव्वीणं झौं झौं स्वाहा ।

२५ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, दशपूव्वीणं झौं झौं स्वाहा ।

२६ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, एक्कार संगीणं झौं झौं स्वाहा ।

२७ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, कुट्ठबुद्धीणं झौं झौं स्वाहा ।

२८ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, बीयबुद्धीणं झौं झौं स्वाहा ।

२९ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, पयाणुसारीणं झौं झौं स्वाहा ।

३० ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, संभिन्न सोयाणं झौं झौं स्वाहा ।

३१ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सामन्नकेवलीणं झौं झौं स्वाहा ।

३२ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सुयकेवलीणं झौं झौं स्वाहा ।

३३ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, मणपज्जवनाणीणं झौं झौं स्वाहा ।

३४ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, खीरासव लद्धीणं झौं झौं स्वाहा ।

३५ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, खीरासवलद्धीणं झौं झौं स्वाहा ।

३६ ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो महुवासव लद्धीणं झौं झौं स्वाहा,

३७ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, अमियासव लद्धीणं झौं झौं स्वाहा।

३८ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, अक्खीणमहाणस लद्धाणं झौं झौं स्वाहा ।

३९ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, एकारसंगधारिणं झौं झौं स्वाहा।

४० ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, तेउलेसाणं झौं झौं स्वाहा।

४१ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, अट्ठंगनिमित्त धारयाणं झौं झौं स्वाहा ।

४२ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं.
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, वयणविसतत्तलेसाणं झौं झौं स्वाहा।

४३ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सीयलेसाणं झौं झौं स्वाहा।

४४ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, दुवालसंगीणं झौं झौं स्वाहा।

४५ ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं.
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, घोरगुणबंभयारिणं झौं झौं स्वाहा ।

४६ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं.
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, दित्ततवाणं झौं झौं स्वाहा।

४७ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, तत्ततवाणं झौं झौं स्वाहा ।

४८ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, महातवाणं झौं झौं स्वाहा ।

४९ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, घोरतवाणं झौं झौं स्वाहा ।

५० ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, घोरगुणाणं झौं झौं स्वाहा।

५१ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, घोरपरक्कमाणं झौं झौं स्वाहा ।

५२ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सीयलेसाणं झौं झौं स्वाहा।

५३ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं.
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, सप्पिरासवीणं झौं झौं स्वाहा ।

५४ ,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
,, ,, ,, ,, ,, सिद्धाणं.

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, महु सवीणं झौं झौं स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,, अरिहंताणं,
૯૫ ,, ,, ,, ,, ,,

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं,
,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं,
,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं,
,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।
,, ,, ,, ,, ,, अमीय सवींणं झौं झौं स्वाहा ।
,, ,, ,, ,, ,,

ઉપરના લબ્ધિ પદોનું મંગલકારી સ્મરણ જાપના પ્રારંભમાં એકવાર કરવું અને જાપાંતે પણ સ્મરણ કરવું. તેવી જ રીતે ચોવીશ તીર્થંકર ભગવંતોની વિદ્યાઓનું સ્મરણ કરવું. જાપાંતે પણ સ્મરણ કરવું. આ રીતે સ્મરણ કરતાં જાપમાં અનોખો આનંદ આવે છે અને જાપ મંત્રની જાગૃતિ આવે છે. જે જે મંત્રો યાદ રહી જાય પછી તે મંત્રોનું હાલતાં ચાલતાં કે જ્યારે મન નવરું પડે, કોઈ કાર્ય ના હોય ત્યારે સ્મરણ કરી લેવું જેથી માનવકૃત ઉપસર્ગ કે રોગની ચીંતા ના થાય, પરોપકારના કાર્યો પણ કરવાથી જાપ શરીરમાં જાગૃત બને છે.

ચોવીશ તીર્થંકર ભગવંતોની ચોવીશ વિદ્યાઓ :—

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ श्री ऋषभाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहिजिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं; उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो भगवओ अरहओ उसभसामिस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ ह्रीं नमो अरिहओ उसभसामिस्स आइतित्थगरस्स जस्सेअं जलं तं गच्छइ, चक्कं सव्वट्ठ (सव्वत्थ) अपराजियं आयाविणी ओहाविणी मोहणी थंभणी जंभणी हिलि हिलि कालि कालि धारणी चोराणं भंडाणं भोइयाणं अहीणं दाढीणं सिंगीणं नहीणं चोराणं चारियाणं वेरिणं जक्खाणं रक्खसाणं भूयाणं पिसायाणं मुहबंधणं गइबंधणं चक्खुबंधणं दिट्ठिबंधणं करेमि सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं अँ श्रीअजिताय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ अजिय जिणस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा, उँ नमो भगवओ अरिहओ अजिए अपराजिए महाबले लोगसारे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ २ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं सँ श्रीसंभवाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ संभवस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ संभवे महासंभवे अपराजियस्स संभूए महासंभावणे सव्वट्ठसिद्धे ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ३ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं अँ अभिनंदणाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो भगवओ अरहओ अभिनंदणस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ नंदणे अभिनंदणे सुनंदणे महानंदणे सवट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ४ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं सँ सुमईये नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो भगवओ अरहओ सुमइस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ सुमए सुमई समणे सुमणे सुमणसे सुसुमणसे सोमणसे सवट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा ॥ उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ५ ॥

उँ ह्रीं श्रीं पँ पउमप्पभे नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो भगवओ अरहओ पउमप्पहस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ पउमे महापउमे पउमुत्तरे पउमुप्पले पउमसरे पउमसिरि सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ६ ॥

उँ ह्रीं श्रीं मँ सुपासये नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो

चित्र ९ : श्री नमस्कार महामंत्र अष्टसिद्धि सहित

अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ सुपासस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ पासे सुपासे अइपासे सुहपासे महापासे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ७ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं चँ श्रीचंदप्पभे नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ चंदपभस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ चंदे सुचंदे चंदप्पभे महाविचाप्पभे सुप्पहे अइप्पहे महाप्पहे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ८ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं पँ श्रीपुप्फदंते नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ पुप्फदंतस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ पुप्फे पुप्फे महापुप्फे पुप्फेसु पुप्फदंते पुप्फसुइ सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ९ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं सँ श्रीसीयलाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो भगवओ अरहओ सीयला जिणस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ सीयले सीयले पासे पसंते पसीयले संते निव्वुए निव्वाणे निव्वुपत्ति नमो भगवईए सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १० ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीसिज्जंसाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ सिज्जंसस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ सिज्जंसे सिज्जंसे सेयंकरे सेयंकरे सुसिज्जंसे सुसिज्जंसे पभंकरे सुपभंकरे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ ११ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीवासुपुज्जाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ वासुपूज्जस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ वासुपुज्जे वासुपुज्जे अइपुज्जे महापुज्जे पुज्जारुहे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १२ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीविमलाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ विमलस्स सिज्झउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ अमले अमले विमले विमले कमलिणी निम्मले सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १३ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं अँ श्रीअणंताय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ अणंत जिणस्स सिज्जउ मे भगवई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ अणंते केवलनाणे अणंते पज्जवानाणे अणंतेगमे अणंतकेवलदंसणे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १४ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं धँ श्रीधम्मजिणानाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं उँ नमो भगवओ अरहओ धम्म जिणस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा उँ नमो भगवओ अरिहओ धम्मे सुधम्मे धम्मचारिणि धम्म धम्मे सुअधम्मे चरित्तधम्मे आगमधम्मे धम्मुद्धरणी उवएसधम्मे सव्वट्ठसिद्धे उँ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । उँ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १५ ॥

उँ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीसंतिजिनाय नमः, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो आयरियाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, उँ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, उँ

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं
ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ संति जिणस्स
अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ संति जिणस्स
अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ संति जिणस्स

ॐ नमो भगवओ अरिहओ ॐ संति संति पसंति उवसंति सव्वपावं उवसमेहिं सव्वट्ठसिद्धे ॐ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो
भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १६ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीकुंथुजिनाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो
आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं
अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो
अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ कुंथुजिणस्स सिज्जउ मे भगवई
महई महाविज्जा ॐ नमो भगवओ अरिहओ कुंथु कुंथे सुरकुंथे कीडकुंथुमई सव्वट्ठसिद्धे ॐ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ
अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १७ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो श्रीअरजिनाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं
नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, ॐ
ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं
अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ अरजिणस्स सिज्जउ
मे भगवई महई महाविज्जा ॐ नमो भगवओ अरिहओ अरहो अरणी अरणी आरणीस्स विणियले (सयाणिए) सव्वट्ठसिद्धे ॐ ह्रीं ठः
ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १८ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीमल्लिजिनाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं
नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, ॐ
ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं
अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ मल्लिजिणस्स
सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा ॐ नमो भगवओ अरिहओ मल्लि सुमल्लि जयमल्लि महामल्लि अप्पडिमल्लि सव्वट्ठसिद्धे
ॐ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ १९ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीमुणिसुव्वयाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं
नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, ॐ
ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं
नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ मुणिसुव्वयस्स सिज्जउ
मे भगवई महई महाविज्जा, ॐ नमो भगवओ अरिहओ सुव्वए महासुव्वए अणुव्वए महाव्वए वण्यइ महादिवादिव्ये सव्वट्ठसिद्धे
ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ २० ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीनमिजिनाय नमः, ॐ ह्रीं ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं
अर्हं नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो
जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं,
ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ नमि-
जिणस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा । ॐ नमो भगवओ अरिहओ नमि नमि नामिणि नमामिणि सव्वट्ठसिद्धे ॐ ठः
ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ २१ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीअरिट्ठनेमिजिनाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं
अर्हं नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं,
ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं
श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ अरिट्ठ-
नेमिस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा ॐ नमो भगवओ अरिहओ रहे रहावत्ते (अरे रहावत्ते) आवत्तेवत्ते अरिट्ठनेमि
सव्वट्ठसिद्धे ॐ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥ २२ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीपासजिणाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं
नमो आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं,
ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं
श्रीं अर्हं नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ पासजि-
णस्स सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा ॐ नमो भगवओ अरिहओ उग्गे उग्गे महाउग्गे उग्गजसे गामपासे नगरपासे पासे
पासे सुपासे पासमालिणि सव्वट्ठसिद्धे ॐ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा
पसिज्जउ ॥ २३ ॥

ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं श्रीवद्धमानाय नमः, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो
आयरियाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो जिणाणं, ॐ ह्रीं
श्रीं अर्हं नमो ओहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो परमोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं नमो सव्वोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं
नमो अणंतोहि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं नमो केवलि जिणाणं, ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं ॐ नमो भगवओ अरहओ वद्धमाणसामिस्स
सिज्जउ मे भगवई महई महाविज्जा ॐ नमो भगवओ अरिहओ सुर-असुर तेलुक्क पूइअस्स वेगे वेगे महावेगे निद्धतरे निरालंबणे
अंतरहिओ भवामि ॐ ह्रीं वीरे ॐ ह्रीं महावीरे ॐ ह्रीं महावीरे ॐ ह्रीं जयवीरे ॐ ह्रीं जयवीरे, ॐ ह्रीं सेणवीरे ॐ ह्रीं सेणवीरे,
ॐ ह्रीं वद्धमाणवीरे ॐ ह्रीं वद्धमाणवीरे, ॐ ह्रीं जये ॐ ह्रीं विजये ॐ ह्रीं जयन्ते ॐ ह्रीं अपराजिए ॐ ह्रीं अणिहए ॐ ह्रीं सव्वट्ठ-
सिद्धे निव्वुए महाणसे महाबले ॐ ह्रीं ठः ठः ठः स्वाहा । ॐ नमो भगवओ अरहओ अमुं विज्जं पउज्जामि सा मे विज्जा पसिज्जउ ॥

પરિશિષ્ટ–૧

(૧) પંચપરમેષ્ઠિ દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલ ૐકાર અરિહંત સ્વરૂપ છે. તે અરિહંત अर्हं સ્વરૂપ છે. હ્રીંકાર ત્રૈલોકયબીજ બને છે. શ્રીં જ્ઞાનલક્ષ્મીબીજ છે. "ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं" આ બીજાક્ષરોયુક્ત નવકાર મંત્રના જાપથી સાધક પરંપરાએ સર્વજ્ઞ બને છે,

(૨) ષટ્કોણાકૃતિ આપણા શરીરના મધ્યમાં નાભિકમળ–મણિપુરચક્ર છે. તે સૂર્યવત્ પ્રકાશે છે એટલે સૂર્યમંડળ તરીકે પણ જાણીતું છે. તે સૂર્યના બિંબમા રહેલા અરિહંત–નવકાર મંત્ર તેની અંદર બીરાજમાન છે. જે સતત ચિંતવન કરે છે તે સર્વજ્ઞ બને છે.

(૩) ૐકાર પંચપરમેષ્ઠિમય છે. રત્નત્રયરૂપે છે. સર્વ પ્રકારની પૂજામય છે. ભગવંતશ્રી ગૌતમસ્વામિએ પણ સૂરિમંત્રમાં ૐકારના ધ્યાન માટે ભારપૂર્વક કથન કરેલ છે–નિર્દેશ કરેલ છે.

(૪) ન્યાસ, ધ્યાન, પ્રાણાયામ કરવાથી સાધકના શરીરની રક્ષા થાય છે. બીજાની રક્ષા માટે સાધક તેની કલ્પના ભાવના કરીને પંચપરમેષ્ઠિનું ન્યાસ ધ્યાન કરે તો બીજાનું પણ રક્ષણ કરી શકે છે. પોતાના શરીરમાં શીર્ષ, મુખ, કંઠ, હૃદય, ચરણ વિગેરે સ્થાનોમાં અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ આ પદોનું દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક ન્યાસ કરવાથી આરાધક પોતાના શરીરને વજ્ર જેવું બનાવી શકે છે.

(૫) હ્રીંકારમાં પંચતત્ત્વનો મેળ આ પ્રમાણે છે. અર્હન્ ભુમિરૂપે (પૃથ્વીતત્ત્વ), સિદ્ધ આકાશરૂપે, આચાર્ય અગ્નિરૂપે (તેજસતત્ત્વ), ઉપાધ્યાય જળતત્ત્વરૂપે, સાધુ વાયુતત્ત્વરૂપે છે. આ ધ્યાન પણ મહત્વનું છે. પાંચે તત્ત્વોનો સાક્ષાત્કાર જ્યારે સાધકને પરમેષ્ઠિના મંત્રના પ્રભાવથી અને સતત ધ્યાન આપવાથી થાય છે ત્યારે સાધકને ત્રીકાળજ્ઞાનની વાતોની જાણકારી થાય છે. સામેની વ્યક્તિના વિચારો પણ માલુમ પડે છે. છ માસ સતત જાપ અને તત્ત્વોની ચિંતના અભ્યાસથી તે ક્રિયા આત્મસાત બને છે.

(૬) શ્રી નવકારમંત્રમાં બે ઉત્તમ પ્રકારના ધ્યાનનો સમાવેશ છે. **ધર્મધ્યાન** અને **શુક્લધ્યાન.** ધર્મધ્યાન પૃથ્વીરૂપે છે. શુકલધ્યાનનું બીજ જળ તથા આકાશ છે. શ્રી નવકાર મંત્રના પ્રતાપે સતત જાપના પ્રભાવે અજપાજીવની સતત સ્મૃતિથી આર્તધ્યાન અગ્નિરૂપે છે તે નાશ પામે છે. આત્મા અમૃત સમાન પ્રશાંત–શાંત બને છે. રૌદ્રધ્યાન જે આત્માને સાતમી નરક સુધી લઇ જનાર છે–જ્યાં ૩૩ સાગરોપમ સુધી દુખાદુઃખ ભોગવે છે, પણ મંત્રાધિરાજનું શરણ ગ્રહણ કર્યા પછી આત્મા રૌદ્રધ્યાન મરુત–પવનરૂપે હોવા છતા પોતાના ગુણોમાં સ્થિર બને છે. અનંત જ્ઞાન–દર્શન–ચારિત્રને પ્રગટ કરી મોક્ષમાં બીરાજીત બને છે.

(૭) શ્રી નવકાર મંત્રના પ્રતાપે તેના સ્મરણથી પૂર્વોપાર્જિત અશુભ કર્મો નાશ પામે છે. જો નવ ગ્રહો પૈકી કોઇ પણ ગ્રહ નડતો હોય, લોક માન્યતા પ્રમાણે—જૈનદર્શન નવ ગ્રહોને સમકિતવંત માને છે, તે અરિહંત ભગવંતોના પરમ આરાધક છે, છતાં શંકા અને વહેમના કારણે જન્મપત્રિકામાં ગ્રહો તેવા પ્રકારના ક્રૂર, નીચ બતાવેલા હોય, તેમજ મંગળ ઘાટડીએ અને પાઘડીએ હોય તો સર્વ અંતરાયો નવકાર મંત્રના જાપથી અલ્પ સમયમાં શાંત થાય છે, કાર્યસિદ્ધિ બને છે.

ચંદ્ર અને મંગળની શાંતિ માટે—

ॐ ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं अर्हं नमो अरिहताणं ।

બુધની શાંતિ માટે–ॐ ह्रीं श्रीं ऐं क्लीं अर्हं नमो सिद्धाणं ।

ગુરૂની શાંતિ માટે–ॐ ह्रीं ,, ,, ,, ,, ,, आयरियाणं ।

શુક્રની શાંતિ માટે–,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, उवज्झायाणं ।

રવિ અને શનિ માટે–,, ,, ,, ,, ,, ,, ,, लोए सव्वसाहुणं ।

આ મંત્રોના સાડા બાર હજાર જાપ જે જે ગ્રહોનું નડતર હોય તેની શાંતિ માટે કરાય તો અચુક કાર્યો પાંર પડે છે. શનિની સાડા સાતી ગમે તે પાયે ચાલતી હોય. આશ્લેશા મૂળ નક્ષત્રોમાં જન્મેલા બાળકો માટે પણ શ્રી નવકાર મંત્રના અખંડ જાપ કરવાથી તેના ભયમાંથી પણ ચોક્કસ મુક્ત થવાય છે.

(૮) શુકલપક્ષની તિથિ ૧, ૬, ૧૧ ના દિવસે **નંદા** નામે તિથિ ગણાય છે તે દિવસે શ્વેત વસ્ત્ર, શ્વેત માળા, શ્વેત આસન, શ્વેત ધ્યાન, ઉત્તર દિશા, શ્વેત ભોજન ગ્રહણ કરવું અને શાંતિ માટે 'ॐ ह्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं' આ પદના જાપ ૧૦ હજાર કરવા.

ભદ્રા નામે ઓળખાતી તિથી ૨, ૭, ૧૨ માં 'ॐ ह्रीं अर्हं नमो सिद्धाणं' આ પદના ૧૦ હજાર જાપ કરવા. દરેક તિથીએ તો મંગળ દોષ નાશ પામે છે, કાર્ય ઝડપી પતે છે. લાલ વસ્ત્ર. આસન, ભોજન, માળા લાલ, રક્તવર્ણીય ધ્યાન.

જયા નામથી પ્રસિદ્ધ તિથીઓ ૩, ૮, ૧૩ માં 'ॐ ह्रीं अर्हं नमो आयरियाणं' એ પદના જાપ ૧૦ હજાર કરવા.

રિક્તા નામની તિથી ૪, ૯, ૧૪માં 'ॐ ह्रीं अर्हं नमो उवज्झायाणं' એ પદના જાપ ૧૦ હજાર કરવા.

પૂર્ણા નામની જાણીતી ૫, ૧૦, ૧૫માં 'ॐ ह्रीं अर्हं नमो लोए सव्वसाहुणं । ' એ પદના જાપ ૧૦ હજાર કરવા.

તિથીઓ સહિત પંચપરમેષ્ઠિનું સ્મરણ-ધ્યાન અવશ્ય કરવું. ગ્રહોની શાંતિ થઇ જશે. મૌન રાખવું, ભુમિશયન કરવું, બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું. જે પદ હોય તેના સર્વ અંગો પૂર્ણ કરવાં.

(૯) નવકાર મંત્ર શ્રીચોવીશ તીર્થંકર ભગવંતની વિદ્યાઓથી યુક્ત છે. જે ગ્રહો નડતા હોય તે ભગવંતનું નામ સ્મરણ, વિદ્યાની સાધના કરવી. શક્તિ પ્રમાણે માળા નિત્ય ક્રમે ગણવી. જેમકે—

ચંદ્રની શાંતિ માટે **શ્રી ચંદ્રપ્રભ સ્વામિ વિદ્યા.**
મંગળની શાંતિ માટે **શ્રી પદ્મપ્રભ સ્વામિ વિદ્યા.**
ગુરૂની શાંતિ માટે **શ્રી શાંતિનાથ સ્વામિ વિદ્યા.**
સૂર્યની શાંતિ માટે **શ્રી ઋષભદેવ સ્વામિ વિદ્યા.**
રાહુની શાંતિ માટે **શ્રી વર્ધમાન સ્વામિ વિદ્યા.**
શનિની શાંતિ માટે **શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામિ વિદ્યા.**
બુધની શાંતિ માટે શ્રી નમિનાથ સ્વામિ વિદ્યા.

(૧૦) મૂલાધારચક્રમાં, સ્વાધિષ્ઠાનચક્રમાં, મણીપુરચક્રમાં, અનાહતચક્રમાં, વિશુદ્ધચક્રમાં, આજ્ઞાચક્રમાં સિંદુરસમાન લાલ રક્તવર્ણીય 'હ્રીંકાર' સહિત શ્રી નવકારમંત્રના પંચપદોનું ધ્યાન કરવાથી જગત વશ થાય છે-અનાડી દુષ્ટ મનુષ્ય પગે પડતો દાસ બની જાય છે.

મસ્તકમાં અધોત્રીકોણાકૃતિ ચીંતવતાં ક્લીં બીજ સહિત નવકારમંત્રના પંચપદોનું ધ્યાન કરવાથી વશીકરણકર્મ થાય છે. જેનું નામ લઈ સ્મરણ કરાય તે દોડતો આવે ને સદા દાસ બની કાર્ય કરે છે.

(૧૧) રુદ્રાક્ષની માળાથી ૐ હ્રીં अर्हं બીજાક્ષર જોડીને જે જાપ કરે છે તે અપૂર્વ લાભ પ્રાપ્ત કરે છે. કરજાપથી મંત્રાધિરાજ ઝડપી ચેતનવંત બની સાધકને પરમ જ્ઞાની બનાવે છે. શ્રી નવકારમંત્ર સાક્ષાત અરિહંતની મૂર્તિરૂપે છે. સંપૂર્ણ મેરુ દંડમાં अर्हंનું સુસુમ્ણા નાડીમાં ધ્યાન કર્તા સાધક (સૂરિ=આચાર્ય) ભ્રમણા રહિત બનીને સર્વ દ્વાદશાંગી વાણીનું અર્થઘટન કરી શકે છે. ગુપ્ત રહસ્યો પ્રગટ કરી શકે છે.

(૧૨) પ્રણવ, માયા, મંત્રરાજબીજથી યુક્ત જે શ્રી નવકારમંત્રના જાપ કરે છે, શરણાગતિ સ્વીકારીને પોતાના પ્રાણ સમાન, શ્વાસોશ્વાસસહિત-તેને ક્ષય, અરુચિ, અપચો, કોઢ, આમરોગ, કેન્સર, શ્વાસ=દમ વિગેરે હઠિલા રોગો, અસાધ્ય રોગો સાધ્ય બની સર્વથા નિરોગી બનાવે છે. જાપ કરનારો સાધક અપ્રતિમ વાણીવાળો બને છે. મહાન પુરુષો પણ તેને સત્કારે છે. પરલોકમાં ઉત્તમ ગતિને પ્રાપ્ત કરે છે. એકાગ્રચિતવાળો સાધક આ મંત્રને સ્વપ્નમાં પણ સાક્ષાત નીહાલવા શક્તિમાન બને છે. તેને બીજું કાંઇ પણ દેખાતું નથી. જેમ દુધમાં શાકર ભળે પછી બંનેને કોઇ જુદા પાડી ના શકે.

(૧૩) શ્રી જિનપતિબીજ જે अर्हं છે તેને શ્રી નવકારમંત્રની પૂર્વમાં જોડીને જે નિત્ય ૧૦૮ વાર જાપ કરે છે, તે ત્રણે લોકમાં રહેલી શાશ્વતી જિનપ્રતિમાઓના દર્શન પૂજનનો જે ફળ મળે તે ફળ આ જાપથી જ સ્વયં મેળવે છે.

(૧૪) એકવાર **શ્રીવીર**ને જાપમાં નિહાલ્યાં. મને મનમાં કુતુહળ જાગ્યું. મેં શ્રીવીરને વિનય સહિત પ્રાર્થના કરી કે આપના જાપ પૂર્ણ કરીને મને એ ફરમાવો કે આપ આજે કયા મંત્રનું સ્મરણ કરો છો ?

શ્રીવીરે જાપ પૂર્ણ કરી હીરાની માળા બાજોઠ ઉપર મુકીને ઉત્તર આપ્યો કે—

"શિષ્ય : મુનિશ્રી ! આજે આપને જાણીને અતિ આનંદ થશે કે કયો મંત્ર આ દેવ જપતા હતા !

સુશ્રાવિકા મયણાને શ્રી ગુરૂ ભગવંતશ્રીએ જે મંત્ર શ્રીપાળના કોઢને મટાડવા આપેલ. તે ગુરૂ ભગવંતને શ્રી વિમલેશ્વર યક્ષ પ્રત્યક્ષ હતા તેમની પાસેથી તે મંત્ર મેળવીને અર્પણ કરેલો, જે મંત્રના જાપના પ્રતાપે શ્રી અરિહંત-પરમાત્માની અપૂર્વ ભક્તિના પ્રતાપે આયંબીલ તપ સહિત આરાધના કરી હતી તેના પ્રતાપે ફક્ત નવ દિનાંકમાં જ કોઢ રોગ નાશ પામ્યો, તે મંત્રનું સ્મરણ-જાપ ચાલતા હતા. તે મંત્ર આપ ગ્રહણ કરવાની જીજ્ઞાસા પણ રાખશો ને ?"

"આપશ્રી અર્પણ કરો મને." શ્રીવીરે આ પ્રમાણે મંત્ર ફરમાવ્યો—તે આપની સમક્ષ સ્થાપન કરું છું—

ॐ श्रीं व्रां णाँ आँ ह्रौं नुँ नमो अरिहंताणं क्षिप ॐ स्वाहा ।
" " " " " " " " सिद्धाणं " " " ।
" " " " " " " " आयरियाणं " " " ।
" " " " " " " " उवज्झायाणं " " " ।
" " " " " " " " लोए सव्वसाहुणं क्षिप ॐ स्वाहा ।
एसो पंच नमुक्कारो, सव्वपाव पणासणो, मंगलाणं च सव्वेसिं पढमं हवइ मंगलं ॥

"આ મંત્ર તેજોમય છે. તેની માળા રોજની ૨૦ થી વધુ ગણવી નહીં. મગજ અગ્નિતત્વવંત બને. ક્રોધ આવે. વાણીમાં, આંખોમાં ગુસ્સો થાય-જણાય. સુંદર દિવસે, શુભ મુહુર્તે ગુરૂ ભગવંતના મુખ કમળથી મંત્ર ગ્રહણ કરીને ઉત્તરદિશા યા પૂર્વ દિશા સન્મુખ શ્રી સિદ્ધચક્રની સ્થાપના કરીને આયંબીલ તપ સહિત માળા ગણવી. વાદવિવાદમાં, વ્યાખ્યાનમાં બેસતાં આ મંત્રનું ૨૭ વાર સ્મરણ કરવાથી વાણી ઉંચી રહેશે. ષટ્કર્મો તેમજ સર્વ કાર્ય કરે છે. દશ હજાર

चित्र १० : श्री नमस्कार महामंत्र अष्टमंगल सहित

જાઈના પુષ્પથી, અને દશ હજાર અખંડ શાલિ જાતના ઉત્તમ અક્ષતોથી જો જાપ થાય, પછી એક હજાર આહુતિ ગુગલ-ઘી-જાપ કરાયેલ અક્ષતોથી અપાય તો આ મંત્ર વડે શું શું કાર્યો ના થાય ? આ મંત્રની ગણના ઓછી ના સમજશો મુનિ !"

"હે ત્રીર શિરોમણી ! માનવલોકમાં પ્રસિદ્ધ ના હોય તેવો મંત્ર શ્રી નવકારમંત્રનો મને ફરમાવવા કૃપાવંત થશો !"

"જી : હા.

ॐ ह्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं,
ॐ ह्रीं ,, ,, सिद्धाणं,
ॐ ह्रूँ ,, ,, आयरियाणं,
ॐ ह्रौं ,, ,, उवज्झायाणं,
ॐ ह्रः ,, ,, लोए सव्वसाहुणं,
ॐ ह्राँ ह्रीं ह्रू ह्रौं ह्रः अर्हं नमोस्तु ठः ठः ठः स्वाहा ।"

આજ્ઞાચક્રમાં આ મંત્રનું સ્મરણ કરવાથી અક્ષરોની સંખ્યા પ્રમાણે માળા ગણવાથી સાધક સર્વ પ્રકારના ઉપદ્રવોથી મુક્ત થાય છે. સર્વત્ર જય વિજય પ્રાપ્ત કરે છે. ચારે દિશાઓમાં એક એક દિવસે અગિયારસો વાર જાપ કરવો જોઈએ. સર્વ અંતરાયો નાશ પામે છે. મનુષ્યલોકમાં છ ચક્રો મૂળ છે. ત્રણ ચક્ર ઉપચક્ર છે તેમાં જાપ આવશ્યક છે. વડીનિતીના સ્થાને મૂળમાં સહેજ અંદરના ભાગે **મૂલાધારચક્ર** છે તેમાં ચાર પાંખડી કમલાકારે સંકોચનરૂપે રહેલ છે. તેના ઉપર ધ્યાન કરીને મંત્રનું સ્મરણ ચાર વાર કરવું અથવા ચાર માળા ગણવી. પરમેષ્ઠિમુદ્રા દ્વારા.

લઘુનીતિના મૂળમાં અંતર વિભાગે **સ્વાધિષ્ઠાન** ચક્ર છે ત્યાં છ પાંખડીવાલુ કમળ છે. તેમાં છ માળા ગણવી. સૃષ્ટિનું સર્જન આ ચક્ર જ કરે છે.

નાભિ મંડળની વચ્ચોવચ મધ્યમાં **મણિપુરચક્ર** છે. તેમાં દશ પાંખડીવાલુ કમળ સુષુપ્ત અધોમુખી જેવું રહેલ છે. તેની ઉપર એકાગ્રચિતે લીન બનીને દસ માળા ગણવી. કાળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે.

હૃદયમાં **અનાહત** નામે ચક્ર છે. ને બાર પાંખડીવાલું કમલ ત્યાં રહેલ છે. ત્યાં બાર માળા ગણવી.

વિશુદ્ધચક્ર—સોમદલવાલું કમળ કંઠ પાસે મધ્યમાં છે ત્યાં સોળ માળા ગણવી. ઘંટિકા પાસે (પડજીભ) **લલનાચક્ર** છે ત્યાં વીસ પાંખડીવાળા કમળ ઉપર વીસ માળા ગણવી. વિશુદ્ધચક્રમાં સોળ સ્વર સોળ વિદ્યાદેવીની શક્તિ સમાન છે ત્યાં જાપ કરવાથી વાણી વચનસિદ્ધિયુક્ત બને છે. લલનાચક્રમાં જીભને સ્થિર કરી તેની ઉપર અષ્ટ ગંધથી अर्हं બીજાક્ષર આલેખીને જાપ કરવાથી સાધક પ્રખર વક્તા બને છે. વાદવિવાદમાં અજેય બને છે.

બે ભ્રમરની વચ્ચે **આજ્ઞાચક્ર** રહેલ છે. અધોમુખી ત્રીકોણાકારે ત્યાં ત્રણ દલ છે. તેની ઉપર ત્રણ માળા ગણવી જોઈએ. ત્યાર પછી **સહસ્રદલ** ૧૦૦૦ પાંખડીવાલું કમળ છે તેની ઉપર યથાશક્તિ જાપ કરવા. આ ચક્રને કેટલાક યોગી પુરુષો **સોમચક્ર** પણ કહે છે. ઉર્ધ્વભાગમાં સુસુમ્ણાચક્ર એવી રીતે નવ ચક્રો છે, જ્યાં ૐકાર પુરુષરૂપે અને ह्रींકાર શક્તિરૂપે ગણાય છે. બન્નેનો સંયોગ મિલનથી ષટ્‌કોણરૂપે બને છે. જે જગતની ઉત્પતિ કરવામાં સાકારરૂપે છે. સહસ્રદલને ખોલવું આજે વર્તમાનમાં અશકય છે. જ્યાં પરમગુરૂ પરમાત્માતુલ્ય પ્રકાશ છે. તેની ઉપર બ્રહ્મરંધ્ર ચક્ર ચોટલીના મધ્યમાં અદશ્યચક્રના નામથી ઓળખાય છે. જેને યોગીઓ મોક્ષધામ પણ કહે છે. તે ખુલી જાય તો સાધકના સર્વ કર્મો નાશ પામે છે. આ ચક્ર અરિહંત ભગવંતોને ખુલ્લું હોય છે. ગણધર ભગવંતોના સર્વ કર્મ (ઘાતિ કર્મ) નાશ પામે ત્યારે ખુલે છે. વધુ રહસ્ય ગુરૂગમ યુક્ત જાણવું. વિવેચન વિષયાંતરરૂપે થાય માટે વધુ ઉલ્લેખ કરતો નથી.

મુલાધાર ચક્રનો વર્ણ લાલ છે.
સ્વાધિષ્ઠાનનો વર્ણ અરુણ સમાન છે.
મણીપુર ચક્રનો વર્ણ શ્વેત છે.
અનાહત ચક્રનો વર્ણ પીળો છે.
વિશુદ્ધ ચક્રનો વર્ણ શ્વેત છે.
લલના, આજ્ઞા, બ્રહ્મરંધ્રનો વર્ણ લાલ છે.
સહસ્રા ચક્રનો વર્ણ શ્વેત છે.

આ મંત્રમાં ह्रींકારાદિ પાંચ માયાબીજના જાપ સહિત ધ્યાન કરવામાં આવે તો સાધકની આંખોમાં-વાણીમાં વશીકરણ શક્તિ જાગ્રત બને છે. ગમે તે નર-નારી તરફ મીટ માંડી મંત્રનું સ્મરણ કરે તો તે વશીભુત થાય છે. દરેક ચક્રોમાં ધ્યાન કરવાથી-જાપ કરવાથી સાધકને મહાસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મ, અર્થ, કામભોગો અને પરંપરાએ મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ મંત્રનું પરમ રહસ્ય છે.

ચૈત્ર મહિનાની સાતમથી પુનમ સુધીમાં રોજના સાત હજાર જાપ કરવા. જાઈના પુષ્પ અથવા અખંડ ચોખા સાત હજાર લેવા. તેની ઉપર જાપ કરવાથી મંત્ર પાઠ સિદ્ધ બને છે.

(૧૫) ભોજપત્ર ઉપર બીજાક્ષરો સહિત નવકારમંત્રને જુઈની કલમથી આલેખવું. અષ્ટગંધ દ્વારા અથવા કેશર, કંકુથી લખવું. ગુલાબજળનો ઉપયોગ કરવો. પછી જીનેશ્વર ભગવંતની પ્રતિમાજીને ખોળામાં અથવા સન્મુખ રાખી તેની પૂજા કરવી. પછી માદલીયામાં મુકીને કોઈ પણ વ્યક્તિ ધારણ કરશે કંઠ મધ્યે તેને કોઈ નડતર, ગ્રહો, રોગાદિક તે સર્વ નાશ

પામશે. ભગવંતની સામે ઉપવાસ કરીને ઉભા ઉભા માર્ગે જતા આ મંત્રનું સ્મરણ ૧૦૮ વાર કરી વસ્ત્રે ગાંઠ લગાવવાથી, કોર્ટ કચેરીમાં જતાં પહેલાં આ મંત્રનું ૧૦૮ વાર સ્મરણ કરીને જવાથી પોતાની તરફેણમાં કેસ જીતરૂપે બને છે.

(૧૬) નંબર ૧૪ માં આપેલ મંત્રના જાપ ૪૮,૨૦૦ જુઈના પુષ્પોથી કરવો. તેના દશમાં ભાગે ૪૮૨૦ હોમ કરવો. ઝડપીમાં ઝડપી કામ સિદ્ધ થાય છે. સર્વ કાર્ય સિદ્ધ આ મંત્ર છે.

આ મંત્રના જે ૧૦૦૮ જાપ કરે તેને આ મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. રસ્તામાં કોઇ પણ ભય આવી શકતો નથી. સ્થળ ઉપર પહોંચીને મંત્રના ૧૦૮ વાર સ્મરણ કરીને વાળેલ વસ્ત્રની ગાંઠ છોડી દેવી.

(૧૭) આ મંત્રને ગુરૂમુખેથી ગ્રહણ કરીને વાસક્ષેપ મસ્તકે સ્થાપન કરાવીને જીનેશ્વર ભગવંતના સન્મુખ બેસીને ત્રણ દિવસના અઠ્ઠમ, કે ત્રણ આયંબીલ, કે ત્રણ દિવસ ખીરના એકાસણા ગ્રહણ કરી, સર્વથા ત્રણ દિવસનું મૌનવ્રત રાખીને જાપમાં બેસવું. પછી પોતાના ઘેર સાવ એકાંત રૂમમાં જ્યાં ઋતુમતીનો પડછાયો પણ ન પડે તેવા સ્થાનમાં બેસીને કલ્પોક્ત સાધના શરૂ કરવી. જીતેંદ્રિય બનવું. દૃઢવ્રત જાપ અમલમાં રાખવો. સમ્યક્દૃષ્ટિ થવું. સત્યવાદી રહેવું. દિશા ઉત્તર, પૂર્વ, ઇશાન કોણમાં સ્થાપન કરીને મંત્રજાપ કરવો. મંત્ર સાધના કરતાં પહેલાં જમીનને ગોમૂત્રથી, તીર્થજળથી સિંચી કરી પવિત્ર બનાવીને આસન ઉપર બેસીને નીચે પ્રમાણે વિધિ કરવી.

१ उँ नमो अरिहंताणं अशुचिः शुचिः भवामि स्वाहा । આ મંત્રથી સ્નાનની ભાવના કરવી.

२ પછી उँ नमो अरिहंताणं ह्रीं मम हृदयं रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ।

३ उँ नमो सिद्धाणं हर हर मम शिरो रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ।

४ उँ नमो आयरियाणं ह्रौं मम शीखां रक्ष रक्ष हूँ फट् स्वाहा ।

५ उँ नमो उवज्झायाणं एहि मम भगवति चक्रेश्वरी चक्रे कवचवज्रिणि हूँ फट् स्वाहा ।

६ उँ नमो लोए सव्वसाहुणं मम क्षिप्रं कार्यं साधय साधय-दुष्टं वज्रहस्ते शूलिनी ! मम रक्ष रक्ष सर्व रक्षां हूँ फट् स्वाहा ।

ઉપરોક્ત ક્રિયાવિધિ કરીને જાપનો પ્રારંભ કરવો. પછી જાપ સમર્પણ કરીને આસન ઉપરથી ઉભા થવું.

(૧૮) જિનશાસ્ત્રોમાં જેટલા મંત્રો છે તે સર્વ નવકારમંત્રમાંથી જ ઉત્પન્ન થયેલ છે. પ્રણવ અને માયા તેમજ લક્ષ્મીબીજ જિનપતિ-પદબીજ કામબીજ વિગેરે સર્વને નવકારમંત્રે જ જન્મ આપેલ છે. શ્રી નવકારમંત્રથી વધીને બીજું કયું મોટું કામણ છે ! વિધિપૂર્વક સંયોગથી મંત્રેલી ધૂલ પણ સિદ્ધ કરેલી હોય તો તે વશીકરણ કરવાની શક્તિ ધરાવે છે.

સાધકના શરીરને સ્પર્શ કરેલી કામલ પણ મંત્રના જાપથી તાવવાલાને ઓઢાડી દેવામાં આવે તો તાવ પણ શાંત થઈ જાય છે. દુર્જન ગમે તેટલો શક્તિશાલી હોય પણ શ્રી નવકારમંત્રને ગણીને દુર્જનની સામે આંખો મીલાવે તો તે પણ હસતું મોં કરીને વશીભુત થઈ જાય છે. હે નવકાર ! તારા કેટલાં ગુણ ગાવા મારે ! તું સાક્ષાત્ અચિંત્યચિંત્ય ચિંતામણી જ છો. તારે શરણે જે આવ્યાં તેને તેં તારી દીધાં. અને જે તારાં ધ્યાન રાખશે, તને શ્વાસે શ્વાસે રટશે તેને પણ તું તારી જ દેવાનો છો.

(૧૯) અડસઠ (૬૮) અક્ષરવાલો મહામંત્ર બીજાક્ષરો સહિત તે વર્ણ પ્રમાણે આલેખીને પોતાની પાસે રાખે તો વશ્યાદિ ષટ્-કર્મ-ઇચ્છા પ્રમાણે અલ્પ જાપથી સિદ્ધ થાય છે. બીંદુ જેટલું અમૃત ઝેરની વિક્રિયાને નાશ નથી કરતું ? ચોક્કસ કરે છે. તેમ આ મંત્ર જીવનના સર્વ કાર્યો કરતા રહે છે. જે તેને હૈયે ધારણ કરે તેને તું તારી દે છે. સર્વ મંત્રોનો તું પિતા છો. માટે જ હે મંત્રરાજ ! તારી ગણના સર્વ મંત્રોમાં અગ્રગણ્ય રહી છે ને રહેશે.

(૨૦) ષટ્કર્માम्नायमंत्रः— શાંતિકર્મ

उँ नमो अरिहंताणं ह्रीं स्वाहा ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ,, ।
,, आयरियाणं ,, ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ,, ।
,, लोए सव्वसाहुणं ,, ,, ।

पुष्टयर्थे : ,, ,, अरिहंताणं स्वाहा ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणं स्वाहा ।

वश्यें : उँ नमो अरिहंताणं वषट् ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणं ,, ।

आकर्षणे : उँ नमो अरिहंताणं वौषट् ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणं ,, ।

स्तंभनकार्ये : उँ नमो अरिहंताणं ठः ठः ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणं ,, ,, ।

विद्वेषणार्थे : उँ नमो अरिहंताणं हूँ ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणणं ,, ।

उच्चाटनमां : ॐ नमो अरिहंताणं फट् स्वाहा ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणं ,, ,, ।

मारण प्रयोगे : ॐ नमो अरिहंताणं घे घे ।
,, ,, सिद्धाणं ,, ,, ।
,, ,, आयरियाणं ,, ,, ।
,, ,, उवज्झायाणं ,, ,, ।
,, ,, लोए सव्वसाहुणं ,, ,, ।

ઉપરોક્ત કામ્ય પ્રયોગોમાં વિધાન ગુરૂગમથી જાણવું હિતાવહ છે. અત્રે અતિ સ્પષ્ટ આલેખનથી માત્ર કાંઈ પણ વાંચીને દુરુપયોગ ન કરે. તે દોષનો ભાગીદાર હું બનવા માંગતો નથી. માટે વિધિનો ઉલ્લેખ નથી કરતો. તે માટે ક્ષમા માંગી લઉં છું. મંત્રો સાચા છે, પલ્લવો સાચા છે. મંત્ર ગણવા માત્રથી પણ પરિણામ લાવી શકાય પણ વિલંબે. જો વિધિ હોય તો એક જ દિવસમાં પરિણામ જાણવા મલે. પરંતુ વિધિ તો ગુરૂગમથી જ જાણી શકાય.

(૨૧) શ્રી નવકારમંત્રના જાપ જેટલી સંખ્યાએ બતાવેલ છે તેના દશાંસમાં ભાગે આહુતિ આપવી એવો પ્રચલિત માર્ગ છે. પણ આ વિધાનમાં એવું નથી. પણ ભલેને ૨૪–૩૨ લાખ જાપ કર્યાં હોય પણ આહુતિની સંખ્યા ૧૨૫૦૦ની જ લેવાની છે. જે ત્રણ દિવસમાં પૂર્ણ કરવાની રહે છે. સમચોરસ (ચતુષ્કોણ) આહુતિ કુંડ, ત્રણ વેદિકાઓરૂપે પાકી ઈંટોનો બનાવરાવીને તેમાં આહુતિ આપવી. રાત્રે જ આહુતિ આપવી–દિવસે નહીં. ૪૦૦૦૦, ૪૨૦૦૦, ૪૩૦૦૦ આ સંખ્યાએ આહુતિ આપવી. આહુતિના સમય વિધાન માટે શ્રી પદ્માવતી ઉપાસના વાંચવી જરૂરી છે—વિસ્તાર ભયથી અત્રે ઉલ્લેખ કરતો નથી.

મંત્રો જે આપેલ છે તે જ લેવાના છે. જે જાપમાં મંત્ર જપાયેલ હોય તે જ. આહુતિકુંડની પૂજા વાસક્ષેપ અને અક્ષત મિશ્રણ કરીને કરવી. અગ્નિ સ્થાપન કરવો. દીપક પ્રગટાવી નારીયેલના સુકા ગોલામાં મંત્ર બોલીને સ્થાપવો—ॐ छागस्थ तनुपादवरद एहि एहि आगच्छ आगच्छ हूँ फट् स्वाहा । વિસર્જન મંત્ર—ॐ ह्रीं फट स्वस्थानं गच्छ गच्छ स्वाहा ।

પછી આહુતિ પ્રગટાવી નીચેના મંત્રો બોલવા.

ॐ ह्राँ अर्हद्‌भ्यः स्वाहा । ॐ ह्रीं सिद्धेभ्यः स्वाहा ।
ॐ ह्रौं आचार्येभ्यः स्वाहा । ॐ ह्रौं उपाध्यायेभ्यः स्वाहा ।
ॐ ह्रः सर्व साधुभ्यः स्वाहा ।

પછી નીચેના મંત્રો બોલીને ઘીની સાત આહુતિ આપવી.

ॐ ह्राँ नमो अरिहंताणं ह्रीं स्वाहा ।
ॐ ह्रीं नमो सिद्धाणं ह्रीं स्वाहा ।
ॐ हूँ नमो आयरियाणं ह्रीं स्वाहा ।
ॐ ह्रीं नमो उवज्झायाणं ह्रीं स्वाहा ।
ॐ नमो लोए सव्वसाहुणं ह्रीं स्वाहा ।
ॐ अर्हं रत्नत्रयाय ह्रीं स्वाहा ।
ॐ ह्रीं श्रीं अर्हं त्रैलोक्यवशंकरी ह्रीं स्वाहा ।

પછી અડધી આહુતિ થાય તે વખતે નીચેનો મંત્ર બોલી અખંડ ઘીની ધારા કરવી.

ॐ ह्रीं नमो अरहंताणं भगवंताणं सिद्धाणं बुद्धाणं आयरियाणं उवज्झायाणं सव्वसाहुणं मम ऋद्धिं वृद्धिं सर्व समिहितं कुरु कुरु स्वाहा ।

પછી છેલ્લે કોપરાના ગોળામાં ઘી ભરીને ઉભા થઈને ૧૨ વખત શ્રી નવકારમંત્ર મનમાં બોલીને નીચેનો મંત્ર બોલી આહુતિકુંડમાં ગોળો કુંડના મધ્ય વિભાગે પધરાવી દેવો. વિધિવિધાનના જાણકારને સાથે રાખવા.

ॐ ऐं ह्रीं अर्हं नमो अरिहंताणं सिद्धाणं आयरियाणं उवज्झायाणं सव्वसाहुणं ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं ब्लूं अर्हं स्वाहा । ॐ स्वाहा ॐ स्वाहा ॐ श्रो णमुक्कार पत्तायेण ए ए णं सव्वत्तयणेणं सव्वं सव्वं होउ मे स्वाहा ।

પછી માળા ગણવી. અગ્નિ શાંત થતાં લગી મંત્રની ધુન લગાવવી. પછી શયન ન કરવું.

(૨૨) હૃદય કમળમાં ધ્યાન કરવું. તેની મધ્યમાં એટલે શ્રી નવકારમંત્રને અનાહત ચક્રમાં દરેક પાંખડીએ ગોઠવીને વચ્ચે अर्हं જિનપતિબીજની સ્થાપના કરવી. अर्हंને ૐકારવડે વીંટાળવો. પછી કુંભક વડે શ્વેતવર્ણીય ધ્યાન કરવાથી આત્માને શાંતિ મળે છે. કુંકુમ, સીંદુર વર્ણીય ધ્યાન કરવાથી આત્મા ક્ષેમપણાને પામે છે. પીતવર્ણીય ધ્યાન કરવાથી સ્તંભન, શ્યામવર્ણીય ધ્યાન કરવાથી વિદ્વેષણ, અરુણવર્ણીય ધ્યાન કરવાથી વશીકરણ કાર્યો સિદ્ધ થાય છે.

સામાન્ય રીતે નિયમિત રોજ જે સાધક ૨૪૦૦ જાપ નવકારમંત્રના કરે છે. તેને ૬–૧૨ મહિનામાં પરબ્રહ્મ આત્મસ્વરૂપ સ્પષ્ટ થવા માંડે છે, ઝાંખી થવા માંડે છે.

સાધક બન્ને સંધ્યા સમયે પૂરક રેચક કુંભકરૂપે નવકારમંત્રનું ૨૪–૨૪–૨૪ની સંખ્યાએ જાપ કરે તો તેને અનહદ લાભ મળે છે. પ્રાણાયામ કરવા સહિત अर्हं બીજને સમગ્ર શરીરમાં પ્રકાશની કલ્પના–ભાવના કરીને જાપ કરવા. ઇડા નાડીથી પૂરક, સુસુમણાથી કુંભક, પિંગળા–સૂર્ય નાડીથી રેચક કરવા. જાપ ચાલુ જ રાખવા પ્રાયાણામ કરતી વખતે. આ ક્રિયા ગુરૂગમથી જાણીને કરવો.

(૨૩) ચારે દિશા, વિદિશામાં રાત્રે ઉભા ઉભા ૧-૧ માળા ગણવી. એ જ પ્રમાણે ત્રણવાર કરીને પછી તે સુઈ જાય તો માનવના ધાર્યાં કાર્યો પાર પડે છે જ. પછી તે જ સ્થાને શયન કરવું. તેની ધારણા સંકલ્પ હશે તો ઉતર સ્વપ્નમાં અવશ્ય મળશે જ,

(૨૪) પંચપરમેષ્ઠિમાં ચોવીસે અરિહંત ભગવંતો તીર્થંકરોનો સમાવેશ થાય છે તે પણ મહત્વનું સમજવું. પરમેષ્ઠિમંત્રમાં પાંચ વર્ણ રંગ છે તેમ ૨૪ અરિહંત ભગવંતોમાં પાંચ જ રંગ-વર્ણ છે. જેમકે ચંદ્રપ્રભુ ભગવંત અને સુવિધિનાથ સ્વામિ 'નમો અરિહંતાણં' પદમાં શ્વેતવર્ણમાં સમાયેલા છે. પદ્મપ્રભસ્વામિ ભગવંત અને વાસુપૂજ્યસ્વામિ ભગવંત 'નમો સિદ્ધાણં' આ પદમાં સમાયેલા છે. લાલ વર્ણ છે. માટે બાકીના અરિહંત પરમાત્મા ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૭, ૧૦, ૧૧, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૨૧, ૨૪ ક્રમના 'નમો આયરિયાણં' પદમાં સમાયેલ છે. પીળા રંગવાલા ભગવંતો છે. મલિનાથસ્વામિ અને પાર્શ્વનાથસ્વામિ આ બે અરિહંત ભગવંતો 'નમો ઉવજ્ઝાયાણં' પદમાં સમાયેલ છે કારણ કે લીલો રંગ છે. મુનિસુવ્રતસ્વામિ ભગવંત અને નેમનાથ ભગવંત 'નમો લોએ સવ્વસાહુણં' એ પદમાં સમાયેલ છે. મગના રંગ સમાન નીલ રંગવાલા છે.

(૨૫) પંચપરમેષ્ઠિ ભગવંતની સાધના માટે પાંચ મુદ્રા જાપના પ્રારંભમાં અને જાપના અંતમાં અવશ્ય કરવી જોઇએ. આપણા શરીરમાં પંચતત્ત્વ છે. પરમેષ્ઠિમાં પાંચ તત્ત્વ છે. પૃથ્વી, અપ્, તેજ, વાયુ અને આકાશ. બંન્ને હાથમાં પાંચ તત્ત્વો કિરણો ગ્રહણ કરાય છે-વહે છે અને વિસર્જન પણ થાય છે. જમણા હાથ દ્વારા ગ્રહણ કરાઈ સમગ્ર શરીરમાં વહે છે. ડાબા હાથ દ્વારા વિસર્જન થાય છે. મુદ્રા કરવાથી, કર્યા પછી તેના ઉપર મંત્રજાપ પણ કરવા જોઇએ. જાપની શરૂઆતમાં મુદ્રા કરીને જાપ કરવા, પછી પણ કરવા જોઇએ.

૧. **સૌભાગ્યમુદ્રા**—વશ્ય અને ક્ષોભ માટે.

૨. **સુરભિમુદ્રા**—શાંતિ માટે, આકર્ષણ માટે.

૩. **સૌભાગ્યમુદ્રા નિર્બીજ**—દેવના આકર્ષણ માટે.

૪. **મહામુદ્રા**—દેવને સમીપમાં રાખવા માટે-જન્મ માટે.

૫. **પ્રવચનમુદ્રા**—જ્ઞાન માટે, આશિષ માટે.

૬. **પરમેષ્ઠિમુદ્રા**—સર્વાર્થસિદ્ધિ કાર્ય માટે.

૭. **અંજલિમુદ્રા**—આત્મસેવાર્થે-પ્રાર્થના માટે.

૮. **ધેનુમુદ્રા**—મંત્ર ચૈતન્યાર્થે.

૯. **મત્સ્યમુદ્રા**—ઉર્ધ્વગતિ આત્મા પામે તે માટે.

૧૦. **વંદનમુદ્રા**—નમ્રતા, વિનયશીલ બનવા માટે.

આ દશ મુદ્રા મહત્વની છે તે ગુરૂદેવ પાસેથી જાણી લેવી. પછી તેનો ઉપયોગ કરવો. આપણી દરેક આંગળીઓ પાંચ તત્ત્વોવાળી છે. કનિષ્ઠા પૃથ્વીતત્ત્વની છે. અનામિકા અપતત્ત્વની, મધ્યમા તેજસની, તર્જની વાયુતત્ત્વની, અંગુષ્ઠ આકાશતત્ત્વનું છે. બન્ને હાથની અંગુલીઓમાં ઇડા, પીંગલા, સુસુમ્ણા નાડીઓ છે. તે મુદ્રા વખતે પરસ્પરના સંયોગ-વાળી બને છે. એટલે દરેક તત્ત્વો અને નાડીઓની જાગૃતિ થાય છે માટે દરેક કાર્યોમાં-મંત્ર ચૈતન્યોમાં ઉપયોગી છે, તેને વ્યર્થ ના સમજશો મિત્રો ! સિદ્ધિ પામેલ જ્ઞાનીઓ આમ કહી ગયા છે.

આટલું હંમેશા યાદ રાખશો કે કોઈ પણ મંત્રની સાધના પહેલાં જો તમો નવકારમંત્રની સાધના નહીં કરો તો તમોને કોઈ મંત્ર સિદ્ધિ થશે નહીં. વધુ નહીં તો સવાલાખ પણ વિધિવત્ શ્રી નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરીને આહુતિ આપશો પછી જ અન્ય સાધનામાં પ્રવેશ કરશો. આ મંત્ર એ જીવનનો-મંત્રોની સાધનાનો મૂળભૂત પાયો છે તેની ઉપેક્ષા એ જીવનને અધોગતિએ જવાનો મોકળો માર્ગ બની ના જાય તેવી કાળજી રાખશો. હું ખાસ આગ્રહ ભરી વિનંતિ કરું છું.

દ. ચંદ્રોદયવિજયજી

મિત્રો ! માનવ શરીર સુખો ભોગવવા માટે નથી મળ્યું. જે કાંઈ ભૌતિક સામગ્રી મળી છે તે ફક્ત સાધનરૂપે છે. સાધ્ય નથી. તમો જેનો ભોગવટો કરો છો, તેને ભોગવો છો-પણ વાસ્તવિક રીતે તમો પોતે જ ભોગવાઇ રહ્યાં છો. દરેક સાધનો ચાહે નારી હોય કે જડ પદાર્થ હોય, જેને તમે તમારું માની માનીને ચાલો છો તે તમારું નથી. જેટલું ભેગું કર્યું છે તેને છોડીને જ જવાનું છે સાથે કુટી બદામ પણ લઈ જવાના નથી. તો પછી આટલો મોહ મમતા કેમ ? શાને રાગદશામાં આવી જવાનું !

ફક્ત તમોને નાનપણમાં મળેલ-માતાપિતાએ શીખવેલ શ્રી નવકારમંત્ર જ તમારી અમુલ્ય મુડી છે. તે જ સંપત્તિ અને સુખ સાહેબી છે. બાકી માટીના રમકડાં જેવા સાધનો છે. સાધ્ય છે ફક્ત શ્રી નવકાર મહામંત્ર જ. તમારા આંખોના આંસુ લૂંછનાર પતિ નથી, માતા-પિતા-ભાઈ-બેન સૌ પંખીના મેળા સમાન છે. આટલું સમજી રાખો મિત્રો !

ગમે તેવા સંકટમાં આવી પડો, પ્રાણ તમારા ભયંકર આપત્તિમાં હોય તે વખતે તમોને કોઈ બચાવી ન શકે તેવી સ્થિતિમાં હો તે સમયે તમોને અકસ્માત શ્રી નવકારમંત્ર જ સ્મરણમાં યાદ આવશે.

સર્વને જતા કરજો. સર્વનો ત્યાગ કરજો પણ હૈયે વસેલા શ્રી નવકારમંત્રને ન વિસરી જતા. ડાહ્યા માણસો-કિંમતી વસ્તુને વળગી રહે છે તેમ તમો શ્રી નવકારમંત્રને વળગી રહેજો. સુખ-દુઃખનો સાચો સાથી હોય તો તે નવકારમંત્ર જ છે. વાંછિતોને આપનાર છે.

પ્રિય મિત્ર ! મારા એક નજીકના સાધકે પોતાની ડાયરીમાંથી નીચે પ્રમાણે શ્રી નવકારમંત્રની બાબત લખાવી તે તમોને અર્પણ કરું છું. સાધના માટે—

" પૂર્વ દિશા, શ્વેતપુષ્પની માળા, પદ્માસને જાપ, જ્ઞાનમુદ્રા, પ્રભાતનો રુડો સમય.

એકાંત સ્થાન. નદી અથવા તલાવ કાંઠે. સુંદર નૈવેદ્ય થાળ, મંત્રમાં એકાગ્રતા, પોતાને યોગ્ય લાગે તે રીતે પલ્લવની યોજના કરવી. " જેમકે—

ह्रीं नमो अरिहंताणं ह्रीं स्वाहा ।

ह्रीं नमो सिद्धाणं ह्रीं स्वाहा ।

ह्रीं नमो आयरियाणं ह्रीं स्वाहा ।

ह्रीं नमो उवज्झायाणं ह्रीं स्वाहा ।

ह्रीं नमो लोए सव्वसाहुणं ह्रीं स्वाहा ।

પૂજન દ્રવ્ય કુંકુમ, સુંદર ઉત્તમ જાતિનું ફળ, ડાબી બાજુએ દીપક, જમણી બાજુએ ધુપ કરવો.

જિન અરિહંત ભગવંત સન્મુખ-બીજોરું, આમ્ર, નાલિયેર, કેળાં તેમજ સોપારી, ઈલાયચી, લવીંગ, છ ઋતુમાં થનારા ફળો વિગેરે સ્થાપવાં. અઢાર જાતિની ઔષધિજળથી અભિષેક કરવો. તે ઉપરાંત દહીં, દુધ, શેરડી, ઘીથી પ્રતિમાનો અભિષેક કરવો.

પછી વાસક્ષેપ કરવો. પ્રાણપ્રતિષ્ઠાની ભાવના ચિંતવવી. પછી માતૃકાયંત્રની સ્થાપના, વાસના, અધિવાસના, ધાન્ય વાસના, ફળવાસના, દીપક વાસના આપવી.

પછી માતૃકાયંત્ર ત્રણ દિવસ વસ્ત્રથી ઢાંકી રાખવું. પછી વસ્ત્ર થોડુંક હટાવી આરતી કરવી.

પછી કુંડની શુદ્ધિ કરીને જાપ કરવો. પછી વ્રત કરીને અમુક જપાદિ વિશે પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ થવું. શ્રી નવકારમંત્રનો જાપ પૌષધાદિ સંયમ અવસ્થા રાખીને કરવો.

પછીના દિવસે જિનપ્રતિમાની પૂજા કરવી. ગુરૂપૂજન કરવું પછી ગુરૂનો હાથ લઈને પોતાના મસ્તકે મુકવો, તે પોતાને પરમ ભાગ્યશાળી છે એવું ચિંતવન કરવું. પછી એકાંત સ્થળમાં જઈને મંત્રજાપ કરવો. જાપ પર્યંત ઉત્તર સાધકની સગવડતા કરવી.

ઢીંચણ સુધીના પાણીમાં ઉભા રહીને, પર્વની ટોચ ઉપર રહીને, તડકામાં ઉભા યા બેસીને યોગ્ય આસનાદિ દ્વારા બુદ્ધિશાળી પુરુષે આ પંચાંગમંત્રને સાધવો જોઇએ.

આ મંત્રને " અકડમ " ચક્રથી શોધવાની જરૂરત નથી. પોતે જ સ્વયંભૂત છે. પોતાની મેળે જ ઉત્પન્ન થયેલ છે. અનાદિકાળ લગી આ જ રીતે રહેશે. સર્વ પ્રકારની મનોકામના પૂર્ણ કરનાર છે. દેવ-દેવી પ્રત્યક્ષ આવે કે ન પણ આવે. વરદાન આપે કે ન પણ આપે, સાથે રહે કે ના પણ રહે, પણ આ યંત્ર સાધ્યા પછી સાધકની સાથે જ રહે છે. પરભવમાં સાથે પણ આવે છે. દેવ-દેવી આ ભવ પુરતાં સાથે રહેશે પણ નવકારમંત્ર આત્માની સાથે જ રહેશે તેમાં શંકા ના રાખશો. પ્રિય મિત્રો !

एसो पंचनमस्कारः, सर्व पाप प्रणाशनः ।
मंगलानांच सर्वेषां, प्रथमं भवतु मंगलम् ॥

પરિશિષ્ટ—૨

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રની આરાધનામાં કસોટી-ઉપસર્ગો પણ થાય !

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રની આરાધનામાં કસોટી-ઉપસર્ગો પણ થાય !
ચૌદ પૂર્વનો સાર એ, મંત્ર છે તેહને તુલ્ય ॥
રત્ન તણી જેમ પેટી, ભાર અલ્પ બહુ મૂલ્ય । ચૌદ પૂર્વનો સાર એ, મંત્ર છે તેહને તુલ્ય ॥
સકલ સમય અભ્યંતર, પદ એ પંચપ્રમાણ । મહા સુખ ખંધ તે જાણો, ચુલા સહિત સુજાણ ॥

સકલ સમય અભ્યંતર, પદ એ પંચપ્રમાણ । મહા સુખ ખંધ તે જાણો, ચુલા સહિત સુજાણ ॥ ... ખૂબ જ સચોટ રીતે પંચપરમેષ્ઠિ નામગર્ભિત નમસ્કાર
વિદ્વત શિરોમણિ પૂ. ઉપાધ્યાયજી શ્રી યશોવિજયજી મહારાજે ખૂબ જ સચોટ રીતે પંચપરમેષ્ઠિ નામગર્ભિત નમસ્કાર
મહામંત્રનો મહિમા વર્ણવેલ છે. પ્રત્યેક જૈનને ગળથૂંથીમાથી જ શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનું સ્મરણ કરવાનું-શ્રદ્ધા રાખવાનું
શીખવવામાં આવે છે. જૈનામ્નાયમાં પંચપરમેષ્ઠિનામગર્ભિત અસંખ્ય મંત્રામ્નાયો રચાયેલ જોવા મળે છે, જે ઉપાસકની
આધ્યાત્મિક. દુન્યવી તથા નિષિદ્ધ ઈચ્છાઓ પૂર્ણ કરે છે

શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર અતિ દુર્લભ-કલ્પવૃક્ષથી પણ સવિશેષ છે. તેની આરાધના વિધિમા-અન્ય મંત્ર-જાપની જેમ જ
'બીજી બાજુ' પણ સંકળાયેલ છે, તે પ્રત્યે ઘણું જ ઓછું લક્ષ્ય અપાયેલ છે. નમસ્કાર મહામંત્રમાં પંચપરમેષ્ઠિના નામાક્ષ-
રોનું ગુમ્ફન થયેલ છે, જે આરાધકને ઇષ્ટસિદ્ધિ મેળવી આપે છે. નમસ્કાર મહામંત્રના જાપથી પણ **'પેરાસોનિક સાઉન્ડ**
એનર્જી'-'ટ્રાન્સફોર્મેશન ઓફ એનર્જી' જેવી ઘટનાઓ ઉદ્ભવે જ છે, જે વર્તમાનકાળમાં **વૈજ્ઞાનિક ઘટના** મનાય છે.
ઇષ્ટસિદ્ધિ પ્રમાણે ઇષ્ટદેવને અનુલગતા વિભિન્ન બીજાક્ષરોનું સંયોજન કરીને અલગ અલગ મંત્રો રચાયેલ જોવા મળે છે.

ઘણી વખત આરાધકોને અનુકુળ કે પ્રતિકુળ અનુભવો થતા સાંભળવા મળે છે, જે આરાધકને ચલિત કરવા પ્રયાસ કરે
છે. પ્રાચીન કથાઓમાં દૈવી ઉપસર્ગ-કસોટીની વાતો સાંભળવા મળે છે. ઈતર ધર્મોમાં આવા પ્રકારનું વર્ણન અતિ વિસ્તૃત
જોવા મળે જ છે. અત્રે વિચારણીય પ્રશ્ન એ છે કે **"શું નમસ્કાર મહામંત્રના આરાધકોની પણ કસોટી થાય છે**
ખરી ? ઉપસર્ગ થાય ખરા ? કેવું સ્વરૂપ હોય ?

આ પ્રશ્ન અતિગહન-ગંભીર-વ્યાપક અને સચોટ અનુભવ માંગી લે છે. આથી આ વિષે કાંઈ પણ કહેવાને બદલે અમારા
પિતાશ્રીના અંગત અનુભવો રજુ કરીને, તેનું તારણ-નિષ્કર્ષ સુજ્ઞ વાંચકગણ ઉપર છોડવાનું ઉચિત માનેલ છે.

જૈન મંત્રામ્નાય-જ્યોતિષ-આયુર્વેદના પ્રખર નિષ્ણાંત, પૂ. આ. શ્રી જયસિંહસૂરીશ્વરજીએ ઇ. સ. ૧૯૩૨મા માસરરોડ
ખાતે ભગવતી માં પદ્માવતીદેવીની આજ્ઞાથી મધ્યરાત્રિના સમયે **ગુપ્ત મંત્ર** આપીને, તે મંત્ર પંચાવર્ષની વય પૂર્ણ થાય ત્યારે
ગણવાની આજ્ઞા ફરમાવેલી. આ જ સમયે, ગુરૂ ભગવંતે આપેલ મંત્રની જાપની શરૂઆત કરતા પહેલા પિતાશ્રીએ એક કરોડ નવ-
કારના જાપ કરવાનો સંકલ્પ કરેલો. ગુરૂ ભગવંતની આજ્ઞા તથા તે અંગે કરેલ સંકલ્પની સુસંગત રીતે યોગ્ય સમયે શ્રી નવ-
કારમંત્રના **કરજાપ** શરૂ કર્યા. જાપની અમુક નિશ્ચિત સંખ્યા પૂર્ણ થયા બાદ સુખદ અનુભવો થવા માંડ્યા-ઘણી વખત
કૌતુક જોવા મળતું, પરંતુ જાપ પૂર્વ નિર્ધારીત ધોરણે ચાલુ જ રહ્યા હતા. આમ પંચાણું લાખ જાપ પૂર્ણ થયા.

ઇ. સ. ૧૯૬૨ની દિવાળીના પર્વના દિવસો હતા. મધ્યરાત્રિનો સમય હતો. અચાનક પિતાશ્રીની દર્દભરી તીવ્ર ચીસ
સંભળાઇ. જોયું તો આખું શરીર કાલું પડી ગયેલું, આંખો લાલઘૂમ થઈ ગયેલ. શરીરે લીલો વર્ણ પકડવા માંડેલો. આખું
શરીર અસહ્ય વેદનાથી તડપી રહ્યું હતું. તેમને પગે કાંઈક કરડી ગયેલું. છેલ્લામાં છેલ્લા તબીબી ઇલાજો કરવામાં આવ્યા,
પરંતુ સંપુર્ણ વ્યર્થ. જાપના નિયમિત પૂર્વનિર્ધારિત સમયે તો ફરીથી અતી તીવ્ર વેદનાનો હુમલો થતો. ડોકટરોના અભિપ્રાય
અનુસાર તો **કેસ ફેલ જવાનું નક્કી હતું.** ડોકટરોને ક્યાંથી ખબર પડે કે આ તો અતિ ઉચ્ચ દૈવિક્તિની કસોટી છે ?
નમસ્કાર મહામંત્રનો આરાધક કમોતે મરે ખરો ?

પિતાશ્રીને સંજ્ઞા તો થઈ જ ગયેલી કે આ અધિષ્ટાયકો દ્વારા થતી કસોટી જ છે. તેમને નિશ્ચિત ધોરણે જાપ ચાલુ જ
રાખ્યા. કુટુંબના સભ્યોની સ્થુલ લાગણીઓને કારણે જ તબીબી ઈલાજ કરાવતા હતા, જે અસર કરતા ન હતા. આ ઉપ-
સર્ગનું નિવારણ પણ ઈષ્ટદેવથી જ શક્ય હતું ! અંતે ત્રણ દિવસ બાદ ભગવતી માં પદ્માવનીદેવીએ દર્શન આપીને શ્રી નવ-
કારમંત્રનું આલંબન ક્યારેય નહિ છોડવાનું તથા આચાર્ય ગુરૂદેવે આપેલ મંત્ર ગણવાનો સમય આવી ગયાનું યાદ કરાવ્યું.
એકદમ શરીરમાંથી વેદના જતી રહી. સ્વાસ્થ્ય પાછું આવવા માંડ્યું. ત્યાર બાદ પાલીતાણા ખાતે જાપનો આરંભ કર્યો. પાંત્રીસ
દિવસ બાદ મંત્રચૈતન્ય જાગૃત થયું, ફલસ્વરૂપે **'વચનસિદ્ધિ'** પ્રાપ્ત થઇ. પ. પૂ. આ. સ્વ. શ્રી નંદનસૂરીશ્વરજી દરરોજની
પ્રક્રિયાના સાક્ષી હતા. પ. પૂ. આ. શ્રી ઉદયસૂરીશ્વરજીએ પણ સમગ્ર ઘટનાની ચકાસણી કરેલ. અત્રે તાત્પર્ય માત્ર એટલું જ
છે કે શ્રી નવકારમંત્રનો પ્રભાવ કલ્પવૃક્ષથી પણ સવિશેષ છે. તેનું અવલંબન-આશ્રય ક્યારેય છોડવા ન જ જોઇએ. આમ
છતાં આરાધકની અનુકુળ કે પ્રતિકુળ કસોટી થાય છે જ તે હકીકત ધ્યાનમાં રાખવી જોઇએ. મંત્રદીક્ષા આપનાર ગુરૂ ભગવંતે
આ **'સંભાવના'** પ્રત્યે આરાધકનું ધ્યાન દોરવું જોઇએ. જૈન સંઘ સમક્ષ શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના પ્રભાવનું **ગુલાબી**
ચિત્ર જ રજુ કરવામાં આવે છે. પંચપરમેષ્ઠિ તો આ **વિષચક્ર**થી વિમુખ જ છે, અધિષ્ઠાયક દેવો જ કાર્ય કરે છે. અન્ય મંત્રોની
ઉપાસના દરમ્યાન કસોટી-ઉપસર્ગ થતા હોય તો નમસ્કાર મહામંત્રની આરાધના દરમ્યાન કેમ ન થાય ? આરાધક માત્ર
અનુકુળ પાસાથી જ સભાન હોય છે, જો **પ્રતિકુળ** સંજોગો ઉભા થાય, ત્યારે કોઈ હોંશિયાર ઉત્તરસાધક ન હોય કે આરા-
ધક મુંઝાઈ જાય, ડરી જાય તો સમગ્ર મહેનત નિષ્ફળ જાય છે. સકળ જૈન સંઘનું લક્ષ્ય આ **સંભાવના** પ્રત્યે દોરવા માટેજ
ઉપર્યુક્ત નજરે જોયેલ અનુભવ પ્રસ્તુત કરેલ છે. સુજ્ઞેષુ किं बहुनां !

आकृष्टिं सुरसंपदा विदधते मुक्तिश्रियो वश्यता, मुच्चाटं विपदां चतुर्गतिभुवां विद्वेषमात्यैनसाम् ।
स्तंभं दुर्गमनं प्रति प्रयततो मोहस्य सम्मोहनम्, पायात् पंचनमक्रियाक्षरमयी साराधना देवता ॥

રાજેન્દ્ર સારાભાઈ નવાબ